CÀTEDRA D'ESTUDIS ESPORTIUS
GENERALITAT VALENCIANA
Comunitat Valenciana COMUNITAT DE L'ESPORT
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
Observatori de l'Esport de la Comunitat Valenciana

Hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana

Kety Balibrea Melero
Alicia López Yeste
Antonio Santos Ortega
Ramón Llopis Goig

Hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana

CÀTEDRA D'ESTUDIS ESPORTIUS
GENERALITAT VALENCIANA
Comunitat Valenciana COMUNITAT DE L'ESPORT
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
Observatori de l'Esport de la Comunitat Valenciana

Col·lecció Observatori de l'Esport
Sèrie d'Informes Especialitzats
Nº 2 | [Hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana]

La Col·lecció Observatori de l'Esport publica investigacions especialitzades dedicades a l'anàlisi i l'estudi de l'esport en la Comunitat Valenciana, amb un enfocament particular en els temes socials que influixen en la pràctica esportiva.

Autoria:
Santos Ortega, A., Universitat de València
Balibrea Melero, K., Universitat Politècnica de València
López Yeste, A., Universitat Politècnica de València
Llopis Goig, R., Universitat de València

Treball de camp:
Itik Consultoria Esport i Lleure SL: Baño Mora, G. (Coord.), Serrano González, A., & García Cañiz, J.

Disseny i maquetació:
Granissat Estudi Creatiu

Editorial:
Servici d'Estudis Esportius i Societat.
Universitat Politècnica de València

Imprimix:
Mundo Gráfico, Serv. Integrales de Impresión

ISBN:
978-84-09-74944-7

Depòsit legal:
V-3144-2025

Com citar este informe:
Santos Ortega, A., Balibrea Melero, K., López Yeste, A., & Llopis Goig, R., (2025). Hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana (Nº. 2). Col·lecció Observatori de l'Esport. Servici d'Estudis Esportius i Societat, Universitat Politècnica de València.
https://www.upv.es/observatoridelesport

Llicència Creative Commons:
Esta obra té una llicència Creative Commons atribució no comercial sense derivades 4.0 internacional.

Hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana

CÀTEDRA D'ESTUDIS ESPORTIUS
GENERALITAT VALENCIANA
Comunitat Valenciana COMUNITAT DE L'ESPORT
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
Observatorio del Deporte de la Comunitat Valenciana

Luis Cervera Torres

Director General d'Esport – Generalitat Valenciana

És un honor presentar "l'Estudi d'Hàbits Esportius de la Població en Edat Escolar de la Comunitat Valenciana", una iniciativa duta a terme per la Càtedra d'Estudis Esportius de la Universitat Politècnica de València en col·laboració amb la Generalitat, a través d'esta Direcció General d'Esport. Este estudi posa el focus en els hàbits esportius de la nostra població en edat escolar, un aspecte crucial per al desenrotllament integral dels nostres jóvens.

A diferència de moltes investigacions que se centren en la població adulta, este estudi es dedica a analitzar els hàbits esportius dels escolars, i proporciona una visió detallada i específica de la nostra Comunitat. Conéixer estos hàbits no només ens permet valorar la seua evolució i impacte en la societat al llarg del temps, sinó també dissenyar estratègies efectives per a fomentar una vida activa i saludable des de la infància.

Esta anàlisi específica dels centres educatius de la Comunitat Valenciana cobra rellevància especial per la seua especificitat i la profunditat de les conclusions que es poden extraure. En primer lloc, és fonamental entendre quines pràctiques esportives es desenrotllen en estes edats, les seues característiques i com contribuïxen a la consolidació de valors positius. En segon lloc, disposar de dades concretes ens permet implementar mesures efectives contra el sedentarisme i millorar la salut física i emocional de la nostra infància i adolescència. Estem convençuts que el benestar físic i emocional dels nostres jóvens és clau per a una societat més saludable i equilibrada, tant en el present com en el futur. L'esport no només promou una vida activa, sinó que també inculca valors positius que enriquixen la nostra ciutadania.

Este estudi, amb dades obtingudes mitjançant mètodes científics rigorosos, oferix informació concreta i fiable que, després d'analitzar-la, permetrà el disseny i la implementació de programes, tant des de l'àmbit públic com el privat, que incidisquen positivament en la població escolar. Agraïm a la Càtedra d'Estudis Esportius de la Universitat Politècnica de València la seua valuosa col·laboració i esperem que els resultats d'este estudi siguen una ferramenta útil per a tots aquells compromesos amb el desenrotllament i el benestar dels nostres jóvens.

Santiago Guillem Picó

Vicerector de Convivència y Benestar – Universitat Politècnica de València

L'informe que es presenta a continuació, Hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana, sorgix com una fita més de la col·laboració entre la Direcció General d'Esport de la Generalitat Valenciana i la Universitat Politècnica de València a través de la seua Càtedra d'Estudis Esportius.

Per a la Universitat Politècnica de València, este informe consolida un dels projectes clau de les dos institucions, l'Observatori de l'Esport de la Comunitat Valenciana, i ens permet presentar, com en este cas, dades de manera rigorosa i sistemàtica sobre la pràctica fisicoesportiva dels xiquets i adolescents d'entre 6 i 16 anys fora de l'entorn escolar, una franja d'edat estratègica per al desenrotllament de l'esport en la nostra societat.

A través d'este informe, un excel·lent equip investigador presenta, amb un enfocament metodològic rigorós i una mostra àmplia, els patrons de pràctica esportiva, els nivells de freqüència de pràctica i diversos factors que incidixen en l'abandó o la continuació de l'esport dels més jóvens. També es posa en relleu el paper de la família, les institucions educatives i l'entorn social en el desenrotllament no només de la pràctica esportiva, sinó també d'hàbits saludables.

En un context en què només el 18% dels adolescents Valèncians complix les recomanacions d'activitat física de l'Organització Mundial de la Salut, este informe aporta dades clau per a promoure canvis estructurals en l'entorn escolar i extraescolar que permeten incrementar els nivells de pràctica esportiva.

Confiem que esta investigació impulse un debat enriquidor sobre l'esport en edat escolar i reforce el compromís de tots els actors implicats per a construir un futur més actiu, inclusiu i saludable per a les noves generacions.

Introducció
14-25

Metodologia i disseny de la investigació
26-41

La pràctica esportiva
42-77

Motius de la pràctica esportiva
78-97

Interés per l'esport i l'activitat física
98-115

Participació en competicions esportives
116-139

Opinions i actituds davant de l'educació física, el cos i la salut
140-177

Altres activitats d'oci i temps lliure en relació amb l'esport i l'activitat física
178-197

Recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) quant a l'activitat física per a xiquets i adolescents
198-211

Conclusions
212-221

Bibliografia
222-223

6b
6a/+
6a/+

6b
7b/+
6b+
6b+
MADROCK

Introducció

La Càtedra d'Estudis Esportius de la Universitat Politècnica de València —promoguda per la Direcció General d'Esport de la Generalitat Valenciana— investiga i difon informació sobre l'esport en la Comunitat Valenciana a través de l'Observatori de l'Esport (ODE-CV). L'observatori recopila, analitza i genera informació exhaustiva i sistemàtica per a perfilar la pràctica esportiva en la comunitat, amb l'objectiu d'ajudar les administracions i les entitats esportives en la presa de decisions, implementació de programes i definició de línies estratègies més eficaces.

Els grups d'edat escolar (6-16 anys) són crucials per al desenrotllament de l'esport en qualsevol regió. Promoure la pràctica esportiva en esta etapa és fonamental per a enfortir l'esport en edats posteriors i augmentar la participació en competicions federades. És essencial millorar l'educació física i proporcionar coneixements sobre els beneficis de l'activitat física. A més, es requerix una política planificada per a incrementar les llicències federatives i atraure els jóvens.

Encara que la Comunitat Valenciana ha fet avanços significatius en estos aspectes, com vorem, este informe subratlla la necessitat d'intensificar els esforços perquè l'esport puga competir amb altres ofertes que atrauen els jóvens actualment.

Amb el propòsit d'atendre esta qüestió, l'informe que presentem se centra en la població escolar de 6 a 16 anys i té com a principal objectiu conéixer el seu nivell de pràctica esportiva realitzada dins i fora dels centres educatius.

Encara que coneixem el nombre d'hores setmanals que estos xiquets i xiquetes dediquen a l'activitat física en l'escola, ens falta informació sobre l'activitat fisicoesportiva extraescolar.

Algunes de les preguntes a les quals intenta respondre este informe són: Quin tipus d'activitat realitzen? Quin és el nombre d'hores i la freqüència setmanal? Quines són les motivacions que els porten a practicar esport? Quin paper exercix la família en este aspecte? Quins factors contribuïxen a l'abandó de la pràctica esportiva?

Per a abordar estes qüestions, l'informe ha utilitzat com a metodologia l'enquesta estadística, amb un qüestionari exhaustiu dissenyat per a abordar variables fonamentals en el camp de l'esport i les edats escolars. L'enquesta s'ha realitzat per a omplir el buit existent en el mesurament de l'activitat fisicoesportiva en edat escolar en la Comunitat Valenciana. Fins ara, no es comptava amb cap enquesta a escala autonòmica dirigida a estes edats. La mostra que servix de base a este informe és àmplia i permetrà, per primera vegada, comptar amb dades rigoroses a escala autonòmica i provincial. Este buit d'informació també afecta Espanya en conjunt, ja que només es compta amb l'estudi elaborat pel Consell Superior d'Esports fa més d'una dècada (CSD, 2011), i no s'ha tornat a realitzar. Algunes comunitats autònomes com Catalunya o Andalusia, o les diputacions basques, han realitzat

estudis detallats i amb continuïtat, però les dades sobre l'esport en edat escolar no són abundants.

A més de l'interés inherent de comptar amb estes dades per a conéixer la realitat esportiva de la població en edat escolar, este informe busca identificar àrees d'intervenció i proporcionar recomanacions als actors del sector esportiu per a abordar estes dificultats a través del disseny de polítiques esportives específiques per a estes edats.

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) recomana que els adolescents dediquen almenys 60 minuts al dia a l'activitat física, tres d'estos de pràctica intensa.[1] L'últim estudi *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)* (Moreno, C.; Ramos, P.; Rivera, F., et al., 2020), reconegut per l'Organització Mundial de la Salut, estima que només el 18% dels adolescents Valèncians entre 11 i 18 anys realitza activitat física 7 dies a la setmana. Encara que este grup complix les recomanacions de l'OMS, l'altre 82% no arriba als nivells recomanats. Estos baixos nivells no són exclusius de la Comunitat Valenciana, ja que este estudi mostra resultats similars en l'àmbit nacional. Això suggerix que, encara que s'assumix que els adolescents ja realitzen activitat física en l'escola, en realitat esta resulta insuficient. És necessari incrementar les hores d'educació física manera espontània i succeirà independentment de la seua anàlisi per part de les ciències socials. Esta interpretació està molt difosa entre els actors del món educatiu i esportiu.

[1] La recomanació detallada és: en primer lloc, dedicar 60 minuts al dia a activitats físiques moderades a intenses, principalment aeròbiques; en segon lloc, dedicar almenys 3 dies a la setmana a activitats aeròbiques intenses i, en tercer lloc, limitar el temps dedicat a activitats sedentàries, particularment el temps d'oci que passen davant d'una pantalla (OMS, 2010).

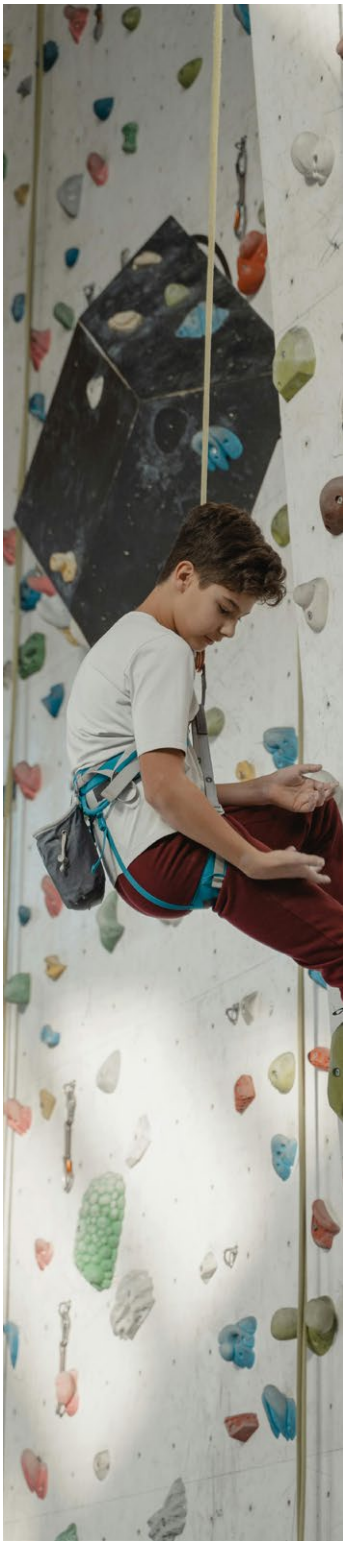

L'informe s'organitza de la manera següent: comença amb una introducció, seguida de les notes metodològiques, que arrepleguen la fitxa tècnica de l'estudi. Els capítols següents analitzen i avaluen la pràctica esportiva entre xiquets i adolescents, incloent les motivacions per a practicar o abandonar l'esport, l'interés per l'activitat física i la participació en competicions esportives. Posteriorment, s'examinen les opinions i actituds dels jóvens sobre l'educació física, el cos i la salut, així com la relació amb altres activitats. Finalment, s'inclou un capítol que compara els resultats amb l'últim estudi *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)* per a avaluar el compliment de les recomanacions de l'OMS quant a l'activitat física en els escolars de la Comunitat Valenciana.

Problemes entorn de l'esport en edat escolar: breu estat de la qüestió

En una de les seues últimes publicacions dedicada als aspectes socials de l'esport infantil, Michael Messner i Michela Musto (2016), dos dels especialistes americans amb més prestigi internacional, assenyalen una contradicció xocant que caracteritza la investigació entorn de l'esport infantil en el món acadèmic. D'una banda, vivim en un context de participació massiva dels xiquets i dels més jóvens en l'esport, en estes edats s'arriba a les taxes de pràctica esportiva més elevades.

No obstant això, d'altra banda, Messner i Musto revelen el silenci relatiu de les ciències socials sobre el tema de l'esport infantil. Malgrat la rellevància dels problemes que afecten estes edats i de l'enorme nombre de jóvens esportistes, les investigacions que les ciències socials li dediquen són poques.

Esta falta d'atenció en comparació amb altres camps de l'esport és explicada per Messner i Musto, i per alguns altres investigadors dedicats a este camp, per factors molt diversos. És interessant conéixer per què es produïxen estes llacunes d'atenció per a prendre consciència de la importància d'analitzar l'esport en edats escolars.

El primer factor és la interpretació errònia de l'esport infantil, merament, com una activitat lúdica i recreativa, com a pertanyent al camp del joc, que s'expressa de manera natural en la infància i l'adolescència i que, per tant, no és un camp problemàtic i no necessita ser investigat, ja que es dona de manera espontània i succeirà independentment de la seua anàlisi per part de les ciències socials. Esta interpretació està molt difosa entre els actors del món educatiu i esportiu i provoca una falta d'investigació sobre esta activitat, que no s'interpreta com una àrea d'investigació prioritària en el terreny de l'esport i, en moltes

ocasions, s'identifica únicament amb les classes d'educació física que es donen en l'escola.

Un segon factor derivat de l'anterior és que els investigadors desenrotllen les seues investigacions en temes més urgents i/o punters per a poder accedir al finançament públic o privat que sempre està guiada per la prioritat i la busca de solucions a problemes. D'altra banda, atés que els efectes de l'esport infantil es produïxen a llarg termini, es necessitarien investigacions llargues i costoses per a poder mesurar estos efectes, fet que desincentiva estes investigacions, que no produirien resultats immediats en termes de promoció acadèmica i reconeixement.

Un tercer problema és la complexitat sociodemogràfica del grup infància / adolescència / joventut. Estes edats escolars inclouen una població molt diversa, que abasta des de la infantesa fins a la primera joventut, amb interessos i problemes potencials diferents, fet que complica els procediments metodològics per a investigar este col·lectiu. En la mateixa línia, Messner i Musto mencionen la implantació progressiva de qüestions ètiques a l'hora d'investigar els menors d'edat. La protecció de dades i el consentiment s'han convertit en una dificultat addicional a l'hora d'investigar sobre ells.

En resum, les consideracions anteriors explicarien la poca disponibilitat de dades de confiança sobre l'esport en edats escolars. L'exemple d'Espanya és rellevant d'esta situació. L'última investigació a escala nacional sobre l'esport i l'activitat física en edat escolar es remunta a 2010 i posteriorment, només es compta amb alguns estudis regionals o xicotetes investigacions locals amb mostres numèricament no molt consistents. La nostra investigació és conscient de les limitacions anteriors i tracta de pal·liar estes carències d'investigació sobre l'esport en edats escolars.

De fet, lluny de considerar l'activitat fisicoesportiva de la població escolar com un camp no problemàtic, creem que, actualment, és un terreny farcit de qüestions molt rellevants, candents i d'importància innegable i fins i tot urgent. Ens detindrem, a continuació a detallar una agenda de temes que es despleguen en este camp de l'esport en edats escolars i que exigixen més atenció.

Els ja mencionats Michael Messner i Michela Musto (2009; 2016) assenyalen els següents grans blocs de temes necessitats de més investigació: la relació de l'esport infantil amb la salut; amb la violència i els abusos; amb les desigualtats de gènere i de classe, que s'expressen en els col·legis i en els barris desfavorits; amb el consum d'espectacles esportius i amb les noves formes de presència dels nous mitjans de comunicació.

Per part seua, Ken Green (2010) assenyala les àrees de coneixement convocades a analitzar el paper de l'esport en este període clau de l'adolescència, des de la sociologia, la psicologia, les polítiques esportives, fins a l'educació física i la fisiologia. Assenyala com a temes prioritaris, entre molts altres, la necessitat d'assentar una pràctica esportiva en l'adolescència que es projecte a la resta d'etapes vitals de les persones; analitzar el lloc de la competició i de la recreació i les seues diferents implicacions per a l'esport, les trajectòries dels jóvens cap a l'esport d'elit, la protecció i l'abús, les desigualtats socials i els vincles entre l'activitat física i la salut. Com veem, es tracta d'agendes d'investigació farcides de temes complexos i controvertits.

En el terreny més concret de l'esport de competició en les edats escolars, l'NSPCC Participation Unit (2016) —l'agència no governamental de protecció de la infància al Regne Unit— va realitzar un estudi entre jóvens esportistes entre 8-18 anys en què evidenciaven els seus propis problemes en l'esport reflectits en la llista següent: lesions, bullying, pressions quant al rendiment per part d'entrenadors i famílies, fallar, abusos, racisme, sexisme, por de la derrota, no ser suficientment bo. Este mateix informe destacava també altres problemes dels esportistes adolescents, el primer relatiu a l'equilibri entre temps esportius i temps educatius, i el segon referit a les vivències entorn del cos i la salut, que abasta una gamma de temes d'interés prioritari, que abasten des de les diferències sexuals, els ideals de bellesa, l'autoimatge, el paper de la forma física, fins a problemes més lligats a la salut, la nutrició, el sedentarisme i l'obesitat. Esta última qüestió és font de debats molt freqüents en els mitjans de comunicació.

De fet, el tema del sedentarisme i del dèficit d'activitat física entre els adolescents apareix sistemàticament a primera pàgina d'estos mitjans. En l'opinió pública, flota la idea que els telèfons mòbils i les pantalles en general capten molt de temps dels nostres adolescents i els allunyen de l'esport. Les versions més extremes d'esta hipòtesi prefiguren un futur carregat de malalties per a una joventut obesa i sedentària. Per a estes versions més alarmistes, ens trobem davant d'una epidèmia d'obesitat que amenaça els nostres adolescents i que cal combatre amb un retorn obligat a l'exercici físic. A la vista d'estes actituds, es fa necessari aprofundir en l'estudi rigorós d'esta qüestió.

A Espanya es du a terme des de 2005 l'Estratègia per a la nutrició, l'activitat física i la prevenció de l'obesitat (NAOS)

inspirada en les polítiques dels organismes internacionals de salut. Esta estratègia ha confirmat, en termes generals, un augment del sobrepés i l'obesitat. De fet, les successives enquestes nacionals de salut realitzades després de 2005 han continuat mostrant augments en la prevalença d'obesitat.

Davant d'estes dades negatives, les mateixes enquestes de salut ens informen sobre una altra variable clau per a l'estat de salut de la població: el sedentarisme i la pràctica d'activitat física. Referent a això, les dades no oferixen tons tan negatius com succeïx en el sobrepés. En general, com a tendència a llarg termini, els nivells milloren o es mantenen, però hi ha grups que patixen evolucions preocupants com les dones o els grups socioeconòmicament desfavorits, sobre els quals hauria de centrar-se la nostra atenció.

Les dades no confirmen plenament les versions més alarmistes, ja que, encara que es dona un creixement de l'obesitat, esta no sembla atribuïble únicament a la falta d'activitat física i al sedentarisme. Certament, ens trobem davant d'un problema multifactorial, profund i complex, en el qual, a més de l'activitat física intervenen moltes variables explicatives com l'alimentació o els usos tecnològics que, a més, impacten de manera diferencial en els diferents grups d'edat de la població infantil. Per tant, l'arquetip d'adolescent apegat al mòbil que descura l'activitat física, tan difós en els mitjans de comunicació, pot ser que estiga justificat en algunes edats i sectors socials, però és necessari filar més fi per a afrontar el problema. Atribuir a tot un grup d'edat este estereotip culpabilitzador de jove apegat a les pantalles sense moure's pot ser una simplificació de la realitat i no permet actuar sobre el nucli dur del problema allí a on es produïx. De fet, davant d'estes posicions alarmistes, medicalitzades i culpabilitzadores, que atribuïxen l'obesitat a individus peresosos sense hàbits físics saludables i esclaus de les pantalles, ha sorgit en el camp acadèmic tota una línia d'estudis crítics sobre l'obesitat que planteja un enfocament diferent davant del problema. Així, per a explicar les tendències creixents de l'obesitat, estos estudis crítics posen més l'accent en la influència de la indústria alimentària. Argumenten que les pràctiques de màrqueting d'aliments poc saludables, especialment dirigides als xiquets, influïxen en les seues eleccions alimentàries. A més, s'ha criticat la pressió de la indústria sobre els governs per a evitar regulacions més estrictes sobre ingredients poc saludables i etiquetatge dels aliments. Igualment, els estudis crítics també han subratllat les desigualtats socioeconòmiques com un factor important en l'epidèmia d'obesitat.

S'ha observat que els xiquets de baixos ingressos tenen menys accés a aliments saludables, a servicis d'atenció mèdica preventiva i a entorns ben dotats amb àrees verdes i espais per a l'activitat física. Esta falta de recursos pot contribuir a la inactivitat i a l'augment de pes. A més, estos enfocaments crítics han

assenyalat que es posa massa l'accent en un enfocament basat en la pèrdua de pes, com si esta fora l'única solució a l'obesitat. S'argumenta que la indústria de la dieta ha promogut la idea que la primor és l'únic estàndard de bellesa i salut, fet que podria portar a pràctiques poc saludables i a trastorns alimentaris. Els crítics proposen un enfocament més centrat en la salut i el benestar general, en lloc d'una obsessió per la bàscula. En resum, l'aportació més destacada d'estos enfocaments és que prioritzen abordar els factors socials i econòmics estructurals per a promoure polítiques públiques integrals, i no basades en una visió individualista, culpabilitzadora i tendent a l'etiquetatge negatiu de les persones afectades per l'obesitat i la baixa activitat física.

Seguint amb l'enumeració de temes d'interés estratègic en l'esport en edat escolar, cal mencionar la qüestió de l'educació física que es realitza en els col·legis. Encara que el nostre informe no se centra a analitzar monogràficament este tema, ja que el nostre objectiu és analitzar l'esport de xiquets i adolescents practicat més enllà dels horaris lectius, la relació entre els dos és evident. De fet, la millora de la primera és fonamental per a afermar els nivells de pràctica i per a intervindre sobre alguns dels problemes que afecten l'activitat fisicoesportiva en general dels jóvens. L'educació física en les escoles presenta, per part seua, carències conegudes. Entre altres, caldria destacar la falta de temps assignat a les classes d'educació física a causa de la priorització de matèries considerades de més importància; els recursos insuficients tant humans com materials, la tendència a enfocar-se en aspectes fisicoesportius, descurant altres aspectes com el coneixement del cos, la salut mental i la diversitat o la persistència de problemes de gènere i els estereotips que es reproduïxen en les interaccions en els patis i en les classes. A pesar que estos problemes els han d'afrontar necessàriament les institucions escolars, és necessari expressar la idea que l'escola no ho pot fer tot quant a la solució dels problemes socials lligats a l'activitat física. Es tracta de problemes complexos l'origen dels quals va més enllà dels murs de l'escola.

En els discursos dirigits a l'opinió pública per part de molts polítics i dels mitjans de comunicació està molt estesa la idea que les escoles són el lloc propici per a combatre els grans problemes que afligixen els adolescents i els jóvens: l'obesitat, el consum de tabac, alcohol i altres substàncies o les actituds violentes, entre altres problemes. En concret, es reitera que a través de les virtuts saludables i educatives de l'educació física practicada en l'escola es podrien minorar estos problemes. No hi ha dubte que poden fer passos en este sentit i que l'escola ha d'exercir un paper important, però no pot resoldre estos problemes per si sola. En primer lloc, perquè, com hem avançat, les escoles afronten limitacions de recursos i temps i han de donar resposta no només a les competències en el camp de l'activitat física, sinó en molts altres.

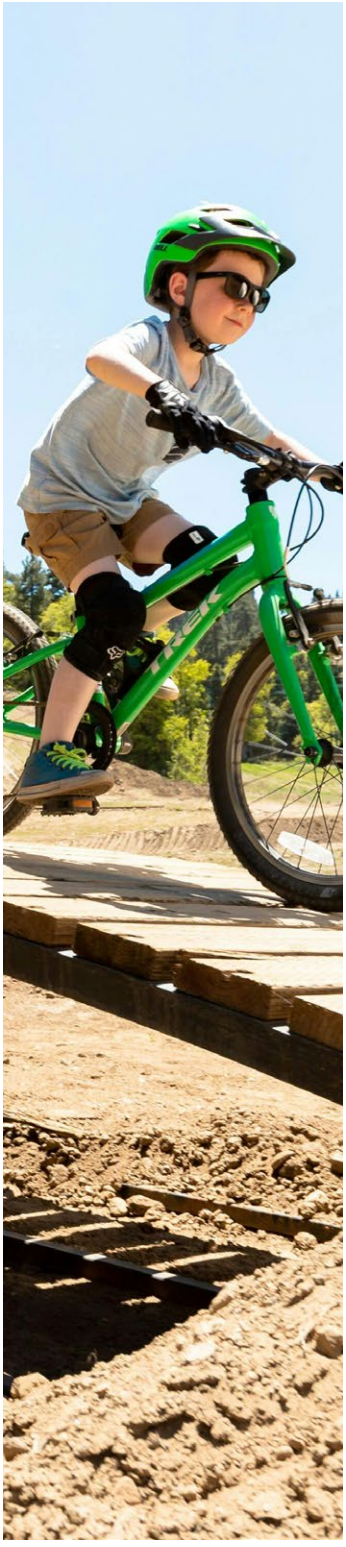

En segon lloc, perquè tots els problemes mencionats reclamen actuacions integrals, que han d'involucrar no només l'escola, sinó les famílies, el món associatiu i els responsables polítics. En tercer lloc, perquè, encara que l'escola puga ser un mitjà per a difondre conductes beneficioses quant als problemes referits, també és, alhora, l'espai en què es compartixen i es divulguen les potencials actituds negatives entre l'alumnat. En este sentit, és un mal punt de partida sobrecarregar les institucions escolars i posar-les en primer pla com a actor que ha de resoldre els problemes al·ludits. Les veus més crítiques consideren que es canalitzen cap a l'escola problemes molt difícils de resoldre —sense dotar-la amb recursos per a això—, que haurien de tractar-se amb polítiques integrals més decidides. Això genera un cercle viciós en el qual es responsabilitza l'escola d'haver d'actuar i resoldre en el si de les aules problemes originats, moltes vegades, fora del sistema escolar per part de la indústria, la publicitat, les modes comercials o les xarxes socials. És sobre estes que caldria intervindre.

Considerant això, de cara a la qüestió concreta de l'activitat física en l'escola, els especialistes recomanen promoure programes d'actuació modestos quant als seus objectius i senzills quant a la seua aplicació i no buscar canvis socials profunds i complexos en el comportament dels xiquets que excedixen les responsabilitats del sistema escolar i requerixen posar en el centre del problema les conductes d'altres actors socials com les empreses, el món associatiu o les administracions públiques. No voldríem tancar este breu recorregut pels principals problemes de la pràctica esportiva en les edats escolars sense avançar dos problemes que tenen una importància fonamental per a esta pràctica. Es tracta de les desigualtats socials i de les desigualtats de gènere. A la vista dels resultats que s'exposaran en este informe, pot dir-se que són els principals determinants de les diferències en els nivells de pràctica esportiva. Encara que ja els hem mencionat en els paràgrafs anteriors, ens sembla rellevant subratllar la seua importància de cara a les polítiques esportives necessàries que haurien de pal·liar-los.

Quant a les desigualtats socials i els seus efectes sobre l'esport, molts especialistes han demostrat les inferiors taxes de participació esportiva dels grups socialment desfavorits, taxes que es concentren, sobretot, en les dones d'estos entorns. La pèrdua de capital esportiu que comporta el fort abandó de l'activitat física en estos grups socials es relaciona amb el nivell de capital econòmic i social amb què compten estos xics i xiques dels barris perifèrics. Esta dinàmica genera unes desigualtats esportives que es reproduiran i es transformaran en desigualtats futures en salut per als grups socials més modestos.

La idea que l'esport pot ajudar els fills a posicionar-se millor socialment està molt estesa entre les classes mitjanes i les classes més acomodades. L'esport pot fer guanyar competitivitat,

acumular bones relacions socials i experiències que reforcen el seu capital humà competitiu en un futur. No cal dir que, als Estats Units, l'esport és una credencial de pes per a l'entrada en la universitat o en determinats llocs de treball. Estes estratègies de reproducció social i posició social dels fills estan també presents a Espanya. Per exemple, es reflectixen en la gran difusió de les activitats extraescolars esportives i en la confiança d'estos grups socials en la idea que l'esport pot transmetre als fills les competències de l'esforç, la resistència al fracàs, la gestió de situacions de tensió i la mentalitat guanyadora. Totes estes habilitats es rendibilitzaran en la seua futura inserció professional amb ocupacions de més qualitat. En este sentit, l'esport sintonitza amb els discursos socials hegemònics de la cura del capital humà i de preparació per a la lluita competitiva en el mercat de treball i en la posició social. Pot ser un instrument per a aconseguir l'èxit social i laboral al promoure cossos flexibles, dotats de mobilitat, productivitat, autonomia i motivació pels assoliments individuals, cossos capaços d'afrontar les noves exigències professionals o empresarials.

Estos discursos socials que lliguen l'esport amb els valors de l'èxit, la competitivitat i la preparació del capital humà estan molt presents actualment. L'esport es presenta com el mitjà que et pot fer triomfar i no practicar-lo et situa en el costat dels perdedors o de les poblacions amb riscos en la salut. L'esport contribuïx així actualment a crear noves fronteres socials entre inclosos i exclosos i es planteja la pregunta de què succeirà amb els grups de població que no s'identifiquen amb este nou ideal d'individu esportiu o tinguen dificultats per a accedir a este arquetip esportiu a causa de la seua classe social, el seu gènere, el seu grau de capacitat o discapacitat física, la seua constitució corporal o la seua ètnia. Com podem evitar que l'esport es convertisca en un nou factor generador de desigualtats socials estructurals?

Per a concloure esta introducció, i com apuntàvem prèviament, és essencial abordar la qüestió de gènere com un factor clau en les desigualtats observades en la pràctica d'activitat física dels i les escolars. Encara que este tema s'ha investigat àmpliament, els avanços i les solucions són lents, ja que l'esport és una pràctica social profundament masculinitzada. Lamentablement, les jóvens tenen moltes oportunitats de sentir l'esport com un àmbit alié. En el nostre informe, s'observa de manera sistemàtica l'existència de realitats diferenciades al voltant de l'esport, marcades per les desigualtats de gènere. Les bretxes esportives són encara hui molt visibles, en alguns casos s'han retallat, però en uns altres continuen fortes i, fins i tot, repunten i es presenten amb noves manifestacions. La necessitat de fer passos cap a la seua eliminació continua sent un imperatiu per a les polítiques esportives. Al llarg d'este informe insistirem en esta qüestió fonamental.

2. Metodologia i disseny de la investigació

→ Elaboració del qüestionari

→ Administració del qüestionari

→ Disseny i característiques de la mostra

L'estudi dels hàbits esportius de la població escolar de la Comunitat Valenciana s'ha realitzat mitjançant la tècnica de l'enquesta. Esta enquesta s'ha basat en un qüestionari dissenyat expressament per al present estudi i s'ha dirigit a la població de 6 a 16 anys que cursa estudis de Primària i Secundària en centres públics, privats o concertats. El qüestionari es va administrar a través d'una plataforma en línia accessible a través d'ordinadors o qualsevol altre dispositiu electrònic.

Després de seleccionar una mostra aleatòria de centres educatius de la Comunitat Valenciana representatius del conjunt en termes de titularitat del centre, grandària d'hàbitat i província d'ubicació, l'empresa encarregada del treball de camp, Itik, SL, va contactar amb els responsables dels centres per a sol·licitar la seua col·laboració, després que la Conselleria d'Educació de la Generalitat Valenciana haguera informat els centres sobre la seua inclusió en la mostra seleccionada per a la investigació.

Una vegada acceptada la col·laboració per part de cada centre, es va contactar amb el professor o la professora designat com a coordinador del treball de camp per a proporcionar-li instruccions relatives a l'organització i la formalització del qüestionari. Els estudiants en cada centre van ser reunits en una aula amb ordinadors, a on se'ls informava de les característiques de l'estudi i se'ls oferien instruccions i ajuda per a formalitzar del qüestionari. El treball de camp es va dur a terme entre l'11 de gener i el 5 d'abril de 2023 i, finalment, es va comptar amb la participació de 6.279 escolars. En este capítol s'explica el procediment metodològic i tècnic seguit en la investigació.

2.1 Elaboració del qüestionari

Per a conéixer els hàbits esportius de la població escolar de la Comunitat Valenciana, es va dissenyar un qüestionari específic per a este estudi. La seua elaboració es va basar en qüestionaris utilitzats en investigacions prèvies a escala nacional (CSD, 2011), a Catalunya i en la ciutat de Barcelona en els últims anys, així com els qüestionaris de l'estudi *Health Behaviour in School-aged Children* (Moreno, Ramos i Rivera, 2020) i els utilitzats en les enquestes d'hàbits esportius a Espanya (García Ferrando i Llopis, 2017). En la confecció del qüestionari es va tindre cura especial en la redacció de les preguntes, i es va tractar que la seua formulació fora senzilla, sense ambigüitats i amb un vocabulari adequat a l'edat de les persones enquestades. Per a facilitar tant el procés de formalització del qüestionari com la seua anàlisi posterior, la major part de les preguntes incloses eren tancades. Cal afegir, d'altra banda, que el qüestionari estava disponible tant en castellà com en valencià, per la qual cosa es podia contestar en qualsevol de les dos llengües.

El qüestionari es componia d'un total de 85 preguntes agrupades en set blocs temàtics: dades de caràcter sociodemogràfic, activitat física i esport organitzat, activitat física i esport per compte propi, pràctica competitiva, motius de la no pràctica esportiva, altres aspectes relacionats amb els hàbits i estils de vida i, finalment, diverses preguntes relacionades amb altres aspectes referits a la vida quotidiana de les persones entrevistades.

La versió completa del qüestionari (85 preguntes) es va aplicar únicament a la població de 8 a 16 anys. Per als menors d'eixa edat, es va utilitzar una versió reduïda d'este (66 preguntes) que excloïa les preguntes de més complexitat o dificultat de comprensió. La versió íntegra dels dos qüestionaris s'arreplega en els annexos I i II.[2] La taula 2.1 inclou un resum del tipus d'informació que va ser obtinguda amb les preguntes incloses en cada bloc temàtic del qüestionari.

[2]Els annexos I i II es poden consultar en la versió íntegra en: https://www.upv.es/entidades/sedes/va/publicacions/

Taula 2.1. Estructura i continguts del qüestionari

Bloc 1: Informació sociodemogràfica	Este bloc inclou preguntes destinades a obtindre informació sobre el curs escolar, l'edat, el sexe i el lloc d'origen de la persona que formalitza el qüestionari.
Bloc 2: Activitat física i esport organitzat	Este bloc inclou les preguntes del qüestionari referides a la realització d'alguna mena d'esport o activitat física de caràcter organitzat al marge de les classes d'Educació Física i fora de l'horari lectiu (freqüència, temps dedicat i lloc de realització). El bloc va precedit d'una pregunta inicial genèrica sobre la realització d'esport o activitat física. En funció de la resposta a eixa pregunta inicial, se seguixen diferents itineraris. Les persones que responien afirmativament eren dirigides als blocs 2, 3 i 4. Les que responien negativament passaven al bloc 5. En cas de resposta negativa a la pregunta principal del bloc 2, eren reconduïdes al bloc 3. Si en este últim bloc succeïa el mateix, se les instava a contestar el bloc 5. Els blocs 6 i 7 eren comuns per a tota la mostra.
Bloc 3: Activitat física i esport per compte propi	Este bloc inclou preguntes relatives a la pràctica fisicoesportiva no organitzada, és a dir, realitzada per compte propi. Entre estes s'inclouen aspectes relatius a la freqüència de la pràctica, el temps de dedicació i el lloc.
Bloc 4: Pràctica competitiva	Les preguntes que apareixen en este bloc temàtic se centren en els aspectes i característiques d'aquelles persones que realitzen algun tipus de pràctica fisicoesportiva de caràcter competitiu.
Bloc 5: Motius de la no pràctica esportiva	Este bloc es dirigix exclusivament a les persones que no realitzen cap activitat fisicoesportiva i conté diverses preguntes destinades a identificar les possibles raons.
Bloc 6: Altres aspectes relacionats amb els hàbits de vida	Este bloc es destina a obtindre informació de diversos aspectes relacionats amb els hàbits i estils de vida de la població entrevistada com, per exemple, la valoració de l'assignatura d'Educació Física, les actituds cap a la salut i les opinions sobre el seu propi cos.
Bloc 7: Altres activitats i assumptes relacionats amb la vida quotidiana	L'últim bloc inclou preguntes destinades a indagar la realització d'altres activitats durant el temps lliure i períodes de vacacions, el mitjà de transport per a desplaçar-se al centre escolar, la cultura esportiva familiar i les activitats extraescolars que sol realitzar la persona entrevistada.

Font: elaboració pròpia

2.2 Administració del qüestionari

L'administració del qüestionari es va realitzar a través de la plataforma en línia Typeform[3]. L'accés a esta plataforma es podia realitzar a través d'un ordinador, una tauleta o dispositiu mòbil amb un disseny adaptatiu a cada tipologia de pantalla. La formalització del qüestionari tenia lloc en una aula dotada d'ordinadors i en presència d'un professor o professora que havia rebut instruccions per a coordinar el procés de manera satisfactòria. Una vegada els estudiants disposats a col·laborar en l'estudi es trobaven en una aula del centre escolar equipada amb ordinadors, el professor o la professora que coordinava el treball de camp en cada centre informava de les característiques de l'estudi i explicava les instruccions a seguir.

En primer lloc, s'explicaven els objectius i les característiques del projecte d'investigació, la voluntarietat de la participació, la possibilitat d'abandonar la formalització del qüestionari, el consentiment informat i el compromís de confidencialitat de les dades[4]. A continuació, es deixava un temps per a resoldre els dubtes suscitats entre els estudiants. En l'annex III[5] s'inclou la Guia per a l'administració del qüestionari en línia, amb totes les instruccions relatives als passos a seguir, consentiment informat, preguntes freqüents i aclariments sobre el qüestionari que es van entregar als centres educatius que van col·laborar en la investigació. A més, es va crear un videotutorial en el qual també es podia obtindre una explicació senzilla dels conceptes i els procediments detallats en la guia d'aplicació.

En segon lloc, s'explicaven els passos a seguir per a iniciar la formalització del qüestionari. Per a això, una vegada el professor o la professora els proporcionava o introduïa l'adreça URL (que li havia facilitat l'empresa encarregada del treball de camp, Itik, SL), els indicava que havien d'introduir el codi i el nom del centre, tal com mostra la figura següent:

[3]Més informació en: www.typeform.com.

[4]Respecte de les qüestions deontològiques, el Comité d'Ètica d'Investigació en Humans de la Universitat de València, en la reunió del 3 de novembre de 2022, va informar favorablement sobre este projecte d'investigació una vegada examinada la documentació presentada per l'equip investigador (número de registre 2102318).

[5]Disponible en: https://www.upv.es/entidades/sedes/va/publicacions/

Figura 2.1. Inici de formalització del qüestionari.

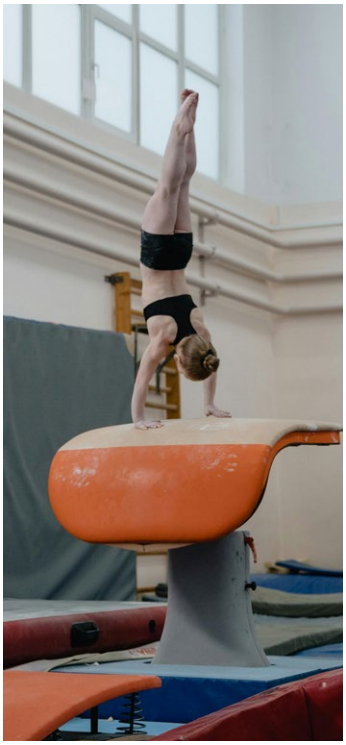

Una vegada s'accedia al qüestionari, les preguntes apareixien en pantalla una a una. També hi havia la possibilitat de navegar a través de les diferents preguntes utilitzant els botons en fletxa situats en la part inferior dreta, com també mostra la figura anterior.

Per a assegurar una formalització correcta dels qüestionaris, el professor o la professora designada romania en l'aula. Este facilitador/a llegia les preguntes en veu alta i mantenia el ritme de les respostes mentres les persones presents completaven el qüestionari en l'ordinador. Inicialment, totes les preguntes eren de resposta obligatòria, fet que impedia avançar a la pregunta següent sense haver contestat l'actual. No obstant això, a causa de les dificultats sorgides en alguns centres, es va decidir desactivar esta obligatorietat i permetre als participants passar a la pregunta següent en cas de trobar problemes amb alguna pregunta específica.

A més de la facilitat i la rapidesa de resposta des de qualsevol dispositiu digital, el procediment també garantia la confidencialitat per als qui omplien l'enquesta. Només quedava registrat la IP de l'ordinador des del qual es responia i el qüestionari no sol·licitava dades de caràcter personal.

2.3 Disseny i característiques de la mostra

El disseny mostral aplicat pot considerar-se una forma de mostreig a estadis múltiples *(multistage sampling)*. Encara que este tipus de mostreig no comporta una millora de l'eficiència respecte dels mostrejos aleatoris simples, sí que suposa una simplificació i un estalvi de costos pel que fa al procediment d'extracció de les unitats secundàries (estudiants). Estos avantatges es convertixen, a més, en una raó central per a optar per esta mena de mostreig en les ocasions —com este estudi— en què no hi ha cap cens o llista de les unitats secundàries (estudiants), però sí de les unitats primàries (centres educatius). Una vegada efectuada la selecció d'una mostra d'unitats primàries (centres escolars) es va determinar el curs o cursos escolars a entrevistar per a arribar a la totalitat d'unitats secundàries (estudiants) que l'integren, sempre que les seues famílies no hagen revocat el consentiment informat mitjançant el document que se'ls va facilitar.

Per a realitzar el disseny de la mostra, es va comptar amb una llista dels centres educatius a on cursen els estudis de Primària i Secundària els aproximadament 521.994 escolars de la Comunitat Valenciana en el curs 2022-23. Esta llista contenia informació

relativa a la denominació del centre, la titularitat, la tipologia i el nivell educatiu, així com les dades de contacte del centre (adreça postal, correu electrònic i telèfon). A partir d'esta llista, es va efectuar una selecció aleatòria de 124 centres (punts de mostreig) d'acord amb criteris proporcionals de titularitat (centre públic, privat o concertat), distribució geogràfica (grandària d'hàbitat i província d'ubicació del centre) i nivell educatiu (Primària o Secundària). La selecció de centres d'acord amb estos criteris es va ampliar amb posterioritat per a substituir els que van declinar la seua participació en la investigació. El nombre de punts de mostreig es va determinar assumint, d'una banda, una mitjana de 21 estudiants en les classes de Primària i 25 en les de Secundària i, d'una altra, que el nombre màxim de classes de cada centre que podien participar en l'estudi era de dos.

El treball de camp es va realitzar entre l'11 de gener i el 5 d'abril de 2023. Inicialment, es va contactar amb els centres educatius per correu electrònic o telèfon. Posteriorment, es va efectuar un seguiment de les incidències i progrés de l'estudi al llarg del període de realització del treball de camp, també mitjançant correu electrònic o telèfon. El contacte amb els centres educatius participants es va realitzar entre el 13 i el 23 de gener. Del 25 de gener al 6 de febrer, es va contactar amb els centres educatius de reserva, ja que aproximadament un 16% dels previstos inicialment va declinar participar en l'estudi. Durant el procés de seguiment i amb l'objectiu que la mostra final mantinguera les proporcions i el grau de representativitat dissenyat, es van realitzar dos noves ampliacions mostrals en coordinació amb la Conselleria d'Educació

de la Generalitat Valenciana: del 16 al 24 de febrer i del 27 de febrer al 13 de març. El treball de camp va concloure el 5 d'abril de 2023.

La mostra final va consistir en 6.277 escolars. Assumint l'equiparabilitat del procediment mostral aplicat amb un mostreig aleatori simple i un nivell de confiança del 95%, la grandària mostral suposaria un error mostral de ±1,3, segons detalla la fitxa tècnica de l'estudi que es presenta en la taula 2.2.

Taula 2.2. Fitxa tècnica de l'enquesta

Univers	Població escolar de 6 a 16 anys [521.994 escolars]
Àmbit	Comunitat Valenciana
Procediment de mostreig	mostreig a estadis múltiples *(multistage sampling)* amb quotes de titularitat del centre i distribució geogràfica
Administració del qüestionari	En línia, a través de la plataforma Typeform
Treball de camp	Realitzat de l'11 de gener al 5 d'abril de 2023 per Itik, S.L.
Mostra	6.277 escolars
Nivell de confiança	95%, p=q=0.05
Error mostral	±1.3 (assumint les característiques del mostreig aleatori simple)

Font: elaboració pròpia

Pel que fa a la titularitat del centre, la mostra va comptar amb un 70,1% d'estudiants de centres públics, un 25,8% d'estudiants de centres concertats i un 4,1% d'estudiants de centres privats (vegeu la taula 2.3). Esta distribució és completament coincident amb les proporcions que assolixen els tres tipus de centres en la Comunitat Valenciana, ja que en el curs 2021/22 arribaven a uns percentatges de 69,2% els centres públics, un 2,6% els centres privats i un 28,3% els centres concertats. Encara que no s'ha inclòs en la taula, cal tindre present que el disseny mostral no només incloïa els centres convencionals de la xarxa pública (centres públics i concertats), sinó també centres singulars i centres rurals, estos últims únicament entre els centres públics, ja que entre els concertats no n'hi ha d'eixe tipus. Així, els centres rurals de titularitat pública van aportar un 1,5% del total d'estudiants, mentres que en el cas dels centres singulars de titularitat pública van suposar un 2,6%. D'altra banda, els centres singulars corresponents a centres concertats van aportar un 1,6% de la mostra total d'estudiants.

La taula 2.3 també oferix informació relativa a la província i la grandària de l'hàbitat en el qual se situa el centre. Pel que fa a la província, un 47% de la mostra d'estudiants residixen en la de València; un 28,9%, en la d'Alacant, i un 24,1%, en la de Castelló. La taula 2.3 mostra la distribució de la mostra en funció de la grandària de l'hàbitat en el qual se situaven els centres escolars que van participar en la investigació. Un 18,2% del total d'estudiants que van participar en l'estudi residix en municipis de menys de 10.000 habitants, i és el segon tram amb més presència en l'estudi després del de 10.000 a 50.000 habitant, que compta amb una proporció del 39,3% de la mostra. Els tres trams superiors registren percentatges d'estudiants molt similars: un 14,4%, els corresponents a municipis de 50.001 a 100.000 habitants; un 13,6%, els de 100.001 a 500.000 habitants, i un 14,5%, els de més de mig milió d'habitants.

Taula 2.3. Titularitat i distribució geogràfica dels centres a on realitzen estudis els escolars de la població escolar integrant de la mostra

		n	%
Titularitat del centre escolar	Públic	4.404	70,1
	Privat	255	4,1
	Concertat	1.618	25,8
Província a on se situa el centre	Alacant	1.814	28,9
	Castelló	1511	24,1
	València	2.952	47,0
Grandària de l'hàbitat a on se situa el centre escolar	Menys de 10.000 habitants	1.814	18,2
	De 10.000 a 50.000 habitants	2.466	39,3
	De 50.001 a 100.000 habitants	905	14,4
	De 100.001 a 500.000 habitants	856	13,6
	Més de 500.000 habitants	910	14,5
Total		**6.277**	**100**

Font: elaboració pròpia

Al marge de la informació relativa als centres educatius que s'inclouen en la mostra de l'estudi, la taula 2.4 arreplega les característiques sociodemogràfiques individuals de les persones participants. Pel que fa al sexe, es va comptar amb un 51,4% d'hòmens i un 47,1% de dones, mentres un 1,5% es va decantar per l'opció d'altres al contestar esta pregunta. Per edats, els menors de deu anys suposen una quarta part de la mostra total, mentres que els de 10 i 11 anys arriben a un 18%, i els de 12 a 13 anys, un 23,7%. La participació més alta es va produir en el grup de 14 a 15 anys, que va estar integrat per un 26,2% del total de persones participants. Per damunt dels 15 anys, la mostra ha estat formada per un 7,1% d'estudiants amb edats entre els 16 i els 18 anys. Cal assenyalar que, en este últim grup d'edat, el 78% dels estudiants té 16 anys; el 19%, 17 anys, i tan sols el 3% té 18 anys. La taula 2.4 també revela la distribució de la mostra per curs escolar i etapa educativa. Cada un dels deu cursos compten amb grandàries mostrals mínimes per a ulteriors anàlisis estadístiques, el menor és el relatiu a 1r de Primària (4,7%) i el major és el corresponent a 4t de Secundària (17,7%).

[6] De cara a la interpretació dels resultats que es presenten més avant, caldrà tindre en compte que, mentres que la mostra estudiada fins als 16 anys és representativa de tots els xics i xiques d'eixa edat, en el tram de 17-18 anys ho és només dels adolescents que a eixa edat romanen dins de l'ensenyança obligatòria.

Taula 2.4. Característiques sociodemogràfiques i educatives de la mostra d'estudiants

		n	%
Sexe	Xics	3.225	51,4
	Xiques	2.959	47,1
	Altres	93	1,5
Edat	6-7 anys	764	12,2
	8-9 anys	805	12,8
	10-11 anys	1.131	18,0
	12-13 anys	1.491	23,7
	14-15 anys	1.642	26,2
	16-18 anys	445	7,1
Curs escolar	1r Primària	293	4,7
	2n Primària	608	9,7
	3r Primària	387	6,2
	4t Primària	394	6,3
	5t Primària	552	8,8
	6t Primària	579	9,2
	1r Secundària	715	11,4
	2n Secundària	982	15,6
	3r Secundària	658	10,5
	4t Secundària	1.111	17,7
Total		**6.277**	**100**

Font: elaboració pròpia

Finalment, s'han examinat també les característiques de la mostra en relació amb el lloc de naixement de les persones que van contestar l'enquesta. La informació que arreplega la taula 2.5 revela que nou de cada deu escolars (89,6%) ha nascut a Espanya, davant del restant un de cada deu (10,4%), que ho va fer fora. Del 89,6% nascut a Espanya, un 47,7% procedix de la província de València; un 26,2%, de la d'Alacant; un 22,1%, de la de Castelló, i l'altre 4%, d'altres províncies espanyoles.

Respecte de les persones nascudes fora d'Espanya, els països amb percentatges més elevats són Colòmbia, que suposa un 17,7% de tots els escolars nascuts fora d'Espanya de la mostra d'este estudi, seguida del Marroc, amb un 8,5%; Veneçuela, amb un 8,2%, i Ucraïna, amb un 6,9%. A continuació, amb proporcions inferiors al 5%, apareixen l'Argentina, Romania, el Regne Unit, Rússia, Itàlia, Hondures, França, la Xina, el Brasil, Algèria i l'Equador, tots amb almenys deu escolars dins de la mostra d'este estudi. Finalment, un de cada quatre dels escolars nascuts fora d'Espanya d'este estudi procedix d'altres 54 països (27,9%).

Taula 2.5. Bagatge migratori de la població entrevistada

		n	%
Lloc de naixement	A Espanya	5.622	89,6
	Fora d'Espanya	655	10,4
Província de naixement de les persones nascudes a Espanya	Alacant	1.474	26,2
	Castelló	1.242	22,1
	València	2.680	47,7
	Una altra província	226	4,0
País de procedència de les persones nascudes fora d'Espanya	Colòmbia	116	17,7
	Marroc	56	8,5
	Veneçuela	54	8,2
	Ucraïna	45	6,9
	Argentina	28	4,3
	Romania	27	4,1
	Regne Unit	24	3,7
	Rússia	22	3,4
	Itàlia	18	2,7
	Hondures	16	2,4
	França	15	2,3
	Xina	14	2,1
	Brasil	13	2,0
	Algèria	12	1,8
	Equador	12	1,8
	Altres països*	183	27,9
Total		**6.277**	**100**

Font: elaboració pròpia. * Inclou un total de 54 països distints amb freqüència inferior a 10.

La pràctica esportiva 03

→ Pràctica esportiva general

→ Pràctica esportiva organitzada

→ Pràctica esportiva per compte propi

→ Esport practicat durant més temps

→ Pràctica esportiva en vacacions

→ Pràctica esportiva amb familiars i amistats

→ Valoració de l'activitat física setmanal

→ Principals troballes

Este capítol té com a objectiu analitzar la situació de la pràctica esportiva entre la població escolar de la Comunitat Valenciana. L'anàlisi es desenrotlla en diversos apartats que, de manera consecutiva, aborden el conjunt d'aspectes i característiques relacionats amb la pràctica esportiva. Així, en primer lloc, s'estudia la incidència de la pràctica esportiva des d'una perspectiva general i atenent la distribució segons les principals variables sociodemogràfiques que preveu este treball: sexe, edat, titularitat del centre d'estudis, grandària d'hàbitat del municipi de residència, província i lloc de naixement.

Una vegada presentats els resultats relatius a la pràctica esportiva general, l'anàlisi es bifurca en dos apartats en els quals, de manera consecutiva, s'examina la pràctica esportiva organitzada i la pràctica esportiva per compte propi. Cal tindre en compte que, quan es parla de pràctica esportiva, s'està fent referència a qualsevol activitat física i esportiva, i no només a aquelles que podrien definir-se com a esport en un sentit estricte. Tant en l'apartat relatiu a la pràctica esportiva organitzada com en el dedicat a l'estudi de la pràctica esportiva per compte propi, l'anàlisi inclou informació relativa a diverses característiques de la pràctica esportiva com, per exemple, el dia de la setmana en què es realitza, el temps dedicat a esta i el lloc de realització.

Tot això es completa amb una anàlisi dels esports o les activitats físiques realitzats més sovint per la població escolar valenciana. A continuació, s'inclouen dos apartats en què es presenten dades sobre la pràctica esportiva realitzada en període de vacacions i la presència de familiars i amistats en la pràctica esportiva. El capítol es tanca amb un apartat que arreplega dades sobre l'activitat física setmanal.

3.1 Pràctica esportiva general

El primer aspecte que abordem en este capítol és la incidència de la pràctica esportiva general. Ens referim a la proporció de jóvens valencians que realitzen algun esport o activitat física durant el curs escolar, al marge de les classes d'Educació Física que tenen en el centre escolar, és a dir, realitzada fora de l'horari lectiu. Esta pregunta es va formular en els mateixos termes a totes les persones entrevistades, és a dir, tant als menors com als majors de 9 anys. Els resultats s'arrepleguen en el gràfic 3.1. El primer que cal dir és que un 76,8% de la mostra va respondre afirmativament, per la qual cosa més de tres de cada quatre jóvens realitza algun tipus d'activitat física o esportiva de manera regular i fora de l'horari escolar. D'altra banda, dos de cada deu (20,2%) respon de manera negativa i un 3% no va saber què contestar a esta pregunta.

El gràfic 3.1 mostra també que els percentatges més elevats de pràctica esportiva general es troben entre els xics (84,2%), els jóvens amb edats compreses entre els 8 i 9 anys (86%) i 10 a 11 anys (85,9%), la població que estudia en centres concertats/privats (80,9%), municipis de menys de 10.000 o de 10.000 a 50.000 habitants (78,2% i 79,8% respectivament) o de més de mig milió d'habitants (77,4%), residents en les províncies de Castelló i València (78% i 78,8% respectivament) i amb lloc de naixement a Espanya (78,5%). Per contra, els perfils més clarament per davall de la mitjana estan conformats per les xiques (69,2%), les persones amb les edats més baixes i altes de la franja coberta per l'estudi, això és, de 6 a 7 anys (67,4%), de 14 a 15 anys (72,5%) i de 16 a 18 anys (69%), residents a la província d'Alacant (72,7%) i els qui han nascut fora d'Espanya (62,3%).

En resum, un 76,8% dels jóvens valencians realitza activitat física fora de l'horari escolar, amb taxes superiors entre xics, jóvens de 8 a 11 anys, estudiants de centres privats i concertats, i residents a Castelló i València, mentres que les xiques, els més jóvens i majors, residents a Alacant i els nascuts fora d'Espanya presenten taxes més baixes de pràctica esportiva.

Gràfic 3.1. Pràctica esportiva general

(En percentatge)

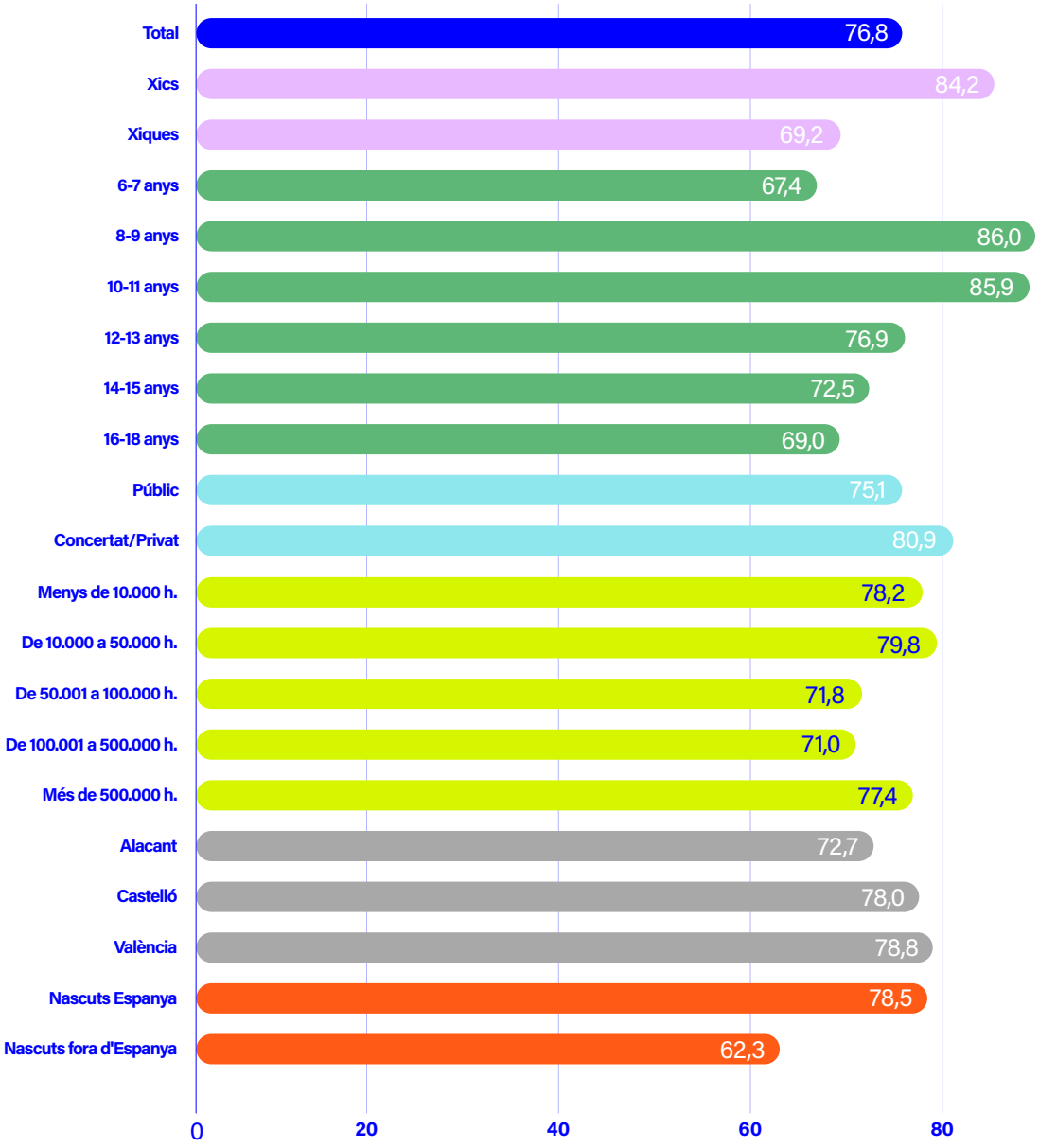

Font: elaboració pròpia. Unidad: porcentaje. Base: total muestra.

Més enllà de la taxa de pràctica esportiva general que assolix la població escolar en funció del sexe i l'edat, el gràfic 3.2 permet examinar la influència diferencial de l'edat entre xics i xiques.

Gràfic 3.2. Pràctica esportiva general per sexe i edat

(En percentatge)

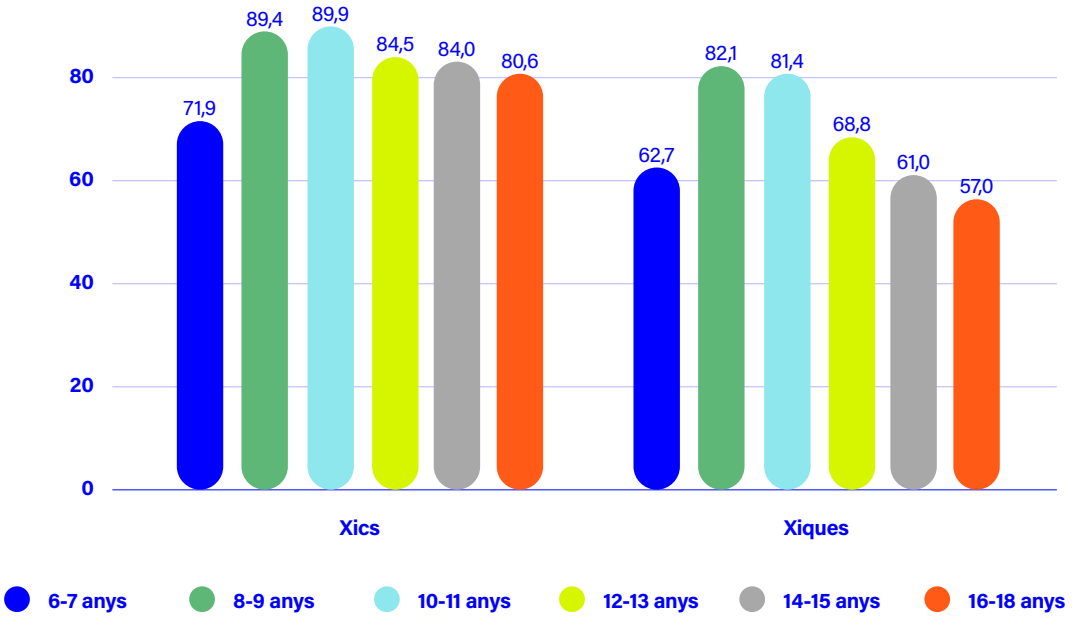

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

En el cas dels xics, la taxa se situa en el 71,9% en el grup de 6-7 anys, passa al 89,4% a l'assolir els 8-9 anys i encara ascendix unes dècimes fins a situar-se en el 89,4% entre els de 10 a 11 anys. A partir d'eixe grup d'edat es produïx un descens d'una mica més de cinc unitats percentuals en els xics de 12 a 13 anys (84,5%), de cinc dècimes entre els de 14 a 15 anys (84%) i de quasi quatre punts en els de 16 a 18 anys.

Comparades amb les taxes dels xics, les de les xiques es caracteritzen per ser sempre molt més reduïdes i per experimentar un descens més acusat a partir dels 10-11 anys. Així, veem que entre les més jóvens (6-7 anys), la proporció registrada és de quasi deu punts menys que entre els xics (62,7%). També entre estes es produïx un notable increment de quasi vint unitats percentuals en el grup de 8 a 9 anys (82,1%). El següent grup d'edat (10-11

anys) ja experimenta una lleugera pèrdua de set dècimes respecte de l'anterior i se situa en una taxa de 81,4%. A partir d'eixe tram d'edat, els descensos són importants: la pràctica esportiva general descendix fins al 68,8% entre les xiques de 12 a 13 anys, se situa en un 61% entre les de 14 a 15 anys i descendix fins al 57% entre les de 16 a 18 anys, quasi vint-i-cinc punts menys que entre els xics de la mateixa edat.

3.2 Pràctica esportiva organitzada

Una vegada exposats els resultats relatius a la pràctica esportiva general de la població escolar valenciana, en este segon apartat ens centrem en la pràctica que podríem definir com a organitzada. Quan parlem de pràctica esportiva organitzada ens referim a la participació en activitats físiques o esportives organitzades per alguna entitat. Més concretament, l'enunciat de la pregunta que es va incloure tant en el qüestionari dels més menuts (6 a 8 anys) com en el dels més majors (9 a 18 anys) deia així: "Estàs apuntat a un club, escola o alguna altra entitat per a fer activitat física o esportiva almenys una vegada a la setmana?" I com a opcions de resposta s'oferien tres possibilitats: sí, no, no ho sé. En el cas dels menors, s'aclaria —a tall de recordatori que havia de tindre en compte el professorat encarregat de supervisar la formalització del qüestionari— que s'estava parlant d'activitats extraescolars durant l'horari de menjador o de vesprada, al marge de les classes d'Educació Física.

El gràfic 3.3 posa de manifest que entre la població escolar de la Comunitat Valenciana que realitza algun tipus d'activitat fisicoesportiva al llarg del curs escolar, un 76,5% realitza activitat de manera organitzada, xifra que representa un 58,8% del total de la població escolar. Davant d'estos, un 21,6% respon de manera negativa i un 1,9% no va saber què respondre. Les diferències que s'observen en la distribució d'esta variable són molt escasses. Entre els perfils que sobreïxen, cap es distancia més de tres punts de la mitjana general. En tot cas, les puntuacions més altes es troben entre la població de 10 a 11 anys (79,3%), resident en municipis de més de mig milió d'habitants (79%), que estudien en centres concertats/privats (78,9%) i residixen en la província de València (78,7%). Per contra, les puntuacions més distants de la mitjana general són les corresponents a jóvens de 16 a 18 anys (70,7%) i nascuts fora d'Espanya (61%).

Entre les activitats fisicoesportives més practicades per la població escolar que participa en alguna activitat física o esportiva organitzada mitjançant la inscripció en alguna entitat o club esportiu destaca clarament el futbol, mencionat per un 33,2% (vegeu el gràfic 3.4). Després del futbol, però amb proporcions

tres vegades inferiors, apareixen el bàsquet (11,3%), el ball (10,6%) i la natació (10,1%). Per davall d'estes i al voltant el cinc per cent, apareixen el fitnes (5,8%) i el tenis (5,7%). Seguixen a estes el patinatge i el skateboarding (3,9%), l'atletisme (3,7%), el pàdel (3,6%) i el voleibol (3%). En l'espectre del dos per cent hi ha l'handbol (2,95%), la gimnàstica rítmica (2,8%), el karate (2,8%), les arts marcials (2,4%), la boxa (2,2%) i el taekwondo (2,1%). Per davall d'esta xifra cal mencionar el judo (1,9%), el futbol sala (1,9%), la gimnàstica en general (1,6%), el ciclisme (1,4%), l'hípica (1,2%) i l'hoquei (1%). Tanquen la llista d'activitats esportives més sovint practicades de manera organitzada la pilota valenciana (0,9%), la carrera a peu (0,9%) i la gimnàstica artística (0,8%). Amb percentatges inferiors —i per això no s'arrepleguen ja en el gràfic 3.5— van aparéixer també escalada, triatló, ioga, pilates, crossfit, rem, piragüisme, natació sincronitzada, rugbi, esgrima, parkour, lluita, vela, surf, waterpolo, tenis de taula, motociclisme, halterofília, powerlifting, cal·listènia, senderisme, esports d'hivern, golf, bàdminton, frontó, esquaix i activitats subaquàtiques.

Gràfic 3.3. Pràctica esportiva organitzada

(En percentatge)

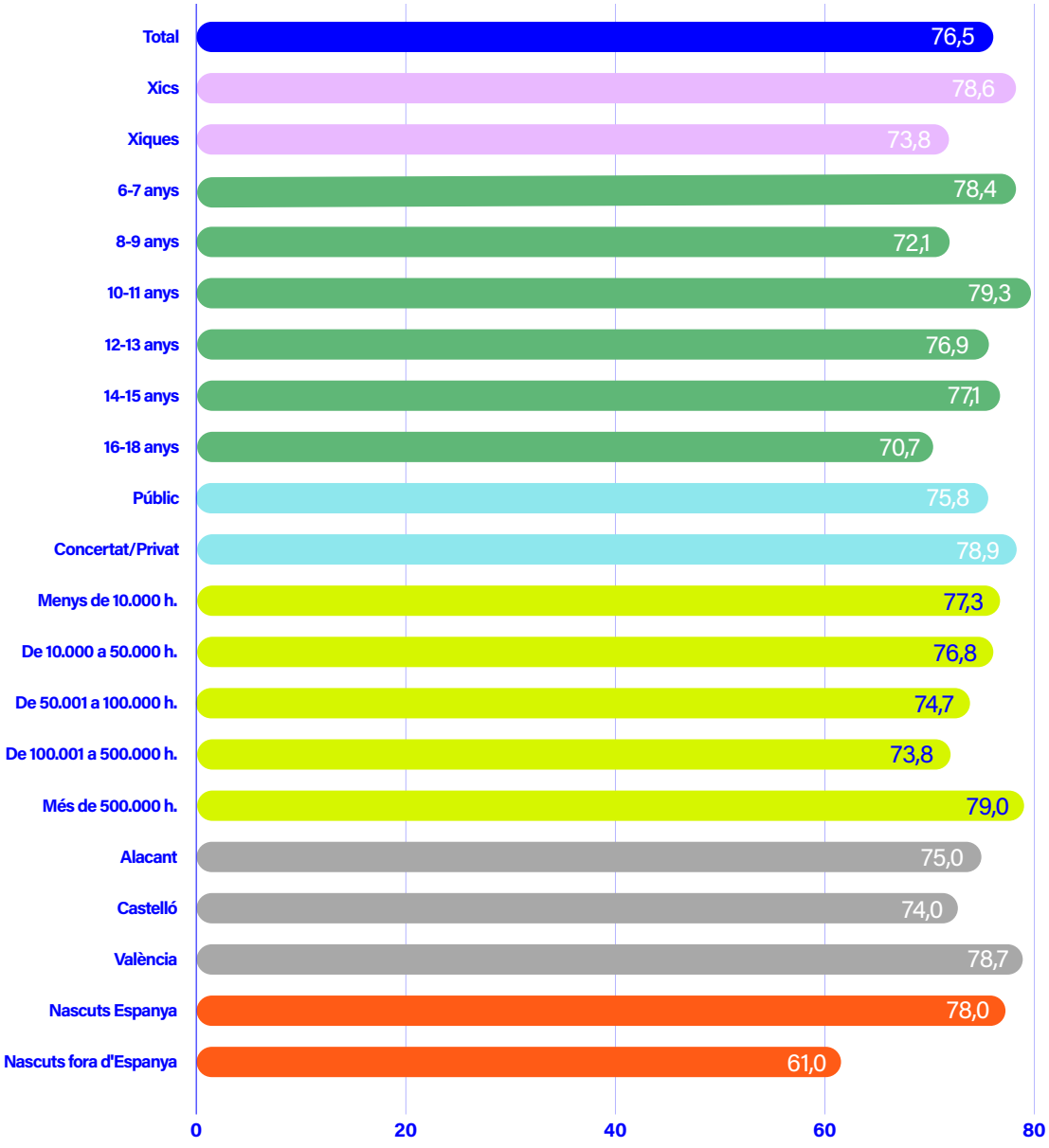

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

Gràfic 3.4. Activitats fisicoesportives de caràcter organitzat més practicades

(En percentatge)

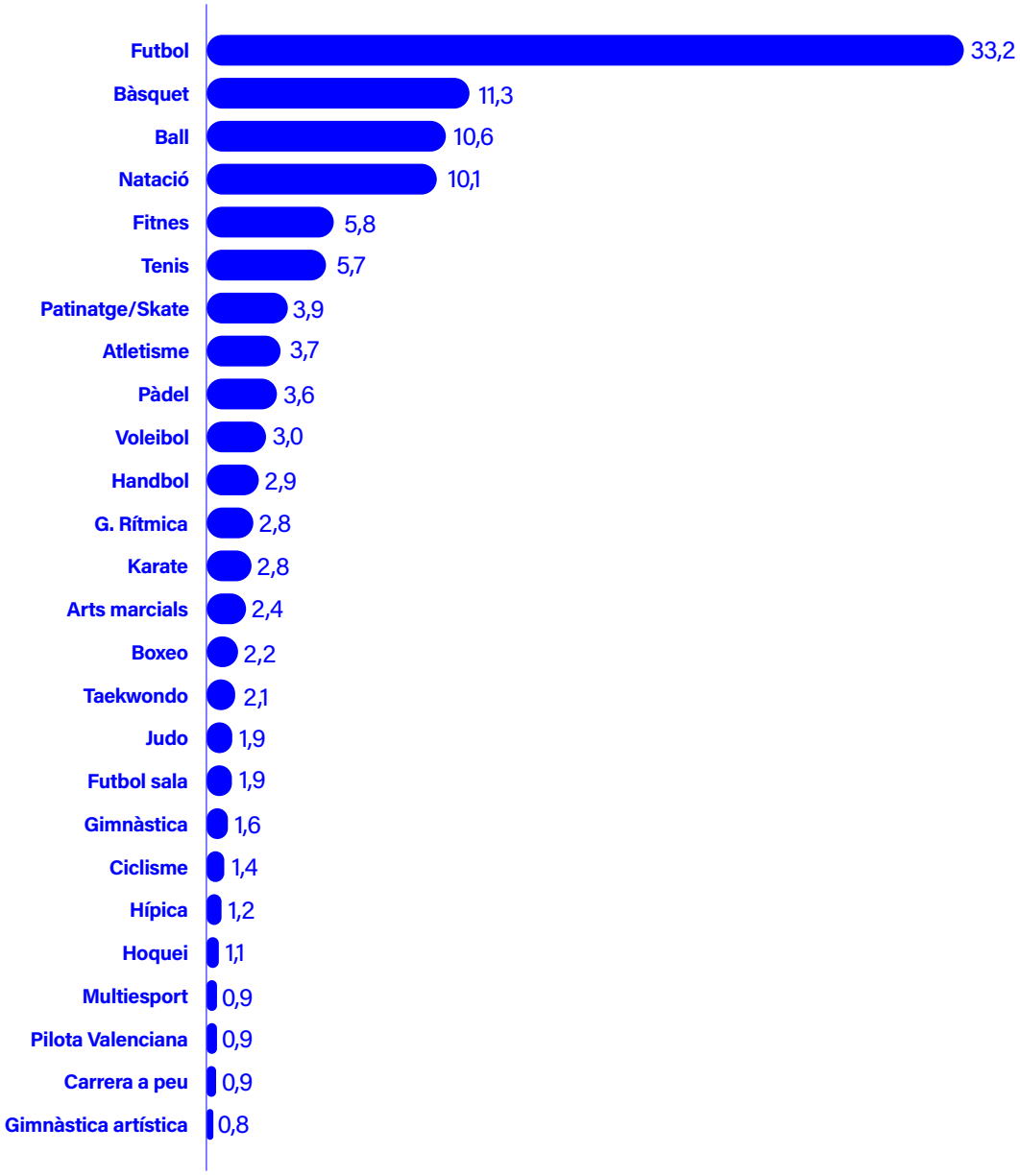

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple.
Base: estan inscrits en alguna activitat esportiva.

Continuant amb l'anàlisi de les modalitats esportives practicades de manera organitzada, el gràfic 3.5 mostra les diferències per sexe. Dos d'estes, el futbol i el bàsquet, mostren un patró clarament masculí, de manera molt més pronunciada en el cas del primer, la pràctica masculina del qual sextuplica la de les dones (51,2% davant del 8,2%). Per contra, la natació, el ball, la gimnàstica rítmica, la gimnàstica artística, el patinatge, l'hípica, el voleibol, el fitnes, el patinatge, l'skateboarding i l'atletisme mostren percentatges més elevats de participació femenina que masculina. La resta mostren proporcions molt parelles entre els dos sexes.

L'anàlisi de la pràctica esportiva organitzada es completa amb una sèrie de dades que s'arrepleguen en les dos taules següents: la taula 3.1 i la taula 3.2. En estes es presenta informació sobre els dies de la setmana i el temps dedicat a l'activitat esportiva organitzada (taula 3.1), així com l'entitat organitzadora, les instal·lacions en què es du a terme i el mitjà amb el qual es desplacen a estes instal·lacions.

Els dies de la setmana en què amb més freqüència es realitzen activitats esportives de caràcter organitzat són els dilluns i els dimecres, dies en què s'arriba a un 62,8% i un 60,8% de les respostes, respectivament. Cal tindre en compte que les dades que apareixen en les taules 3.1 i 3.2 corresponen a preguntes de resposta múltiple, atés que cada entrevistat va respondre a totes per a cada un dels esports que afirmava realitzar. Per eixa raó, els totals són sempre superiors a cent. Els dimarts i els dijous apareixen immediatament després amb proporcions lleugerament inferiors. Els percentatges descendixen lleugerament els divendres, encara que les diferències es registren en els dissabtes i els diumenges. Les puntuacions són molt inferiors en el cas de les xiques, però no en el dels xics, que arriben a un percentatge lleugerament superior al dels divendres. Sens dubte, això té molt a vore amb el fet que ells participen més sovint en activitats de caràcter competitiu, i estes competicions sovint es disputen els divendres de vesprada o els dissabtes de matí.

Gràfic 3.5. Activitats fisicoesportives de caràcter organitzat més practicades segons sexe

(En percentatge)

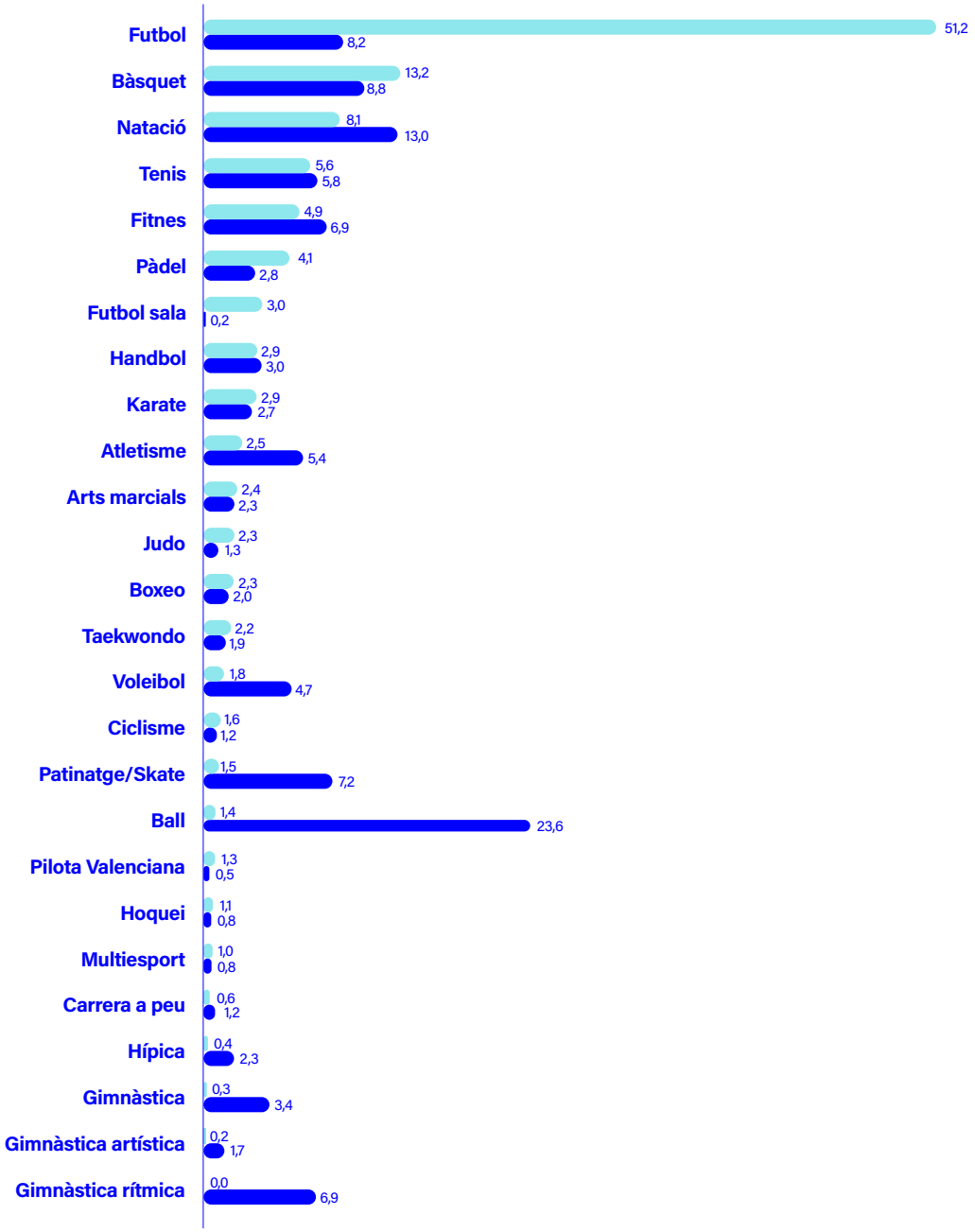

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple.
Base: estan inscrits en alguna activitat esportiva.

Taula 3.1. Característiques de la pràctica esportiva organitzada: dia de la setmana i hores setmanals de dedicació

(En percentatge)

Dia de la setmana	Xics	Xiques	Total
Dilluns	65,3	59,4	62,8
Dimarts	57,8	53,1	56,1
Dimecres	64,1	56,3	60,8
Dijous	61,6	53,3	58,3
Divendres	56,2	48,9	53,1
Dissabte	57,5	38,6	49,8
Diumenge	20,4	11,7	17,0
Hores semanals	**Xics**	**Xiques**	**Total**
Menys d'1 hora	11,9	14,3	12,9
De 1 a 2 hores	50,3	62,5	55,2
De 2 a 4 hores	32,2	28,2	30,6
Més de 5 hores	31,3	21,7	27,3

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple. Base: estan apuntats a alguna activitat esportiva.

Pel que fa al temps setmanal dedicat a la pràctica esportiva amb caràcter organitzat, la taula 3.1 també oferix informació reveladora. Més de la mitat de les persones que estan inscrites en alguna activitat fisicoesportiva dediquen d'una a dos hores setmanals (55,2%), el 30,6% de dos a quatre hores i el 27,3% més de cinc hores. A penes un 12,9% dedica menys d'una hora. Si es compararen els resultats per sexe, es detecten diferències importants. Entre els escolars, un 63,5% dedica més de dos hores a la setmana, percentatge que entre les dones es reduïx a un 49,9%. Elles, no obstant això, arriben a percentatges més elevats que ells en el tram d'una a dos hores setmanals (el 62,5% davant del 50,3% d'ells) i en el de menys d'una hora a la setmana (el 14,3% davant de l'11,9% d'ells). És a dir, s'observa una marcada diferència per sexe en el temps dedicat a la pràctica esportiva organitzada, i els xics mostren una propensió superior a dedicar més de dos hores setmanals en comparació amb les xiques.

L'anàlisi de les característiques de la pràctica esportiva organitzada continua en la taula 3.2, en què, com ja s'ha dit, s'inclou informació relativa a l'entitat organitzadora, les instal·lacions en les quals es du a terme i el mitjà de desplaçament a estes. Pel que fa a l'entitat organitzadora, la resposta més habitual ha sigut la referida als clubs esportius, mencionats per un 65,7% de les persones que estan inscrits en alguna entitat esportiva. Es detecta la mateixa pauta en els dos sexes (66,9% en el cas dels xics i 64,2% en el de les xiques).

A continuació, però a una distància considerable, apareixen les federacions esportives (15,9%), els ajuntaments (14,5%) i els centres escolars i instituts (11,4%). Les associacions esportives i les AMPA apareixen amb puntuacions inferiors. Cal assenyalar que no es detecten diferències rellevants entre els xics i les xiques pel que fa al tipus d'entitat que organitzen les activitats fisicoesportives en les quals participen.

Pel que fa a les instal·lacions en les quals es du a terme l'activitat fisicoesportiva, la taula 3.2 mostra que les més mencionades són les pròpies dels clubs esportius (65,2%), amb una proporció molt similar a la registrada quan es pregunta per les entitats organitzadores. En canvi, les mencions a l'ajuntament augmenten clarament en este cas, i arriben a un 35% de respostes. Seguixen les instal·lacions del propi centre escolar (16,6%) i les d'altres col·legis o instituts (5,5%). També quant a este aspecte pot afirmar-se que les pautes detectades entre la població masculina i femenina són molt semblants, i no es registren diferències notables que calga destacar.

Finalment, la taula 3.2 arreplega una informació interessant sobre el mitjà de transport al qual recorre la població escolar valenciana per a desplaçar-se a les instal·lacions en les quals realitza la seua pràctica esportiva organitzada. El cotxe és el mitjà més citat, amb un 59% de respostes. Seguix la resposta corresponent als que es desplacen a peu, que sumen un 53,6% dels casos. Les dos respostes se situen a gran distància de les que apareixen a continuació, totes amb proporcions de respostes que no superen el deu per cent de mencions. Entre estes, la bicicleta, assenyalada pel 5,1%; el transport públic, per un 4,3%, i el patinet, mencionat per un 3,8% de la població escolar que participa en activitats esportives organitzades. El desplaçament amb cotxe i a peu registra puntuacions lleugerament més elevades entre les xiquetes que entre els xiquets, mentres que la bicicleta i el patinet són preferits més sovint per estos últims que per elles.

Taula 3.2. Característiques de la pràctica esportiva organitzada: entitat organitzadora, instal·lacions en les quals es realitza i mitjà de desplaçament

(En percentatge)

Entitat organitzadora	Xics	Xiques	Total
Club esportiu	66,9	64,2	65,7
Federació	19,2	11,3	15,9
Ajuntament	12,3	17,7	14,5
Escola/institut	12,0	10,9	11,4
Associació esportiva escolar	4,3	5,4	4,8
AMPA	3,6	5,2	4,3
Altres	8,4	11,7	9,9
NS	0,4	1,0	0,6
Instal·lacions en què es realitza	**Xics**	**Xiques**	**Total**
Un club esportiu	66,8	62,4	65,2
Ajuntament	33,7	37,3	35,0
El propi centre escolar	17,0	16,3	16,6
Altres col·legis/instituts	4,8	6,4	5,5
Altres	4,2	5,0	4,6
NS	0,0	0,3	0,1
Mitjà de desplaçament	**Xics**	**Xiques**	**Total**
Amb cotxe	57,3	61,7	59,0
A peu	51,7	56,5	53,6
Amb bicicleta	7,0	2,2	5,1
Transport Públic	4,4	4,1	4,3
Amb patinet	5,0	2,3	3,8
Altres	2,0	1,6	1,9

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple. Base: estan apuntats a alguna activitat esportiva.

3.3 Pràctica esportiva per compte propi

Una vegada examinada en tota la seua complexitat la pràctica esportiva de caràcter organitzat, a continuació donem compte dels resultats referits a la pràctica esportiva per compte propi. Esta dimensió de la pràctica esportiva es va abordar per mitjà d'una pregunta que es va introduir tant en el qüestionari de la població escolar de menys edat com entre els de més edat. Entre els de més edat, la formulació deia així: "Realitzes alguna activitat física o esportiva pel teu compte almenys una vegada a la setmana?" I s'aclaria que amb això es feia referència a una activitat realitzada "sense entrenador/a i sense estar apuntat a cap entitat". En el cas del qüestionari dirigit als més menuts l'enunciat de la pregunta diferia lleugerament, en un intent d'adaptar-lo i fer-lo comprensible a persones de menys edat: "Realitzes alguna activitat física o esportiva pel teu compte sense monitor/a almenys una vegada a la setmana?" També s'especificava que es tractava d'una activitat "sense entrenador/a i sense estar apuntat".

Els resultats revelen que entre la població escolar que realitza activitat fisicoesportiva durant el curs, un 57,7% realitza activitat fisicoesportiva per compte propi almenys una vegada a la setmana (vegeu el gràfic 3.6). Això significa que un 44,3% de la població escolar de la Comunitat Valenciana realitza algun tipus d'activitat física o esportiva per compte propi de manera regular. Un 37,2% afirma que no practica cap activitat per compte propi i un 5,1% no conteste o no va saber contestar a esta qüestió. Els percentatges més elevats es registren entre els xiquets (60,8%), els majors de 10 anys (que superen en tots els casos la taxa del seixanta per cent i especialment els de 16 a 18 anys, que arriben a un 64,7%), els residents en els municipis de més grandària d'hàbitat (especialment, els de més de mig milió d'habitants, amb una taxa del 62,3%) i les persones que viuen en les províncies d'Alacant (60,2%) i Castelló (60,1%) i nascudes en Espanya (58%). Per contra, les taxes més baixes corresponen a les xiquetes (54,1%), la població amb edats compreses entre 6 i 7 anys (36,4%) i 8 i 9 anys (51,3%), les persones que realitzen estudis en centres concertats/privats (55,7%), les que residixen en la província de València (55,1%) i les que han nascut fora d'Espanya (54,7%).

El gràfic 3.7 mostra la llista de les activitats fisicoesportives realitzades per compte propi més practicades per la població escolar de la Comunitat Valenciana. La imatge que traslladen és clarament diferent de la que es derivava de l'activitat fisicoesportiva de caràcter organitzat. Quan es tracta de pràctica per compte propi, l'activitat més mencionada és el fitnes (24,8%), seguida del futbol (21,2%), la carrera a peu (19,8%) i el ciclisme (15,4%). Són eixes les quatre activitats més mencionades i amb percentatges clarament superiors a les següents en la llista. A continuació,

apareix un bloc de tres activitats amb percentatges entre el cinc i el deu per cent: caminar (8,3%), bàsquet (8,2%) i patinatge i skateboarding (5,6%). Entre totes les que apareixen a continuació, ja amb puntuacions inferiors al cinc per cent, destaca un bloc de cinc activitats amb proporcions superiors al dos per cent: ball (3,7%), senderisme (3,1%), natació (2,3%), joc lliure (2,2%) i pàdel (2,1%). Després apareixen la cal·listènia, el voleibol, el tenis, ioga i pilates, atletisme, handbol, boxa, gimnàstica, tenis de taula, bàdminton, karate, gimnàstica rítmica i escalada, totes amb percentatges inferiors al dos per cent.

Gràfic 3.6. Pràctica esportiva per compte propi

(En percentatge)

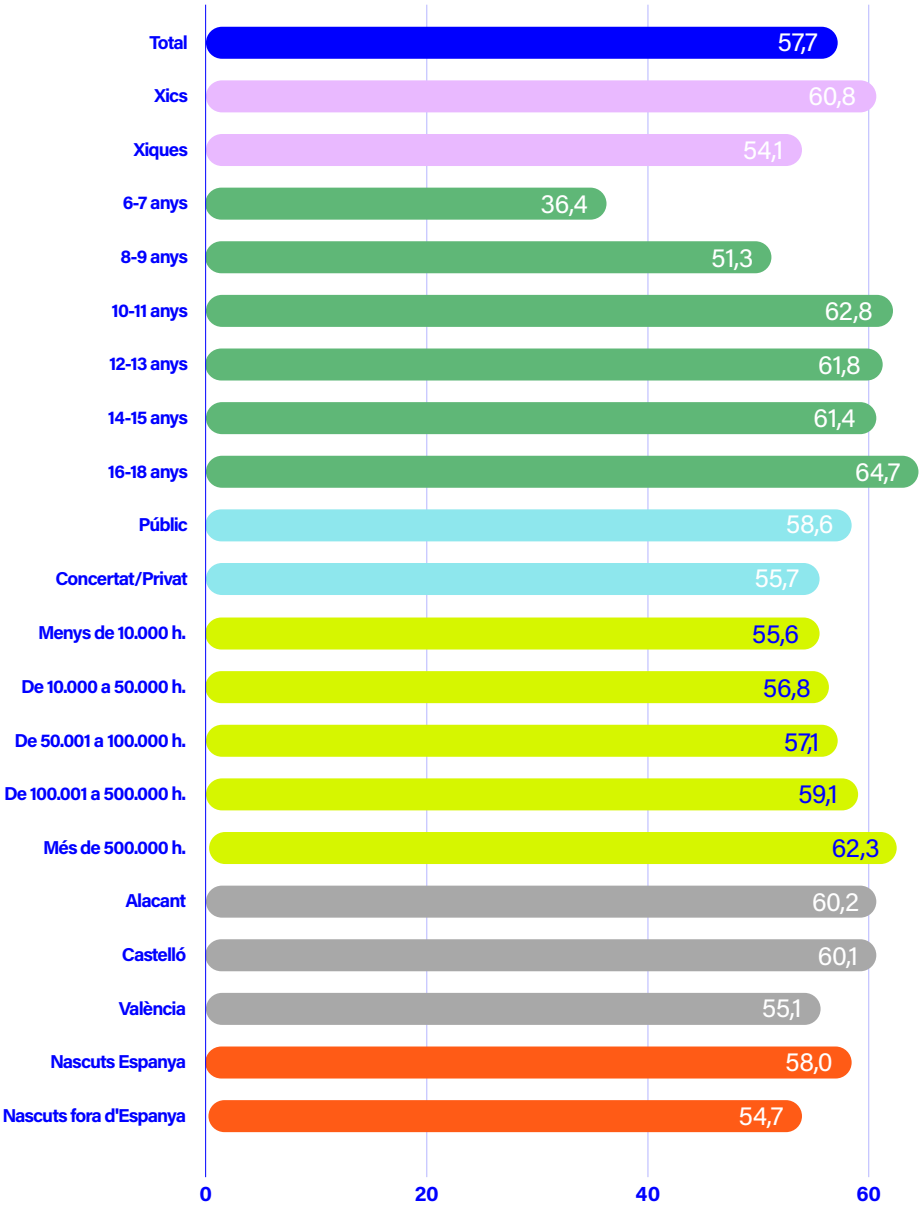

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: practiquen alguna activitat esportiva durant el curs.

Gràfic 3.7. Activitats fisicoesportives realitzades per compte propi més practicades

(En percentatge)

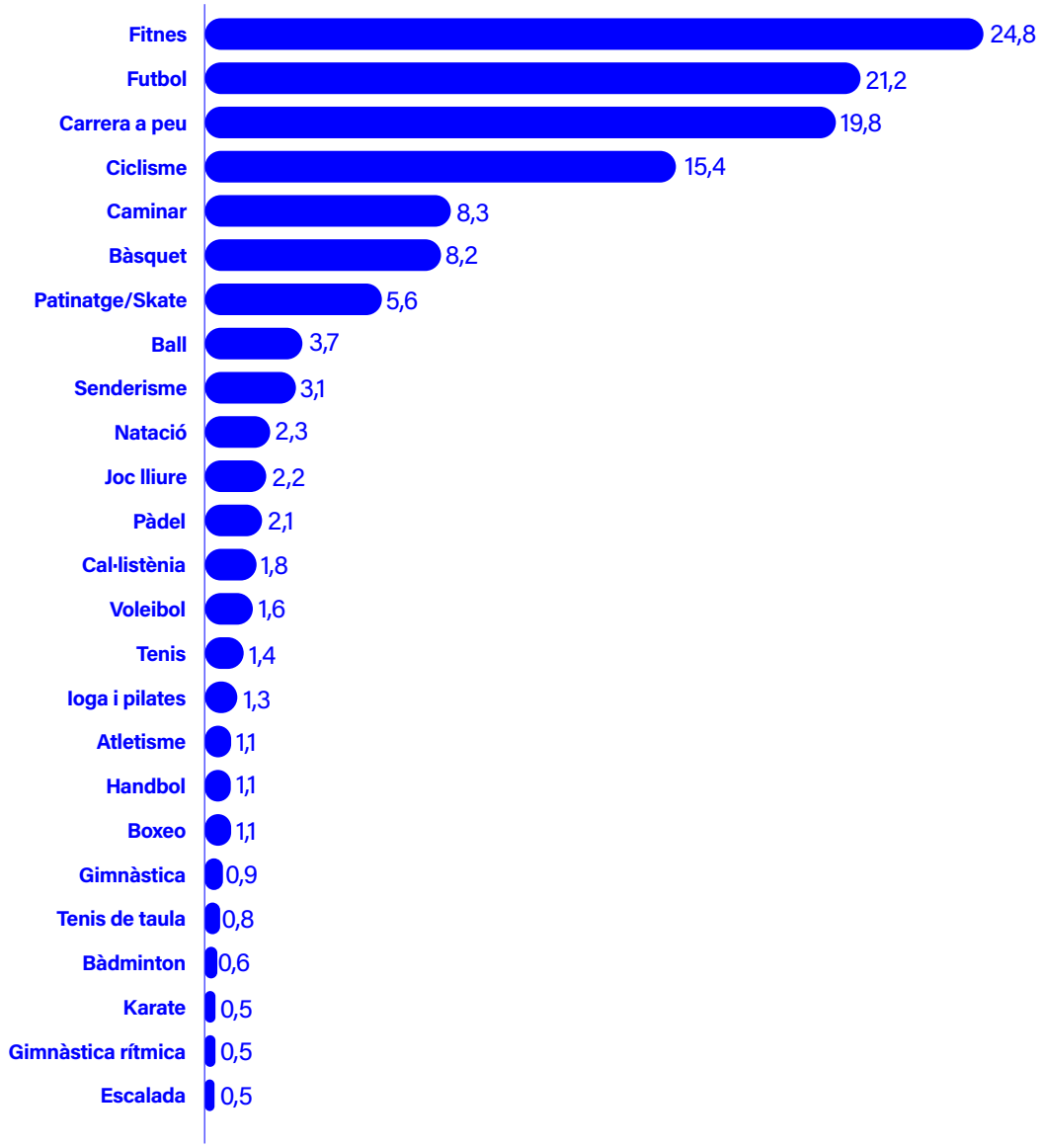

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple.
Base: practiquen activitat física per compte propi.

Gràfic 3.8. Activitats fisicoesportives realitzades per compte propi més practicades per sexe

(En percentatge)

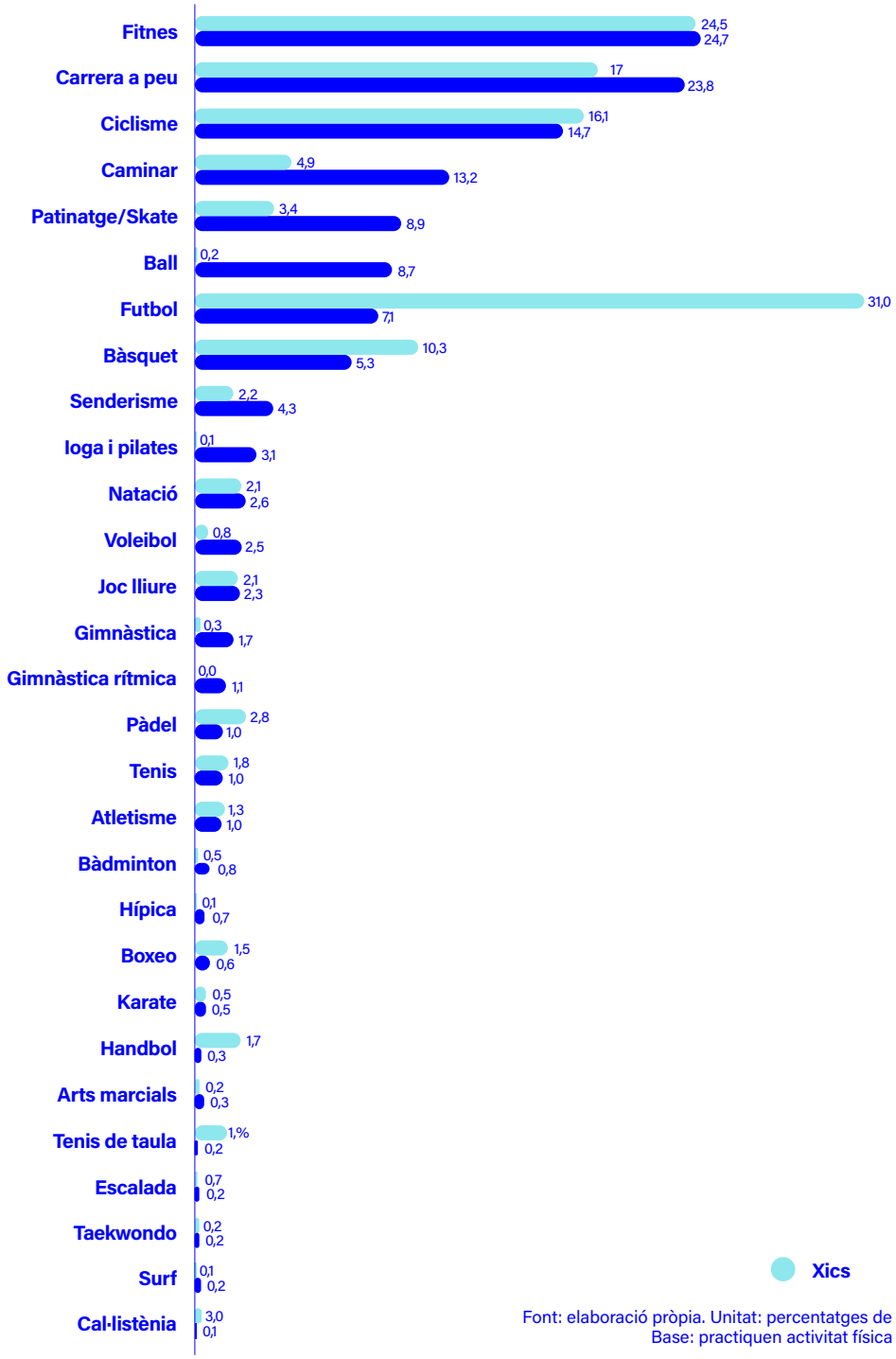

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple.
Base: practiquen activitat física per compte propi.

Taula 3.3. Característiques de la pràctica esportiva per compte propi: dia de la setmana, temps de dedicació en hores i lloc de realització

(En percentatge)

Dia de la setmana	Xics	Xiques	Total
Dilluns	51,7	44,3	48,8
Dimarts	48,2	42,7	46,0
Dimecres	49,8	46,8	48,7
Dijous	46,7	42,2	45,0
Divendres	55,4	43,1	50,4
Dissabte	64,7	59,3	62,6
Diumenge	58,7	56,3	57,6
Hores setmanals	**Xics**	**Xiques**	**Total**
Menys d'1 hora	31,2	37,7	34,0
De 1 a 2 hores	55,7	63,2	58,6
De 2 a 4 hores	31,4	21,7	27,3
Més de 5 hores	15,0	8,1	12,2
Lloc de realització	**Xics**	**Xiques**	**Total**
En el carrer	38,6	42,1	40,1
En la naturalesa	28,4	35,3	31,0
En un parc	27,8	21,5	25,1
En casa	18,3	26,5	21,8
Instal·lacions de l'ajuntament	18,9	8,7	14,7
Instal·lacions d'un club	15,7	10,4	13,4
Instal·lacions de la meua escola	11,3	7,9	9,9
Instal·lacions d'altres centres	2,5	1,4	2,1
Altres	12,0	13,1	12,5

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple. Base: practiquen activitat física per compte propi.

Quan examinem la taxa de realització de les diferents activitats esportives en funció del sexe, es detecten diferències rellevants entre els xics i les xiques (gràfic 3.8). D'una banda, s'observa una sèrie d'activitats esportives més masculinitzades, entre les quals destaquen el ciclisme, el futbol, el bàsquet, el pàdel, el tenis, la boxa, l'handbol, el tenis de taula i la cal·listènia. Per contra, les més feminitzades són la carrera a peu, caminar, el patinatge, el ball, el senderisme i el voleibol. Això reflectix una cultura esportiva masculina relacionada amb esports tradicionals de caràcter competitiu i, d'altra banda, una cultura esportiva femenina, molt més ancorada en la realització d'activitats físiques a l'aire lliure i al marge dels esports tradicionals de caràcter competitiu.

En el cas de la pràctica esportiva per compte propi, el qüestionari incloïa també una sèrie de preguntes relacionades amb les característiques d'esta, concretament, els dies de la setmana, les hores de dedicació setmanal i el lloc de realització. Els resultats per a estes tres variables en funció del sexe apareixen arreplegats en la taula 3.3.

Pel que fa als dies de la setmana, davant del que succeïa en el cas de la pràctica esportiva organitzada —més present de dilluns a dijous— la pràctica esportiva per compte propi registra els percentatges més alts els divendres, els dissabtes i els diumenges (taula 3.3). Els dies al voltant del cap de setmana superen el cinquanta per cent, i el dissabte és el dia de més incidència amb un 62,6%. Això no significa que la pràctica esportiva per compte propi no siga important entre setmana, perquè es mou entre el quaranta-cinc i el cinquanta per cent. La tendència es registra tant en xiquets com en xiquetes, encara que en el cas d'estes últimes amb alguna excepció, perquè els dimecres registren una taxa superior a la dels divendres. Les taxes dels xics superen les d'elles tots els dies de la setmana, especialment els dilluns i els dimarts, quan les avantatgen en aproximadament cinc punts.

Quant a les hores setmanals dedicades a l'esport practicat per compte propi, la taula 3.3 permet observar que la resposta més habitual és la dels qui dediquen d'una a dos hores (58,6%), seguida dels qui no arriben a una hora (34%). Ara bé, també ací, com succeïa en el cas de la pràctica esportiva organitzada, s'observa un patró diferenciat entre xiquets i xiquetes. Entre ells, un 46,4% dedica més de dos hores a la setmana, percentatge que entre elles es reduïx a un 29,8%. Per contra, elles destaquen en el tram d'una a dos hores (63,2% davant del 55,7% d'ells) i en el de menys d'una hora (37,7% davant del 31,2% d'ells). Cal tindre present, com ja s'ha assenyalat anteriorment, que els percentatges sumen més de cent, atés que es tracta de preguntes de resposta múltiple, perquè cada entrevistat podia citar més d'un esport i les preguntes relatives als dies de la setmana, hores setmanals i lloc de realització s'efectuaven per a cada un dels esports mencionats.

Finalment, les respostes més habituals al preguntar pel lloc a on es realitza la pràctica esportiva per compte propi apareixen en la part inferior de la taula 3.3. La resposta més freqüent és el carrer, mencionada per un 40,1% de les persones que practiquen esport per compte propi. A continuació, assenyalen els espais naturals (31%), els parcs (25,1%) i la pròpia llar (21,8%). Amb menys freqüència es mencionen les instal·lacions esportives dels ajuntaments (14,7%), les dels clubs esportius (13,4%) i les instal·lacions del propi centre escolar (9,9%) o d'altres centres escolars (2,1%). També en este cas es pot observar una diferència clara entre les pautes esportives masculines i femenines: ells assenyalen amb més freqüència els parcs i les instal·lacions dels ajuntaments, els clubs esportius i els centres escolars, mentres que elles són més tendents a mencionar els carrers, els espais de la naturalesa i la seua pròpia casa.

3.4 Esport practicat durant més temps

Una vegada examinades la incidència i les característiques de la pràctica esportiva organitzada i per compte propi de la població escolar de la Comunitat Valenciana, este apartat proporciona una nova perspectiva sobre els tipus d'esports practicats; concretament es presenten els resultats sobre l'esport practicat durant més temps pels jóvens valencians, informació que es complementa amb el nombre d'anys de dedicació a eixe esport.

La taula 3.4 mostra que, en el cas dels xics, el futbol és l'esport més practicat per la mitat d'ells (47,8%). El seguixen a gran distància el bàsquet (9,7%), el fitnes (4,7%), el tenis (4,1%) i la natació (3,8%). Entre les dones, mencionen com a esports que porten més temps practiquen t el ball (17,4%), la natació (8,6%), el bàsquet (7,4%), el fitnes (6,8%), el futbol (6,4%), el patinatge i l'skateboarding (5%), el voleibol (4,6%), la gimnàstica rítmica (4,2%) i el tenis (4,1%). Al marge dels mencionats, la taula 3.4 arreplega les referències a tots els altres que, com es pot comprovar, registren percentatges molt més reduïts.

L'antiguitat mitjana més mencionada al preguntar a cada entrevistat pels anys que està practiquen t l'esport principal és de cinc a sis anys, referida per un 25,4% de les persones que realitzen alguna activitat física o esportiva (vegeu la taula 3.5). A continuació, apareixen els que estan practiquen t-lo entre tres i quatre anys, amb un 20,2%.

D'altra banda, tres de cada deu jóvens practiquen ts d'algun esport estan entre set i deu anys practiquen t-lo: un 17,9% de set a huit anys i un 12,6% de nou a deu anys. En suma, un 86,1% assenyala una antiguitat de tres a deu anys, per la qual cosa es pot concloure que es tracta de pràctiques esportives relativament consolidades si es tenen en compte les edats de la població entrevistada.

Taula 3.4. Esport practicat durant més temps

(En percentatge)

	Xics	Xiques	Total
Futbol	47,8	6,4	30,5
Bàsquet	9,7	7,4	8,7
Ball	0,9	17,4	7,8
Natació	3,8	8,6	5,8
Fitnes	4,7	6,8	5,6
Tenis	4,1	4,1	4,1
Voleibol	1,4	4,6	2,7
Patinatge/*Skate*	0,7	5,0	2,6
Atletisme	1,5	3,9	2,6
Handbol	2,1	2,6	2,3
Ciclisme	2,3	2,0	2,2
Pàdel	2,2	1,8	2,0
Karate	2,2	1,9	2,0
Carrera a peu	0,9	3,2	1,8
Gimnàstica rítmica	--	4,2	1,7
Futbol sala	2,6	0,2	1,7
Arts marcials	1,7	1,4	1,6
Taekwondo	1,6	1,2	1,5
Judo	1,6	1,1	1,4
Boxeo	1,2	1,3	1,3
Gimnàstica	0,2	2,4	1,1
Caminar	0,5	1,9	1,1
Hípica	0,4	1,9	1,0
Gimnàstica artística	0,1	1,5	0,7
Hoquei	0,6	0,6	0,6
Pilota Valenciana	0,5	0,4	0,5
Senderisme	0,3	0,6	0,4
Ioga i pilates	--	0,8	0,3
Triatló	0,3	0,3	0,3
Cal·listènia	0,4	0,2	0,3
Piragüisme i rem	0,2	0,5	0,3
Altres esports	3,5	3,8	3,7

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: practica algun esport.

Taula 3.5. Nombre d'anys en l'esport més practicat

(En percentatge)

Nombre d'anys	Xics	Xiques	Total
1-2 anys	5,8	5,5	5,7
3-4 anys	22,1	17,9	20,2
5-6 anys	28,0	22,0	25,4
7-8 anys	16,6	20,0	17,9
9-10 anys	11,2	14,4	12,6
11-12 anys	8,4	11,3	9,7
13-14 anys	5,8	6,2	6,0
Més de 14 anys	2,2	2,6	2,5

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple. Base: activitat física per compte propi.

Ara bé, les pautes detectades diferixen sensiblement segons el sexe, tal com també posen de manifest les dades arreplegades en la taula 3.5. Les escolars obtenen puntuacions més altes que ells en tots els trams d'antiguitat superiors als set anys, mentres que ells puntuen més alt en els inferiors a sis anys. Es pot concloure que ells canvien més sovint d'activitat esportiva i que elles mantenen hàbits o preferències esportives de manera més duradora.

3.5 Pràctica esportiva en vacacions

Un 69,9% de la població escolar valenciana va respondre afirmativament quan se li va preguntar si realitzava algun tipus d'activitat física o esportiva durant els períodes de vacacions com, per exemple, Nadal, Setmana Santa o estiu (vegeu el gràfic 3.9). Davant d'estos, un 23,8% va respondre de manera negativa i un 6,3% no va contestar o no va saber què contestar. El gràfic 3.9 també arreplega la distribució de la pràctica esportiva en vacacions entre els diferents perfils de la població escolar de la Comunitat Valenciana.

La pràctica esportiva durant períodes de vacacions es distribuïx de manera molt equilibrada entre els diferents perfils poblacionals. Així i tot, s'observen alguns trets característics d'esta. D'una banda, els xics (77,5%), la població en edats centrals, això és de 8 a 13 anys i, sobretot, de 10 a 11 anys (75,5%) són els grups amb més pràctica esportiva vacacional. També sobreïxen, encara que en menor mesura, els qui estudien en col·legis concertats i privats (73,5%) i els qui residixen en municipis de més de mig milió d'habitants (73,3%). Per contra, les xiques (62%), la població amb menys i més edat, això és, de 6 a 7 anys (58%) i de 16 a 18 anys

Gràfic 3.9. Pràctica esportiva en vacacions

(En percentatge)

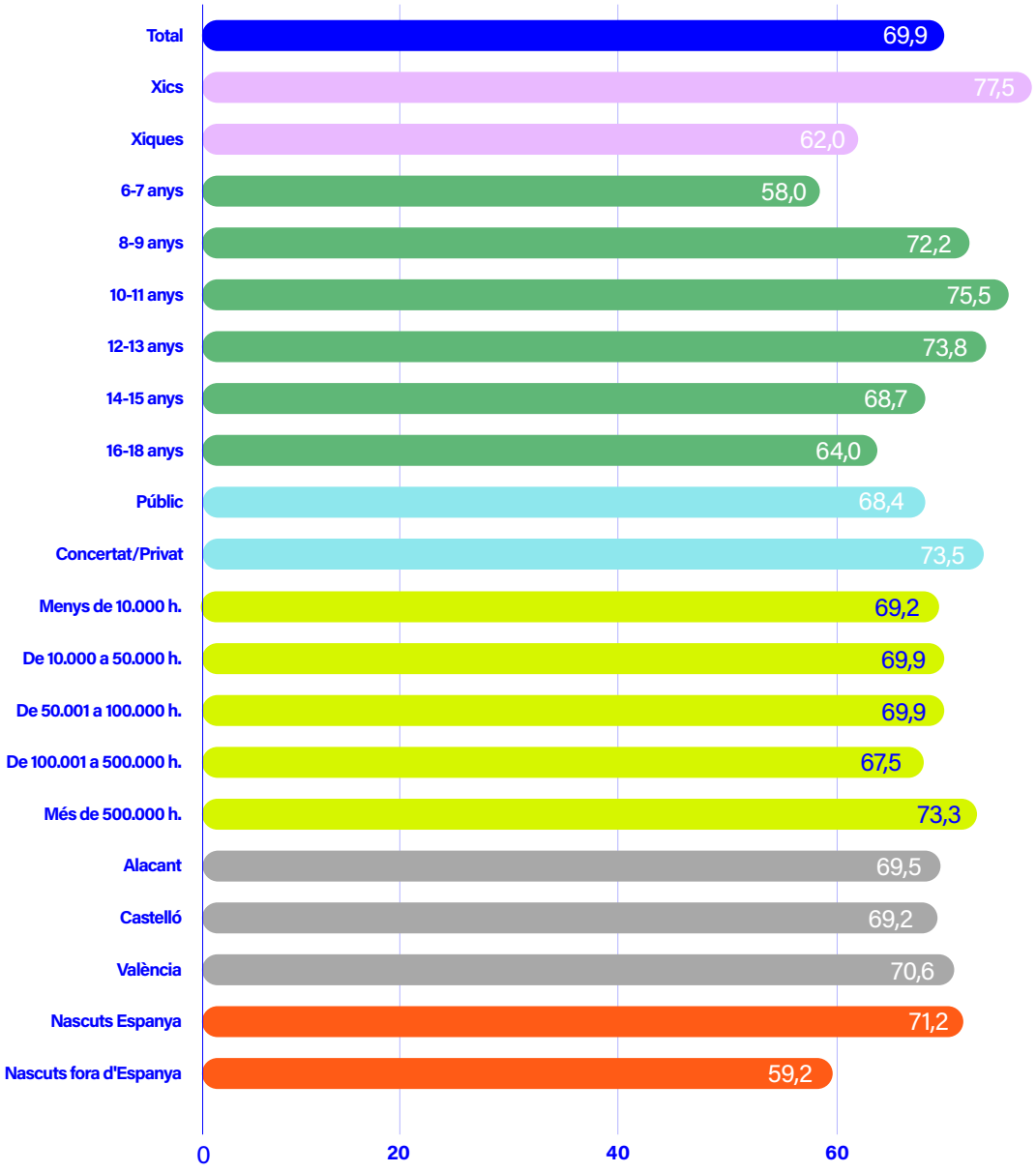

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

(64%), així com les persones nascudes fora d'Espanya (59,2%) són els qui presenten una taxa de pràctica esportiva vacacional més minsa.

Els esports o les activitats físiques practicats pels qui van reconéixer realitzar alguna d'estes activitats en els períodes vacacionals apareixen arreplegats en la taula 3.6. Com pot apreciar-se, sis de cada deu van assenyalar que l'esport que practiquen en vacacions és el mateix que solen realitzar durant la resta de l'any (61,6%). Esta resposta va ser molt més habitual entre els xics que entre les xiques (66,1% davant del 55,7%). A continuació, però a una àmplia distància, apareixen els esports d'equip (19,5%), també en este cas amb grans diferències a favor dels xiquets davant de les xiquetes (25,4% davant de l'11,4%). Li seguix la natació practicada exclusivament en l'estiu, que arriba a un 15,6% de la mostra, però en este cas amb molta més presència entre les dones (20,2% davant del 12,3%). El mateix succeïx amb els esports de muntanya (13,8%), encara que en este cas la diferència no és tan marcada (16,7% davant de l'11,7%). Abans d'estos, no obstant això, se situen les eixides amb bicicleta (14,2%), la pràctica en gimnasos (13,3%), els campus o les estades esportives (11,4%), els esports individuals (9,2%) i els esports d'hivern (6,4%), tots amb diferències rellevants entre sexes. No obstant això, els esports aquàtics (7,6%) i el ball (5,4%) mostren taxes més altes entre les xiques.

En síntesi, la pràctica esportiva durant les vacacions és equilibrada entre els diferents perfils poblacionals, però s'observen diferències: els xics, les edats de 8 a 13 anys, els estudiants de col·legis concertats i privats, i els residents en grans municipis practiquen més esport durant les vacacions, mentres que les xiques, els xiquets més menuts i els adolescents majors, i les persones nascudes fora d'Espanya en practiquen menys. A més, sis de cada deu continuen amb el mateix esport durant l'any, amb variacions significatives entre sexes en les activitats específiques.

Taula 3.6. Esport que practica en vacacions

(En percentatge)

	Xics	Xiques	Total
El mateix que durant l'any	66,1	55,7	61,6
Esports d'equip	25,4	11,4	19,5
Natació només en estiu	12,3	20,2	15,6
Eixides amb bicicleta	14,0	14,5	14,2
Esports de muntanya	11,7	16,7	13,8
Gimnàs	13,7	12,5	13,3
Campus/estades esportives	11,7	11,1	11,4
Esports individuals	9,4	9,0	9,2
Esports aquàtics	5,8	10,1	7,6
Esports d'hivern	6,4	6,4	6,5
Ball	0,8	11,5	5,4
Esports d'aventura	3,7	4,1	3,9
Altres esports i activitats	5,7	10,0	7,5

Font: elaboració pròpia. Unida: porcentaje. Base: practica algún deporte.

3.6 Pràctica esportiva de familiars i amistats

En este apartat s'inclouen els resultats d'un parell de bateries de preguntes en les quals es va sondejar la població escolar de la Comunitat Valenciana sobre la pràctica esportiva de familiars i amistats, així com la freqüència amb què eixa pràctica es realitzava de manera conjunta amb ells (vegeu el gràfic 3.10). En termes generals, un poc més d'un terç de la mostra afirma que el seu pare practica esport sovint (36,1%), percentatge que es reduïx de manera significativa en el cas de les mares (27,5%). D'estes últimes es diu que ho fan alguna vegada en el 6,9% dels casos, mentres que quan es tracta dels pares el percentatge arriba a un 31,3%. És molt més elevat el percentatge de pràctica esportiva atribuïda als germans: concretament un 47,5% diu que practiquen sovint, mentres que només un 20,3% afirma que ho fa alguna vegada. Les proporcions d'entrevistats que afirmen que son pare, sa mare o els seus germans mai practiquen esport supera sempre el vint per cent, i el percentatge més alt és el referit a les mares (27,6%), seguit dels pares (23,6%) i els germans (22,7%). Si preguntem per altres familiars, un 31,4% respon que fan esport sovint, encara que un 31,1% desconeix esta dada. Respecte de les amistats, descendix el percentatge que respon que mai practiquen esport (4,7%) i augmenta de manera molt significativa el dels qui afirmen que ho fan sovint (60,1%).

En resum, l'enquesta revela que els escolars de la Comunitat Valenciana observen una freqüència superior de pràctica esportiva entre els seus germans i amistats en comparació amb els seus pares i altres familiars, i que les mares són les que menys sovint practiquen esport segons els enquestats.

Gràfic 3.10. Pràctica esportiva de familiars i amistats

(En percentatge)

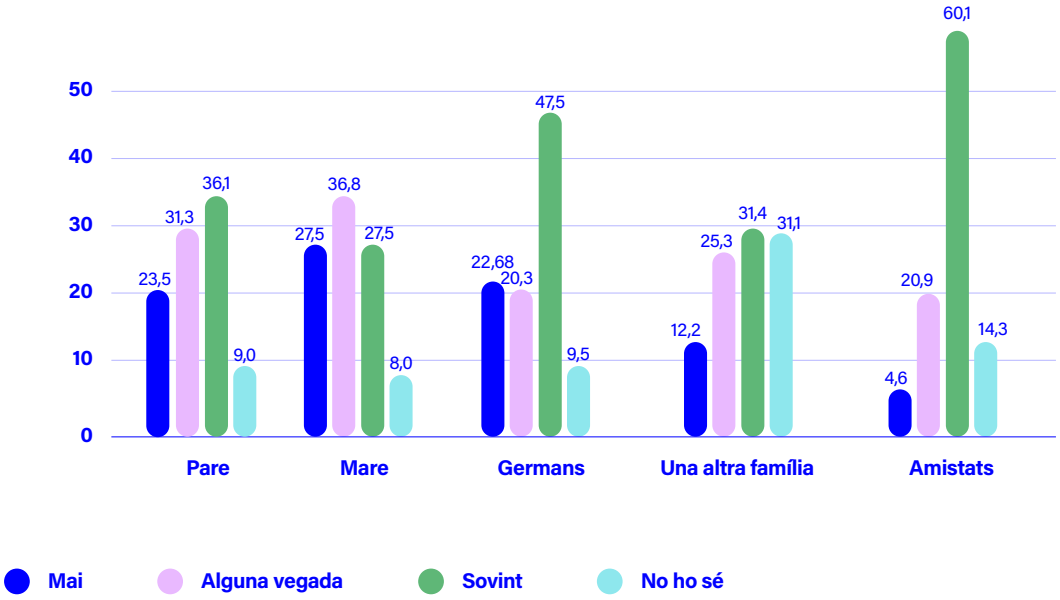

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

Les dades que acaben d'analitzar-se es complementen amb les que apareixen en el gràfic 3.11. En estes es pot observar que al voltant de la mitat de la població escolar de la Comunitat Valenciana afirma que ni els seus progenitors, ni els seus germans ni altres familiars practiquen esport mai juntament amb la persona entrevistada. El percentatge més elevat és el que s'atribuïx als familiars (56,3%), seguit del de les mares (53,4%). No obstant això, les proporcions que assenyalen eixa mateixa circumstància per als pares i per als germans també són altes: 46,5% i 46,8%, respectivament. De fet, els percentatges d'entrevistats que practiquen esport juntament amb els pares, mares, germans i altres familiars sovint suposen un 14,8%, un 11,4%, un 18,7% i un 8,9% respectivament.

El cas de les amistats és diferent: un 40,9% de la mostra afirma practicar esport sovint amb amics o amigues, mentres que un 29,5% diu fer-ho alguna vegada. Només un 23,6% respon que mai practica esport amb els seus amics o amigues.

Així, es conclou que prop de la mitat dels estudiants en la Comunitat Valenciana afirma que ni els seus pares, ni els seus germans ni altres familiars practiquen esport amb ells, mentres que una proporció significativa ho fa sovint amb amics.

Gràfic 3.11. Pràctica esportiva acompanyat de familiars i amistats

(En percentatge)

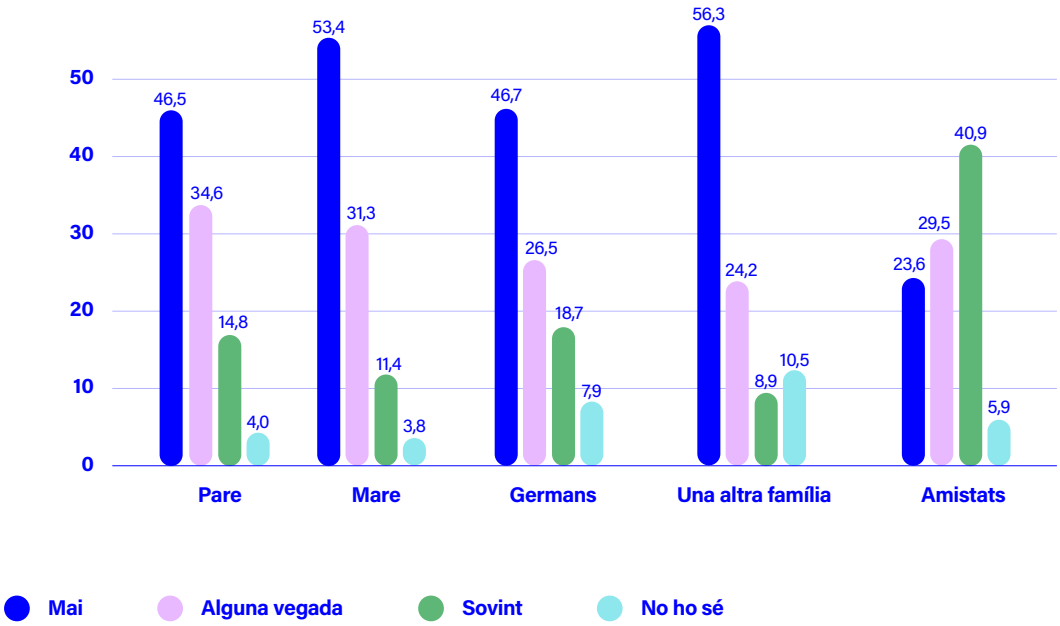

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

3.7 Activitat física setmanal

Finalitzem este capítol amb les respostes a un parell de preguntes que es van incloure just al final del qüestionari, però només en el cas de la mostra de majors, és a dir, els entrevistats de 8 a 18 anys. Amb les dos preguntes es pretenia obtindre una valoració sintètica de l'activitat física setmanal per mitjà de dos indicadors. En primer lloc, el nombre mitjà de dies a la setmana en els quals la població escolar se sent físicament activa durant un temps mínim de seixanta minuts. En segon lloc, el nombre mitjà de dies a la setmana que la població escolar realitza algun esport o activitat física amb caràcter intens fins al punt d'arribar a suar i sentir que li falta l'alé. Al sol·licitar la resposta al primer indicador es va indicar que inclogueren també les classes d'Educació Física, mentres que en el segon estes quedaven excloses.

Pel que fa al primer indicador, la taula 3.7 arreplega les respostes en funció del sexe i l'edat. Si ens detenim en la columna dels resultats totals, podem apreciar que els percentatges no diferixen molt, encara que la proporció de jóvens que assenyala

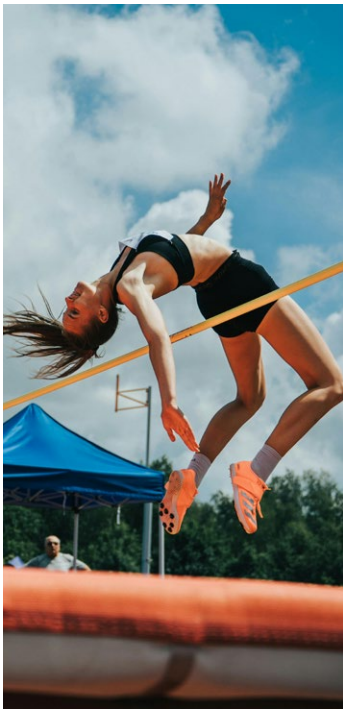

les respostes d'un o sis dies és lleugerament inferior a la resta, que oscil·len entre el catorze i el setze per cent. Ara bé, quan ens detenim en el sexe, detectem algunes pautes d'interés: ells declaren percentatges més elevats en les respostes que impliquen un nombre superior de dies a la setmana (5, 6 i 7 dies a la setmana), mentres que elles, per contra, destaquen per obtindre percentatges més elevats en les respostes que impliquen un nombre inferior de dies a la setmana (1, 2, 3 i 4 dies a la setmana). No obstant això, en el cas de l'edat, no es detecta cap tendència que puga respondre a un patró clarament identificable.

Quant al segon indicador, és a dir, el nombre mitjà de dies a la setmana que la població escolar realitza algun esport o activitat física amb caràcter intens fins al punt d'arribar a suar i sentir que li falta l'alé, la distribució de les freqüències relatives que apareix arreplegada en la taula 3.8 mostra unes pautes diferents.

En esta ocasió, els percentatges disminuïxen a mesura que augmenta el nombre de dies. De fet, la resposta més freqüent és la d'un sol dia, assenyalada per un 24% de la mostra total de persones entre 8 i 18 anys. A continuació, els que indiquen dos dies són un 17,7%; els que mencionen tres dies, un 16,8%; quatre dies, un 14,9%, i cinc dies, un 11,7%. Les respostes que mencionen sis i set dies queden per davall d'estos percentatges.

Taula 3.7. Nombre de dies de l'última setmana que s'ha sentit físicament actiu durant almenys 60 minuts (incloent les classes d'Educació Física)

(En percentatge)

Nombre de dies a la setmana	Total	Sexe		Edat				
		Xics	Xiques	8-9	10-11	12-13	14-15	16-18
Un dia	11,0	9,6	12,3	13,2	8,3	9,7	12,4	13,0
Dos dies	14,2	12,9	15,5	12,8	11,6	14,7	15,4	16,6
Tres dies	15,1	13,2	17,0	14,6	14,9	13,6	16,9	14,2
Quatre dies	15,4	14,6	16,3	12,4	15,3	16,3	16,6	12,6
Cinc dies	17,1	17,8	16,8	16,6	17,2	18,2	16,1	18,2
Sis dies	10,5	11,4	9,7	10,6	12,2	11,2	9,0	9,4
Set dies	16,8	20,4	12,4	19,7	20,6	16,3	13,6	16,0
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple. Base: practiquen activitat física per compte propi.

Ara bé, al diferenciar les respostes en funció de sexe, de nou trobem que els xics són molt més actius que elles, ja que obtenen proporcions més elevades en les respostes referides a un nombre superior de dies a la setmana (tres, quatre, cinc, sis i set dies), mentres que les xiques els sobrepassen en les respostes que mencionen només un i dos dies a la setmana. En definitiva, els escolars són més actius que les escolars i practiquen esport més dies a la setmana, mentres que elles ho fan amb menys freqüència.

Finalment, tampoc en este indicador es detecta cap patró que responga a una lògica clarament identificable en el cas de l'edat: les respostes de les persones entrevistades mostren oscil·lacions segons el grup d'edat al qual pertanyen que no diferixen de manera rellevant respecte de les pautes ja comentades per al conjunt de la mostra.

Taula 3.8. Nombre de dies de l'última setmana que ha realitzat algun esport o activitat física amb caràcter intens fins al punt de suar i perdre l'alé fora del temps escolar

(En percentatge)

Número de dies de la semana	Total	Sexe		Edat				
		Xics	Xiques	8-9	10-11	12-13	14-15	16-18
Un dia	24,0	18,2	30,1	27,9	21,8	21,7	26,0	23,4
Dos dies	17,7	15,5	20,1	19,2	19,5	18,1	16,0	15,5
Tres dies	16,8	17,0	16,5	14,2	15,4	19,2	16,3	18,4
Quatre dies	14,9	16,4	13,4	13,4	14,9	16,2	14,7	13,5
Cinc dies	11,7	13,4	9,8	10,3	12,3	10,3	12,6	13,5
Sis dies	6,5	8,5	4,5	4,5	7,4	6,2	6,6	8,1
Set dies	8,5	11,1	5,6	10,6	8,7	8,3	7,7	7,6
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

3.8 Principals troballes

Este capítol ha oferit una anàlisi de la participació esportiva de la població escolar de la Comunitat Valenciana. En primer lloc, hem estudiat la incidència general de la pràctica esportiva segons diverses variables sociodemogràfiques; en segon lloc, hem aprofundit en l'anàlisi tant de la pràctica esportiva organitzada com autònoma detallant aspectes com la freqüència, el temps dedicat i el lloc de realització. També s'han analitzat els tipus d'esports més populars, l'activitat durant les vacacions i la influència de familiars i amics. Les principals troballes són els següents:

- Tres de cada quatre jóvens (76,8%) realitza algun tipus d'activitat física o esportiva de manera regular al llarg del curs escolar. Els xics presenten una taxa de participació quinze punts superiors a la de les xiques. La màxima taxa de participació (86%) es registra entre els 8 i 11 anys. Els escolars nascuts fora d'Espanya mostren taxes d'activitat esportiva catorze punts inferiors respecte dels nascuts al nostre país. Ser home, haver nascut a Espanya i pertànyer als grups de menor edat són característiques dels escolars que practiquen més esport.

- Una tercera part dels jóvens que realitzen alguna activitat física o esportiva al llarg del curs (76,5%) participa en activitats organitzades. Es tracta d'activitats organitzades per clubs esportius (66,9%), federacions esportives (19,2%), ajuntaments (12,3%) o els propis centres educatius (12%) i referides a esports com el futbol, el bàsquet, el ball i la natació. La mitat dels participants (50,3%) ho fa d'una a dos hores setmanals, mentres que una tercera part ho fa entre dos i quatre hores setmanals. La pràctica esportiva organitzada dels escolars nascuts fora d'Espanya disminuïx fins a dèsset punts respecte dels nascuts en el nostre país.

- Una mica més de la mitat dels jóvens que realitzen alguna activitat física o esportiva al llarg del curs, realitza activitats per compte propi (57,7%). Esta forma de pràctica és més habitual entre xics, en els trams d'edat més avançats i en els municipis de més grandària. Entre les activitats més al·ludides es troba el fitnes, el futbol, la carrera a peu, el ciclisme i el passeig. Estes activitats es practiquen en el carrer, en la naturalesa, en parcs, en instal·lacions dels ajuntaments, clubs i centres educatius, així com en la pròpia llar.

El sexe influïx significativament en la pràctica esportiva tant organitzada com autònoma quant a hores de dedicació i modalitats esportives. Els xics tendixen a dedicar més hores setmanals a l'esport i a preferir modalitats esportives més competitives i tradicionals, com el futbol i el bàsquet. En contrast, les xiques solen inclinar-se cap a activitats físiques menys competitives com el ioga o la natació.

Un terç dels jóvens indica que son pare practica esport amb freqüència (36,1%), percentatge que en el cas de les mares es reduïx prop de deu punts. No obstant això, la mitat dels escolars assenyala que no realitza activitat física amb els pares o familiars; una proporció significativa en fa amb amics.

4.

Motius de la pràctica esportiva

→ Agents inductors de la pràctica esportiva

→ Motius de la pràctica

→ Intenció de practicar esport en el futur

→ Raons per les quals no es practica esport

→ Principals troballes

Este capítol s'endinsa en els aspectes motivacionals que caracteritzen la pràctica esportiva de la població escolar de la Comunitat Valenciana. Quan es parla d'aspectes motivacionals s'està fent referència, principalment, als motius pels quals la mencionada població escolar es manté en esta pràctica esportiva, però també a altres aspectes estretament relacionats amb estos. L'anàlisi es desenrotlla en quatre apartats en els quals de manera consecutiva s'examinen els resultats de huit preguntes dels qüestionaris aplicats en l'enquesta. En primer lloc, s'efectua una descripció dels agents que més influència tenen en la població escolar valenciana com a inductors de la pràctica esportiva.

A continuació, s'exploren els motius explicitats per la mateixa població escolar enquestada en relació amb les raons per les quals practiquen esport. En tercer lloc, s'aborda la intenció de continuar practiquen t esport en el futur i, finalment, s'inclou una anàlisi dels motius pels quals no fa esport el conjunt de població escolar que prèviament s'ha definit com a inactiva.

4.1 Agentes inductores de La pràctica esportiva

Encara que l'activitat física i esportiva és, com s'ha vist en el capítol anterior, una pràctica molt popular i estesa entre la població escolar, convé examinar quina influència tenen els diferents agents socials que l'envolten en la iniciació a esta. Per a això, el qüestionari aplicat en esta investigació incloïa una pregunta que sol·licitava a les persones que prèviament s'havien definit com a practiquen ts d'algun esport o activitat física que indicaren qui els havia animat a fer-ho. En la llista de possibles respostes s'incloïen les huit opcions següents: va ser idea meua, pare o mare / tutor o tutora, germà o germana, un altre familiar, amics/amigues, docent, monitor o tècnic esportiu, personal mèdic i altres persones. El nombre màxim de respostes per persona era de tres. Esta pregunta es va formular en els mateixos termes a totes les persones entrevistades, és a dir, tant als menors com als majors de 9 anys.

Les respostes obtingudes s'arrepleguen en el gràfic 4.1. Cal dir, abans de passar a comentar els resultats obtinguts, que la pregunta anava dirigida únicament a les persones que prèviament s'havien reconegut com a practiquen ts habituals d'alguna activitat física o esportiva. El gràfic 4.1 mostra que, per al conjunt de la mostra, la resposta més habitual és la dels qui diuen que va ser una idea pròpia (49,7%), seguida dels qui mencionen el seu pare o mare (42,8%) i, a més distància, els qui citen als seus amics/amigues (16,3%). Després d'estes tres respostes, clarament dominants, les següents ja són molt inferiors, i destaquen, no obstant això, els qui mencionen un germà o germana (8,5%) o un altre familiar (6,5%). La resta de les respostes, no obstant això, no arriba a les quatre unitats percentuals, una clara prova de l'escassa influència de l'àmbit mèdic, les monitores o tècnics esportius i les persones dedicades al camp de la docència.

Gràfic 4.1 Inductors de la pràctica esportiva

(En percentatge)

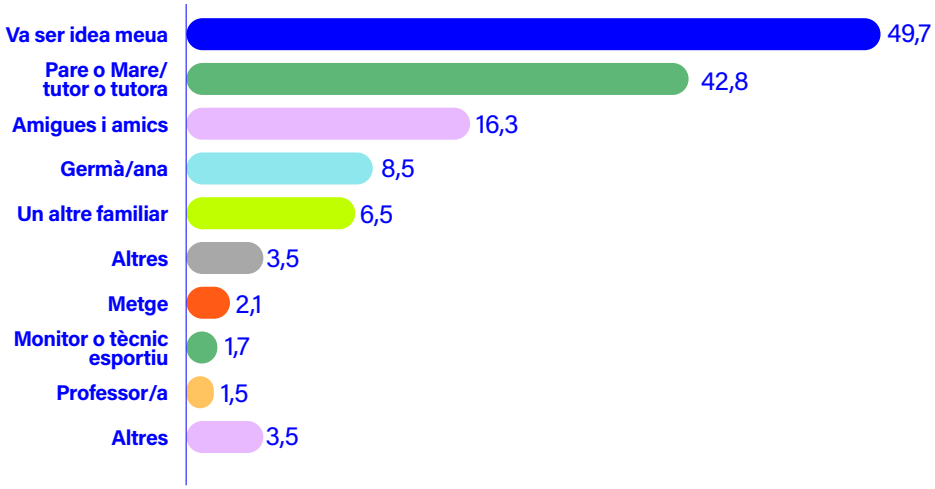

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta múltiple.
Base: practiquen activitat fisicoesportiva durant el curs.

Una vegada examinades les respostes generals, resulta interessant analitzar les diferències degudes al sexe i a l'edat. La taula 4.1 revela que les respostes de xics i xiques s'ajusten al mateix patró i que no hi ha diferències entre els dos sexes. No succeïx el mateix, no obstant això, quan es tracta de l'edat. A mesura que esta augmenta, també ho fa la proporció de persones que afirmen practicar esport per iniciativa pròpia o per la influència d'amistats, per amics/amigues. Per contra, disminuïx la proporció dels qui mencionen pares/mares o germans/anes com a incitadors de la pràctica esportiva.

La resta dels agents registra pautes de les quals és més difícil identificar algun patró de respostes. Els familiars diferents dels mencionats tenen poca influència en el grup de 6 a 7 anys, però a partir dels 8 anys arriben a una proporció que, en línies generals, es manté en un nivell molt similar en la resta dels grups d'edat. Una cosa molt semblant succeïx amb les monitores o tècnics esportius. En el cas de personal mèdic, no obstant això, es detecta clarament un increment de la seua rellevància a mesura que augmenta l'edat.

Taula 4.1. Personas que le animaron a practicar deporte o actividad física

(En percentatge)

	Sexe		Edat					
	Xics	Xiques	6-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-18
Va ser idea meua	50,2	49,1	39,8	40,9	48,0	51,7	54,5	56,8
Pare o mare; tutor/a	43,2	42,8	48,2	43,5	42,0	45,3	42,1	32,9
Amics/amigues	17,1	15,1	10,6	12,4	15,2	15,4	20,5	20,5
Altre familiar	7,8	9,3	10,6	10,2	8,2	9,0	7,0	7,5
Germà/ana	7,0	5,7	2,1	6,4	7,0	6,8	6,8	6,8
Metge	1,4	2,9	0,7	0,9	1,2	2,6	2,7	4,3
Monitor/tècnic esportiu	1,9	1,3	0,7	1,5	1,7	1,4	2,2	1,9
Mestre/professor	1,0	2,1	2,1	2,3	1,2	1,1	1,2	2,8
Altres	3,7	3,0	1,8	3,5	4,5	3,1	3,5	3,7
NS	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: realitza alguna activitat física o esportiva al llarg del curs.

A continuació, efectuem una anàlisi de més profunditat de les dos primeres respostes (va ser idea meua i em van animar a practicar esport mon pare o ma mare) en un rang més ampli de variables de l'estructura social.

El gràfic 4.2 mostra que al marge de les diferències relatives a l'edat en la proporció dels que afirmen que va ser una idea pròpia començar a fer esport ja assenyalades al comentar la taula 4.1, no es detecten patrons rellevants en el cas de la resta de variables de classificació sociodemogràfica, encara que els escolars de la província de Castelló assenyalen amb menys freqüència esta resposta i també els residents en municipis de 100.000 a 500.000 habitants. Per al gràfic 4.3 es pot efectuar la mateixa afirmació, encara que en eixe cas els escolars de Castelló i els residents en municipis de 100.000 a 500.000 habitants assenyalen amb més freqüència la influència dels seus pares o les seues mares en l'inici de la pràctica esportiva.

Gràfic 4.2. Va ser idea meua practicar esport

(En percentatge)

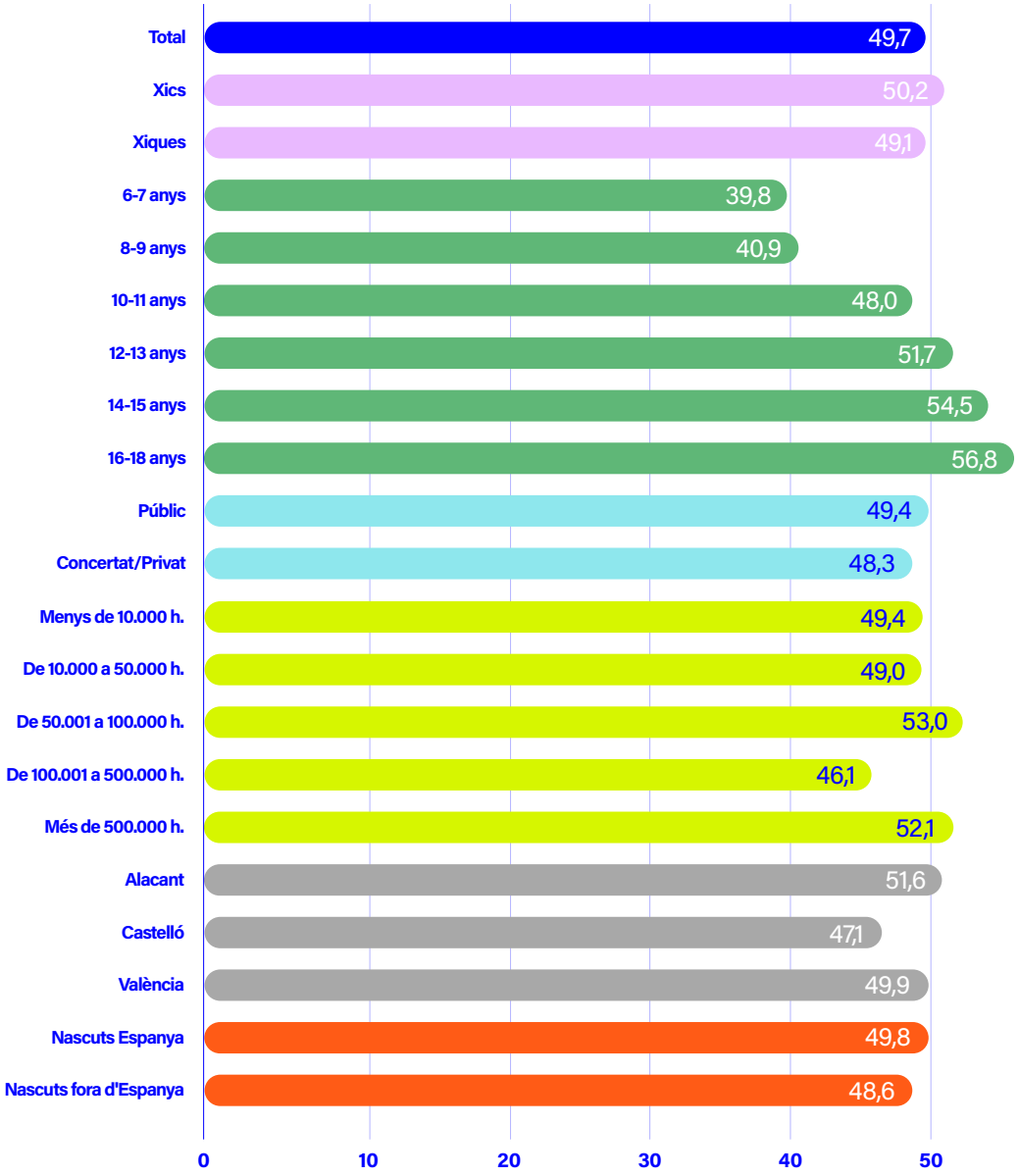

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge.
Base: realitza alguna activitat física o esportiva al llarg del curs.

Gràfic 4.3. El meu pare / mare / tutor / tutora em va animar a practicar esport.

(En percentatge)

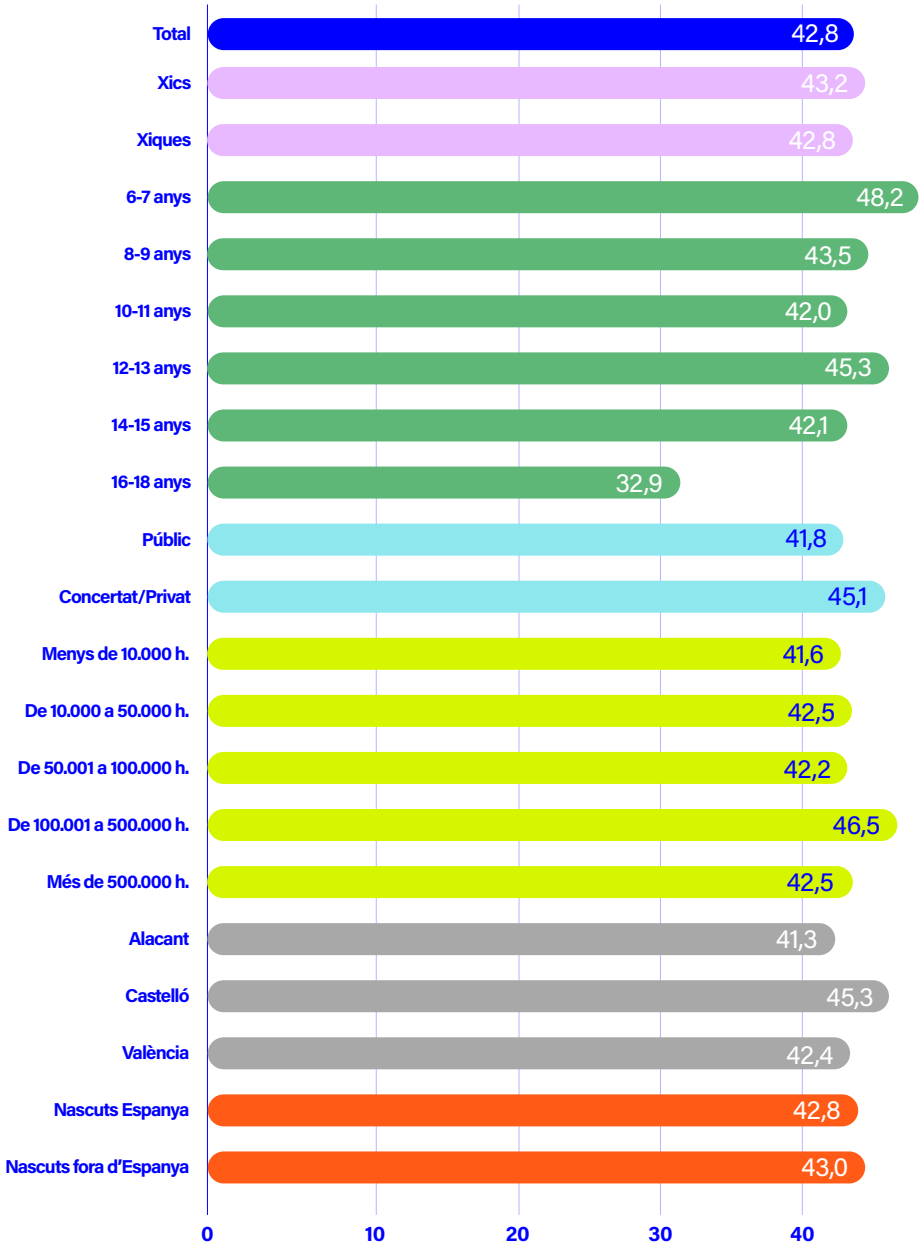

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: realitza alguna activitat física o esportiva al llarg del curs.

4.2 Motius de la pràctica esportiva

En este segon apartat, una vegada examinats els resultats relatius a les persones o agents que han tingut un paper central en l'inici de la pràctica esportiva de la població escolar valenciana, ens centrem en els motius d'eixa pràctica. Esta anàlisi s'aborda a partir de les respostes a una pregunta en la qual se'ls sol·licitava que indicaren fins a tres raons per les quals practicaven esport o activitat física. Es va fer la mateixa pregunta tant en el qüestionari dels més xicotets (6 a 8 anys) com en el dels més majors (9 a 18 anys): "Per què practiques esport o activitat física?". No obstant això, als més majors se'ls va proporcionar una llista de 14 possibles respostes, mentres que en el dels de menor edat, les opcions eren just la mitat. Les opcions comunes als dos grups van ser: perquè m'agrada, perquè ho fan els meus amics i amigues, perquè m'han apuntat els meus pares, perquè m'agrada competir i jugar partits, perquè m'ho ha dit el metge, per estar en forma, perquè aprenc nous esports i tècniques. Per contra, les que únicament es van incloure en la pregunta als majors de 9 anys van ser: perquè és moda, perquè m'agrada guanyar, per mantindre la línia, per fer nous amics i amigues, perquè vull ser esportista professional, perquè em sent més àgil i ràpid, per a passar l'estona. Les respostes per al conjunt de la mostra s'arrepleguen en el gràfic 4.4.

Gràfic 4.4. Motius de la pràctica esportiva

(En percentatge)

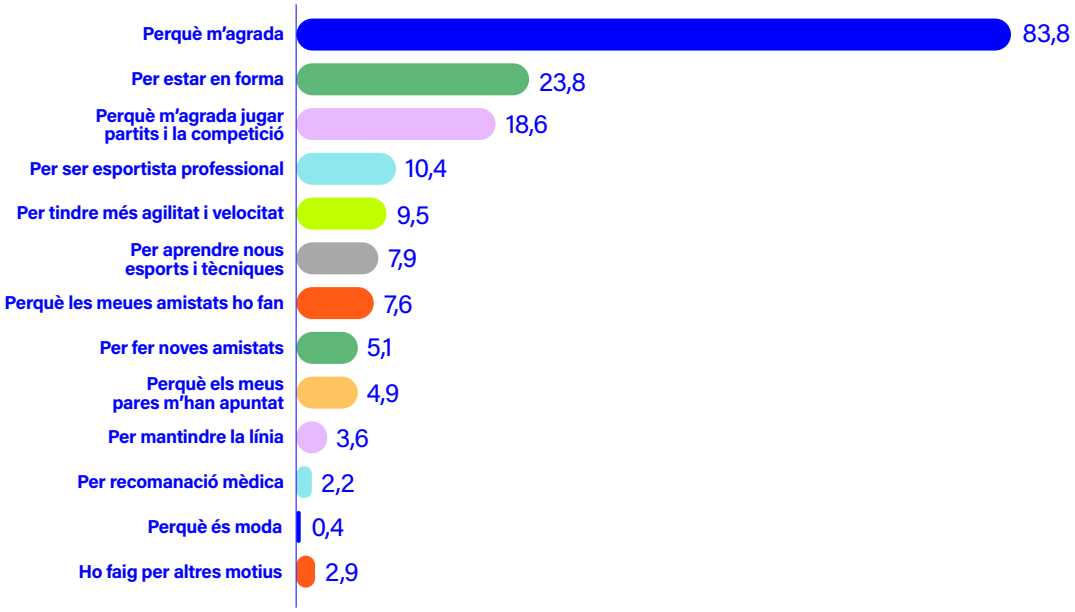

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge.
Base: realitza alguna activitat física o esportiva al llarg del curs.

Les dades que arreplega el gràfic 4.4 revelen com a primer motiu i molt per damunt de tots els altres el gust per l'esport (83,8%). Esta resposta és quasi el quàdruple que la que apareix immediatament després, que respon a l'objectiu de mantindre's en forma, amb un 23,8% de mencions. A cinc punts d'esta última, trobem els qui es declaren atrets per la possibilitat de disputar partits i competicions (18,6%), seguits dels qui afirmen practicar esport perquè aspiren a convertir-se en esportistes professionals (10,4%).

Ja per davall del deu per cent, es troben respostes com adquirir més agilitat i velocitat, assenyalada per un 9,5% dels jóvens i, amb puntuacions lleugerament inferiors, les dels qui tenen com a objectiu aprendre nous esports i tècniques (7,9%) i els qui senzillament apunten que les seues amistats també ho fan (7,6%). Les amistats també estan vinculades en la resposta que apareix immediatament després: un 5,1% dels jóvens valencians que practiquen esport de manera regular diu que ho fa per a fer noves amistats. Un percentatge molt similar afirma que practica esport perquè els pares el van apuntar (4,9%) i, a partir d'ací, les respostes ja se situen en proporcions molt reduïdes: mantindre la línia (3,6%), recomanació mèdica (2,2%) i és moda (0,4%), si bé un 2,9% va mencionar raons diferents, no cobertes per les opcions anteriors. En definitiva, i sense descartar la importància

de les raons que es mencionen a continuació, podem afirmar que la dimensió lúdica —molt especialment—, la dimensió física, la dimensió competitiva i la dimensió aspiracional són els quatre principals arguments de la pràctica esportiva per a la població escolar valenciana.

En el gràfic 4.5 examinem la distribució en l'estructura social del motiu més adduït per la població escolar valenciana quan se'ls pregunta la raó per la qual practiquen esport. Com ja s'ha assenyalat, un 83,8% afirma que ho fa perquè li agrada l'esport. Entre hòmens i dones es detecta una lleu diferència que no arriba a les tres unitats percentuals a favor dels hòmens (85,1% davant del 82,5%). Quant a l'edat de la persona entrevistada, el gràfic 4.5 permet visualitzar un patró molt clar. El tram de 8 a 9 anys arriba a la proporció dels qui assenyalen que practiquen esport perquè els agrada (87,8%) i supera en quatre punts el tram d'edat anterior 6-7 anys, que la va mencionar en un 83,4% dels casos. Ara bé, una vegada assolida la proporció més elevada en el grup de 8 a 9 anys, comença un descens gradual fins que s'arriba a la proporció més baixa en el grup de més edat, els de 16 a 18 anys, amb un 80,1% de mencions. Les diferències observades en funció de la titularitat del centre, la grandària de l'hàbitat i la província en la qual residix la persona entrevistada no resulten significatives i tampoc mostren cap patró. No obstant això, s'observa una diferència de cinc punts entre la població escolar nascuda a Espanya i la nascuda fora: els primers tendixen a afirmar que practiquen esport perquè els agrada en una proporció superior a la dels qui van nàixer fora d'Espanya (84,2% i 79,2%, respectivament).

Gràfic 4.5. Practique esport perquè m'agrada

(En percentatge)

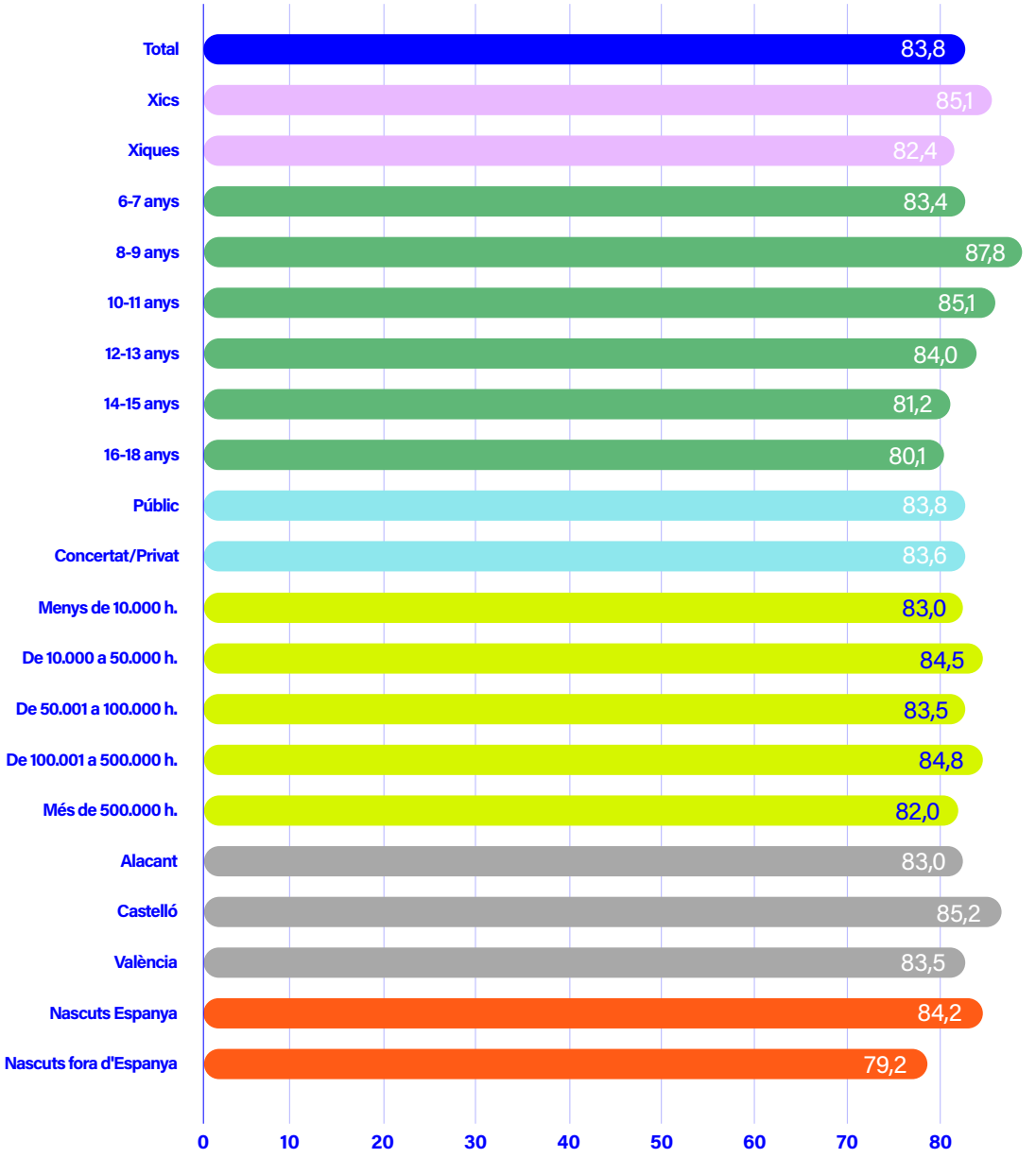

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: realitza alguna activitat física o esportiva al llarg del curs.

4.3 Intenció de practicar esport en el futur

Una vegada examinats els motius que es troben després de la pràctica esportiva de la població escolar valenciana, en esta secció abordem les respostes relatives a la intenció de continuar practiquen t esport en el futur. Es tracta, per tant, d'una aproximació al grau en què se senten motivats a continuar amb la pràctica esportiva en el futur. La pregunta amb la qual es va obtindre esta informació es va incloure tant en el qüestionari dirigit a la població infantil (6-8 anys) com en el dirigit als més majors (9-18 anys), i deia així: "Quan sigues major, t'agradaria continuar practiquen t esport o activitat física?". Les possibles respostes eren "sí", "no" o "no ho sé" i, òbviament, la pregunta es va dirigir únicament a les persones que prèviament havien assenyalat que estaven realitzant algun tipus d'activitat física o esportiva al llarg del curs.

El gràfic 4.6 mostra que pràcticament nou de cada deu escolars (89,2%) està convençut que en el futur continuarà practiquen t esport, davant d'un 3% que respon de manera negativa i un 7,8% que es mostra indecís.

Gràfic 4.6. Intenció de practicar esport en el futur

(En percentatge)

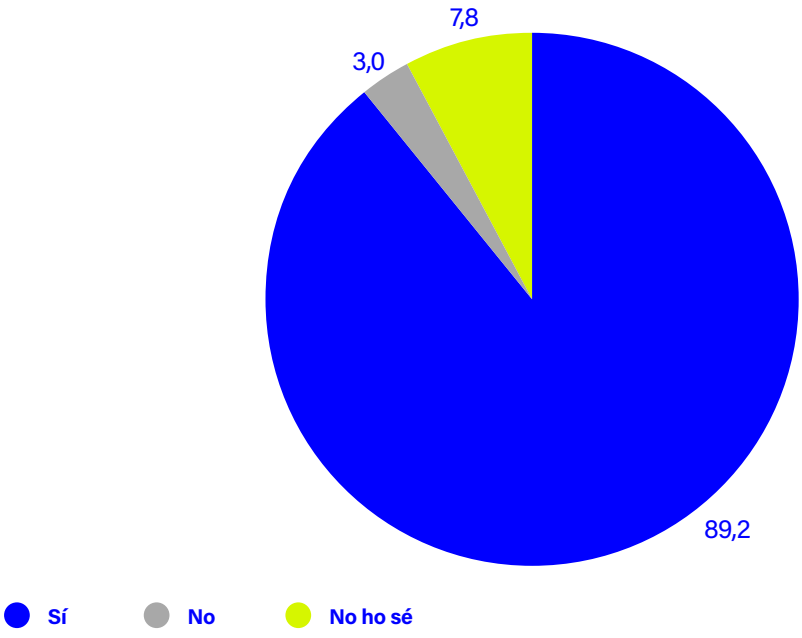

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: practiquen alguna activitat física o esportiva durant el curs.

Si s'examina la resposta en funció del sexe (vegeu el gràfic 4.7), es comprova que tant els xics com les xiques llancen una resposta afirmativa en percentatges elevats; no obstant això, cal ressaltar que els xics avantatgen a les xiques en més de quatre punts. Per contra, elles es mostren indecises en una proporció superior. L'anàlisi de la intenció futura de fer esport en funció de l'edat mostra també uns percentatges elevats i molt similars en tots els trams d'edat establits. Cal afegir, no obstant això, que les respostes indecises tendixen a ser més elevades en les edats centrals, és a dir, entre els 8 i els 13 anys, coincidint pràcticament amb els anys que les respostes negatives són més reduïdes. Per a la resta de les variables que s'examinen en el gràfic 4.7 únicament s'observen diferències dignes de menció quan es compara la grandària d'hàbitat més reduït amb el més elevat, i es registra en este últim una intenció futura de practicar esport dos punts per damunt, així com al comparar els nascuts a Espanya amb els nascuts fora, amb una proporció d'intenció tres punts més alta entre els primers.

Gràfic 4.7. Intenció de fer esport en el futur

(En percentatge)

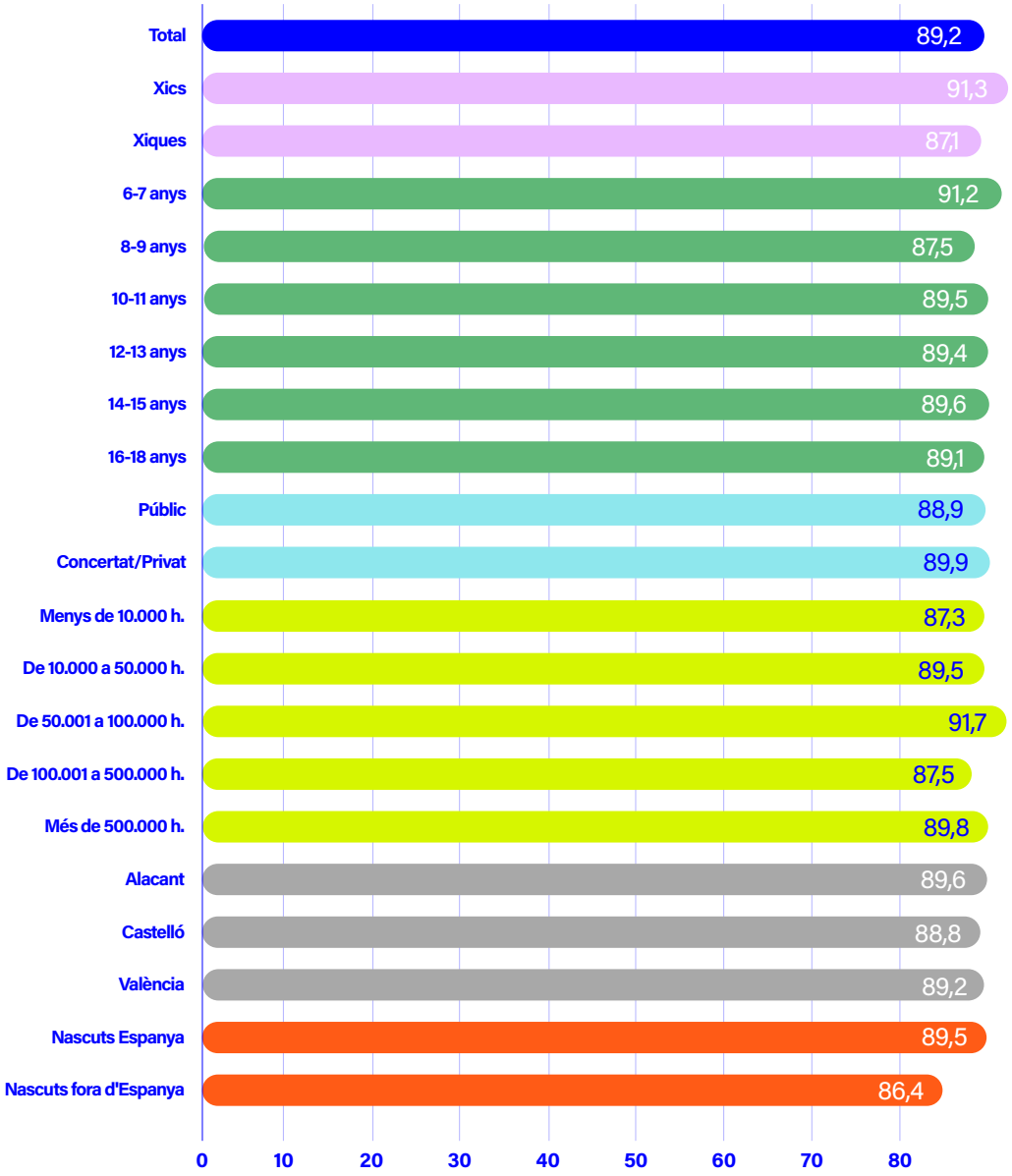

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: practiquen alguna activitat física o esportiva al llarg del curs.

4.4 Raons per les quals no es practica esport

L'últim apartat d'este capítol se centra a examinar les raons dels qui no practiquen cap activitat fisicoesportiva. La pregunta es va incloure tant en el qüestionari de la població de menys edat (6-8 anys) com en la de més edat (9-18 anys) amb el mateix enunciat: "Per què no practiques cap esport o activitat física quan acabes l'horari escolar?". Set de les opcions de resposta es van introduir en els dos qüestionaris: perquè no m'agrada fer esport, perquè el que jo vull fer no ho fan prop de ma casa/col·legi, perquè els meus pares no volen, perquè no tinc prou de temps lliure i faig altres activitats, perquè no tinc cap amic o amiga que ho faça, perquè costa diners i perquè em canse i no ho passe bé. No obstant això, en el qüestionari dels de més edat es van afegir altres tres opcions de resposta: perquè el metge no m'ho aconsella, perquè m'he de centrar en els estudis i perquè no ho faig bé. Cal tindre present que es tractava d'una pregunta de resposta múltiple i que cada entrevistat podia seleccionar fins a un màxim de tres respostes. D'acord amb este plantejament, es van obtindre les respostes que s'arrepleguen en el gràfic 4.8.

Gràfic 4.8. Motius pels quals no es practica esport

(En percentatge)

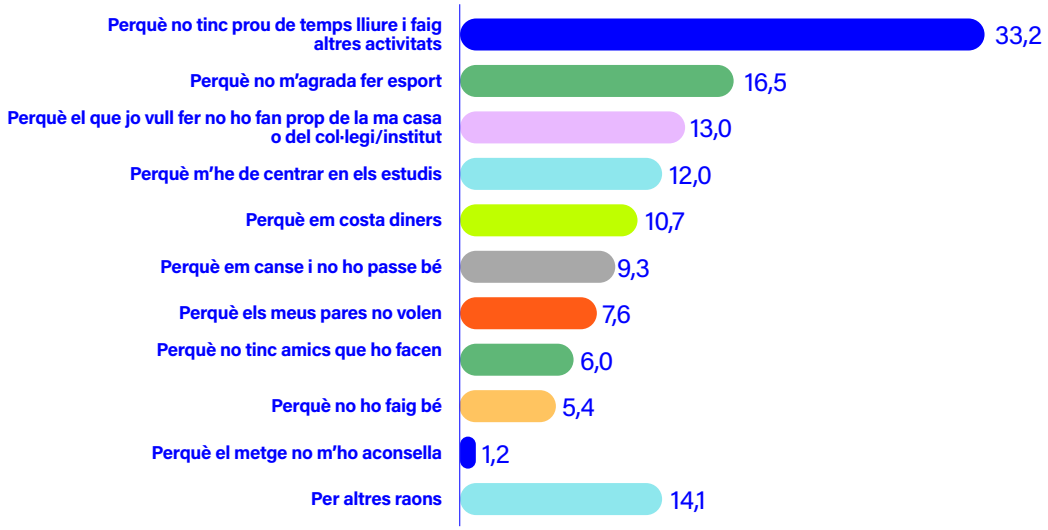

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge de resposta múltiple.
Base: no practiquen activitat física o esport durant el curs.

El gràfic 4.8 posa de manifest que el motiu esgrimit amb més freqüència és el referit al temps: un 33,2% de les persones que no fan esport durant el curs escolar afirma que la raó d'això és que no disposa de prou de temps lliure. Amb un percentatge inferior a la mitat, un 16,5% afirma que no li agrada l'esport. Molt prop d'esta xifra, un 13% afirma que el tipus d'esport o activitat física que vol fer no s'oferix en els voltants del seu domicili o centre educatiu; un 12% assenyala que s'ha de centrar en els estudis i un 10,7% es referix al cost econòmic de participar en una activitat esportiva.

A partir d'ací, apareixen altres respostes amb percentatges inferiors i que no arriben al deu per cent: un 9,3% afirma que es cansa i no ho passa bé, un 7,6% que els seus pares no li ho permeten, un 6% que no té cap amistat que també ho faça i un 5,4% que no ho fa bé. Finalment, només un 1,2% va assenyalar que no practicava esport perquè el metge li ho havia desaconsellat.

El gràfic 4.9 mostra la distribució en l'estructura social dels qui afirmen que no practiquen esport perquè no tenen prou de temps lliure i realitzen altres activitats. En primer lloc, s'observa una clara diferència entre els xics i les xiques, i elles (35,7%) són molt més proclius a apuntar esta raó que ells (29,5%).

Si s'examina la distribució percentual per grups d'edat, també s'observen algunes pautes dignes de menció. Encara que les xifres arreplegades en el gràfic 4.9 no responen a una lògica estrictament lineal, si es pot concloure que les proporcions més baixes es donen entre els grups de menys edat (28,8% els de 6 a 7 anys; 24,8% els de 8 a 9 anys), mentres que, entre els escolars d'edats més altes, la proporció dels que afirmen que no practiquen esport perquè no disposen de temps és molt superior (40,8% els de 14 a 15 anys; 33,3% els de 16 a 18 anys).

També són rellevants les diferències identificades en funció de la titularitat del centre d'estudis. Així, els escolars que assistixen a centres concertats o privats afirmen que no practiquen esport perquè no tenen temps lliure en un 38,9% dels casos, mentres que entre els escolaritzats en centres públics este percentatge es reduïx a un 33,1%.

Pel que fa a l'hàbitat, el gràfic 4.9 revela que la carència de temps lliure s'adduïx més com a motiu pel qual no es practica esport com més gran és el municipi de residència. Així, els escolars que no practiquen esport i residixen en municipis de menys de 10.000 habitants esgrimixen esta resposta en un 29,7% dels casos, davant del 40,7% dels que viuen en municipis de més de mig milió d'habitants. La linealitat apuntada té una excepció en el tram de 100.000 a 500.000 habitants, en què es registra una puntuació més baixa (29,7%), així com en la província de Castelló (29,3%).

Finalment, els escolars valencians nascuts a Espanya que no practiquen esport són més propensos a justificar-se afirmant que no disposen de prou de temps lliure (33,9%) que els nascuts fora del nostre país (29,5%).

Gràfic 4.9. No practique esport perquè no tinc prou de temps lliure i faig altres activitats

(En percentatge)

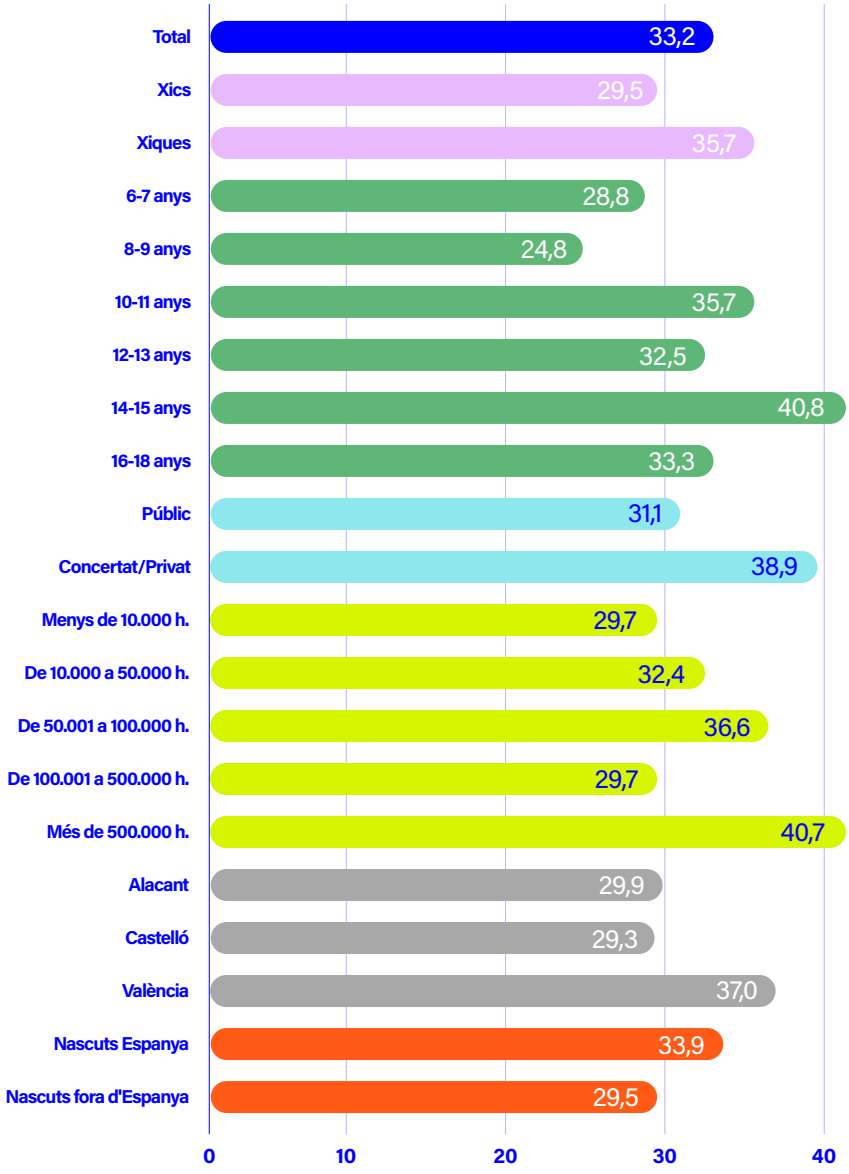

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: realitza alguna activitat física o esportiva al llarg del curs.

4.5 Principals troballes

En este capítol hem reflectit l'estructura motivacional de la pràctica esportiva des d'una quàdruple perspectiva. En primer lloc, hem examinat quines persones orienten els escolars cap a la pràctica esportiva (agents inductors); en segon lloc, les raons de realització d'esta (motius de la pràctica esportiva); en tercer lloc, les perspectives de futur (intenció de continuar fent esport en el futur); i, finalment, ens hem centrat en les persones que no practiquen esport per a conéixer les seues raons. Les conclusions principals són:

- La decisió pròpia i la influència dels pares són els aspectes més decisius en la iniciació a l'esport, seguits de les amistats i els germans/anes. Ara bé, la primera i la tercera augmenten amb l'edat, mentres que la segona disminuïx.

- El gust per l'esport és la principal raó de la seua pràctica, citada per més de huit de cada deu jóvens. A molta distància, aproximadament dos de cada deu jóvens adduïxen raons com ara estar en forma i l'atractiu de jugar partits o participar en competicions.

- Entre les persones que practiquen alguna activitat física o esport al llarg del curs, pràcticament nou de cada deu creuen que continuaran fent-ho en el futur.

- Finalment, la principal raó que esgrimixen els qui no realitzen cap activitat física o esportiva al llarg del curs escolar és que no disposen de temps per a això, seguida de la falta d'interés per l'esport o l'absència d'oferta de la modalitat desitjada en els voltants del seu domicili o centre d'estudis.

5. Interés per l'esport i l'activitat física

→ Interés per l'esport i l'activitat física

→ Interés per la pràctica de l'activitat física i l'esport

→ Interés per assistir a espectacles esportius

→ Interés per vore espectacles esportius en els mitjans de comunicació

→ Interés per seguir la informació esportiva

→ Interés pels videojocs esportius

→ Interés pels *e-sports*

→ Principals troballes

A més de la pràctica esportiva realitzada pels i les escolars que hem analitzat en l'apartat anterior, els hem preguntat sobre el seu interés respecte de diverses qüestions relacionades amb l'esport com assistir als estadis o seguir les retransmissions esportives. El seu interés per estes qüestions és indiscutible. Està present en les seues converses, en les seues pràctiques de consum i d'informació i forma part de la seua identitat des de moments molt precoços de les seues biografies. Sobre estos aspectes de l'esport, que se situen més enllà de la pràctica concreta d'activitats esportives, ens detindrem en este capítol.

Són moltes les raons que els especialistes oferixen per a explicar este atractiu per l'esport en la infantesa i l'adolescència. L'associació de l'esport amb el joc és un primer argument molt emprat si considerem la primacia d'este en les edats que estem estudiant. El joc, i l'esport entés com a joc, contenen múltiples dimensions que el fan atractiu. La dimensió purament competitiva, que posa a prova l'habilitat, la rapidesa, la resistència, el vigor o l'enginy i que pot portar a la distinció i al mèrit de qui el practica. La dimensió d'imitació, que espenta els més xicotets a emular els esportistes excel·lents. La dimensió d'aprenentatge inscrita en el joc i que porta a aprendre i millorar habilitats mitjançant l'entrenament. Finalment, la dimensió emocional, que radica en la identificació amb un equip i en la passió que pot despertar qualsevol jugada o resultat del joc esportiu. Totes estes dimensions situen l'esport com una pràctica social significativa, amb gran poder d'atracció, que convoca tota la ciutadania a participar i interessar-se per esta esfera social.

En particular, entre els més jóvens, el joc esportiu complix un paper important en l'evolució del seu desenrotllament psicològic i en els processos de socialització i de formació de la identitat. Durant la infància i l'adolescència, els individus estan desenrotllant les seues habilitats socials i aprenent a interactuar amb els companys. Participar en esports els brinda l'oportunitat de col·laborar, associar-se en un equip, aprendre a manejar conflictes i desenrotllar habilitats de comunicació i un sentit de pertinença i assoliment.

En este apartat, desglossarem l'interés de la població escolar per l'esport en els aspectes següents: interés per la realització d'esport; interés per assistir a espectacles esportius; interés per seguir espectacles esportius a través dels mitjans de comunicació; interés per la informació esportiva, interés pels videojocs de temàtica esportiva i, finalment, interés pels *e-sports*. Cal matisar que, ateses les característiques de les preguntes d'este apartat, estes es van realitzar a la població escolar de 8 anys en avant.

5.1 Interés per l'esport i l'activitat física

Primerament, considerem l'interés general per l'esport i l'activitat física entre la població escolar. Per a mesurar este interés, plantegem als enquestats una escala de 0 a 5, en què 5 representa el màxim interés. En el gràfic 5.1, es pot observar com el 45,4% de la població escolar atribuïx a l'esport el màxim grau d'interés (5). Si sumem el percentatge dels qui han respost 4 i 5 en grau d'interés, obtenim un majoritari 72%. En l'altre costat de l'escala, cal assenyalar que un 28% —la suma dels qui contesten entre 0-3— se situa en valors intermedis o negatius.

Si desglossem estes valoracions per sexe, el mateix gràfic 5.1 reflectix un suport en grau màxim d'interés més consistent per part dels xics —55,4% davant del 34,9% de les xiques. Elles acumulen percentatges de resposta més alts en graus mitjans o negatius d'interés —38% davant de 17,2% dels xics. Malgrat esta considerable diferència determinada per la variable sexe, no hem de deixar d'assenyalar que la majoria de les xiques (62%) responen amb un nivell de 4-5 a l'interés cap a l'esport. No obstant això, l'esport continua, encara hui, tenint més atractiu per als xics que per a les xiques. Quant a les diferències d'interés per edat, en el gràfic 5.1 s'advertix un descens a mesura que es complixen anys. El suport és més decidit en els 8-9 anys, en què un 61,8% de la població escolar mostra el màxim suport. Este percentatge disminuïx fins al 36,5% al final de l'educació secundària (14-15 anys).

5.2 Interés per la pràctica de l'activitat física i l'esport

A més de l'interés general cap a l'esport i l'activitat física, plantegem també la pregunta sobre l'interés específic cap a la realització de pràctica esportiva. La distribució percentual de les respostes és pràcticament un calc de la que hem comentat en el subapartat anterior. El gràfic 5.2 evidencia l'interés majoritari cap a la pràctica esportiva, que s'expressa de manera més pronunciada entre els xics —un 82,8% d'ells responen amb els dos nivells més alts de l'escala, davant d'un 62,6% en el cas de les xiques. Estos percentatges coincidixen pràcticament amb la taxa general de pràctica esportiva que analitzem en l'apartat 3 i que s'elevava al 84,2% entre els xics i el 69,2% entre les xiques.

Com hem comentat més amunt, l'interés per la pràctica esportiva decreix a mesura que es complixen anys. El gràfic 5.2 és també eloqüent sobre este descens, que els especialistes han considerat i entre els quals poden destacar-se: els canvis físics amb l'arribada de la pubertat i l'obertura d'opcions personals; les pressions socials i la persistència d'estereotips, les exigències acadèmiques, la falta d'accés a instal·lacions esportives i de programes específics per a afrontar el nucli dur de la falta de pràctica i el predomine de la competitivitat en l'esport que expulsa als qui oferixen menys rendiment.

Gràfic 5.1. Grau d'interés per l'esport i l'activitat física

(En percentatge)

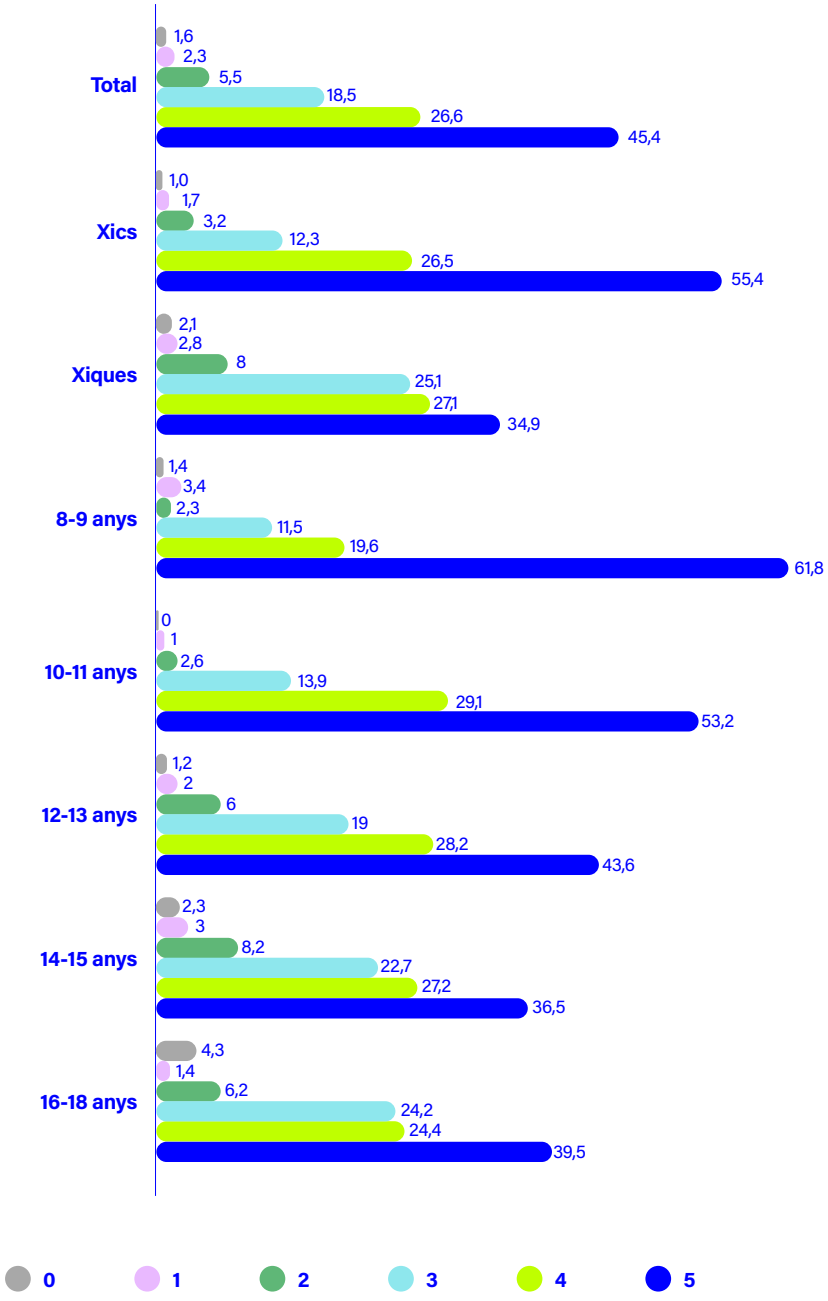

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

Gràfic 5.2. Grau d'interés per la pràctica d'activitat física i esports

(En percentatge)

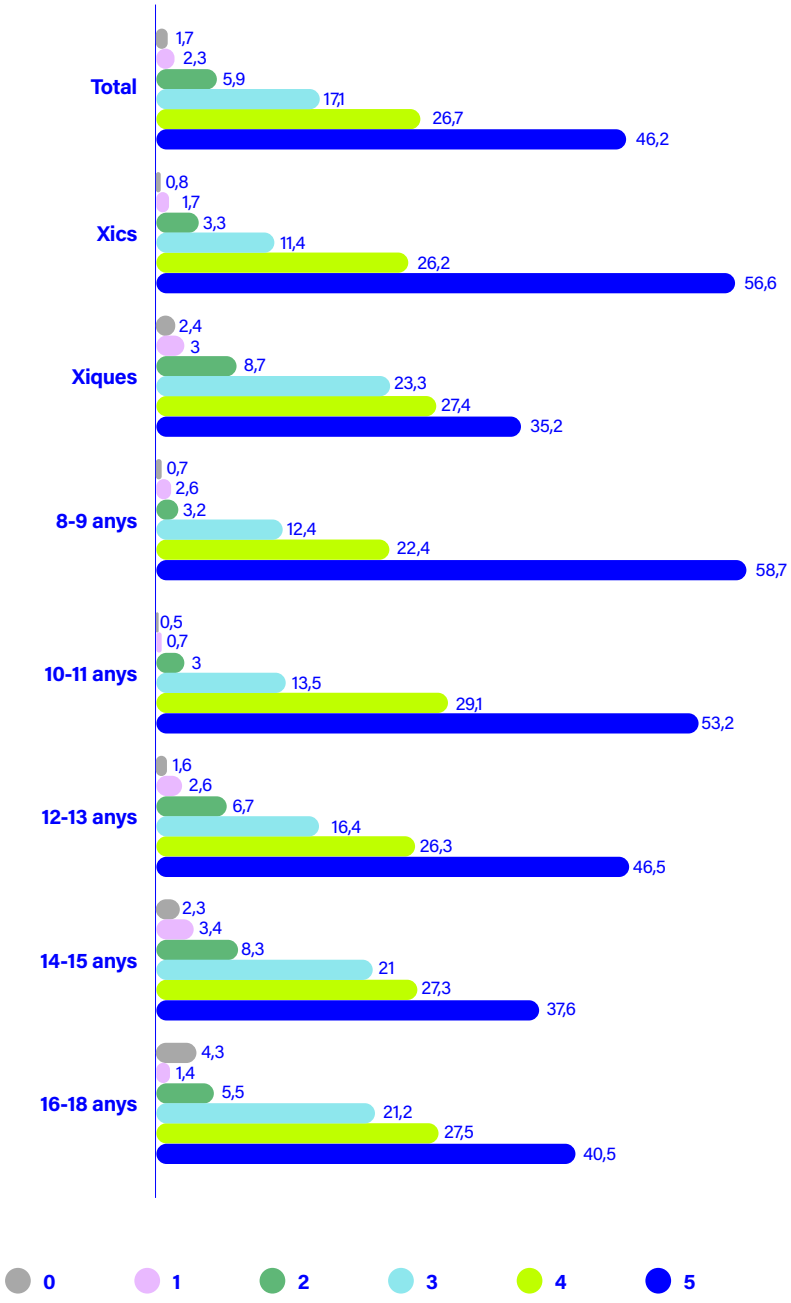

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

5.3 Interés per assistir a espectacles esportius

L'interés per assistir a esdeveniments esportius marca diferències rellevants amb els patrons d'interés que hem comentat en les dos preguntes anteriors. Podem destacar dos dades rellevants que es deriven del gràfic 3. D'una banda, es reduïx la quantitat dels qui manifesten màxim interés, que se situa en el 38,9% i, per un altre, creix considerablement el bloc d'aquells que mostren poc o nul interés. Referent a això, els qui responen amb un interés entre 0 i 3 s'eleven al 41,2%. Malgrat este considerable percentatge, en conjunt, l'interés per assistir a espectacles esportius continua englobant la majoria de la població escolar —el 58,9% se situa en un grau d'interés alt o molt alt.

El sexe marca una ruptura profunda quant a l'interés pels espectacles esportius. El gràfic 5.3 dibuixa dos realitats ben diferents. Entre les xiques, les que mostren poc o gens d'interés (puntuant entre 0 i 3) són el 51% i constituïxen, per tant, el bloc majoritari. Només un 28, el 5% d'elles tria la puntuació més alta de l'escala. Quant als xics, este mateix percentatge arreplega el 48,7% dels enquestats, xifra que suposa una gran distància que obliga a preguntar-se pels motius que determinen este interés.

Gràfic 5.3. Grau d'interés per assistir a espectacles esportius

(En percentatge)

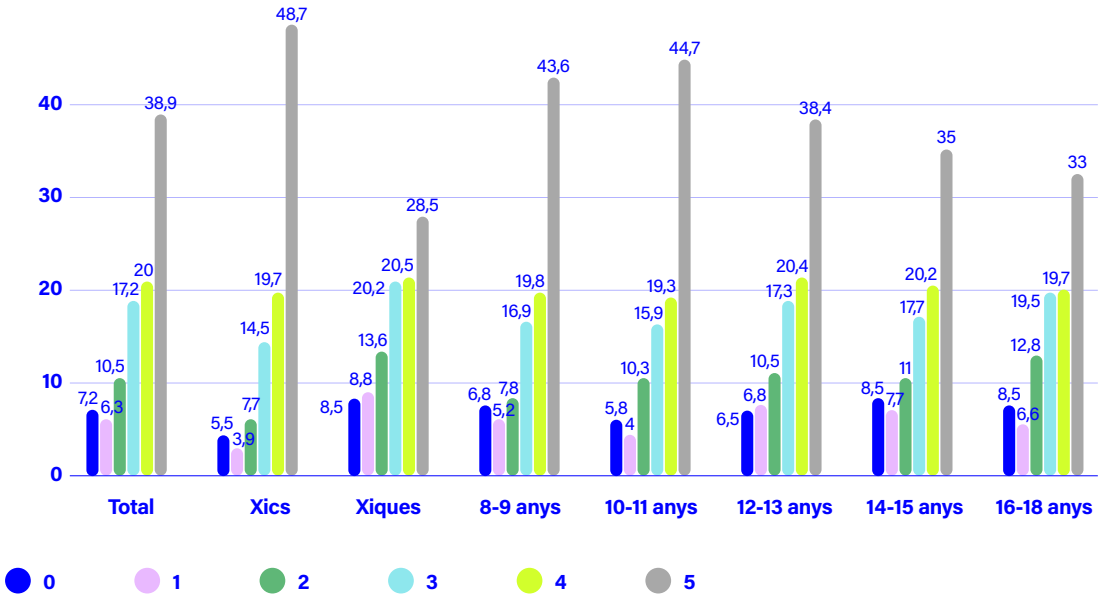

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

És necessari continuar plantejant el fet de la masculinització dels espectacles esportius, en què la major visibilitat l'aconseguixen unes poques modalitats esportives molt masculinitzades. En este sentit, és evident que estes modalitats, fonamentalment el futbol, continua sent un producte més procliu al consum masculí que femení. Per tant, no cal sorprendre's que les xiques estiguen menys interessades a consumir un espectacle disputat entre hòmens, que enaltix els seus valors i conductes. Caldrà seguir les evolucions del canviant panorama del futbol femení per a vore com influïx en l'interés de les xiques per participar dels espectacles esportius.

Assumir esta distància entre xics i xiques i considerar-la un fet sobre el qual és necessari intervindre podria portar també les organitzacions esportives i els mitjans de comunicació a crear estratègies per a potenciar la presència de les xiques. Augmentar el seu interés d'assistir a les pistes implica visibilitzar les dones esportistes i les modalitats esportives en què elles estan presents. Igualment, implica replantejar la virilitat i l'agressivitat que solen tindre molta presència en l'esport i són explotades pel màrqueting esportiu, que planteja una atmosfera que moltes dones viuen com a aliena. Ara com ara, esta atmosfera està fortament masculinitzada fins i tot per als xiquets i les xiquetes de les nostres escoles actuals.

Per a tancar este subapartat sobre l'interés a assistir a espectacles esportius, és interessant assenyalar que, en este cas, les variables titularitat del centre i haver nascut en l'estranger marquen algunes diferències rellevants. Així, l'alumnat dels centres públics que respon amb el grau més alt d'interés de l'escala utilitzada se situa en el 37,3%, davant del 42,5% de l'alumnat dels centres privats/concertats. Així mateix, l'alumnat nascut en l'estranger es posiciona en el màxim grau d'interés en un 35,4%, davant del 39,2% dels nascuts a Espanya. No són diferències de gran volum, però permeten anunciar la presència de determinants socials a l'hora de manifestar interés per assistir a espectacles esportius.

5.4 Interés per vore espectacles esportius en els mitjans de comunicació

En estreta relació amb l'interés per assistir a espectacles esportius que acabem de tractar, es troba el de seguir-los en els mitjans de comunicació. Els adolescents són un públic diana per a

estos mitjans. La televisió, la ràdio, internet i les xarxes socials transmeten partits, resums, entrevistes i anàlisis esportives de manera constant i hi ha una competició aferrissada per dissenyar espectacles emocionants i atractius que capten la seua atenció. La cobertura mediàtica ressalta els aspectes competitius, dramàtics i emocionals dels esports, fet que augmenta l'emoció i l'interés dels adolescents. A més, seguir fins al mínim detall els moments destacats, les repeticions i les anàlisis profundes de les jugades estimulen la discussió i l'entusiasme entorn de l'esport, fet que, al seu torn, pot motivar els jóvens a participar en activitats esportives per a experimentar eixa emoció en primera persona. La cultura esportiva està molt valorada socialment. Esta cultura reforça la creació i la promoció d'ídols esportius i models de comportament per als adolescents. Els atletes exitosos, sovint presentats com a herois en les narratives esportives, capturen la seua atenció i admiració i es presenten com l'ideal per a obtindre èxits personals.

Malgrat això, les dades que hem arreplegat entre la població escolar indiquen que hi ha menys interés a seguir els partits retransmesos pels mitjans de comunicació respecte de vore'ls en el terreny de joc. El gràfic 5.4 permet vore que els escolars que atorguen el grau màxim d'interés a vore les retransmissions esportives és el 25,6% del total. És un percentatge sensiblement més baix si el comparem amb el 38,9% arreplegat quant a l'interés a assistir als estadis. El pes dels qui responen amb un interés mitjà (3) —20,9%— i mitjà-alt (4) —21,2%— creix en la distribució, fet que podria indicar que la retransmissió a través dels mitjans de comunicació no genera tantes expectatives com assistir a l'estadi. No es tracta d'una distància enorme en les puntuacions, ja que l'interés per vore partits retransmesos continua sent alt, però no arriba a la intensitat que sembla suscitar l'assistència en directe des de les graderies. Això pot portar a reflexionar sobre la contradicció d'este relatiu desinterés dels adolescents cap a

l'esport televisat just en un període com el present, en el qual s'han donat grans canvis tècnics en les retransmissions i en la creació de productes comercials lligats al consum esportiu televisat.

En este desinterés relatiu que estem comentant, les actituds de les xiques tornen a ser molt rellevants, ja que, com a mostra el gràfic 5.4, les respostes més freqüents han sigut les que es posicionen en un grau d'interés intermedi (21,9%) i el grup que ha mostrat un desinterés clar responent entre 0 i 2 i arriba a una suma del 41%. Estos percentatges marquen clarament un desinterés de les xiques cap a les retransmissions en els mitjans de comunicació.

Quant a l'edat, els grups més interessats són els d'edats menors. Entre 8 i 11 anys es troba més interés, però a partir dels 12 anys comença a declinar i s'accentua l'allunyament dels jóvens cap a les retransmissions en mitjans de comunicació: als 16 anys, quasi un 40% responen amb un interés baix o molt baix (en els graus 0, 1 i 2 de la nostra escala).

Gràfic 5.4. Grau d'interés per vore espectacles en els mitjans de comunicació

(En percentatge)

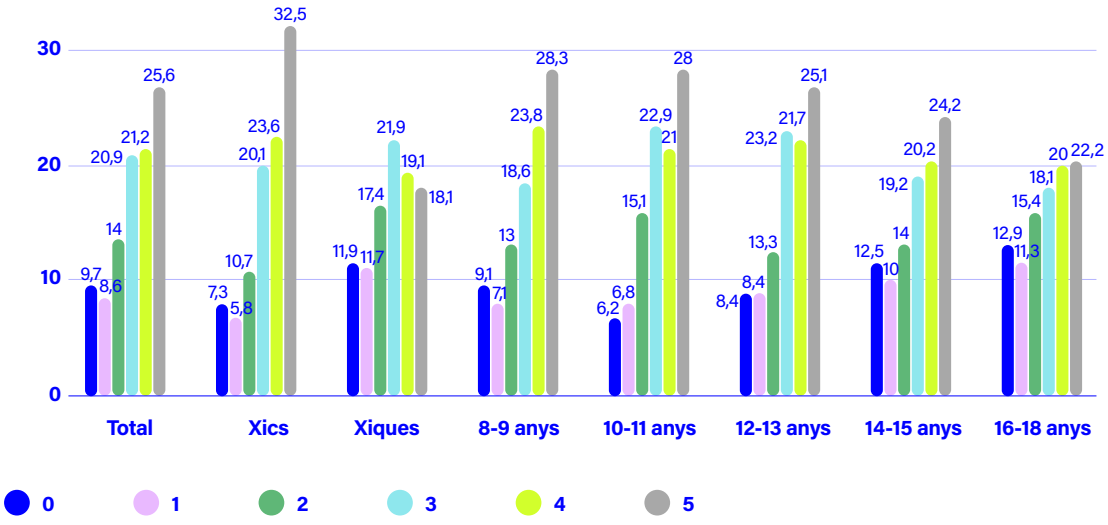

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

En resum, sembla que seguir els partits en els mitjans de comunicació no genera tantes expectatives com assistir a l'estadi. És possible que este allunyament que percebem puga estar en relació amb les noves formes d'accés dels adolescents als mitjans de comunicació i amb la mercantilització de les retransmissions i el cost econòmic alt que implica accedir a estes, que no està a l'abast dels adolescents i de moltes de les seues famílies. Certament, esta afirmació requeriria un estudi detallat, però la digitalització ha transformat profundament l'accés dels adolescents als mitjans esportius, oferint alternatives als tradicionals, que solen ser costosos i menys accessibles. Plataformes com Instagram, TikTok, Twitter i Snapchat permeten seguir esdeveniments esportius, interactuar amb esportistes i compartir opinions. Servicis de streaming com Twitch i YouTube oferixen accés en temps real a partits i contingut generat per usuaris. Els pòdcasts esportius en Spotify i Google Podcasts proporcionen notícies i anàlisis personalitzades.

A més, tecnologies emergents com la realitat virtual i augmentada oferixen experiències immersives. Estes innovacions han canviat com els adolescents s'involucren en l'esport, i això explica el declivi dels mitjans tradicionals entre esta generació.

5.5 Interés per seguir la informació esportiva

Si en l'interés dels adolescents per vore retransmissions esportives es detecta una disminució que hem detallat en l'apartat anterior, en el seguiment de la informació esportiva el desinterés s'accentua. No es tracta d'una caiguda considerable, però com es pot observar en el gràfic 5.5, el grau de qui mostra màxim interés per seguir la informació esportiva (21,8%) descendix 4 punts en comparació amb l'interés que despertava vore partits retransmesos (25,6%). Igualment, creix el volum dels qui mostren un mínim interés. Les xiques tornen a protagonitzar el gruix del descens: només el 13,4% mostren el màxim interés i la majoria (69,1%) en manifesten poc o gens.

Referent a això, la similitud en les dades sobre l'interés pel seguiment d'informació i sobre vore retransmissions esportives permet aplicar els mateixos arguments que hem mencionat en el subapartat anterior. Els baixos percentatges observats plantegen l'interrogant sobre com els mitjans de comunicació presenten la informació. El predomini de mitjans convencionals i el pagament per visió generalitzat i fora de l'abast de l'economia adolescent

semblen no harmonitzar amb els canvis tecnològics que els jóvens continuen en primera fila i que hem resumit en la pàgina anterior.

Potencialment, les funcions que complixen les notícies esportives haurien de connectar amb els gustos juvenils. Proporcionen informació sobre un tema central de la nostra societat de consum i introduïxen els adolescents en la comunitat experta esportiva al conéixer resultats i novetats en el cada vegada més intricat panorama esportiu. A la llum de les dades analitzades, la informació esportiva té un camp potencial de desenrotllament per al qual és necessari adaptar-se a les noves demandes juvenils, que semblen estar trobant noves vies alternatives als mitjans de comunicació tradicionals.

D'altra banda, el gran allunyament de les xiques de la informació esportiva indica que la visibilització de les dones esportistes i de les pròpies periodistes esportives no sintonitza amb els interessos de les xiques. Probablement, és necessari considerar els continguts informatius, molt abocats als gustos masculins, a tractar obsessivament els detalls de jugades o la vida dels esportistes, en què les dones complixen generalment un paper subaltern d'acompanyant.

Els mitjans de comunicació haurien de considerar amb més èmfasi estes qüestions de gènere si volen atraure el públic femení jove. L'interés que ha despertat, fins i tot entre les més menudes, el cas del futbol femení, el seu triomf en el mundial i els debats posteriors lligats a la controvèrsia sobre el masclisme dels dirigents de la Federació Espanyola de Futbol són una prova de l'interés notori de les xiques pel futbol.

Gràfic 5.5. Grau d'interés per seguir la informació esportiva

(En percentatge)

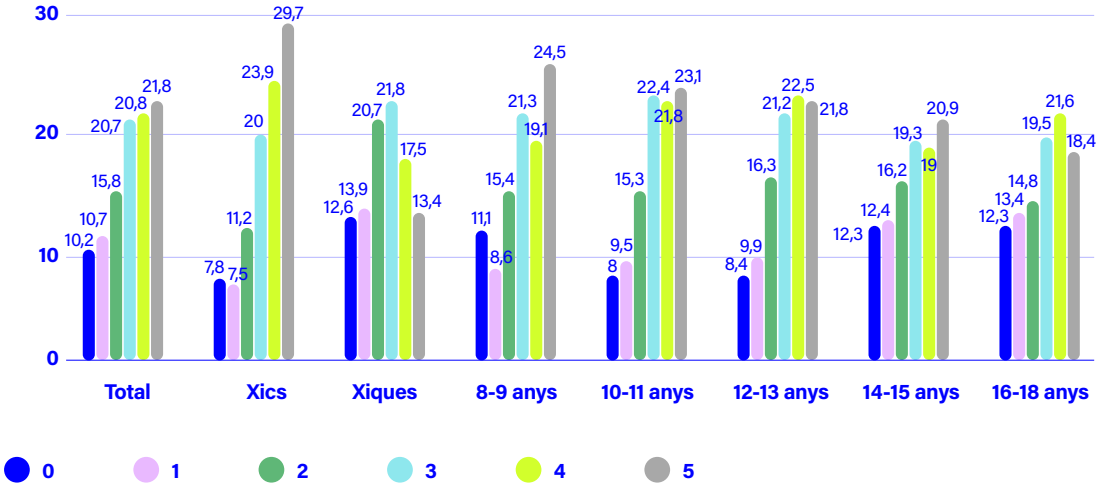

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

5.6 Interés pels videojocs esportius

L'interés pels videojocs esportius presenta orientacions molt similars a les preguntes anteriors, en concret quant a les retransmissions o al seguiment de la informació esportiva. Com es pot observar en el gràfic 5.6, l'aspecte més destacable en esta pregunta sobre l'interés pels videojocs esportius és l'accentuació en les diferències per sexe. Més que d'una mera accentuació, podríem parlar de dos mons diferents de cara als videojocs marcats per les diferències quant al sexe/gènere.

Els xics mostren un interés molt notori, aquells que contesten amb els graus d'interés més alts (4 o 5) són el 59,9%, davant de l'exigu 21,2% de les xiques. Només un 11,2% d'ells contesta amb els dos graus inferiors de l'escala (0 i 1), davant d'un 39,4% de les xiques. De fet, per als xics, l'interés pels videojocs se situa per damunt de l'interés per seguir informació esportiva o per les retransmissions que hem vist en subapartats anteriors.

L'interés pels videojocs disminuïx amb l'edat. Arriba als nivells més alts d'interés als 8-9 anys (25,2%) i decreix fins al 19,5% en els 16-18. Este descens, no obstant això, no és tan accentuat com en altres preguntes que hem tractat anteriorment i roman un interés alt fins i tot amb el canvi d'edat.

Gràfic 5.6. Grau d'interés pels videojocs esportius

(En percentatge)

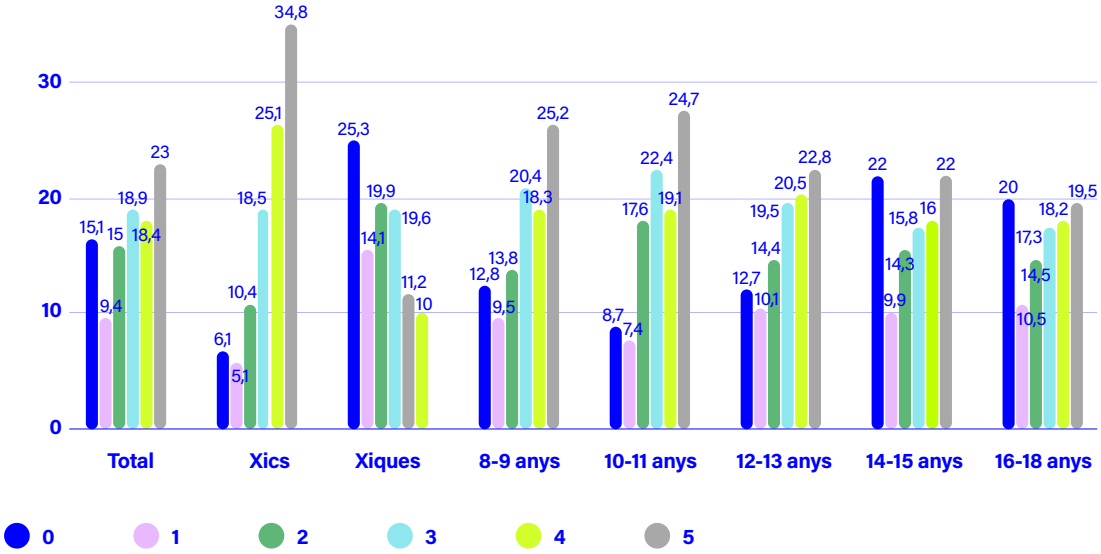

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

Esta pràctica dels videojocs esportius, tan associada a les edats adolescents, sembla prolongar-se fins a les edats juvenils més avançades. Este major interés pot radicar en la seua progressiva sofisticació tecnològica, la seua vinculació amb les xarxes i les comunitats virtuals, molt apreciades pels jóvens i amb el seu atractiu quant a noves maneres d'experimentar de manera immersiva l'esport. Estes bases dels videojocs esportius els mantindran com una pràctica cultural de gran difusió entre xics. D'acord amb les dades que hem arreplegat, les xiques no semblen implicades, ara com ara, en esta cultura juvenil del videojoc esportiu.

5.7 Interés pels *e-sports*

Els esports electrònics —*e-sports* segons la denominació més estesa— representen una novetat relativa en el panorama esportiu. Més enllà de les experiències pioneres abans dels anys 2000, és a partir d'eixa dècada quan els esports electrònics es convertixen en un boom que arriba fins a l'actualitat. En paral·lel, ha anat augmentant la seua facturació i captant l'atenció dels mitjans de comunicació. Les grans empreses presents en el sector estan obstinades a identificar esta forma de gaming, de videojoc, amb l'esport per a fusionar l'atractiu dels dos fenòmens. Els *e-sports* han estimulat un ecosistema empresarial diversificat que inclou tecnologia, publicitat, entreteniment i servicis relacionats. La indústria tecnològica continua interessada a captar i capitalitzar l'audiència jove, que és la base de desenrotllament dels *e-sports*.

Malgrat esta convergència buscada per les empreses del sector entre l'esport electrònic i l'esport convencional, creant un àmbit de negoci i una competició, hi ha diferències clau que es resumixen en la naturalesa física de l'esport convencional davant de la virtualitat dels *e-sports*. Molts experts del món esportiu tradicional es distancien dels esports electrònics, ja que estos no complixen el criteri de l'activitat atlètica que caracteritza l'esport tradicional. La nostra enquesta arreplega dades de la població escolar entre 8-16 anys, per això no inclou les edats en què es concentren els consumidors més identificats amb els *e-sports*, que responen a un perfil d'edat al voltant dels 35-40 anys segons l'Associació Espanyola de Videojocs (AEVI).

No obstant això, el potencial dels *e-sports* és comparable al dels videojocs que acabem de comentar. El gràfic 5.7 confirma que, en termes generals, els *e-sports* arrepleguen un interés més baix que els videojocs per part de la població en edat escolar. Els xics que es pronuncien amb nivells d'interés més alt (4 o 5) són el 47%, respecte del 15,8% de les xiques. És digne de destacar el fort desinterés de les xiques —el 36,7% responen amb interés 0.

Com en el cas dels videojocs, l'interés pels *e-sports* decreix amb l'edat. Com a dada distintiva, s'observa un alt desinterés en les edats a partir de 14 anys, probablement impulsat per taxes altes de desinterés de les xiques. La qüestió de gènere és una assignatura pendent d'este sector dels *e-sports*. Han transcendit algunes notícies i investigacions que mostren comportaments misògins dels esportistes electrònics cap a les poques dones que s'aventuren en esta disciplina. Les xiques han de superar els estereotips que se'ls dirigixen com a desinteressades per l'esport i la tecnologia, just dos dels bastions fonamentals de la identitat masculina.

Malgrat la seua modernitat, els *e-sports* no semblen haver portat grans avanços en la igualtat de gènere. A pesar que les dades no oferixen un gran entusiasme dels adolescents pels *e-sports*, cal considerar que es tracta d'un sector de desenrotllament molt recent. Alguns fenòmens, com l'èxit d'Ibai Llanos entre els jóvens a través de l'streaming de videojocs esportius, reforcen els arguments a favor d'un possible auge futur dels esports electrònics entre els més jóvens.

Gràfic 5.7. Grau d'interés per participar en competicions *d'e-sports*

(En percentatge)

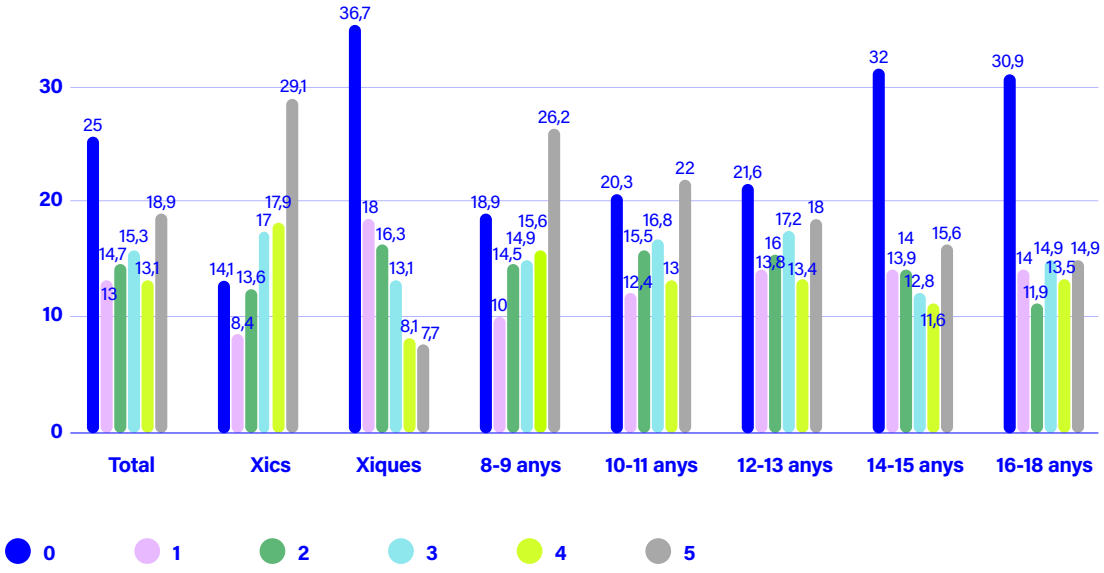

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

5.8 Principals troballes

En este capítol hem explorat múltiples aspectes de l'interés de la població escolar per l'esport. En concret, hem analitzat el grau d'interés dels adolescents per la realització de pràctica esportiva, la seua disposició cap a l'assistència a espectacles esportius, així com el seu seguiment d'esdeveniments a través dels mitjans de comunicació. A més, hem indagat en el seu interés per la informació esportiva tradicional, els videojocs relacionats amb l'esport i els *e-sports*. Les troballes més significatives són els següents:

- Quant a l'interés per practicar esport i activitat física, un majoritari 72,9% dels escolars ha respost amb un grau d'interés alt o molt alt. Si desglossem estes valoracions per sexe, s'observa un suport més consistent per part dels xics (82,8%), respecte del 62,6% de les xiques.

- L'edat marca diferències rellevants quant al grau d'interés per la pràctica esportiva. En el primer tram d'edat (8-9 anys), un 81,1% de la població escolar es posiciona en els nivells més alts d'interés. Este percentatge disminuïx fins al 65% al final de l'Educació Secundària (14-15 anys).

- Respecte de l'interés per assistir a espectacles esportius, un 58,9% dels enquestats expressen un grau d'interés alt o molt alt. Este percentatge és més alt entre els xics (68,4%) que entre les xiques (49%).

- Quant a l'interés per vore espectacles esportius retransmesos pels mitjans de comunicació, el sexe marca distàncies molt rellevants, ja que el percentatge de xics interessats o molt interessats arriba al 56,1% davant del 37,2% de les xiques. Entre elles, el 62,9% mostren nivells d'interés mitjans o baixos.

- En relació amb l'interés de la població escolar per seguir la informació esportiva, només un 42,6% del total mostra un interés alt o molt alt. Entre els xics, mantenen estos nivells el 53,6%, davant del 30,9% de les xiques.

- Respecte de l'interés pels videojocs esportius, es comprova que és una pràctica clarament marcada pel sexe. Un 59,9% dels xics mostren un interés alt o molt alt, davant d'un exigu 21,2% de les xiques.

Finalment, quant a l'interés pels *e-sports*, un 47% dels xics mostrarien un grau d'interés alt o molt alt, davant de només un 15,8% de les xiques. És digne de destacar el fort desinterés de les xiques —el 36,7% responen amb interés 0.

6. Participació en competicions esportives

→ Participació en competicions esportives de l'alumnat en edat escolar

→ Tipus de competicions esportives en les quals participen els escolars

→ Satisfacció amb la competició esportiva entre els participants

→ Actituds i conductes en les competicions esportives; aspectes que més agraden i disgusten

→ Interés per participar en competicions esportives entre els quals no han participat

→ Principals troballes

En este sext capítol abordarem la pràctica d'esports dels escolars emmarcada en competicions esportives. Ens referirem, per tant, a pràctica d'esports organitzats, en els quals es duen a terme lligues o tornejos. Hem inclòs en el qüestionari els tipus següents de competicions: les competicions internes en els col·legis, les competicions organitzades entre col·legis, els jocs esportius escolars (Jocs Esportius) i, finalment, les competicions organitzades per les federacions esportives en les diferents modalitats, edats i categories.

En este apartat, ens aproximarem, per tant, a la dimensió competitiva en l'esport escolar. Esta és una qüestió de gran interés i que se situa en primer pla de l'atenció dels experts i també dels mitjans de comunicació, ja que abasta aspectes transcendentals per a l'esport actual. Entre altres, assenyalaríem, per exemple, els recorreguts dels jóvens cap a l'esport d'alta competició o les tensions entre la competitivitat i els valors educatius de l'esport, que no sempre corren paral·lelament.

El fet de competir ocupa un lloc important en el debat entre els experts en ciències socials i en ciències de l'esport, els qui a vegades sostenen postures contraposades. D'una banda, els que defenen el paper de la competició esportiva argumenten el seu valor com a ferramenta d'aprenentatge de l'esforç i la superació personal, com a escola de valors socials davant del triomf i la derrota. No obstant això, d'altra banda, es troben els qui plantegen crítiques a la competició i recomanen limitar-la en xiquets i adolescents per estar vinculada a situacions d'ansietat pel rendiment, per la comparació amb els seus semblants o per la pressió externa que pot vindre de pares/mares i entrenadors/ores.

Certament, la competició planteja debats profunds en l'esport infantil. Encara que en este apartat no podrem explorar a fons estes qüestions especialitzades, presentarem les dades del nostre qüestionari en el marc dels debats entorn de la presència de la competició en l'esport en edats escolars.

Les qüestions que analitzarem en este capítol són les següents. En primer lloc (6.1), examinarem el grup d'escolars que ha participat en competicions esportives. En segon lloc (6.2), descriurem els tipus de competició esportiva en els quals han participat. En tercer lloc (6.3), analitzarem el grau de satisfacció que mostren cap al fet de la competició esportiva. En quart lloc (6.4), desglossarem els factors que els agraden o els disgusten quant a la competició. Finalment, en quint lloc (6.5), sondejarem la intenció de participar en competicions esportives entre la població escolar que no ha participat mai en esta mena de competicions.

6.1 Participació en competicions esportives de l'alumnat en edat escolar

Cal assenyalar, primerament, que de cada 100 d'alumnes que realitzen activitat física un 49,9% ha participat en alguna mena de competició esportiva. És en este subgrup en el qual ens centrarem en els pròxims apartats. L'altre 50,1% d'escolars que practiquen activitat física ho fan fora de les competicions organitzades. Si considerem l'alt interés que la població escolar mostra cap a la competició i el desig majoritari dels qui practiquen activitat física per participar en competicions si pogueren, podríem considerar que el fet que només la mitat (49,9%) dels qui practiquen esport ho facen en l'esport competitiu suposa un percentatge baix. Hi ha un potencial d'interés en l'alumnat de les escoles per les competicions, que podria ser aprofitat per clubs i federacions per a augmentar la quantitat de tornejos organitzats en totes les escales.

Gràfic 6.1. Característiques de l'alumnat escolar participant en competicions esportives

(En percentatge)

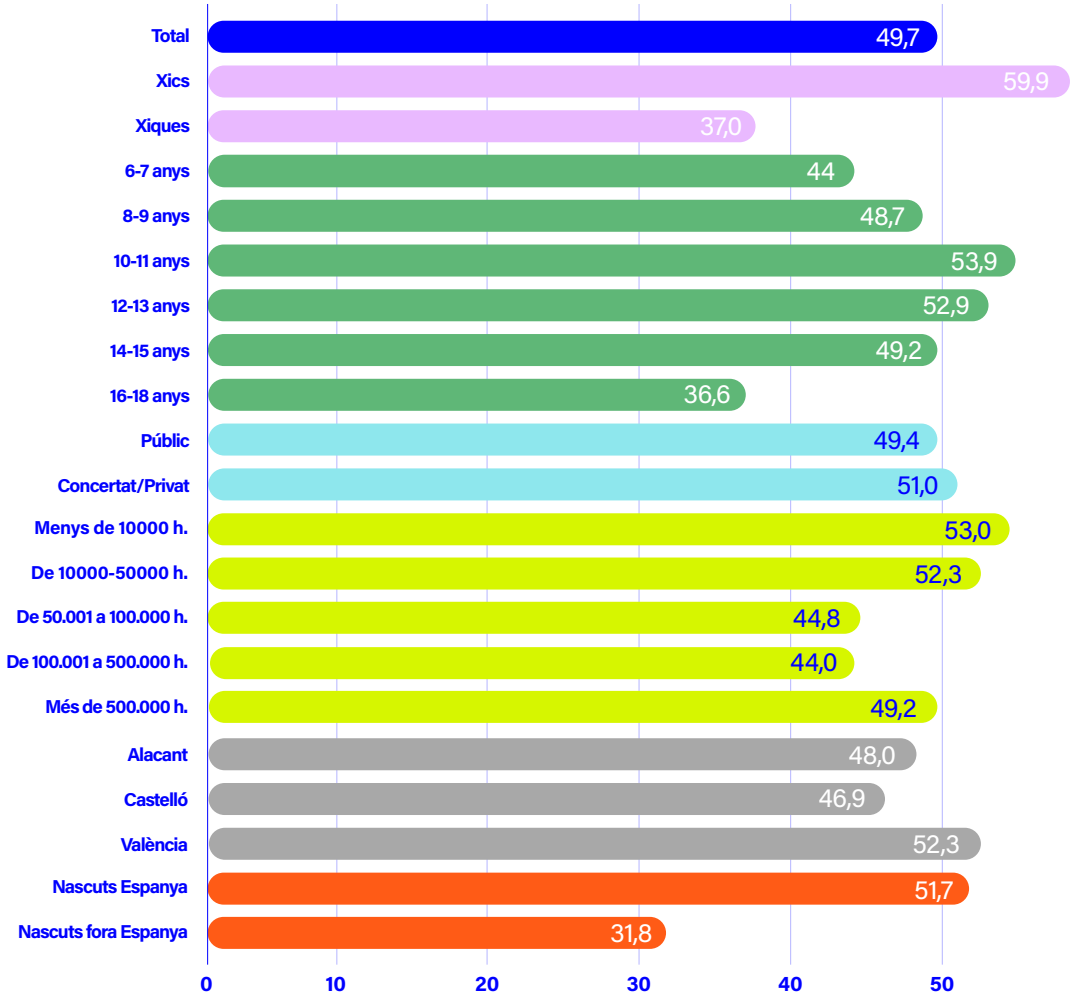

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: participants en alguna competició esportiva.

Com es pot observar en el gràfic 6.1, les principals variables que marquen diferències en este grup d'escolars amb experiència en competicions són, en primer lloc, el sexe, que establix una bretxa molt accentuada entre els xics i les xiques. Només un 37% de les xiques participen en competicions esportives, davant d'un 59,9% dels xics. Esta diferència de 22 punts concorda amb la bretxa en la realització de pràctica esportiva en general que hem vist en el capítol 3 i configura models de participació en l'esport molt diferents entre xics i xiques. El gràfic 6.2, que arreplega l'encreuament per grups d'edat i sexe, permet visualitzar millor els models de participació de xics i xiques en competicions.

Els dos sexes responen al model que hem descrit en el paràgraf anterior, amb un augment gradual fins a arribar als 10-11 anys amb les xifres més altes —65,6% els xics davant del 39,8% les xiques. A partir d'eixe moment, es produïxen els descensos que afecten tant xiques com xics. El gràfic permet observar algunes dades rellevants. El primer és que ja als 6-7 anys hi ha una diferència considerable entre xics i xiques en el marc de l'esport competitiu. Els xics a eixa edat precoç de 6-7 anys partixen ja amb un 54,4% davant del 30% de les xiques. Una diferència de 24 punts. En els anys successius eixa distància es consolida i s'amplia. Esta diferència de 24 punts és molt superior a la que s'observa en el nivell de pràctica d'activitat física general que hem vist en el capítol 3 (vegeu el gràfic 3.2). Este nivell era en els xics de 6-7 anys del 71,9% davant del 62,7% de les xiques: una diferència de només 9 punts.

Esta dada porta a pensar que els processos que generen discriminació en l'esport de les xiques es produïxen de manera molt precoç i s'aguditzen clarament en l'esport de competició. Tendim a considerar que els processos de segregació es produïxen sobretot en l'adolescència, però les dades mostren que les desigualtats són més precoces i que és necessari continuar analitzant a fons els factors determinants d'estos dos mons esportius marcats pel sexe.

Una segona dada que mostra este gràfic 6.2 és que les xiques no són les úniques protagonistes de l'abandó de la competició que comença als 12-13 anys, els xics també abandonen, fins i tot amb ritmes superiors a les xiques.

A més del sexe, l'edat marca també diferències a l'hora de participar en competicions. Quan s'examinen en el gràfic 6.1 les diferents edats escolars, s'observa una corba en la qual els grups d'edat inferiors —entre 6 i 9 anys— presenten els nivells més baixos de participació en competicions i van creixent gradualment fins a arribar als nivells màxims en els 10-11 anys amb un 53,9%. Posteriorment, comença un descens que rebaixa el percentatge de participació fins al 36,6% en l'últim grup d'edat (16-18 anys). Este és el nivell més baix del conjunt d'edats considerades en el gràfic. El descens és brusc i suposa una pèrdua de 17 punts respecte del moment àlgid de la participació. En termes de categories federatives, correspon al pas entre les categories de cadet i juvenil.

Més enllà de les diferències marcades pel sexe i l'edat, si reprenem el gràfic 6.1, podem arreplegar altres variables que influïxen en la participació competicions esportives. En primer lloc, marca diferències la titularitat del centre educatiu: els concertats/privats (51%) estan lleugerament per damunt de la mitjana, encara que la diferència amb els públics és mínima (49, 4%).

En segon lloc, respecte de les diferències provincials, València arreplega els percentatges més alts de participació (52,3%). Finalment, haver nascut fora d'Espanya crea diferències

Gràfic 6.2. Participació en competicions per sexe i edat

(En percentatge)

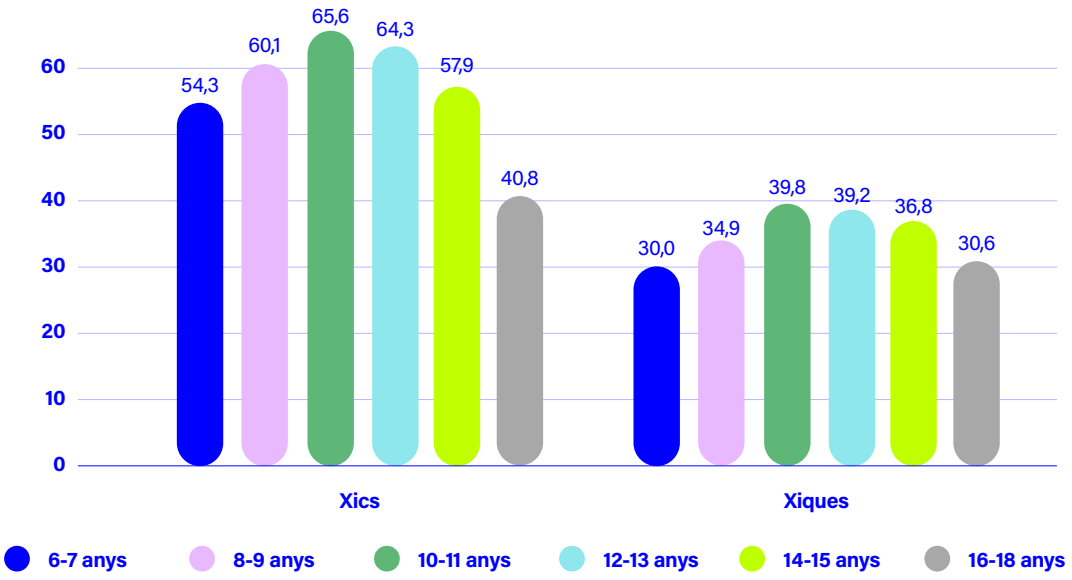

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: participants en alguna competició esportiva.

importants: només el 31,8% de l'alumnat no nascut a Espanya participa en competicions esportives, davant d'un 51,7% dels nascuts a Espanya. Este és un fet que hauria de cridar l'atenció dels responsables del sector esportiu i de les polítiques de promoció, ja que revela problemes d'integració en l'esport d'estos col·lectius de l'alumnat procedent de l'estranger.

6.2 Tipus de competicions esportives en les quals participen els escolars

En relació amb els tipus de competicions en què participen els i les escolars, tal com comentàvem a l'inici d'este capítol, hem incorporat en el qüestionari les següents: competicions internes en els col·legis, competicions organitzades entre col·legis, els jocs esportius escolars (Jocs Esportius) i, finalment, les competicions organitzades per les federacions esportives en les diferents modalitats, edats i categories.

Este últim tipus de competicions és el de més complexitat organitzativa, pot abastar diferents nivells territorials i tots els grups d'edat que considerem en el nostre estudi, i que s'agruparien, a grans trets, en les categories de benjamins (8-9 anys), alevins (10-11 anys), infantils (12-13 anys) i cadets (14-15 anys). Com vorem a continuació, les competicions organitzades per les federacions són les que arrepleguen un percentatge superior de participants.

Per part seua, la Direcció General d'Esport de la Generalitat Valenciana organitza anualment els Jocs Esportius de la Comunitat Valenciana per a promocionar l'esport en edat escolar. Servixen de complement a l'educació física realitzada per l'alumnat en els centres escolars i introduïxen la dimensió competitiva respectant els valors formatius. En l'organització dels Jocs Esportius de la Comunitat Valenciana participen els ajuntaments i les federacions esportives des dels seus respectius àmbits d'actuació i competències.

Gràfic 6.3. Tipus de competició esportiva per sexe

(En percentatge)

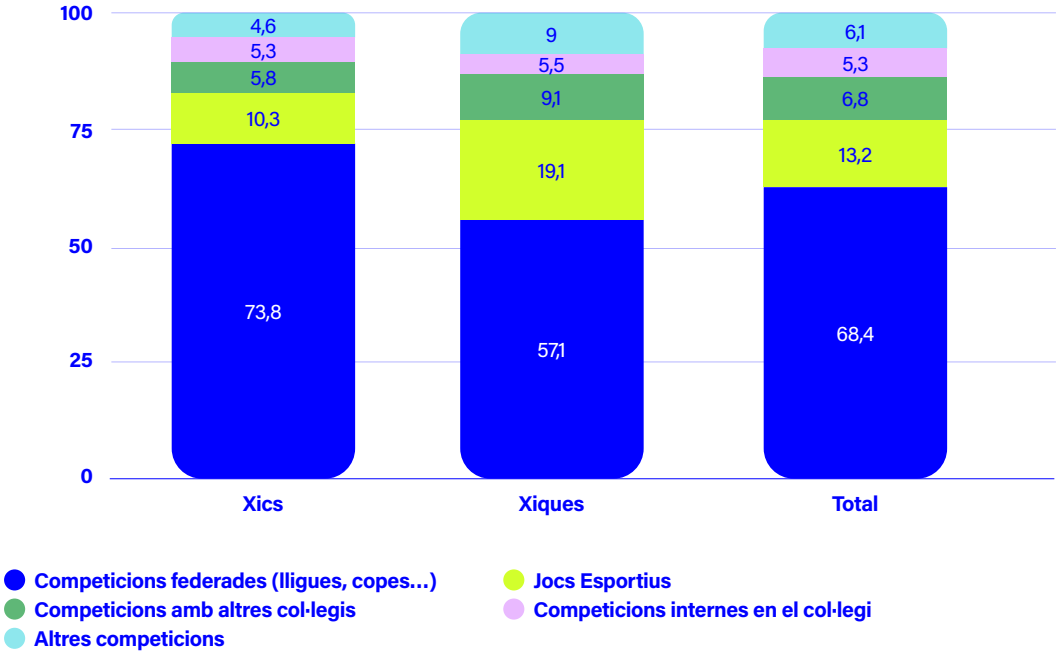

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: han participat en alguna competició esportiva.

Com es pot observar en el gràfic 4, la majoria dels enquestats que participen en competicions ho fa a través de les lligues i tornejos organitzats per les federacions esportives (68,4%). Els altres tipus de competició representen modalitats minoritàries, encara que els Jocs Esportius Escolars arriben a un 13,2% dels alumnes. Les competicions organitzades pels mateixos centres educatius s'organitzen siga en el mateix col·legi (6,1%) o amb altres col·legis (5,3%) i suposen quantitats molt reduïdes. No obstant això, com vorem més avant, atesa la major presència d'estes dos últimes competicions en els col·legis entre l'alumnat de menys edat i entre les xiques, suposen un primer contacte d'estos grups amb el gaudi del joc competitiu.

Prenent en consideració el sexe, com s'observa en el gràfic 6.3, es tornen a configurar dos models en la pràctica d'esport competitiu marcats pel tipus de competició. En el model dels xics, la presència de les competicions federades és la més elevada (73,8%). Quasi tres de cada quatre xics que tenen experiència en competicions ho fan a través de les organitzades per federacions i clubs esportius. Els altres tipus de competicions, amb menys dimensió organitzativa, projecció i continuïtat, ocupen un lloc menor. En el model de les xiques, l'esport federat és més reduït

(57,1%) i els altres tipus de competicions exercixen un paper més destacat que entre els xics, per exemple, els Jocs Esportius són mencionats pel 19,1% de les xiques.

En relació amb l'edat, en el gràfic 6.4 s'observa com la pràctica de la competició creix gradualment a mesura que es complixen anys. Els grups d'edat de 6 a 11 anys tenen percentatges per davall de la mitjana en competicions federades i un pes considerable punt dels Jocs Esportius com de les competicions organitzades per les escoles, a on l'educació prima sobre la competició. A partir dels 12 anys, es produïx el canvi cap a un predomini clar de l'esport federat. En el grup de 14-15 anys, s'arriba a la xifra més alta (79,6%).

Per a tancar les observacions respecte dels tipus de competició en què participen les persones enquestades, el gràfic 6.5 posa en relleu la menor participació en competicions federades de l'alumnat no nascut a Espanya, el 58,1%, davant del 69%.

Gràfic 6.4. Tipus de competició per edat

(En percentatge)

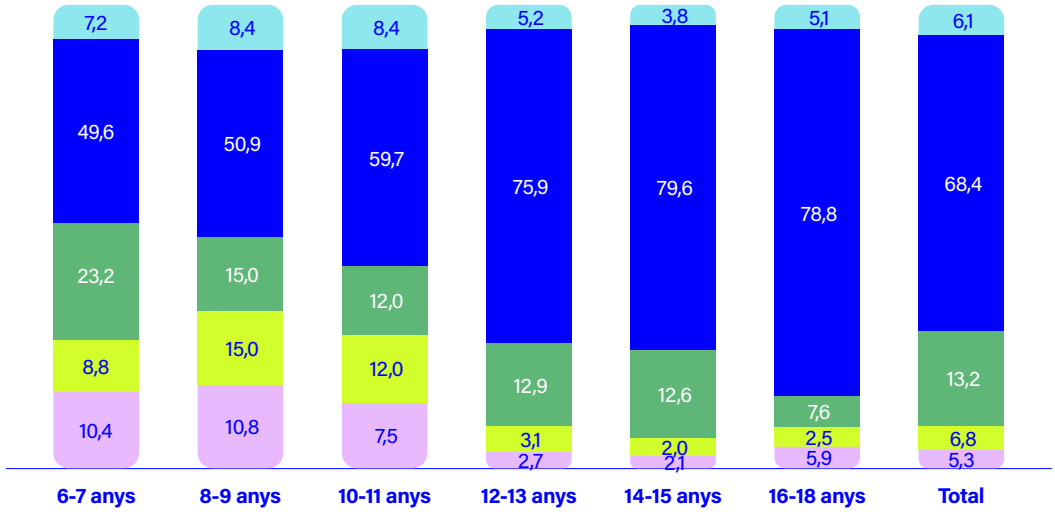

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: han participat en alguna competició esportiva.

Com hem vist més amunt, a més de participar menys en competicions, este alumnat nascut en l'estranger també participa menys en esta mena de competicions federades, més organitzades, amb més projecció, recursos econòmics en forma de quotes en realitzar-se en contextos de clubs esportius i que requerixen més integració i informació sobre l'existència dels clubs.

Gràfic 6.5. Tipus de competició esportiva de la població escolar

(En percentatge)

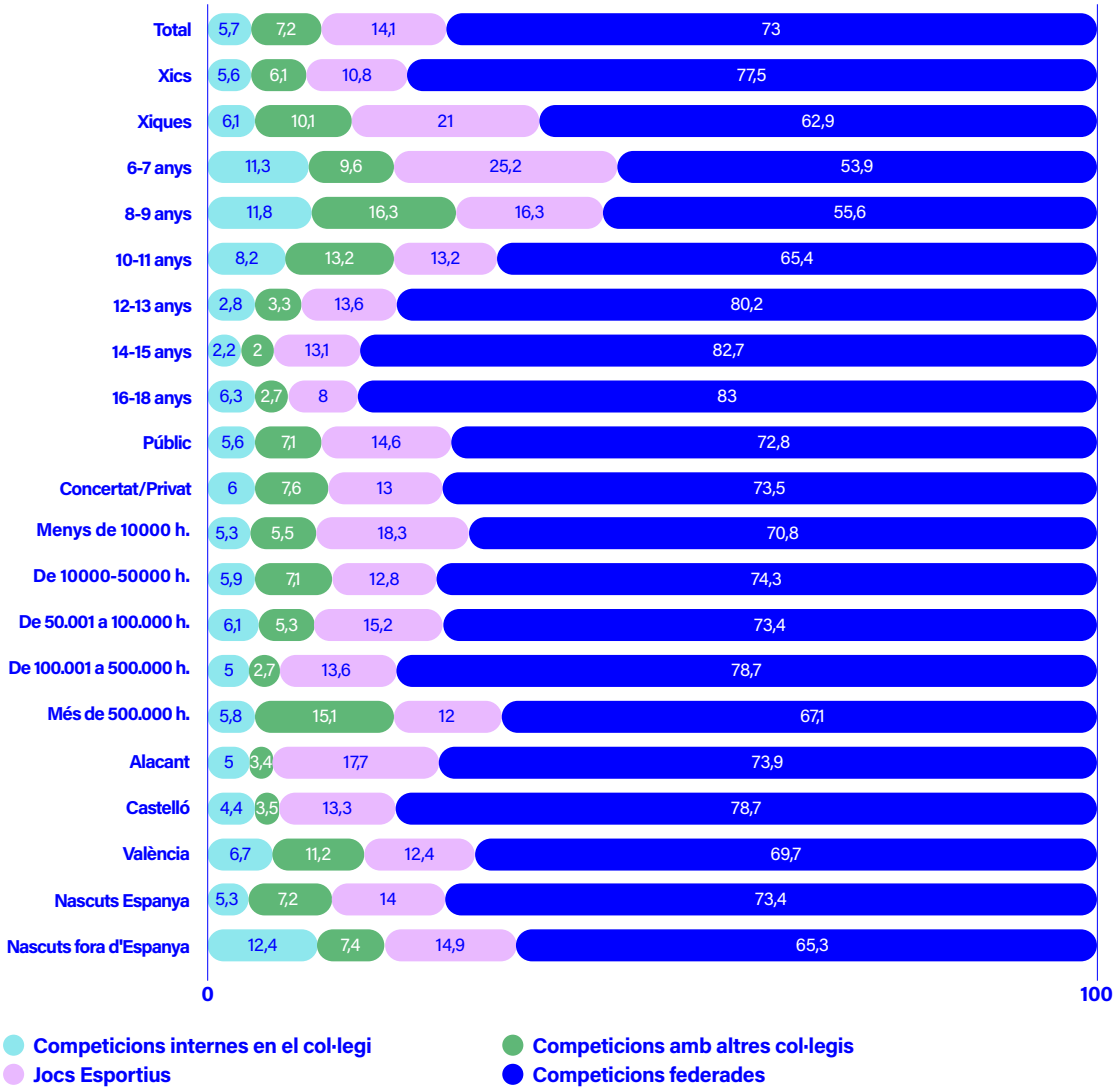

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: han participat en alguna competició esportiva.

6.3 Satisfacció amb la competició esportiva entre els participants

Esta pregunta sobre la satisfacció per les competicions s'ha dirigit a l'alumnat que ha participat en competicions esportives. Com vorem a continuació, el gust per competir en tornejos i campionats està enormement estés entre l'alumnat que participa en estes. El gràfic 6.6 mostra que un majoritari 96,3% d'este alumnat respon afirmativament a la pregunta que valora el seu gust per competir. En este gràfic, arrepleguem algunes diferències lleus que estan definides principalment pel sexe: les xiques oferixen un percentatge molt lleugerament inferior de satisfacció amb l'experiència de participar en competicions, el 94,4%, davant del 97,2% dels xics. Reiterem que és, en tot cas, un percentatge residual. Malgrat esta xicoteta diferència, s'aprecia una satisfacció comparable a la dels xics, fet que, almenys en estes edats escolars, l'estereotip que "a les xiques no els agrada competir". Este gust per la competició de les xiques es vorà afectat posteriorment per qüestions de gènere i desigualtats que les conduïxen a tindre una participació inferior en competicions i un nombre inferior d'esportistes federades, com vorem al llarg d'este capítol i d'este informe. La qüestió de cara als qui dissenyen polítiques esportives és com dissenyar-les per a no frustrar este gust de les xiques per l'esport competitiu i compensar les desigualtats que sorgiran posteriorment.

Més enllà d'esta xicoteta diferència relacionada amb el sexe, la resta de variables de classificació que utilitzem en el nostre qüestionari —edat, titularitat del centre, província o grandària de municipi— no oferixen cap variació rellevant i les respostes es troben entorn de la mitjana. Tan sols el fet d'haver nascut en l'estranger marca una xicoteta diferència quant al gust per la competició: els xiquets i xiquetes nascuts fora d'Espanya mostren, referent a això, un percentatge (93,4%) tres punts per davall del conjunt dels nascuts a Espanya (96,5%).

Gràfic 6.6. Satisfacció amb la competició entre l'alumnat participant en competicions esportives

(En percentatge)

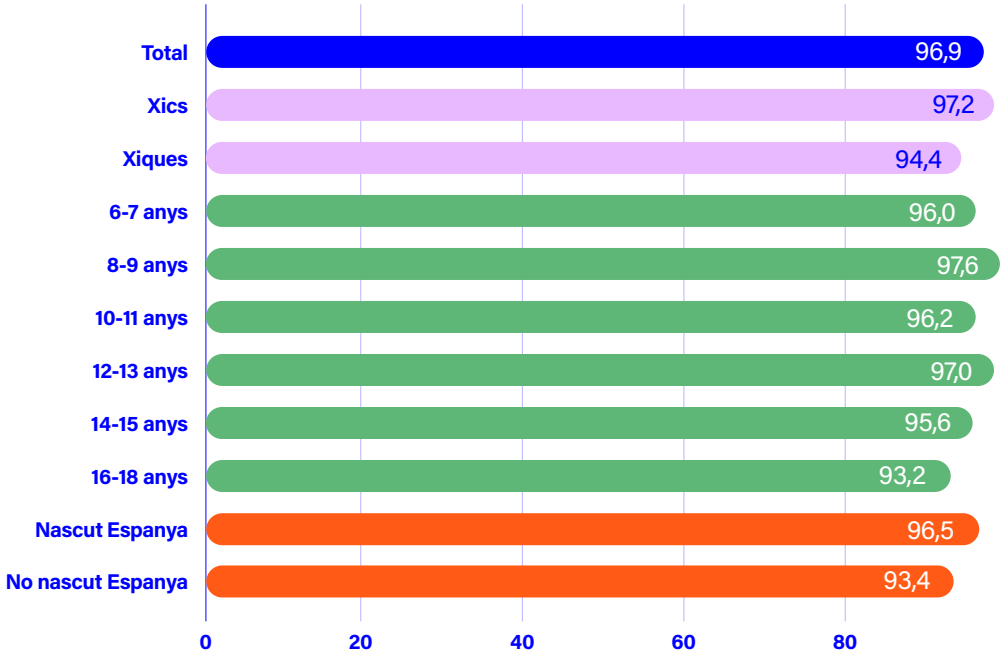

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge.
Base: han participat en alguna competició esportiva.

Són molts els factors que expliquen este alt grau de satisfacció per part de la població en edat escolar. En primer lloc, la visibilitat mediàtica i la popularitat d'esportistes professionals en diversos àmbits contribuïxen a l'interés per les competicions esportives entre els jóvens. L'admiració cap a estes figures destacades de l'esport motiva als xiquets i adolescents a seguir els seus passos i a buscar oportunitats per a competir i destacar en les seues disciplines favorites. En segon lloc, el gust per la competició està en relació amb els processos de formació de la identitat dels adolescents. La competició és un espai per a mostrar les habilitats personals i comparar-se amb els seus parells. La dimensió lúdica de la competició és un altre determinant que explica l'interés per competir. Entre els més xicotets esta dimensió lúdica s'expressa en el joc competitiu i entre els més majors, en les competicions organitzades per federacions i clubs, a on poden experimentar tornejos esportius, buscar el triomf, millorar els gestos tècnics i sentir que formen part d'un equip amb el qual aconseguir un millor resultat. En tercer lloc, alguns factors socials expliquen l'auge de la competició esportiva. L'esport, inscrit en les societats occidentals, i ja globalitzat, es caracteritza per un èmfasi en la

dimensió competitiva. Les societats capitalistes establixen la competitivitat en les esferes laborals, econòmiques i fins i tot en la trajectòria personal. Per a molts especialistes, l'esport en la infància i l'adolescència és un terreny d'aprenentatge de la competitivitat que determinarà la posició social futura. Les federacions esportives i els clubs són el suport organitzatiu d'este aprenentatge. Finalment, també les famílies propicien que els seus fills participen en competicions esportives al compàs de totes les dimensions anteriors: és un espai per a la formació i per a la diversió, per a preparar-se i reforçar-se en el futur competitiu que els espera i, més recentment, algunes famílies fins i tot consideren la idea que els seus fills es convertisquen en professionals famosos de l'esport i aconseguisquen l'èxit.

Estos són, en resum, alguns aspectes relacionats amb la molt àmplia acceptació de la competitivitat entre els/les nostres escolars que han tingut experiències de participar en tornejos i lligues. Com déiem, un 96,3% d'ells i elles va respondre afirmativament a la pregunta "t'agrada competir".

6.4 Actituds i conductes en les competicions esportives; aspectes que més agraden i disgusten

Hem arreplegat en la taula 6.1 algunes actituds i conductes dels i les escolars entorn de les seues experiències en l'esport competitiu. Com hem assenyalat anteriorment, les ganes de participar en esta mena d'esport estan condicionades, entre altres causes, pels comportaments dels companys, els pares i els entrenadors. A continuació, oferim algunes dades sobre esta qüestió. En termes generals, s'observen actituds molt positives en totes les preguntes considerades. Els jugadors es feliciten sovint (59,7%); s'animen (70,3%); reben suport dels entrenadors (74,9%), i de les famílies (84,6%). Estes actituds tan positives troben algunes facetes negatives en la presència de discussions entre els jugadors (un 53,8% discutix algunes vegades i un 7,2% sovint) o en els comportaments de crítica cap als àrbitres des del públic (un 42,5% i un 21% els han viscut algunes vegades o sovint).

Si ens detenim en les diferències per sexe, la mateixa taula 6.1 deixa vore alguns aspectes destacables. Les xiques tenen percentatges més alts quant a animar-se entre companyes (74,8% davant del 68% dels xics); a la freqüència de les discussions (el 45,2% discutix algunes vegades o sovint 4,8, davant del 57,8% i el 8,4% dels xics respectivament). Igualment, se senten més animades pels entrenadors (80% davant del 72,6% dels xics) i per les famílies (88,9% davant del 83%). Finalment, perceben amb molta menys freqüència les crítiques als àrbitres per part del públic en els tornejos en què participen (només un 9,9% percep queixes cap a l'arbitratge davant d'un 26,2% dels xics). Estes diferències per sexe suggeririen un entorn en la competició més positiu, més protector i amb menys conflictes per a les xiques, encara que les causes podrien deure's a múltiples factors com les diferents modalitats esportives que practiquen els uns i les altres o el pes diferent entre xiques i xics en competicions en esports en equip, potencialment més conflictives.

Taula 6.1. Actituds i conductes en les competicions esportives

(En percentatge)

Total	Mai	Alguna vegada	Sovint
Els jugadors ens felicitem	8,5	31,7	59,7
Ens animem entre companys	6,6	23,1	70,3
Discutim entre companys	39	53,8	7,2
L'entrenador ens anima	3,9	21,1	74,9
La família ens felicita	3,4	12	84,6
El públic critica a l'àrbitre	36,4	42,5	21
Xiques			
Els jugadors ens felicitem	9,5	31,7	58,8
Ens animem entre companys	5,5	19,7	74,8
Discutim entre companys	50	45,2	4,8
L'entrenador ens anima	4	15,8	80
La família ens felicita	2,7	8,4	88,9
El públic critica a l'àrbitre	53	37,1	9,9
Xics			
Els jugadors ens felicitem	8,1	31,7	60,2
Ens animem entre companys	7,3	24,7	68
Discutim entre companys	33,8	57,8	8,4
L'entrenador ens anima	3,9	23,6	72,6
La família ens felicita	3,7	13,3	83
El públic critica a l'àrbitre	28,6	45,2	26,2

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatges de resposta pública. Base: han participat en alguna competició esportiva.

6.4.1
Aspectes que més agraden de les competicions esportives

El gràfic 6.7 permet analitzar els aspectes variats que atrauen els escolars de les competicions esportives. En el qüestionari, se'ls demanava que mencionaren els dos aspectes que més els interessaren de les competicions. La resposta més freqüent va ser la de "divertir-se i passar-ho bé", que van mencionar el 73,3% dels enquestats. La segona resposta per quantitat de mencions va ser la de "guanyar, puntuar, obtindre un trofeu", indicada pel 55,6% dels enquestats. El tercer lloc l'ocupa la dimensió de sentir un "bon ambient amb els companys" (34%), seguida de "jugar, ser titular", mencionada pel 29,9% dels enquestats. Els aspectes que arrepleguen menys suport són "jugar davant dels pares i rebre ànims del públic" (18,1%) i "conéixer gent nova" (13,2%). En esta distribució que acabem de descriure, s'observa un lleuger predomini de les dimensions ludicorecreatives de la competició (divertir-se i tindre bon ambient), que prevalen sobre les dimensions més lligades a la competitivitat pura (guanyar i jugar com a titular). Esta distància entre el pla recreatiu i el competitiu presenta, a més, diferències ostensibles quan considerem el sexe i l'edat dels escolars.

Respecte del sexe, el mateix gràfic 6.7 ens mostra dos models amb diferències considerables. Les xiques puntuen per damunt dels xics en les dimensions recreatives de "divertir-se i passar-ho bé" (79,2% davant del 70,7%) o "sentir un bon ambient" (43,3% davant de 29,8%) i se situen molt per davall en les dimensions purament competitives com "guanyar, puntuar" (43,4% davant del 61,2% dels xics) o "jugar, ser titular" (13,8% davant del 37,3% dels xics).

L'edat també marca diferències significatives. A mesura que els escolars complixen anys, les dimensions competitives de l'esport guanyen terreny. Així, per exemple, als 8-9 anys, "guanyar, puntuar, obtindre un trofeu" és mencionat com un aspecte important pel 39,1%, mentres que als 14-15 anys ha crescut fins al 66,5%. A les mateixes edats, "jugar, ser titular" canvia del 18,8% en els xicotets fins al 39,1% dels majors.

Estos increments molt considerables en l'esperit competitiu entre els participants de més edat no van acompanyats d'un descens equiparable en les dimensions lúdiques i recreatives, que experimenten reduccions lleus en aspectes com ara "divertir-se, passar-s'ho bé, estar content" o, fins i tot, increments en la percepció d'un "bon ambient i treball en equip". En el gràfic 6.7 es pot seguir amb més detall l'evolució de la resta de variables analitzables.

Gràfic 6.7. Principals aspectes que agraden de la competició

(En percentatge)

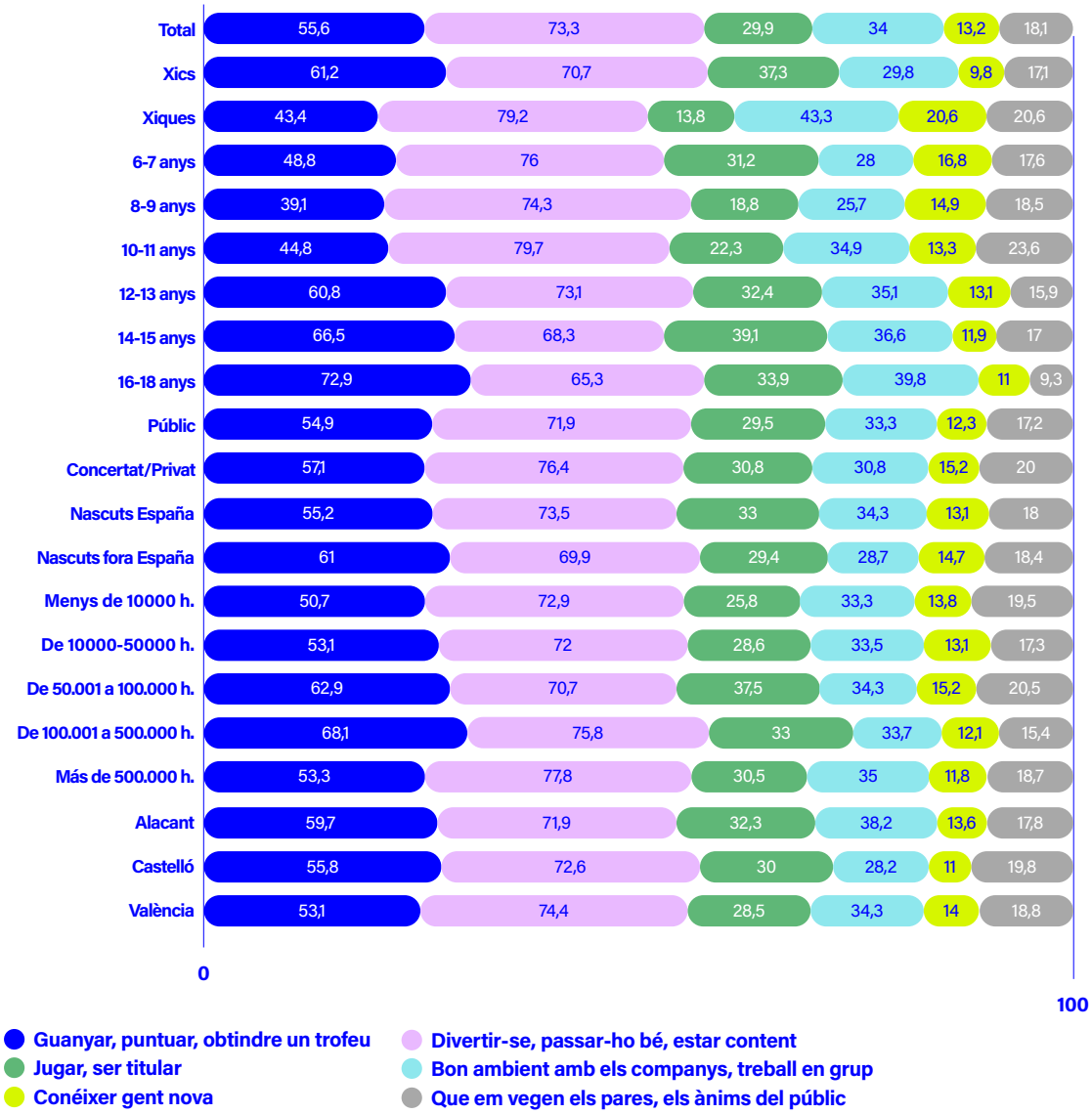

Font: elaboració pròpia. Unitat: participants en alguna competició esportiva.

6.4.2
Aspectes que menys agraden de les competicions esportives

El gràfic 6.8 mostra els principals aspectes que generen rebutjos, temors o preocupació entre els escolars a l'hora de participar en competicions esportives. En els resultats totals, el principal temor és la presència de "mal ambient, insults i el tracte de l'entrenador", mencionat pel 40,7% dels enquestats. Este temor és seguit molt de prop per la idea de "perdre", assenyalada pel 40,5%. En tercer lloc, amb una quantitat molt pròxima a les anteriors (39,9%) és que "hi haja joc brut, faltes". Com veem, estos tres aspectes obtenen, pràcticament, les mateixes puntuacions i generen, per tant, un rebuig similar. Podríem classificar un segon bloc de temors, amb menys nombre de mencions, que arreplega la por de les "lesions" (34,3%) i el temor de "no jugar bé, equivocar-se" (31,7%). Finalment, apareixen preocupacions sobre el fet que "l'àrbitre ho faça malament i afavorisca el rival", mencionat per un 21,2% dels enquestats.

Entre xics i xiques, la principal diferència és la menció de "perdre", que representa un 46,1% entre els primers i tan sols un 28,8% entre les xiques. En la resta d'aspectes que produïxen rebuig a les competicions, els dos sexes compartixen percentatges similars. Tal vegada els xics mostren més preocupació en el possible paper negatiu dels àrbitres.

Quant a les diferències que marca l'edat, s'observa que "perdre" i "no jugar bé, equivocar-me" són preocupacions que creixen amb l'edat, sobretot, a partir de quan les competicions s'instal·len en els itineraris d'estos adolescents i el grau d'exigència va augmentant a mesura que avança el pas de categories —d'aleví a juvenil. Respecte de la resta de variables, caldria destacar més preocupació en els nascuts en l'estranger pel fet de "perdre", el 47,1%, davant del 40,1% entre els nascuts a Espanya. La resta de variables no oferixen altres resultats destacables. Poden consultar-se amb detall en el gràfic 6.8.

Gràfic 6.8. Principals aspectes que menys agraden de les competicions esportives

(En percentatge)

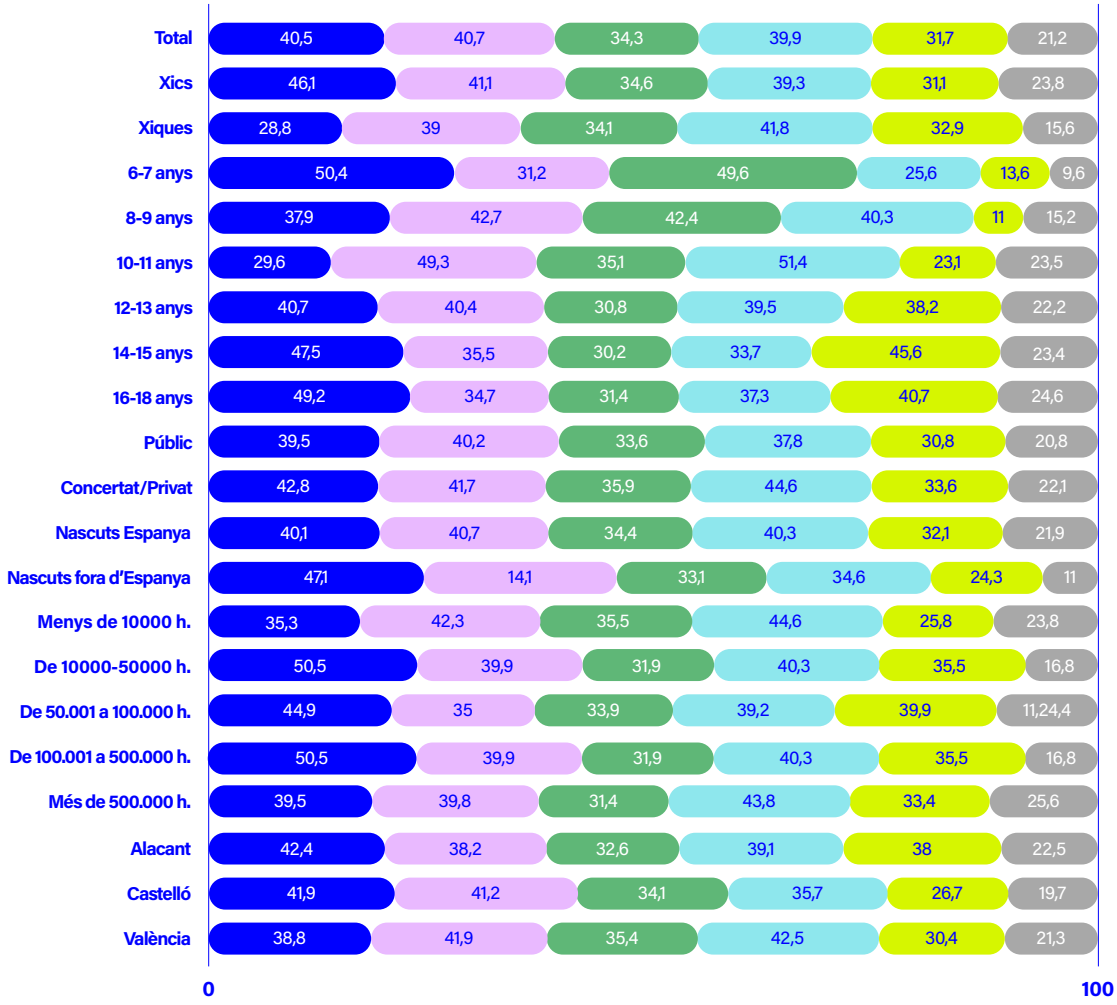

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge.
Base: participantes en alguna competición deportiva

6.5 Interés per participar en competicions esportives entre els qui no han participat

S'ha preguntat a l'alumnat que practica activitat física, però no ha participat mai en competicions esportives, si li agradaria participar en cas que poguera. Esta pregunta permet, d'una banda, sondejar el potencial d'alumnat que acolliria positivament esta participació i, d'altra banda, permet captar el volum del grup que, fins i tot practiquen t activitat física, rebutja o té dubtes davant de les competicions. En tot cas, és una pregunta que els reclama mobilitzar les seues representacions sobre el significat que té per a ells el fet de competir. Com vorem a continuació, les respostes a la pregunta de si "els agradaria participar en una competició" presenten una quantitat considerable de posicions crítiques i de dubtes cap a l'esport competitiu.

El gràfic 6.9 ajuda a perfilar estes crítiques i dubtes. Si ens referim a la distribució dels enquestats, es distingix un apreciable 34,5% que respon que no desitjaria participar en competicions i un 14,8% que respon que no sap. L'altre 50,7% respon afirmativament a la pregunta. Encara que este últim és el percentatge majoritari, no pot ignorar-se que pràcticament la mitat del grup de jóvens esportistes sense experiència en la competició manifesta dubtes o rebuig cap a esta. Si considerem el sexe, este grup que no desitja la competició està compost en grau més alt per xiques. Més de la mitat mostren actituds negatives cap a la competició esportiva —el 37,5% la rebutgen i el 16,5% tenen dubtes. Només un 46,1% d'elles manifesta un interés per participar si pogueren. Entre els xics, les actituds positives cap a la competició (56,8%) són més freqüents que entre les xiques.

Les edats intermèdies de la població escolar són les que es presenten més obertes a participar: als 10-11 anys, el 61,3% participaria si poguera en competicions.

Gràfic 6.9. En cas que pogueres, t'agradaria participar en competicions esportives

(En percentatge)

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge.
Base: practiquen ts d'alguna activitat física però mai en competicions esportives.

Per aprofundir en les causes d'estes posicions de rebuig i dubtes, les investigacions que s'han realitzat al respecte associen estes actituds de rebuig als factors següents. En primer lloc, alguns adolescents poden experimentar temor al fracàs, ja que la competició implica la possibilitat de no aconseguir metes personals o d'afrontar la pressió del rendiment públic. A més, el fet de comparar-se competitivament amb els seus iguals pot posar en qüestió la confiança en les seues pròpies habilitats. Ser jutjat pel propi rendiment i resultats pot portar a evitar la participació en competicions esportives. Igualment, l'excés de pressió per part de pares o entrenadors pot generar un impacte negatiu sobre la pràctica d'esport competitiu. Sentir, d'una banda, una falta de suport o exigències excessives dels entrenadors o, d'altra banda, la càrrega d'expectatives poc realistes per part de les famílies pot generar un ambient desfavorable que repercutisca negativament sobre el desig de participar en competicions.

En resum, d'acord amb les dades arreplegades en este apartat, les actituds cap a la competició entre els i les escolars oferixen llums i ombres. D'una banda, s'observa un gran interés en general, que indica que hi ha un públic potencial alt al qual oferir més competicions i que podria interessar-se en l'esport federat. No obstant això, d'altra banda, cal assenyalar també els dubtes i el rebuig cap a la competició i l'existència d'altres preferències en la pràctica de l'activitat fisicoesportiva.

6.6 Principals troballes

En este capítol hem investigat la participació dels escolars en competicions esportives organitzades, abordant diferents tipus d'esdeveniments com ara lligues internes, competicions entre col·legis, Jocs Esportius i esdeveniments federatius. Analitzem als qui van participar, els tipus de competicions en les quals van estar involucrats, la seua satisfacció, els factors que van influir en les seues experiències competitives i la disposició d'aquells que mai havien competit a participar en el futur. Este estudi proporciona una visió clara de com els escolars perceben l'esport competitiu organitzat i s'involucren en este. Les troballes més significatives són els següents:

- Quant a la participació en competicions esportives, cal assenyalar que de cada 100 alumnes i alumnes que realitzen activitat física un 49,9% ha participat en algun tipus de competició.

- La variable sexe establix una bretxa important en el grup d'escolars que participen en competicions esportives: només un 37% de les xiques ho fa, davant d'un 59,9% dels xics.

- També, el lloc de naixement, siga dins o fora d'Espanya, revela una bretxa significativa en la participació esportiva. Mentres que el 51,7% dels nascuts a Espanya participa en competicions esportives, només el 31,8% dels estudiants nascuts fora del país ho fa. Estes disparitats subratllen les dificultats que afronten els estudiants estrangers en la seua integració a l'àmbit esportiu, i destaca la necessitat d'implementar estratègies que fomenten una participació equitativa i accessible en estes activitats.

- Esta àmplia diferència s'observa en totes les edats: ja als 6-7 anys la participació de xics és del 54,4%, davant del 30% de les xiques. Esta dada porta a pensar que els processos que generen discriminació en l'esport es produïxen de manera molt precoç i s'aguditzen clarament en l'esport de competició.

- La variable edat provoca diferències internes rellevants en la dedicació a la competició: els anys inicials de primària (6-9 anys) presenten els nivells més baixos, que van creixent gradualment fins a arribar als nivells màxims als 10-11 anys amb un 53,9%. Posteriorment, comença un descens que rebaixa el percentatge de participació fins al 36,6% en l'últim grup d'edat (16-18 anys).

- Els abandons de l'esport de competició que comencen als 12-13 anys no són privatius de les xiques, els xics també abandonen, fins i tot amb ritmes superiors a les xiques.

- Quant als tipus de competicions en les quals participen els i les escolars, la majoria ho fa a través de les lligues i tornejos organitzats pels clubs i les federacions esportives (68,4%). Els xics aconseguixen el 73,8%, les xiques el 57,1%.

- Els aspectes que més atrauen els escolars de les competicions esportives són "divertir-se i passar-ho bé", mencionat pel 73,3% dels enquestats; "guanyar, puntuar, obtindre un trofeu", indicada pel 55,6% i sentir un "bon ambient amb els companys" (assenyalada pel 34%).

- El sexe torna a determinar dos models diferents en els aspectes que agraden de la competició. Les xiques puntuen per damunt dels xics en les dimensions recreatives de "divertir-se i passar-ho bé" (el 79,2% davant del 70,7%) o a "sentir un bon ambient" (el 43,3% davant del 29,8%) i se situen molt per davall en les dimensions purament competitives com "guanyar, puntuar" (el 43,4% davant del 61,2% dels xics) o "jugar, ser titular" (el 13,8% davant del 37,3% dels xics).

- Un dels temors principals que experimenten els escolars al participar en competicions esportives és l'ambient negatiu, els insults i el tracte per part de l'entrenador, mencionat pel 40,7% dels enquestats. Esta preocupació és seguida de prop per la por de perdre, destacada pel 40,5% dels participants, mentres que, en tercer lloc, amb un percentatge quasi igualment significatiu del 39,9%, hi ha la inquietud pel joc brut i les faltes. Estos resultats subratllen com estos factors poden influir considerablement en les actituds i les decisions dels escolars cap a la participació en esdeveniments competitius.

- A la pregunta sobre si participarien en competicions si tingueren l'ocasió, un 50,7% respon positivament, un apreciable 34,5% respon negativament i un 14,8% mostra dubtes. Encara que les respostes positives són majoria, no poden ignorar-se els dubtes o el rebuig que generen les competicions entre els qui no han participat en estes.

7.

Opinions i actituds davant de l'educació física, el cos i la salut

→ Actituds davant de l'assignatura d'Educació Física

→ Actituds davant de la salut, l'exercici físic i l'esport

→ Actituds davant del propi cos i l'aparença corporal

→ Actituds davant de la vida

→ Principals troballes

En este sèptim capítol abordem un conjunt d'actituds de l'alumnat en relació amb l'esport i l'activitat física, aspectes molt rellevants a causa de la seua proximitat amb la realitat quotidiana i a alguns problemes socials molt presents entre els i les escolars. En el primer apartat (7.1) es tracten les actituds entorn de l'assignatura d'Educació Física, que figura en el seu currículum educatiu i que constituïx una part rellevant de la seua activitat física setmanal. En el segon apartat (7.2), es valoren les seues actituds davant de la salut, l'exercici físic i l'esport. En el tercer apartat (7.3), es consideren les seues opinions sobre el cos i l'aparença corporal. Esta és una qüestió molt controvertida i apareix sovint en els mitjans de comunicació. El cos és un tema central en les preocupacions dels adolescents i apareix relacionat amb problemes lligats a l'obesitat i a la imatge corporal, que provoquen diferències i desigualtats marcades pel sexe i per la classe social. Tot això està estretament relacionat amb la pràctica d'activitat física. Finalment, en l'apartat 7.4, ens centrem en algunes actituds de la població escolar davant de la vida.

En concret, tractarem, d'una banda, la relació entre l'esport i el grau de perseverança i, d'altra banda, la relació entre l'esport i la confiança en els altres. Al llarg d'este apartat, hem mesurat el grau d'acord de l'alumnat escolar mitjançant una escala de cinc posicions que arreplega des de "totalment d'acord" fins a "total desacord".

7.1 Actituds davant de l'assignatura d'Educació Física

Hem inclòs en l'enquesta a la població escolar preguntes sobre si consideren l'assignatura d'Educació Física divertida, si valoren la importància dels seus continguts; si els ajuda a gaudir de l'activitat física i esportiva que realitzen fora de l'escola i, finalment, si els agradaria augmentar les hores dedicades a esta assignatura en el seu pla d'estudis.

Quant a la diversió que genera l'assignatura d'Educació Física en l'escola, un majoritari 74% es mostra d'acord o totalment d'acord amb esta opinió. Este alt grau de conformitat amb l'assignatura és més sòlid entre els xics, amb un 77,7%, en comparació amb les xiques, que se situen en un 70,7%. Encara que persistix una diferència de percepció entre gèneres, la majoria fins i tot considera que l'educació física és divertida.

A més d'esta bretxa de gènere, l'edat establix diferències molt significatives en el si de la població escolar. Els resultats mostren que a edats més precoces hi ha més proporció d'estudiants que troben divertida l'educació física. En el gràfic 7.1, es poden apreciar les diferències entre les edats. Un 86,6% dels més xicotets (entre 6-7 anys), presenten un grau alt o molt alt d'acord amb esta idea, mentres que este percentatge disminuïx a mesura que augmenta l'edat, i arriba al 60,7% al final de l'Educació Secundària Obligatòria (14-15 anys). En esta edat, tan sols un 27,2% mostren un acord total a considerar divertida l'educació física, davant del 76,3% dels més menuts de 6-7 anys. Esta gran distància evidencia una desafecció profunda i creixent amb l'edat cap a l'educació física, que afecta l'alumnat més major situat al final de l'ESO. Sens dubte, és una dada que obri interrogants sobre com arribar millor a estos últims grups d'edat.

Quant a la titularitat del centre, és necessari mencionar diferències lleus entre l'alumnat de centres privats-concertats, que mostren un 76% d'acord alt, davant del 73,2% en els col·legis públics. Una distància similar, lleu, però rellevant, s'observa entre l'alumnat nascut a Espanya, un 74,4% del qual considera molt o totalment divertida l'educació física, davant del 70,8% dels no nascuts a Espanya.

D'altra banda, pel que fa a les diferències que marca el territori, el fet d'assistir a centres escolars situats en municipis més xicotets eleva el grau d'acord a vincular l'educació física amb la diversió. No obstant això, en municipis grans com València capital, el percentatge d'acord és més alt que en municipis mitjans (entre 100.000 i 500.000 habitants) com Alacant, Castelló o Elx. En l'estructura provincial, els graus més alts d'acord es troben Alacant (69,7%).

Encara que, com hem vist en els paràgrafs anteriors, els alts graus d'acord amb l'hora de considerar divertida l'educació

física, no han d'ocultar la presència dels qui mostren baixos graus d'acord amb el respecte. Un 11,1% del total de l'alumnat es mostra en desacord o en total desacord amb el caràcter divertit de l'educació física i a un 14,9% els resulta indiferent. Estos percentatges varien poc per sexe, encara que són lleument més alts entre les xiques.

L'edat, com hem vist en paràgrafs anteriors, marca les distàncies més grans: amb 14-15 anys, quan conclou l'Ensenyança Secundària, el 17% dels entrevistats està en desacord o totalment en desacord amb la idea que l'educació física és divertida i a un 22,3% els resulta indiferent. Si sumem els dos percentatges, trobem que un elevat 39,3% dels adolescents d'estes edats més avançades no vinculen l'educació física amb la diversió.

Gràfic 7.1. L'educació física en l'escola és divertida

(En percentatge)

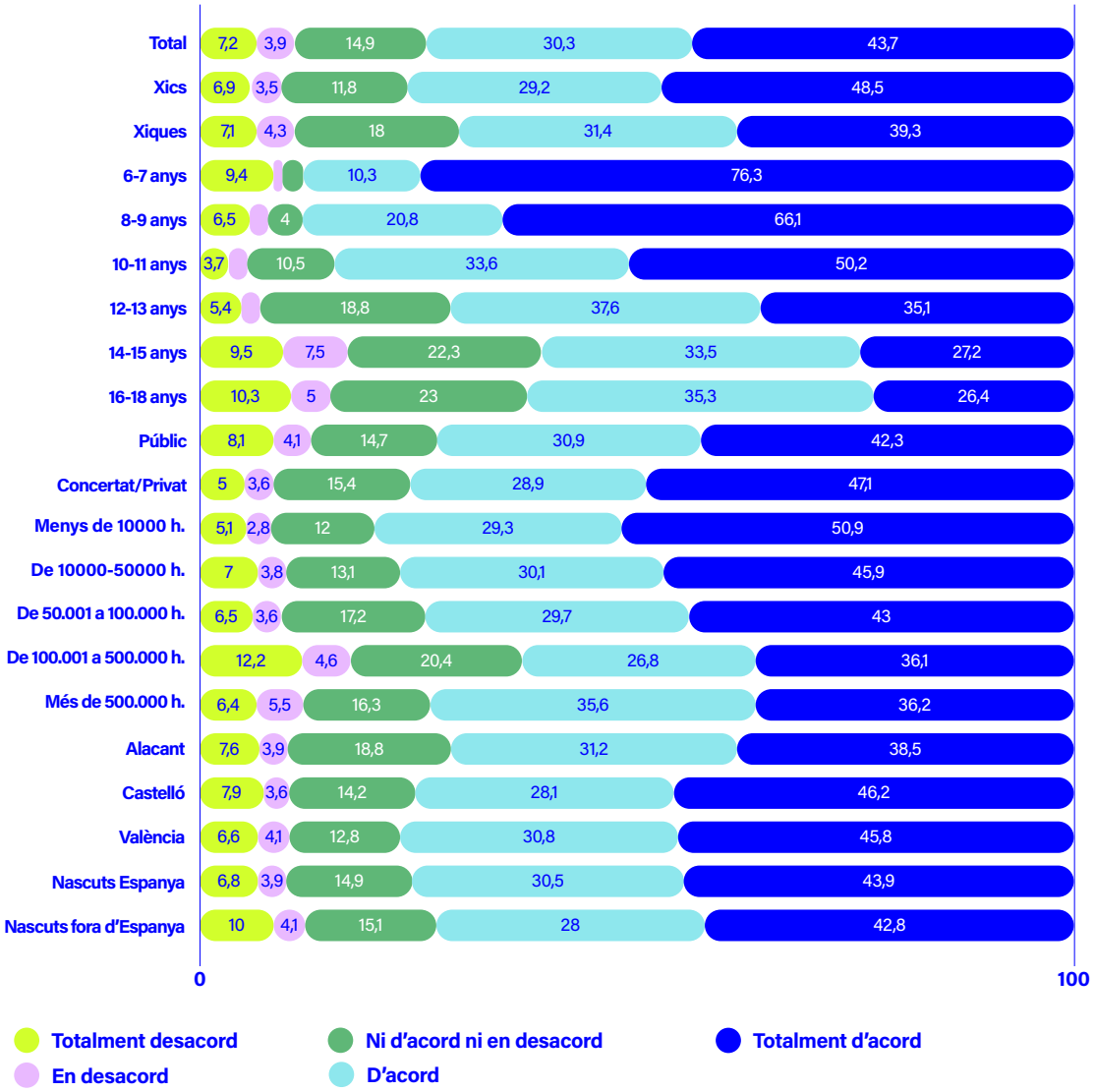

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

Una altra de les actituds explorades respecte de l'Educació Física es referix a la importància que els i les escolars atorguen a esta matèria. Els resultats mostren una distribució molt similar a la pregunta anterior quant als nivells d'acord. Com es pot observar en el gràfic 7.2, el 78% dels entrevistats està d'acord o totalment d'acord amb la importància de l'educació física. Entre els xics, este percentatge ascendix al 80,8%, mentres que entre les xiques se

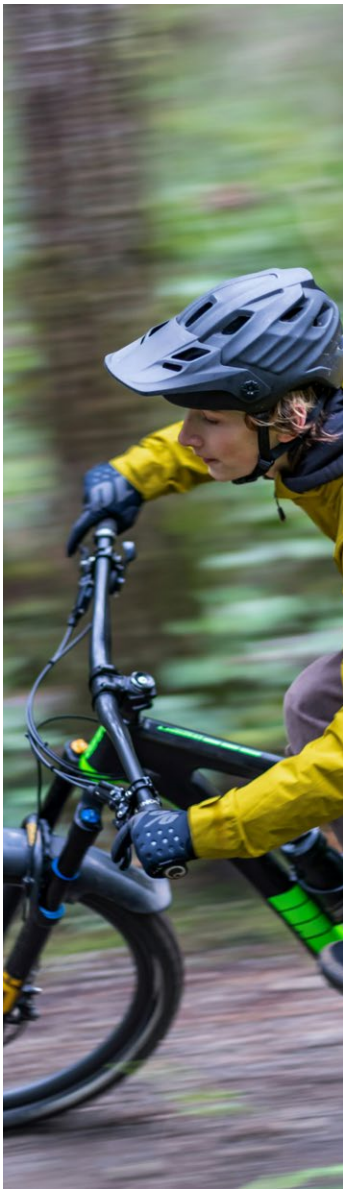

situa en el 74,8%. Esta distància entre gèneres és inferior a la que s'observa quan analitzem els seus nivells de pràctica real. En este cas, encara que persistix una bretxa esportiva, les opinions i les actituds de xics i xiques mostren un consens quant a la importància de l'educació física. Estos alts percentatges reflectixen la creixent influència dels discursos socials sobre els beneficis de l'esport per a la salut física i mental.

A més del sexe, les variables que més determinen alts graus d'acord sobre la importància de l'educació física són semblants a les que hem analitzat en la pregunta anterior. En primer lloc, les edats més jóvens acumulen els percentatges més alts. Els xiquets entre 6-7 anys arriben a un elevat 86,6% de respostes en els graus més alts d'acord. No obstant això, a mesura que van complint anys, el declivi de l'interés és vertiginós: als 14-15 anys, la quantitat s'ha reduït al 60,7%. Per afegiment, en esta edat, només el 27,2% de les respostes mostren un acord total, mentres que el 33,5% està simplement d'acord. La importància de l'educació física mostra de nou una forta ruptura en les actituds dels adolescents a mesura que avança l'Ensenyança Secundària.

Respecte de la resta de variables presents el gràfic 7.2, les distribucions són similars les de la pregunta anterior. S'observa més incidència d'actituds positives cap a la importància de l'esport entre l'alumnat d'escoles privades-concertades (un 80%, davant del 77,2% en l'escola pública). Igualment, s'advertixen percentatges superiors d'actituds positives en els municipis més xicotets. En tot cas, es tracta de diferències lleus.

Els grups que mostren graus d'acord més baixos cap a la importància de l'esport són minoritaris. En termes semblants a la pregunta anterior, només un 9,7% del total de l'alumnat està en desacord o totalment en desacord amb la importància de l'educació física. A més, un 12,4% de respostes mostra indiferència cap a l'esport. Quant al sexe, s'observa una lleugera presència superior de xiques en el grup d'indiferència cap a l'esport, amb un 14,8%, davant del 10,2% dels xics. Novament, l'edat és la que marca les principals resistències davant de l'esport: les edats més avançades, al final de l'adolescència, acumulen percentatges més alts de desacord o indiferència respecte de l'esport.

A més d'explorar les actituds cap a l'educació física en termes de diversió i la importància que li atorguen els enquestats, també hem indagat sobre com esta matèria contribuïx al seu gaudi de l'esport. Seguint la mateixa línia dels aspectes mencionats, el gràfic 7.3 mostra actituds molt positives cap a l'educació física i la seua relació amb més gaudi de la pràctica esportiva en general. Un 62,2% del total de persones entrevistades es mostra d'acord o totalment d'acord amb esta vinculació. Els xics presenten índexs d'acord més forts (65,7%) que les xiques (59%). Novament, el perfil de les actituds més positives quant a les relacions entre l'educació física i l'esport practicat fora de l'escola augmenta en les edats més jóvens, en els municipis més xicotets i, sobretot, en els centres privats-concertats (66%) davant dels centres públics (60,7%).

A diferència de les actituds anteriors cap a l'educació física analitzades, esta pregunta obté percentatges més alts de respostes en desacord amb la idea que l'educació física escolar augmenta el gaudi de l'esport practicat fora de l'escola. Primerament, cal assenyalar una presència rellevant dels qui contesten "ni d'acord ni en desacord". La gran varietat de pràctiques esportives que realitzen els escolars fora del col·legi no s'arreplega en els programes d'educació física escolar. Les instal·lacions escolars no poden acollir moltes d'estes pràctiques i es veuen limitades a les instal·lacions de sales poliesportives o patis dotats solament amb cistelles o porteries. No obstant això, altres pràctiques, que els escolars realitzen molt sovint fora dels col·legis, com ara ciclisme, natació, tenis o skate, no entren molt sovint en els programes d'educació física escolar. Estos desajustaments entre els tipus de modalitats esportives practicades en educació física i en l'àmbit extraescolar poden elevar els índexs de desacord en esta pregunta i elevar les respostes indiferents, que fluctuen entre el 20 i el 25%.

Gràfic 7.2. L'educació física en l'escola és important

(En percentatge)

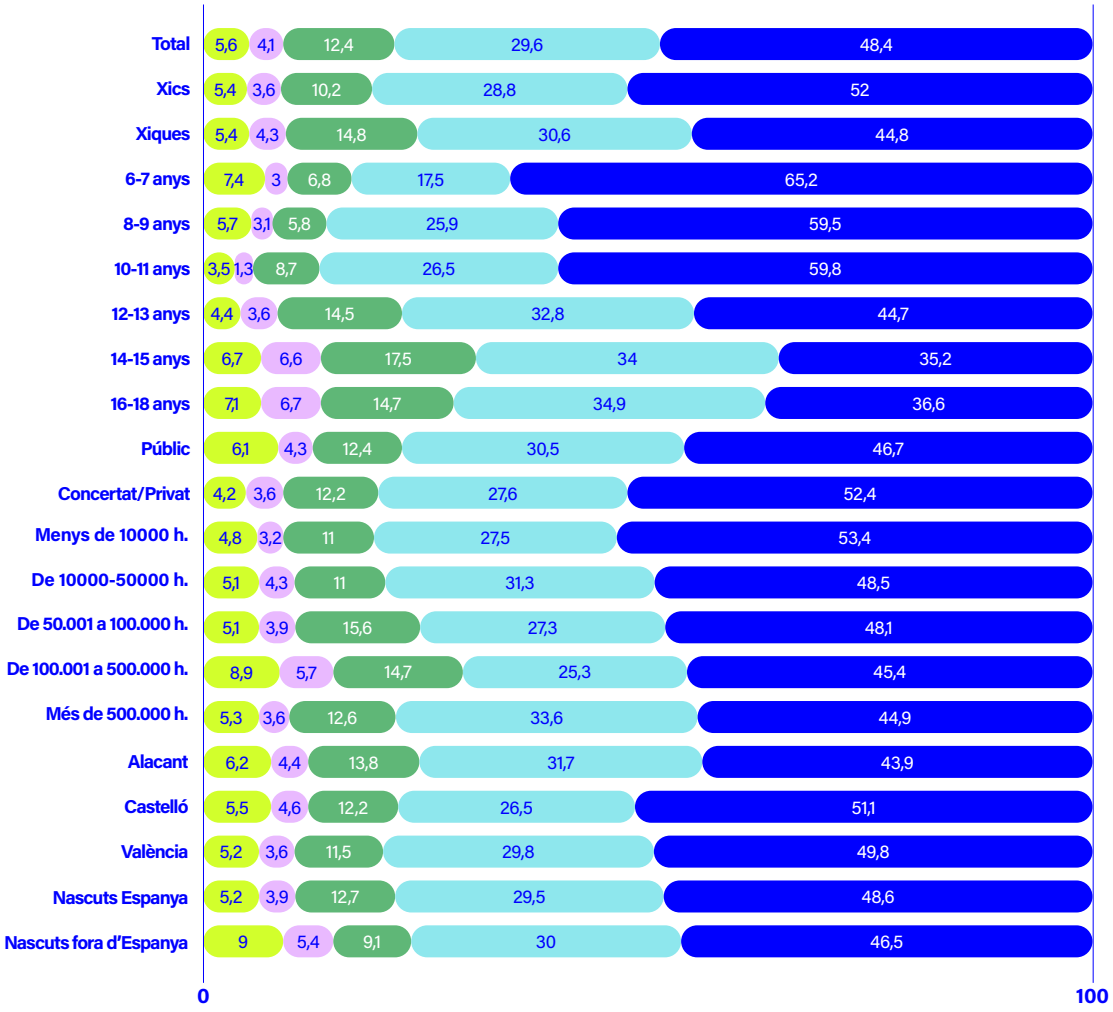

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

Gràfic 7.3. L'educació física en l'escola ajuda a gaudir més de l'esport

(En percentatge)

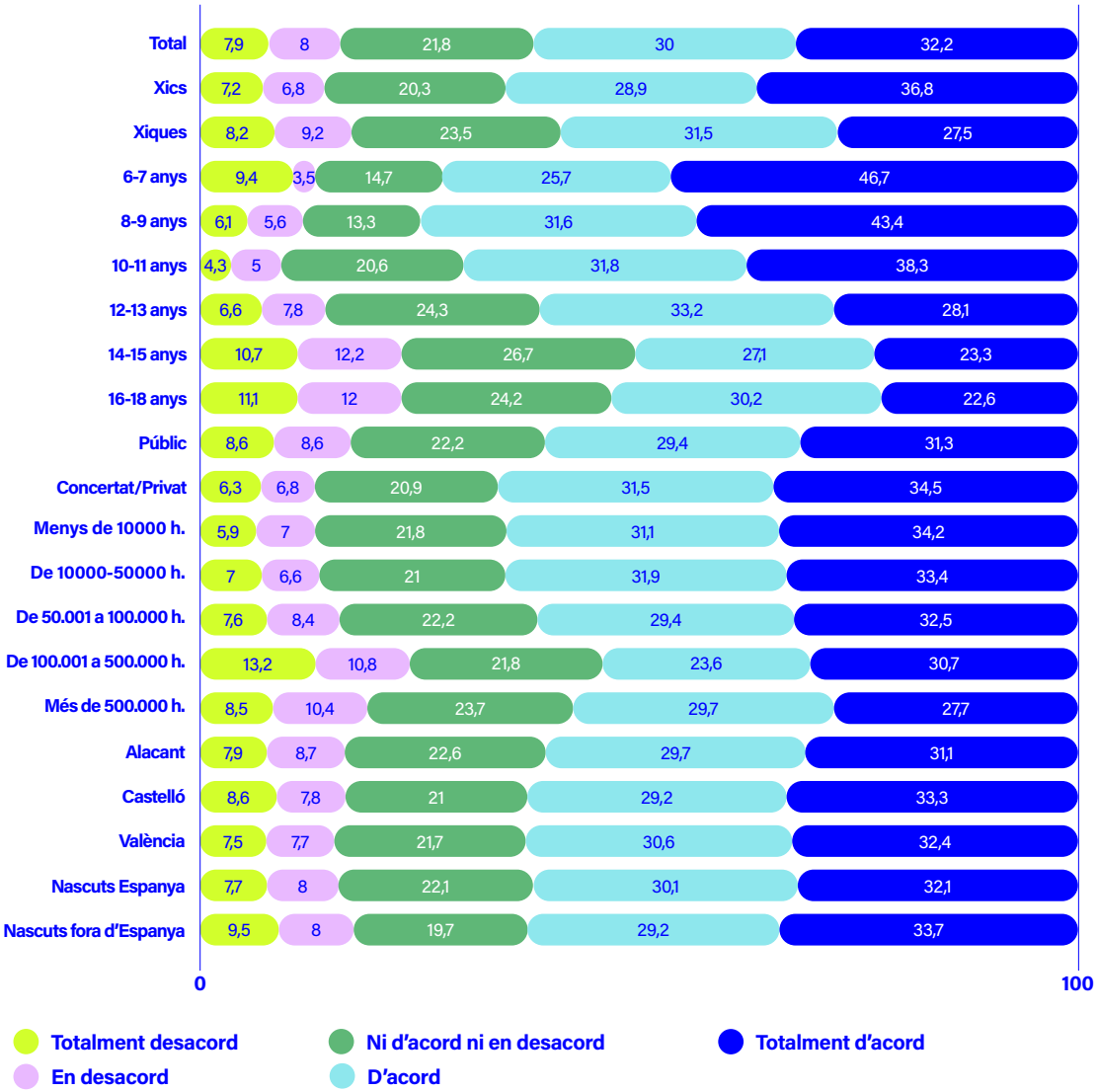

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

Finalment, hem indagat sobre l'interés de l'alumnat en relació amb la possibilitat de tindre més hores d'educació física en l'escola. Davant d'esta pregunta concreta, l'alumnat es posiciona d'acord (30%) o totalment d'acord (32,2%). Este grup majoritari, que agrupa el 62,2%, oferix posicions molt diferents quan considerem el sexe o l'edat. El gràfic 7.4 permet analitzar estes diferències. Quant al gènere, els xics mostren més inclinació per ampliar els horaris d'educació física. El 81,7% manifesta que d'acord o molt d'acord. Per part seua, les xiques només arriben al 62% en estos graus d'acord. Menys de la mitat d'elles (46,1%) es col·locarien en el grau més alt d'acord, davant del 68,6% dels xics. Les profundes fractures que hem observat entre xics i xiques en altres capítols quan es mesuren els nivells reals de pràctica esportiva es reactiven en este cas quan es pregunta directament per augmentar el temps dedicat a l'educació física. Si en el terreny dels discursos socials àmpliament compartits sobre l'esport, la distància entre xics i xiques és inferior, quan descendim a la realitat i a les pràctiques objectives, comprovem com l'esport és un espai preponderantment masculí. Evidentment, les xiques es troben també en un nombre superior entre els qui mostren desacord o total desacord a augmentar les hores (23,4%, davant d'un 10,7% dels xics). En les actituds indiferents, les xiques (14,6%) tornen a duplicar les quantitats dels xics (7,5%).

L'edat és un altre factor rellevant a l'hora d'establir diferències. Els trams d'edat més jóvens són més partidaris d'augmentar el nombre d'hores d'educació física. Novament, el gràfic 7.4 mostra que els graus més alts d'acord a augmentar l'horari d'educació física es troben entre l'alumnat de 6-7 anys (81,7%) 8-9 anys (81,3%). En estes edats precoces, els problemes provocats per les diferències de gènere encara no estan tan presents entre els xiquets. No obstant això, en les edats més avançades el nombre de partidaris d'ampliar horaris d'educació física es reduïx considerablement. Així, per exemple, als 14-15 anys, el percentatge s'ha reduït al 61,8%.

A més del sexe i l'edat, el gràfic 7.4 mostra altres variables que influïxen en la demanda d'un nombre superior d'hores d'educació física. Este posicionament es produïx més en els centres concertats-privats (77%) que en els públics (69,9%), entre l'alumnat nascut a Espanya (72,7%) davant del nascut en l'estranger (67,1%) i en els municipis més xicotets (75%) davant dels més grans (67,5%).

Gràfic 7.4. "M'agradaria tindre més hores d'educació física"

(En percentatge)

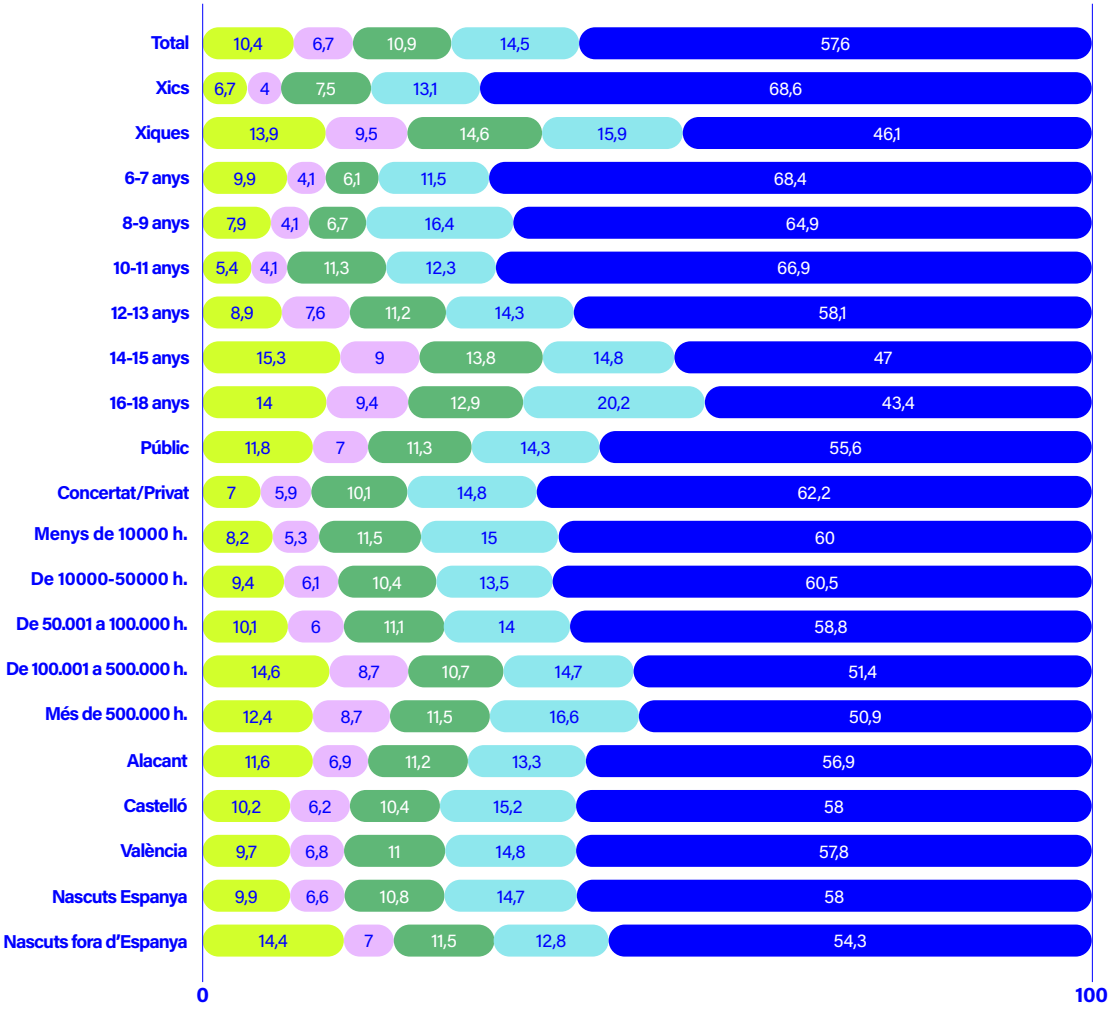

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

En resum, esta bateria de preguntes al voltant de les actituds cap a l'assignatura d'Educació Física revela qüestions d'interés de cara a la detecció de problemes i de possibles solucions. Primerament, és oportú assenyalar l'existència d'una majoria de la població escolar que manifesta actituds positives cap a l'assignatura d'Educació Física en les escoles. No obstant això, un grup minoritari, que se situa al voltant d'una quarta part dels entrevistats, presenta opinions no tan entusiastes cap a l'assignatura: no la consideren divertida, pensen que no és important i no donarien suport a la idea d'augmentar les hores. El perfil d'este grup minoritari està marcat, en primer lloc, pel sexe. Així, per exemple, un 68,8% dels xics es mostrarien totalment d'acord a augmentar les hores d'educació física, mentres que només un 46,1% de les xiques compartiria esta actitud. En segon lloc, este grup més refractari a l'assignatura d'Educació Física es compon de les edats més avançades de Secundària. A mesura que augmenta l'edat dels entrevistats, es constata un allunyament dels adolescents de l'educació física. Els xiquets de 6-7 anys que es mostraven totalment d'acord amb la idea que l'educació física és divertida (76,3%) es transformen en els adolescents de 14-15 per als quals esta actitud arriba només al 27,2%.

La persistència dels problemes de gènere i la desafecció que sobrevé amb l'augment d'edat són els dos principals desafiaments que ha d'abordar l'educació física en els col·legis. Els especialistes han identificat diversos problemes que afecten l'educació física en diferents sectors de l'alumnat.

Primer, els adolescents poden afrontar inseguretats relacionades amb la imatge corporal i l'autoestima. Segon, la competitivitat en l'assignatura pot generar estrés i inseguretat en els que no se senten còmodes en ambients competitius, i

poden sentir-se estigmatitzats si no complixen els estàndards físics normatius. Tercer, és crucial adaptar l'educació física a les preferències i les habilitats dels estudiants mitjançant més diversificació d'activitats. Finalment, els estudiants afronten una sobrecàrrega d'activitats acadèmiques i extracurriculars, fet que pot disminuir el seu interés en l'educació física a favor de matèries considerades més importants.

Els avanços que s'han fet en els últims anys en la Comunitat Valenciana incrementant el nombre d'hores d'esta assignatura en l'ensenyança Primària són molt prometedors. Des del curs 2022-23, l'alumnat de Primària ha vist augmentar la càrrega horària fins a 270 minuts setmanals. En ensenyança Secundària, es dediquen 2 hores setmanals. Ampliar esta quantitat en l'ensenyança Secundària redundarà en un millor compliment de les recomanacions internacionals entorn de l'activitat física en el moment crucial de l'adolescència. D'altra banda, des dels servicis d'ordenació acadèmica autonòmics es para atenció al disseny d'un currículum d'educació física adequat per als escolars dels diversos cicles educatius i, a més, ajustat als nous problemes. L'actualització i l'experimentació sobre noves maneres d'impartir l'educació física seran necessàries per a adaptar-se als nous problemes i els col·lectius més refractaris que hem analitzat en este apartat.

7.2 Actituds davant de la salut, l'exercici físic i l'esport

El segon bloc d'este capítol està dedicat a analitzar les actituds de la població escolar al voltant de la salut en relació amb l'exercici físic i l'esport. Este bloc de preguntes es va realitzar als estudiants de 8 anys en avant. Tractarem els següents aspectes relacionats amb la salut física i mental. En primer lloc, s'analitzaran les relacions entre l'autopercepció d'un bon estat de salut i la pràctica d'activitat física (7.2.1).

En segon lloc, es consideraran els efectes d'esta pràctica sobre la idea de "sentir-se millor" (7.2.2). En tercer lloc, tractarem alguns usos de l'activitat física entre els adolescents que poden tindre conseqüències negatives sobre la salut com "sentir-se ansiós si no es fa activitat física" (7.2.3) o "conéixer amics que fan activitat física només per a aconseguir un cos perfecte" (7.2.4).

7.2.1
Salut percebuda i pràctica d'activitat física i esportiva en la població escolar

Nombrosos estudis realitzats al voltant dels efectes de l'exercici físic sobre la salut han posat de manifest que seguir un estil de vida actiu es relaciona positivament amb el fet sentir-se millor i percebre's amb bona salut. En investigacions realitzades sobre els adolescents, s'ha verificat esta millor percepció de la salut i altres beneficis concrets quant a paràmetres com el pes o l'enfortiment del sistema cardiovascular, entre molts altres. Durant l'adolescència, es produïxen canvis significatius en el cos i la ment. L'activitat física pot ajudar els adolescents a adaptar-se a estos canvis i a sentir-se més segurs amb el seu estat de salut. Esta relació bidireccional entre la bona salut percebuda i la pràctica d'activitat física ha de continuar sent una meta per als actors socials a l'hora de dissenyar polítiques per a la infància i l'adolescència. En estos pròxims apartats, assenyalarem alguns sectors de la població escolar que puguen necessitar un suport especial.

El gràfic 7.5 mostra la relació entre autopercebre's amb un "bon estat de salut" i la pràctica o no d'activitat esportiva. Els qui practiquen activitat fisicoesportiva presenten taxes més altes del màxim grau d'acord sobre la seua salut (37,4%) que els qui no en practiquen (20,2%).

Gràfic 7.5. Percepció sobre "El meu estat de salut és bo" segons si practica o no esport

(En percentatge)

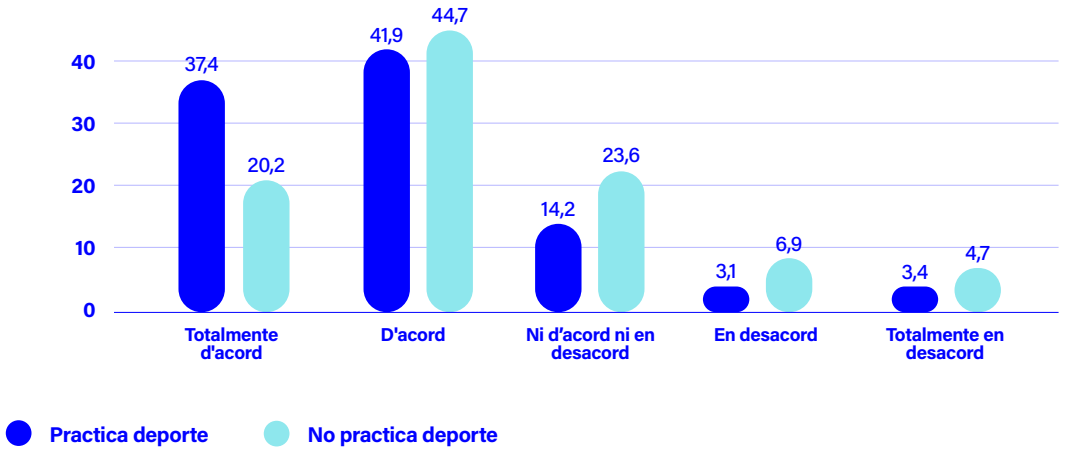

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

Si ens detenim en les diferències que sobre esta qüestió establix el sexe, observem en el gràfic 7.6 que, en el si del grup dels qui practiquen activitat física, els xics presenten nivells d'acord superiors en el sentiment de bona salut (39,5%) respecte de les xiques (34,9%).

Entre els qui no practiquen activitat física, s'observen també diferències de gènere molt significatives. Només un 18% de les xiques que no practiquen activitat sent que el seu estat de salut és bo, mentres que, entre els xics, el percentatge s'eleva al 24,4%. Per a elles, per tant, no fer activitat física impactaria amb més força a tindre un sentiment negatiu de salut. Encara que en la majoria de les enquestes de salut s'observen estes diferències de gènere quant a la salut percebuda en detriment de les xiques, seria de gran interés explorar amb detall perquè les xiques que no practiquen esport tenen este alt diferencial respecte dels xics quant a pitjor salut percebuda. Per a ells, no practicar esport no comportaria un sentiment de salut tan negatiu. Després d'estes diferències, probablement es troben concepcions diferents de l'activitat fisicoesportiva, que fan que les xiques perceben la falta d'activitat física com un problema més greu que per als xics.

Gràfic 7.6. Percepció sobre "El meu estat de salut és bo" segons si practica o no esport per sexe

(En percentatge)

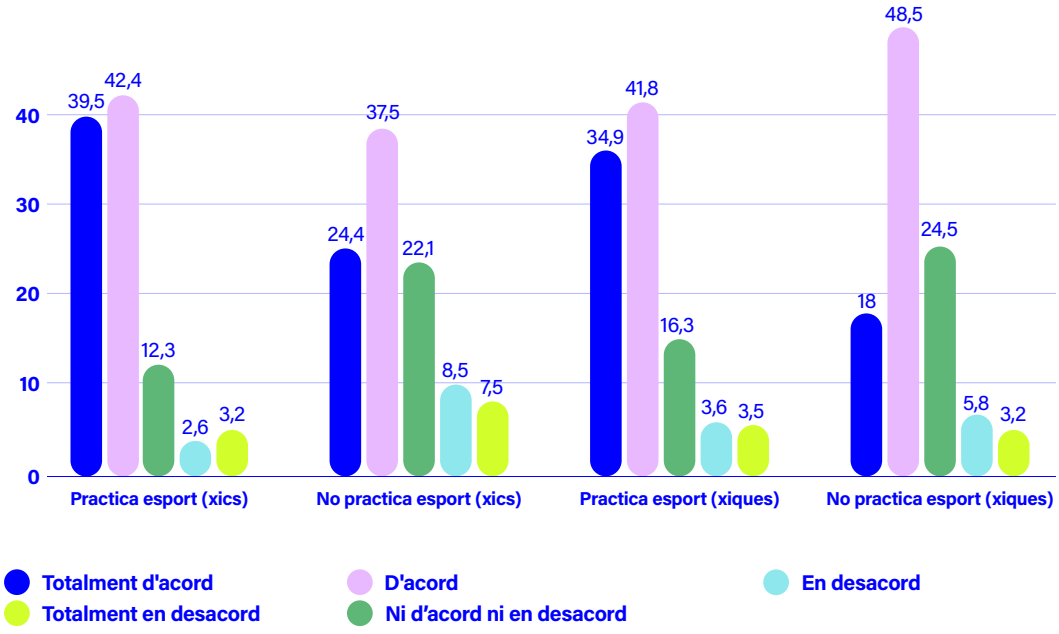

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

A més del sexe, l'edat determina diferències en la percepció sobre l'estat de salut. El gràfic 7.7 mostra com en primària (8-9 anys) el 50,9% de l'alumnat està totalment d'acord en la percepció de tindre un bon estat de salut. Al final de l'ESO (16 anys) este percentatge baixa al 24,1%.

Gràfic 7.7. Percepció sobre "El meu estat de salut és bo" segons edat

(En percentatge)

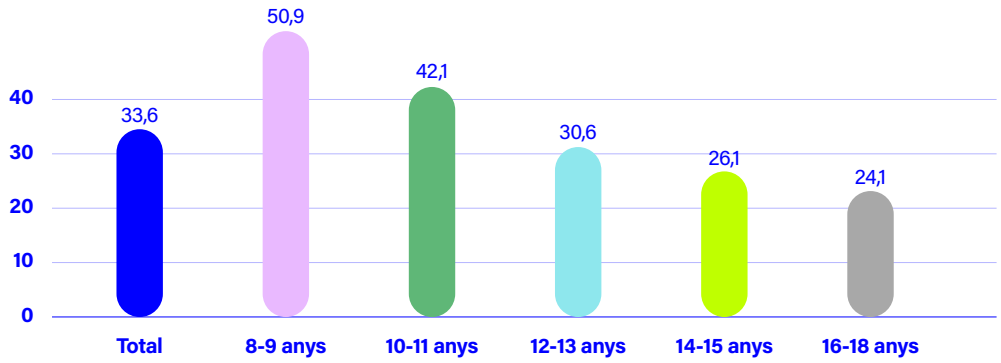

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

Excepte estes diferències en la salut percebuda marcades pel sexe i l'edat, la resta de les variables que estem considerant no mostren una gran influència sobre la percepció de la salut. Tan sols caldria mencionar que s'observa una percepció més positiva de la salut en l'alumnat de l'escola concertada (el 79% està d'acord o totalment d'acord que el seu estat de salut és bo), davant del 74,6% de l'alumnat de col·legis públics. Igualment, quant al lloc de naixement, els nascuts a Espanya obtenen els nivells més alts de salut percebuda (76,7%), mentres que per als nascuts en l'estranger és del 69%.

7.2.2
Sentir-se millor a través de l'activitat física: opinions de la població escolar

A l'hora de manifestar el seu grau d'acord amb la pregunta "l'activitat física fa que em senta millor", la població escolar presenta nivells alts d'acord en les seues respostes. Esta afirmació, que vincula l'activitat física amb el seu potencial per a millorar la salut física i emocional, està molt estesa en els discursos socials i arriba clarament a l'alumnat escolar. No obstant això, encara que els resultats són alts en termes generals, el gràfic 7.8 permet comprovar, novament, les grans diferències internes que es donen en la població escolar quant a la pràctica i les actituds cap a l'activitat física. En primer lloc, les desigualtats i les diferències per sexe. Així, els xics expressen en un grau més alt el seu acord a vincular l'activitat física amb el fet de sentir-se bé (82,9%), davant de les xiques, que arriben al 73,6%. En segon lloc, les diferències per edats també són significatives. Per a l'alumnat de Primària la satisfacció amb l'esport és superior que per a l'alumnat de Secundària. Així, les edats més jóvens (8-9 anys) presenten els graus més alts d'acord (86,1%), davant de l'alumnat de 14-15 anys, que baixa fins al 74,1%. Finalment, en tercer lloc, les variables que ens acosten a les desigualtats de classe social oferixen resultats reveladors. Així, l'alumnat nascut en l'estranger reflectix un nivell inferior d'acord amb la idea de sentir-se bé gràcies a l'activitat física (71,7%) davant de l'alumnat nascut a Espanya, que puja al 78,8%. Igualment, la titularitat del centre és una variable que marca diferències. Per a l'alumnat de centres públics, el grau d'acord és del 76,7%, mentres que per a l'alumnat de centres concertats/privats és del 81,6%.

Gràfic 7.8. "L'esport em fa sentir millor"

(En percentatge)

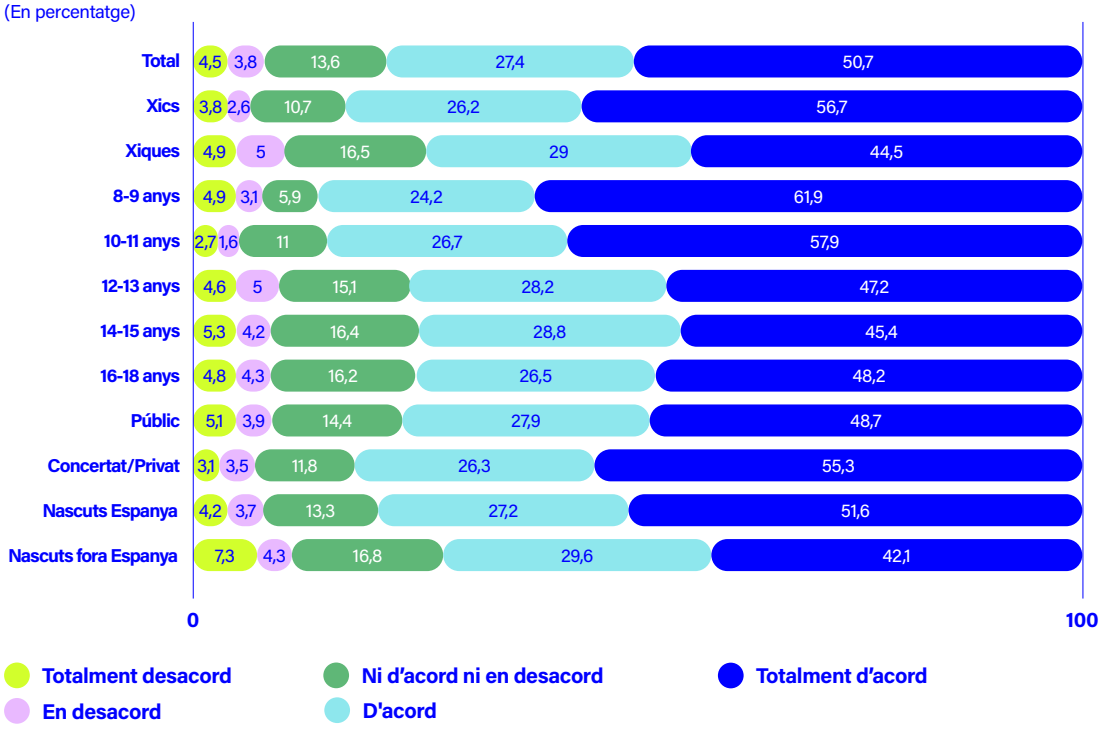

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

7.2.3 Relació entre la falta d'activitat física i l'ansietat o enuig en la població escolar

Esta actitud de sentir enuig o ansietat, si no es realitza exercici físic, arriba a un percentatge minoritari, però rellevant, de l'alumnat escolar. En estes edats, els sentiments negatius poden relacionar-se amb aspectes fisiològics, lligats als beneficis de l'activitat física sobre els ritmes biològics i sobre l'alliberament de tensions i estrés. Igualment, es pot experimentar malestar per aspectes de caràcter social, lligats a centrar-se massa en l'esport o vincular-lo a aspectes identitaris, com les amistats, o la valoració o el reconeixement dels altres. En estos casos, es poden experimentar graus de dependència de l'esport i l'activitat física que afecten el benestar emocional. El gràfic 7.9 mostra que un 33,9% de l'alumnat es mostra d'acord o totalment d'acord amb esta situació d'enuig o ansietat si no practica esport. Els xics obtenen percentatges més alts d'acord (39,4%) que les xiques (27,8%). Per a elles, no

realitzar exercici físic no sembla estar tan marcat emocionalment. D'altra banda, l'edat no planteja diferències importants en el grau d'acord davant d'esta actitud. Els més jóvens de 8-9 anys presenten percentatges de resposta (34,6%) del mateix nivell que els de 14-15 anys (35,7%). Esta equidistància deixa oberts interrogants respecte de les causes que generen enuig o ansietat en unes edats i altres. Atesos els diferents moments vitals en què es troben, és possible que el malestar associat a no poder fer esport puga suposar coses diferents per als més menuts i per als majors.

Finalment, una variable que evidencia diferències rellevants és el fet d'haver nascut o no a Espanya. Estos últims presenten un grau més alt d'acord (34,4%) amb situacions de malestar emocional respecte dels nascuts en l'estranger (28,2%).

Gràfic 7.9. "Em sent enfadat o ansiós si no puc fer exercici"

(En percentatge)

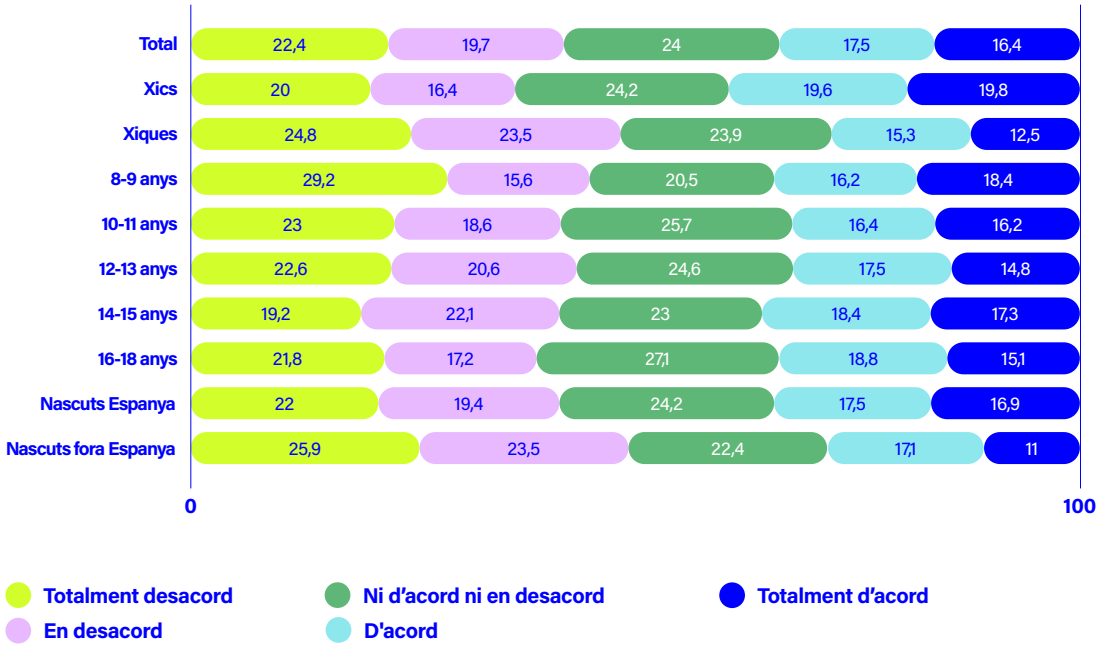

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

7.2.4
Esport per estètica: realitzar activitat física per un cos ideal

A més de les qüestions anteriors, l'enquesta realitzada a la població escolar també incloïa una pregunta sobre este ítem: "Tinc amics que fan esport sense tindre ganes, només per a aconseguir un cos perfecte". Esta qüestió revela una preocupació rellevant respecte de com els estàndards de bellesa poc realistes, impulsats pels mitjans de comunicació i les xarxes socials, poden influir en la percepció de l'esport i l'activitat física.

Experts en ciències de l'activitat física han analitzat com estos estàndards de bellesa poden generar una pressió per a aconseguir la perfecció estètica a través de l'exercici. Encara que este fenomen és més comú en edats juvenils i adultes, els adolescents poden vore's influenciats per esta pressió, fet que pot portar riscos significatius. La instrumentalització de l'esport per a aconseguir objectius estètics pot anar acompanyada de pràctiques com ara dietes restrictives, que es relacionen amb trastorns alimentaris. Igualment, pot portar a fixar-se metes excessives que provoquen lesions, sobreentrenament o falta de descans.

En este sentit, els especialistes han identificat situacions bastant esteses entre la joventut quant a utilitzar l'esport i l'activitat física per a aconseguir una aparença física hipermusculada. Estos comportaments poden derivar en problemes de salut mental, com la vigorèxia, i està associat amb trastorns com l'ansietat, la baixa autoestima i addiccions potencials a productes que afavorisquen el desenrotllament muscular extrem. D'altra banda, la realització forçada, obligada o compulsiva de l'esport pot despullar-la del seu caràcter lúdic, saludable i social.

Per a previndre i evitar les situacions descrites en el paràgraf anterior cal que els adolescents reben suport i orientació adequats en relació amb l'activitat física i la imatge corporal. Els adults, inclosos els pares i mares, així com els professionals de l'educació i de la salut, exercixen un paper crucial en la promoció d'una perspectiva equilibrada i saludable de l'exercici i l'aparença física. Fomentar un enfocament orientat al benestar general, la salut mental i l'acceptació del cos pot ser clau per a previndre possibles contraindicacions associades amb la busca d'un cos estèticament perfecte a través de l'esport.

El gràfic 7.10 permet acostar-nos a les opinions dels escolars sobre l'ús de l'esport per a aconseguir finalitats estètiques en relació amb el cos. En el total de la població enquestada, s'observa com un 34,4% dels enquestats es mostren d'acord o totalment d'acord amb el fet de conéixer a amics que fan esport

sense tindre ganes, només per a aconseguir un cos perfecte. Es tracta d'un percentatge gens menyspreable tenint en compte les edats molt precoces que estem analitzant. Les xiques presenten un grau superior al dels xics (37,5% davant del 31,4%). Esta distància no és excessiva i evidencia que els vincles entre l'esport i les finalitats estètiques no és un fet privatiu de les xiques, sinó que s'estenen als xics.

Al grau més alt quant a tindre amics que fan esport només per a aconseguir un cos perfecte s'arriba en les edats més avançades de la població escolar. Així, un elevat 47,1% de l'alumnat de 16-18 anys coneix amics en esta situació, davant de les edats més precoces (10-11 anys), en què este percentatge es reduïx al 25,2%.

Les altres variables incloses en el gràfic 7.10 no mostren diferències molt rellevants. Com a dada més apreciable pot mencionar-se, si és el cas, la presència superior entre la població nascuda en l'estranger (37,9%) de les situacions que hem analitzat en este apartat. La població nascuda a Espanya se situa en el 34%. Finalment, la província d'Alacant (38,3%) oferix resultats per damunt de la mitjana (34,4%).

Gràfic 7.10. "Tinc amics que fan esport sense tindre ganes, només per a aconseguir un cos perfecte"

(En percentatge)

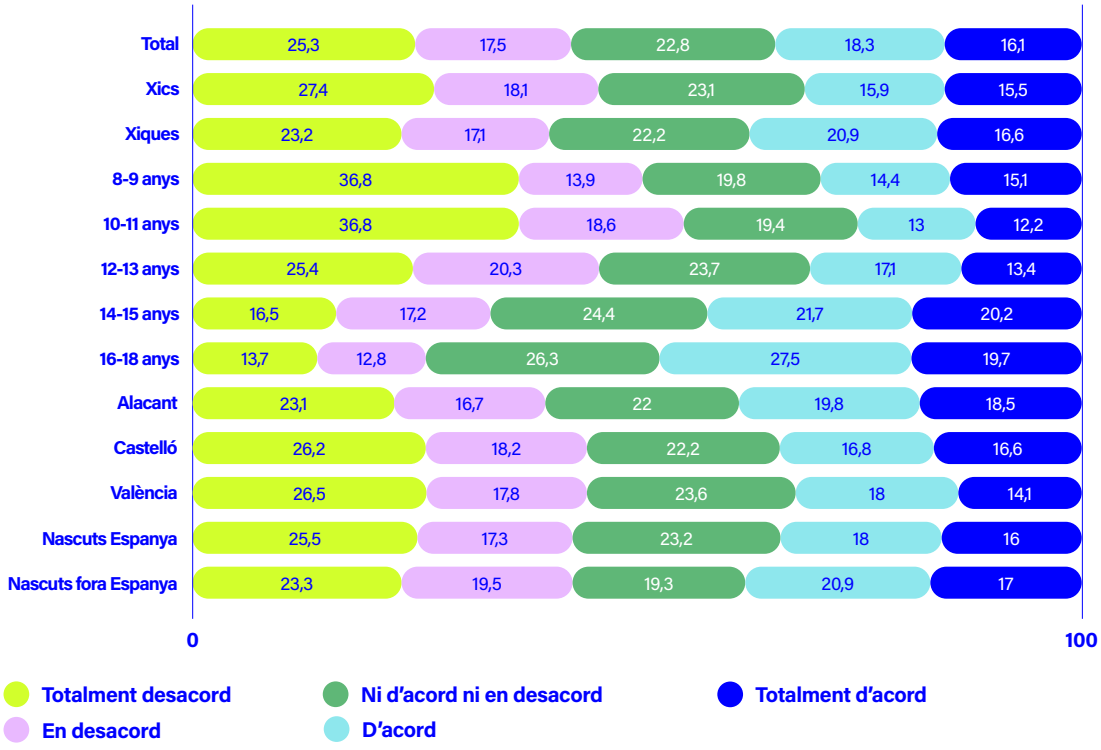

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

7.3 Actituds davant el propi cos i l'aparença corporal

Seguint la línia que hem iniciat en els paràgrafs anteriors respecte de les actituds davant de la salut, en este tercer apartat d'anàlisi de les actituds de la població escolar, hem inclòs en el qüestionari algunes preguntes més sobre actituds davant del cos i l'aparença física a causa de l'interés que això ha despertat en els últims anys. Es tracta d'una de les qüestions més investigades en els estudis sobre adolescència. Cal mencionar que als més menuts (6-7 anys) tan sols se'ls ha formulat la pregunta "com et sents respecte del teu cos?", la resta de les preguntes s'han realitzat als majors de 8 anys. El culte al cos està molt estés en les nostres societats i les edats adolescents són molt permeables a les demandes que provenen d'este imperatiu de l'aparença corporal i de la vinculació progressiva del cos amb les valoracions socials.

En este apartat, analitzarem estes tendències en relació amb la població en edat escolar i amb els seus hàbits esportius. Referent a això, pot dir-se que, en estos últims anys, s'ha posat de manifest com la imatge corporal ha estat en relació amb situacions d'estigmatització o inseguretat viscudes pels i les adolescents en els contextos d'activitat física. Els grups d'adolescents que no s'ajusten als estàndards socials de bellesa o condició física poden sentir-se discriminats a l'hora de participar en entorns esportius o vore afectats els seus hàbits esportius per estos motius. La pressió que exercixen la societat, els companys/anyes, les xarxes socials i altres mitjans de comunicació poden generar inseguretat i exigències desmesurades cap a l'activitat física i esportiva. Encara que estes exigències afecten els dos sexes, els rols de gènere i els estereotips continuen provocant més situacions de discriminació corporal entre les xiques. La comprensió de tots estos problemes és crucial per a avançar cap a formes d'activitat física i esportiva menys marcades per cànons corporals extrems que s'estan imposant.

7.3.1 Com em sent respecte al meu cos

A fi d'aprofundir en les qüestions anteriors, començarem per l'autopercepció del cos per part dels escolars. En el gràfic 7.11, s'observa com la majoria dels escolars percep que té la talla adequada (54,5%). En els extrems trobem el bloc dels que es perceben com un poc grossos o massa grossos (20,8%) i, d'altra banda, dels que es veuen com un poc prims o massa prims (24,7%). Les xiques es perceben moderadament amb més pes que els xics: un 22,2% d'elles es considera com un poc o massa grosses, davant del 19,3% dels xics. És una distància curta. Pel que fa al sentiment de primor, els xics es perceben més prims (28,5%) que les xiques (20,6%). Estes pitjors percepcions corporals de les xiques són freqüents. Molts especialistes han assenyalat que la major pressió per complir amb els ideals de bellesa que prevalen els cossos prims provoca que moltes adolescents es vegen amb més pes del que realment tenen.

L'edat és un altre gran determinant de l'autopercepció corporal. Els més jóvens de Primària (6-7 anys) es perceben majoritàriament (69,1%) amb la talla adequada. Només un 6,5% es perceben amb algun grau de grassor i un 24,4% es veu prim en algun grau. En l'altre extrem d'edats, quan l'alumnat acaba l'Educació Secundària amb 16 anys, els que es perceben amb una talla ajustada han descendit al 44,9% i es perceben amb algun grau de grassor el 29,8% i de primesa el 25,1%.

Gràfic 7.11. "Com et sents respecte del teu cos"

(En percentatge)

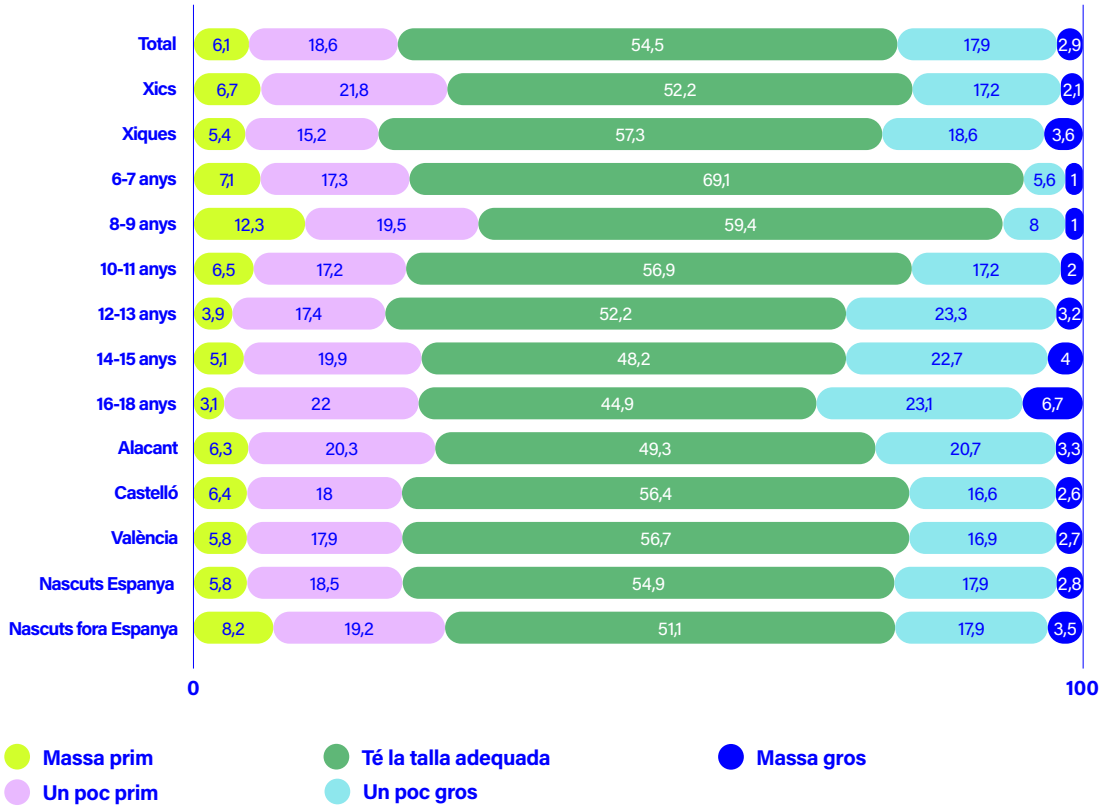

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

Observant amb deteniment les dades anteriors, s'advertix un desajustament molt significatiu entre la percepció corporal subjectiva que arreplega la pregunta de la nostra enquesta i les dades objectives sobre obesitat i sobrepés que mostren les diferents enquestes de salut. Estes dades objectives resulten pitjors que l'autopercepció que tenen la població escolar sobre el seu cos.

Si utilitzem, orientativament, les dades que s'arrepleguen mitjançant el full de seguiment infantil de la història pediàtrica informatitzada (SIA) (2018), que s'ompli en els centres de salut fins als 14 anys, estes dades mostren que, als 12 anys, l'obesitat en els xics és del 16,7% i del 12,3% en les xiques. Quant al sobrepés, els xics arriben al 20,2%, mentres que per a les xiques és del 18,5%. Sumant les dos quantitats, obtindríem que un 36,9% dels xics i un 30,8% de les xiques estarien en una situació de pes excessiu. Estos percentatges, basats en dades

antropomètriques objectives, es troben molt per damunt de la percepció subjectiva de la nostra població escolar enquestada, en la qual tan sols un 19,3% dels xics es perceben un poc o massa grossos, per un 22,2% de les xiques. Cal establir la conjectura que els nostres adolescents es perceben amb menys pes del que en realitat tenen.

La mateixa pressió social per a ser prim pot portar els adolescents a minimitzar el seu pes real. Tracten d'encaixar en les expectatives culturals i socials relacionades amb la imatge corporal.

La percepció il·lusòria dels adolescents sobre el seu pes ha de considerar-se en les campanyes de prevenció i mesures contra el sobrepés i l'obesitat, ja que l'efectivitat d'estes pot resultar afectada per la creença majoritària de tindre un pes adequat.

7.3.2 Estic satisfet/a amb la meua aparença

La satisfacció amb la pròpia aparença per part dels escolars està en sintonia amb la percepció del seu pes. Una gran majoria (61,8%) es mostren satisfets o molt satisfets. Tan sols el 16,5% mostra algun grau d'insatisfacció. El percentatge dels qui responen que no estan "ni d'acord ni en desacord" és alt: el 21,8%. Com en la pregunta anterior, les xiques (55,9%) viuen un grau de satisfacció amb el seu propi cos inferior al dels xics (67,7%). Elles senten un grau d'insatisfacció (19,8%), considerablement superior al dels xics (13,1%), i igualment un percentatge inferior (24,2%), que se situa en una posició intermèdia, davant d'un 19,2% dels xics.

L'edat marca diferències clares quant a la satisfacció amb l'aparença personal. Als 8-9 anys, el 78,9% de la població escolar es mostra satisfeta o molt satisfeta amb la seua aparença. Està només resulta un problema per al 12,4%. No obstant això, a mesura que es complixen anys creixen els problemes en la percepció del cos: als 16 anys, un 21,9% mostra algun grau de desacord respecte de la idea de sentir-se satisfet amb la seua aparença. Només la mitat de la població d'esta edat (50,8%) es mostra satisfet o molt satisfet.

Hi ha altres variables rellevants que generen diferències en la percepció de l'aparença entre els escolars. En primer lloc, la titularitat del centre: l'alumnat dels públics està lleugerament menys satisfet amb la seua aparença (60,3%) que el dels centres

concertats/privats (65,2%). En segon lloc, el fet d'haver nascut en l'estranger està relacionat amb menys satisfacció (56,9%) que entre els nascuts a Espanya (62,3%). Finalment, els municipis menuts mostren més satisfacció amb l'aparença (67,8%) que els municipis més grans.

Gràfic 7.12. "Estic satisfet/a amb la meua aparença"

(En percentatge)

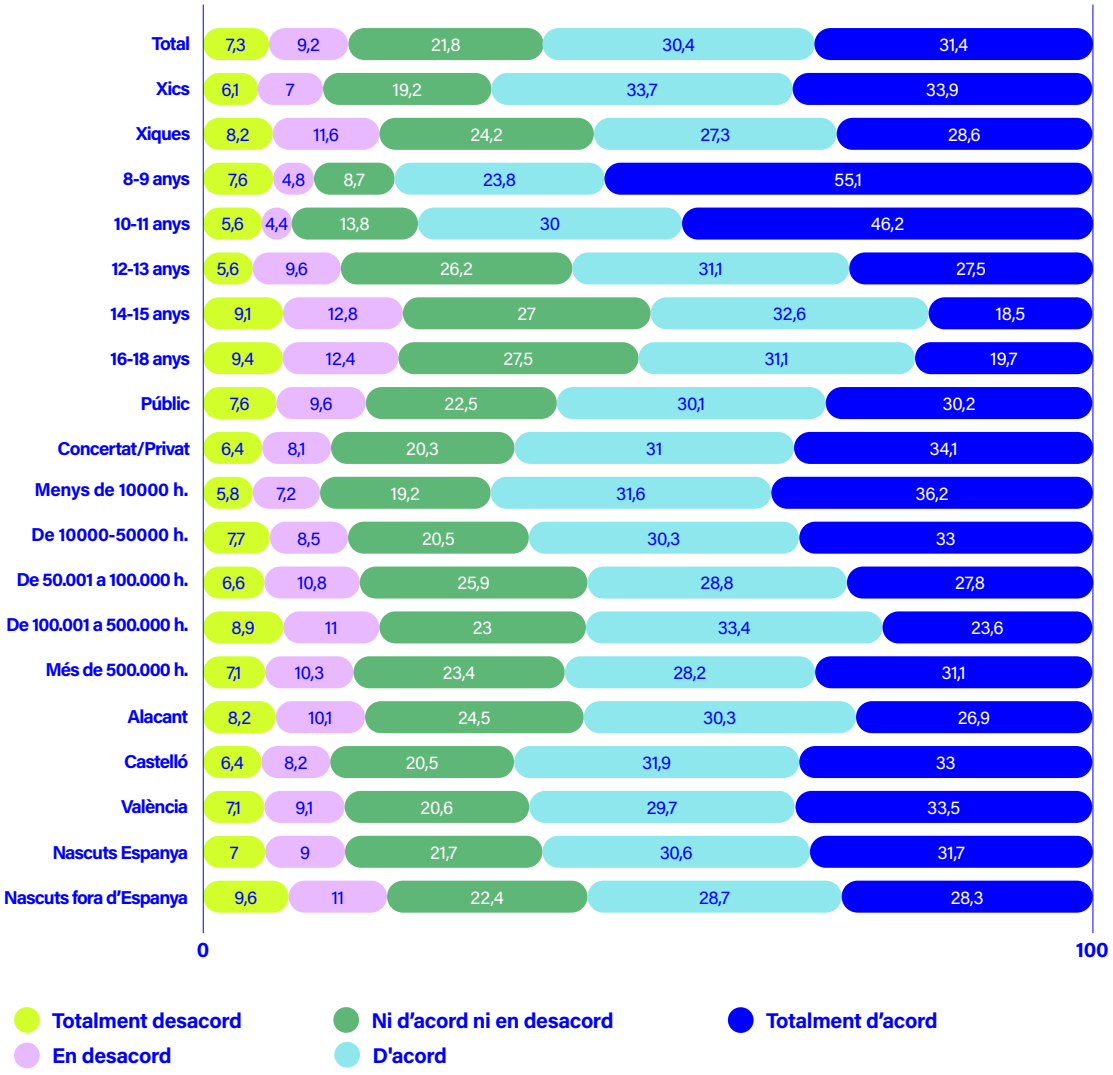

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

En resum, el sexe i l'edat marquen les principals divergències quant als sentiments i les percepcions sobre el cos de la població escolar. El gràfic 7.12 mostra que, encara que majoritàriament s'aprecia un grau d'acord quant a la satisfacció amb l'aparença (61,8%), cal considerar les situacions de disgust respecte del cos. Com podem observar en el gràfic 7.13, el 20,8% de les xiques responen que se senten frustrades o molt frustrades en relació amb el seu cos. Els xics representen un gens menyspreable 17,3%. Esta dada revela l'existència d'un bloc d'escolars no satisfets/etes amb el seu cos, segurament, amb problemes de cara a la realització d'activitat física i esport. Estos problemes poden estar en relació amb el sobrepés i amb els problemes aparellats d'estigmatització. Per tant, és fonamental que l'àmbit de l'activitat física entre els escolars s'enfoque a intervindre i abordar estos objectius en la població escolar.

De manera complementària, el gràfic 7.13 deixa vore l'evolució per edat d'este sentiment de frustració amb el propi cos. Els baixos percentatges que s'observen al final de l'Educació Primària (10-11 anys), 12,4%, s'han duplicat al final de la Secundària, 22,4%. Esta evolució es produïx en el marc complex de l'adolescència, complexa per si mateixa, farcida de canvis en el físic i en la identitat, però agreujada per un creixent culte al cos les conseqüències del qual caldrà seguir amb deteniment. Serà necessari, a més, valorar l'impacte que poden tindre l'activitat física i l'esport per a minorar o agreujar els efectes d'un excessiu culte al cos.

Gràfic 7.13. "Em sent frustrat amb la meua aparença"

(En percentatge)

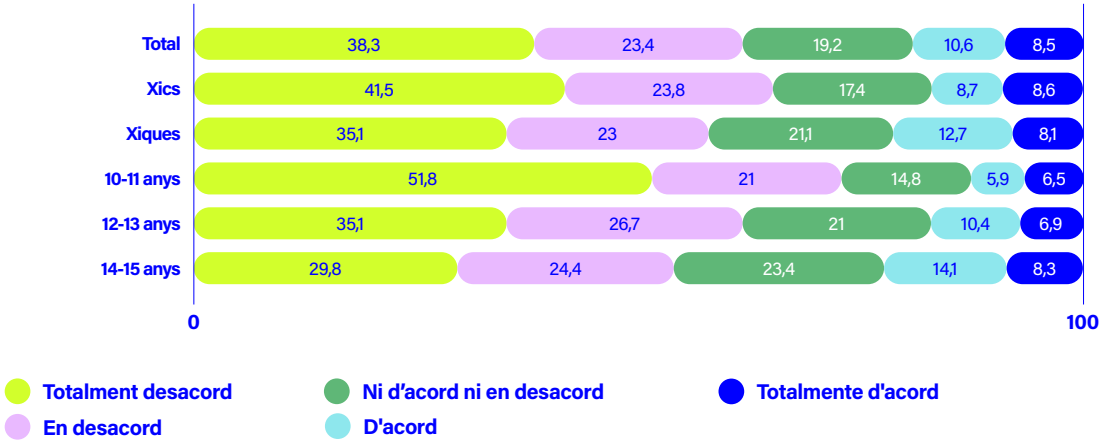

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

7.4 Actituds davant de la vida

Hem introduït en el qüestionari dos preguntes a través de les quals valorar l'efecte de l'activitat física i l'esport respecte de dos actituds davant de la vida: la perseverança i la confiança en els altres. En concret, la primera l'hem sondejada mitjançant el grau d'acord dels enquestats amb la idea de "si em trobe amb una dificultat en la vida, continue insistint fins que la supere". La segona, mitjançant l'ítem "sent que puc confiar en les persones d'una edat similar". En l'apartat següent, analitzem les actituds dels enquestats cap a estos dos temes segons si practiquen o no activitat fisicoesportiva.

7.4.1 Relació entre la pràctica física i la perseverança

Entre les múltiples virtuts que els especialistes atribuïxen a l'esport, sovint, es mencionen la perseverança i la resiliència personal com unes de les més destacades. D'acord amb les dades de la nostra enquesta, hi ha una associació positiva entre la pràctica d'activitat física i nivells més alts de perseverança.

El gràfic 7.14 permet vore la proporció dels qui es mostren totalment d'acord amb l'actitud "si trobe alguna dificultat en la vida, continue insistint fins que la supere". Un 40,5% dels qui practiquen activitat física se situen en este grau de màxim acord, davant d'un 27,2% dels qui no practiquen activitat física. Si prenem en consideració la variable sexe, es manté esta relació positiva tant per als xics com per a xiques. No obstant això, per als primers la relació s'expressa amb una poc més de força (42,9%) que per a les xiques (37,7%). El fet que l'esport siga un espai masculinitzat, i que es visibilitzen amb més freqüència exemples de resiliència i perseverança en esportistes hòmens, pot elevar el grau de suport dels xics a esta idea.

El gràfic 7.15 ens oferix informació d'altres variables sobre les relacions de la perseverança i la pràctica esportiva. En concret, l'edat mostra actituds diferents al voltant d'esta qüestió. Entre els més menuts (8-9 anys), els qui practiquen activitat física mostren un alt grau d'acord amb el fet de sentir-se perseverants (53,9%), davant dels que no en practiquen (37,3%). A mesura que es complixen anys, el nivell d'acord disminuïx: els físicament actius de 14-15 anys que se senten perseverants han descendit fins al 33,8% i els que no practiquen cauen fins al 21,2%. Estes dades mostren, en primer lloc, que l'edat canvia.

Quant a l'actitud cap a la perseverança, disminuïx a mesura que avança el complex període de l'adolescència, sembrat d'inquietuds. En segon lloc, en este grup d'edat de 14-15 l'activitat

Gràfic 7.14. "Si trobe dificultats, continue intentant superar-les", segons pràctica o no d'activitat física

(En percentatge)

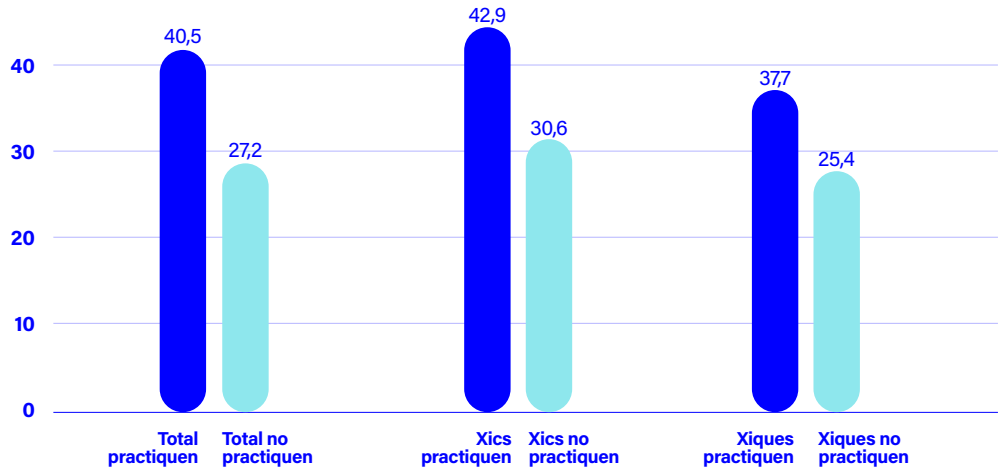

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

física continua relacionant-se positivament amb les actituds perseverants, però ho fa amb menys força que en edats anteriors.

La titularitat del centre també crea diferències lleus en les actituds cap a la perseverança. El gràfic 7.15 deixa vore que l'alumnat actiu de col·legis públics (39,3%) oferix nivells lleugerament més baixos que els dels col·legis concertats/privats (42,5%) en la relació entre activitat física i perseverança. Igualment, es troben variacions lleugeres d'estes actituds perseverants depenent del lloc de naixement: els nascuts a Espanya obtenen nivells lleument més alts (40,8%) que els nascuts en l'estranger (37,3%). A més, per als nascuts a Espanya hi ha una relació clara entre activitat física i perseverança, amb una àmplia distància entre els practiquen ts i els no practiquen ts d'activitat física. En canvi, per als nascuts en l'estranger la influència de la pràctica esportiva en la generació d'actituds perseverants és inferior.

Gràfic 7.15. "Si trobe dificultats, continue intentant superar-les", segons pràctica o no d'activitat física. Grau d'acord: totalment d'acord

(En percentatge)

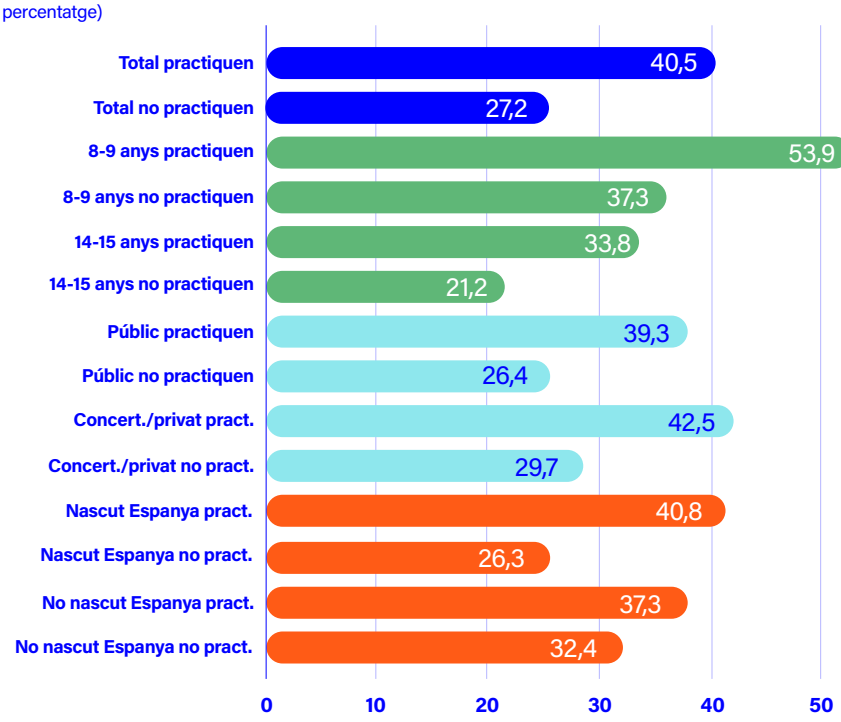

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

7.4.2 Relació entre l'activitat física i la "confiança en altres persones d'una edat similar a la meua"

Este ítem permet valorar la relació entre la realització d'activitat física i el grau d'acord amb la idea "Sent que puc confiar en les persones d'edat similar a la meua". En termes generals, i per a totes les variables considerades que detallarem a continuació, es comprova que la població escolar activa físicament mostra un grau d'acord més alt amb la idea de confiança en els altres que els qui no realitzen activitat física. En concret, com a mostra el gràfic 7.16, un 22,9% dels escolars actius està totalment d'acord amb la idea de confiança en els altres, davant d'un 15,2% dels qui no en practiquen. Si ens centrem en la variable sexe, roman esta relació positiva tant per als xics com per a xiques. No obstant això, per a ells (25,7%) la relació s'expressa amb més intensitat que per a elles (20,5%).

Gràfic 7.16. "Sent que puc confiar en les persones de la meua edat", segons pràctica o no d'activitat física per sexe. Grau d'acord: totalment d'acord

(En percentatge)

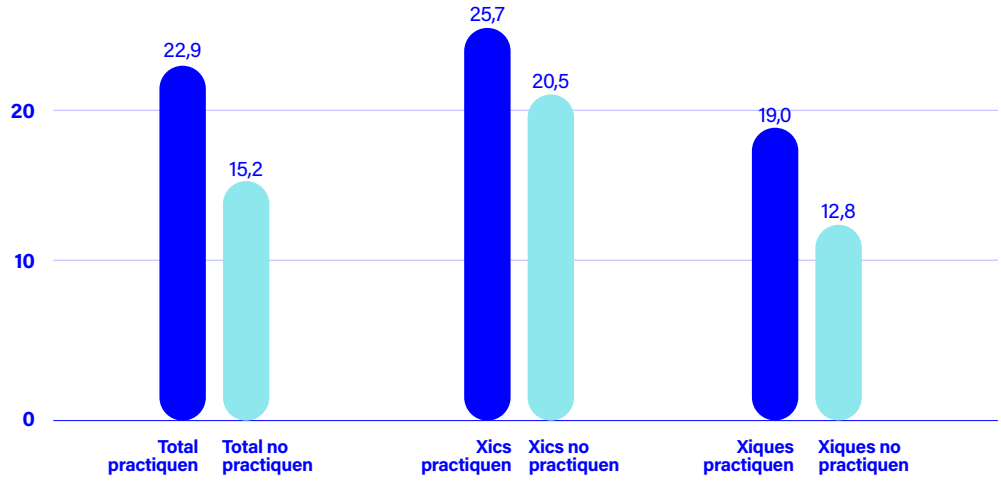

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

Si ens detenim en altres variables al voltant de la idea de confiança en els altres que conté el gràfic 7.17, s'observen variacions rellevants. Respecte de l'edat, els més menuts (8-9 anys) que realitzen activitat física obtenen percentatges més alts de confiança en els altres (40%) que els que no practiquen (37,6%). No obstant això, cal assenyalar que la diferència entre els dos és molt reduïda. Per a l'alumnat d'ensenyança Primària, fer esport no crea una diferència intensa en el grau de confiança, que és alt per a tota la població independentment de si realitzen esport. Quant a les edats situades al final de la Secundària (14-15 anys), la relació és més intensa: els actius físicament d'esta edat estan totalment d'acord amb la idea de confiança en els altres en un 15,8%, davant del 10,4% dels no actius. Cal matisar que els percentatges no són molt alts i que en la distribució de freqüències d'esta pregunta predominen els qui donen un acord més matisat o se situen en posicions neutres quant a esta idea de confiar en els altres. Encara que se situa fora dels objectius d'este informe, crida l'atenció el baix percentatge d'adolescents de 14-15 anys que mostra un acord total davant de la idea de confiança en els altres. La majoria d'ells i elles mostren reserves i se situen en posicions intermèdies de l'escala (ni d'acord, ni en desacord). La idea de confiança en els altres no viu el millor moment entre els adolescents.

Per a acabar este apartat, quant a la variable titularitat del centre educatiu. L'alumnat actiu de col·legis concertats/privats mostra un grau de confiança més elevat (25,9%), que en

els col·legis públics (21,5%). Finalment, el lloc de naixement també marca diferències considerables: els nascuts a Espanya actius físicament presenten un grau més alt de confiança en els altres (23,4%) que l'alumnat actiu nascut en l'estranger (17,6%). En este últim grup de nascuts fora d'Espanya, la realització d'activitat física a penes marca diferències quant al grau de confiança en els altres. Els qui practiquen activitat esportiva obtenen nivells similars de confiança (17,6%) als dels qui no en practiquen (16,2%).

Gràfic 7.17. "ent que puc confiar en les persones de la meua edat", segons pràctica o no d'activitat física. Grau d'acord: totalment d'acord

(En percentatge)

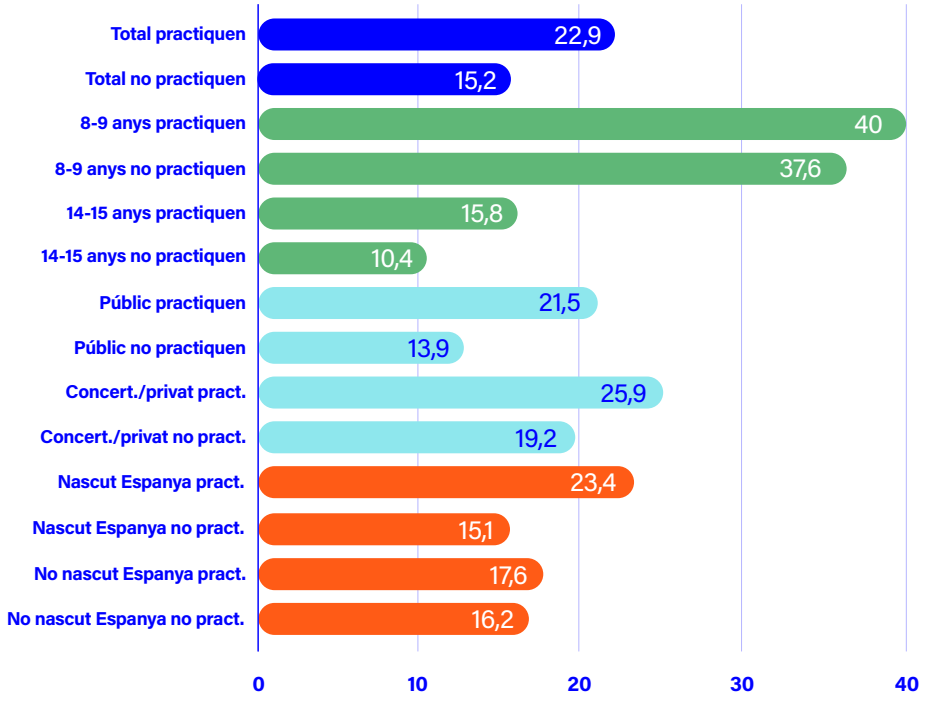

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra entre 8 i 18 anys.

7.5 Principals troballes

En este sèptim capítol hem explorat diferents actituds de l'alumnat cap a l'esport i l'activitat física, temes rellevants a causa de la seua connexió amb la vida diària i alguns problemes socials entre els escolars. En concret, hem investigat les actituds cap a l'assignatura d'Educació Física; les actituds respecte a la salut, l'exercici físic i l'esport; les opinions de la població escolar sobre el cos i l'aparença física, una qüestió controvertida relacionada amb l'obesitat i la imatge corporal, que provoca diferències i desigualtats segons el gènere i la classe social, estretament vinculada a l'activitat física. I, finalment, hem analitzat algunes actituds dels escolars cap a la vida, específicament la relació entre l'esport i la perseverança, i entre l'esport i la confiança en els altres. A continuació, presentem les principals troballes:

- El 78% del total de la població escolar està d'acord o totalment d'acord amb la importància de l'educació física en l'escola. Entre els xics, este percentatge ascendix al 80,8%, mentres que entre les xiques se situa en el 74,8%.

- Respecte de la idea de tindre més hores d'educació física en l'escola, el 81,7% dels xics es manifesten d'acord o molt d'acord, davant del 62% de les xiques.

- Amb l'augment d'hores estaria d'acord el 81,7% dels i les escolars de 6-7 anys, però es reduiria al 61,8% als 14-15 anys.

- S'ha trobat una correlació positiva entre mantindre un estil de vida actiu i la percepció de bona salut entre els escolars. Els escolars que practiquen activitat física es perceben en millor estat de salut (37,4%) en comparació amb els que no la practiquen (20,2%).

- Un 34,4% dels escolars creu que alguns amics fan exercici només per a aconseguir un cos perfecte. Esta actitud està més present en xiques (37,5%) i en adolescents de 14-15 anys (41,9%).

- Un grup minoritari de la població escolar manifesta sentir-se a disgust respecte del propi cos. El 20,8% de les xiques responen que se senten frustrades o molt frustrades en relació amb el seu cos. Els xics representen un gens menyspreable 17,3%.

S'observa una associació positiva entre la pràctica d'activitat física i els nivells més alts de perseverança per a superar dificultats. El 40,5% de l'alumnat que practica activitat física està totalment d'acord amb la idea de persistir davant de les dificultats, comparat amb el 27,2% dels no practicants.

Quant als vincles entre la realització d'activitat física i el grau d'acord amb la idea de confiar en els altres, s'observa que la població escolar activa físicament es mostra totalment d'acord amb esta idea (22,9%) respecte als qui no practiquen activitat física (15,2%).

8. Altres activitats d'oci i temps lliure en relació amb l'esport i l'activitat física

→ Realització d'activitats en el pati de l'escola

→ Realització d'activitats extraescolars

→ Realització d'activitat física en vacacions

→ Activitats amb pantalles: usos en dies lectius

→ Ús de pantalles en cap de setmana

→ Principals troballes

En este apartat ens centrarem a descriure les activitats i les dedicacions de l'alumnat escolar en diferents entorns i moments dins i fora de l'escola. Es tracta d'activitats en les quals s'obrin espais per a la pràctica d'activitat fisicoesportiva. En concret, abordarem les tres següents: la dedicació a activitats en el pati en el temps d'esplai, les activitats extraescolars i les activitats en vacacions. També dedicarem un espai a l'ús de pantalles. No cal dir que l'opinió pública i molts especialistes compartixen la idea que l'abús de les pantalles afavorix el sedentarisme i és un enemic de l'activitat física. En estes pàgines, oferirem un acostament a les dades que emergixen de la nostra enquesta.

8.1 Realització d'activitats en el pati de l'escola

Respecte de les activitats realitzades per la població escolar en els temps d'esplai en l'escola, presentem en el qüestionari una variada gamma d'activitats que s'il·lustra en el gràfic 8.1. Malgrat la diversitat, la majoria de les respostes dels nostres enquestats es concentra en tres activitats. En primer lloc, un 54,4% de la població escolar menciona que dedica el temps de l'esplai a "assentar-se i parlar amb les amistats". En segon lloc, un 33,5% s'inclina per la resposta "esport". En tercer lloc, un 21,6% dedica el temps a "jocs". Més enllà d'estes tres activitats principals, en trobem d'altres minoritàries com ara "estudiar, llegir, fer deures" (6,7%), "escoltar música i jugar amb el mòbil" (6%) i "ballar" (4,4%). No hem inclòs en el gràfic altres activitats com "menjar, esmorzar o "caminar o caminar", que obtenien índexs de resposta per davall de l'1%.

Si considerem el sexe, es conformen dos models marcats pel predomini d'activitats sedentàries en el cas de les xiques, que dediquen majoritàriament el temps de l'esplai a "assentar-se i parlar amb amistats" (67%) davant dels xics, per als quals esta activitat es reduïx al 42,3%. A més, el 8,5% d'elles es dedica a "estudiar i fer deures", davant del 4,8% dels xics. No obstant això, les activitats de més activitat física corresponen al món dels xics. Per al 52,7% d'ells, l'esport és la dedicació principal, davant d'un 12,8% de les xiques. Malgrat este desequilibri de cara a l'"esport", les xiques comenten més que els xics els "jocs" (23,3% davant del 20,4%) i els "balls" (8,1% davant de l'1%). Les dos activitats els aporten la seua dosi d'activitat física.

Encara que el sexe perfila estos dos universos diferents, l'edat és també una variable fonamental a l'hora d'establir la distribució de les activitats al pati. El mateix gràfic 8.1 deixa vore que l'evolució de la dedicació "esport" mostra una línia ascendent que culmina aproximadament als 12 anys, i a partir d'eixe moment es reduïx dràsticament i passa d'un 47,9% en el grup de 10-11 anys al 23,5% en els 14-15 anys. Eixe trànsit el va ocupant l'activitat d'"assentar-se i parlar amb amistats", que representa el 42,5% en els 10-11 anys i passa al 76,7% en els 14-15. Sens dubte, s'obri un espai molt ampli per a dinamitzar este gir al sedentarisme que s'instal·la en els anys finals de l'ESO.

Altres variables marquen diferències en l'ús del temps en els patis. Per exemple, la titularitat del centre mostra que en els col·legis privats/concertats una proporció lleugerament superior de l'alumnat es dedica a l'"esport" (el 38,9% davant del 31,2% en els centres públics). Així mateix, haver nascut en l'estranger oferix xifres més baixes en el capítol d'"assentar-se i parlar" —un 43,5% davant del 55,4% dels nascuts a Espanya, fet que

pot denotar qüestions referides a integració social. Finalment, els municipis més grans mostren xifres més altes en les activitats sedentàries d'"assentar-se i parlar" i més baixes en la dedicació a "esport".

Gràfic 8.1. Activitats al pati del col·legi

(En percentatge)

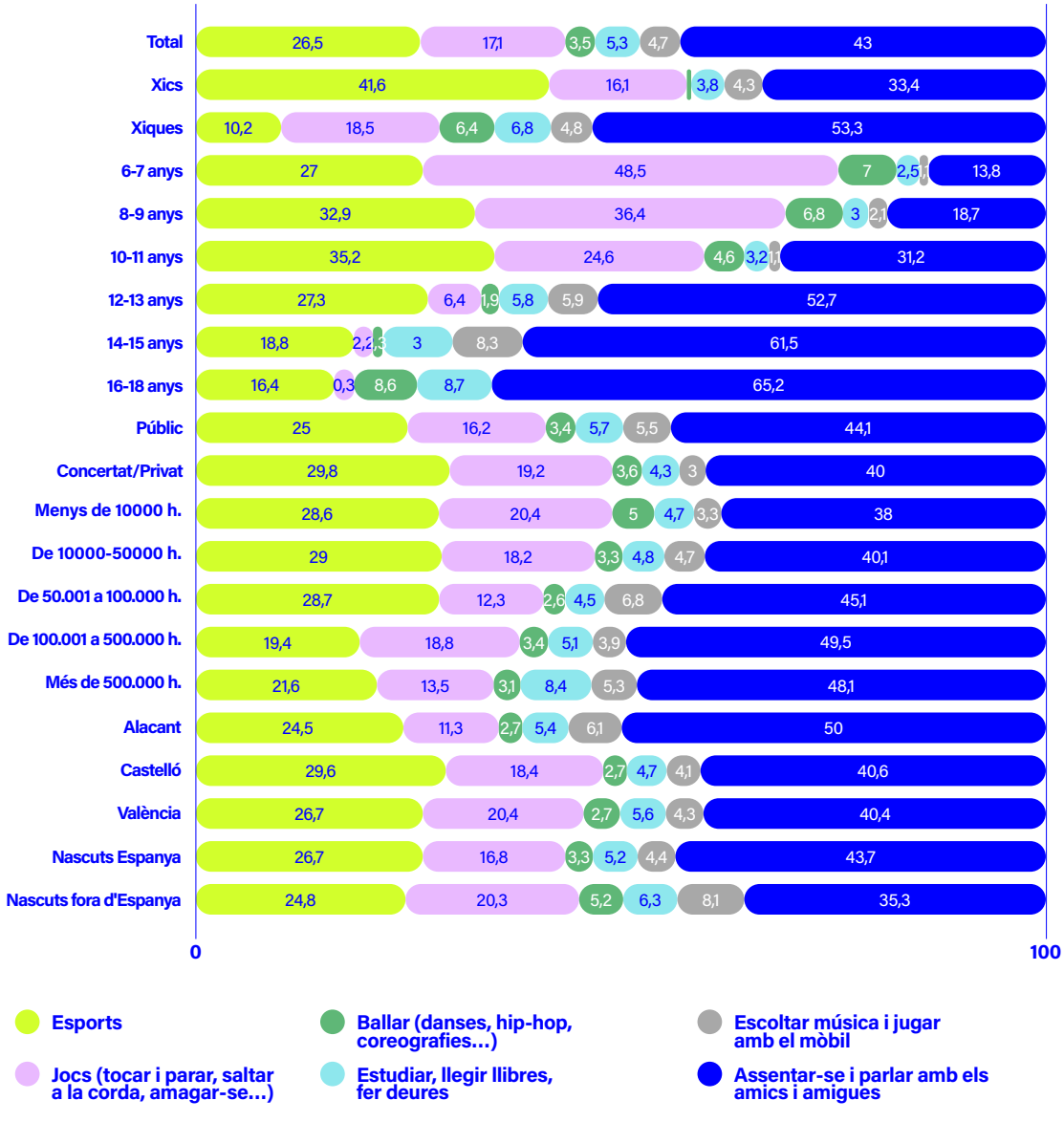

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

El panorama que oferixen les dades recomanaria posar en marxa mesures i programes de foment d'activitats físiques i esportives atractives per a aprofitar este bloc de temps lliure que suposen els patis dels col·legis. Estos programes haurien d'enfocar-se a l'esport per a tots, variat i orientat a la igualtat.

Al seu torn, és necessari replantejar els espais i l'equipament en les escoles de manera que les diferents edats puguen tindre accés a l'espai esportiu i que este no siga escàs o privatiu per als grups d'hòmens majors. La interacció en els patis, a on hi ha diferències per sexe i edat, resultarà perjudicada amb espais indiferenciats i no planificats. Actualment, prevalen les lògiques dominants dels xics majors sobre les xiques i els més menuts.

Igualment, els patis poden ser un terreny per a posar en marxa programes de promoció de la salut per a desenrotllar mesures que creen consciència sobre els beneficis d'una vida activa. Estos programes d'intervenció poden incloure xarrades, tallers, material informatiu que involucren els estudiants de manera interactiva. Hem comprovat en les dades que un 6% dels escolars mencionen l'ús del mòbil com a activitat a la qual dediquen l'esplai. Prioritzar el temps d'esplai actiu davant de l'ús de pantalles en el pati, que se suma a la gran quantitat d'hores dedicades per la població en edat escolar a estes pantalles, podria ser un objectiu assequible.

Així mateix, hem verificat en apartats anteriors un dèficit de competicions, que contrasta amb l'interés que mostren xiquets i xiquetes que realitzen esport per participar en esta mena de tornejos. Els patis podrien ser l'espai per a organitzar un nombre superior de campionats interns que dinamitzen la vida escolar. Podrien ser tornejos organitzats per l'alumnat, en què el professorat d'educació física jugaria un paper de supervisió i elaboració de criteris a fi de fomentar l'activitat física i l'esperit esportiu entre els estudiants i minorar la competitivitat per la competitivitat. És

cert que la sobrecàrrega de tasques que patix el professorat és un hàndicap, però el percentatge baix de tornejos organitzats per les escoles, que hem vist en el capítol 6 d'este informe, podria tindre més protagonisme.

8.2 Realització d'activitats extraescolars

Hem inclòs en el qüestionari algunes preguntes sobre les activitats extraescolars. Estes poden ser un recurs excel·lent per a la promoció de l'activitat física. De fet, el 52,4% dels enquestats que realitzen este tipus d'activitats manifesta que tenen un contingut esportiu. Per a l'altra mitat (47,6%), es tracta d'activitats no relacionades directament amb l'esport o l'exercici físic. Ens centrem en este apartat a descriure estes últimes mitjançant el gràfic 8.2.

Una caracterització general ens mostra que les xiques estan més presents en estes activitats extraescolars no lligades a l'esport (52,1%). Les edats més jóvens concentren percentatges més alts de participants. Per exemple, als 8-9 anys abasten el 53,9% de l'alumnat. A partir dels 10 anys, decreix la participació i als 16 anys només participen el 27,4%. A més de l'edat, la titularitat del centre marca també una lleugera diferència a favor dels col·legis privats concertats (50% davant del 46,6%) dels públics. Probablement, la dada més rellevant és el de les diferències que provoca el lloc de naixement: els i les estudiants nascuts en l'estranger tenen percentatges considerablement més baixos que els nascuts a Espanya (33% davant del 49,3%).

Gràfic 8.2. Realització d'activitats extraescolars no vinculades a l'activitat física

(En percentatge)

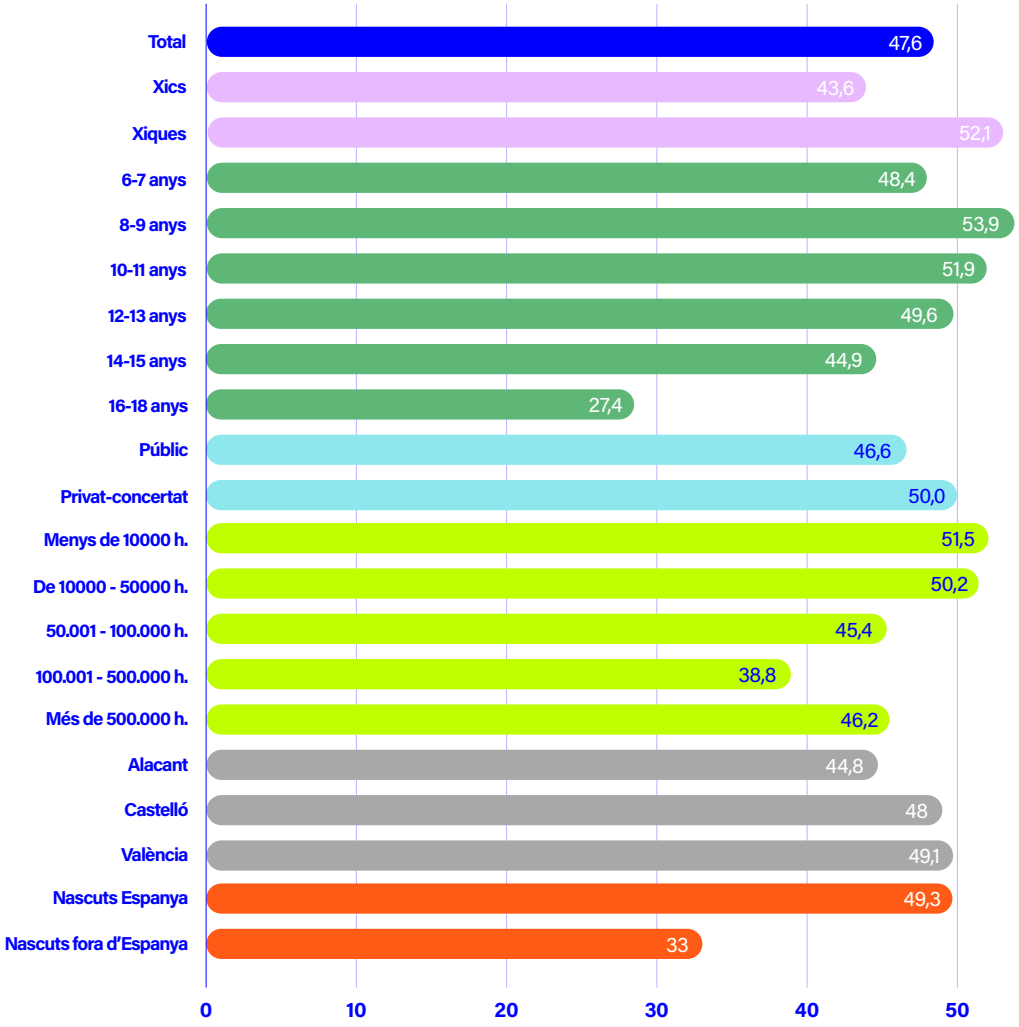

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge.
Base: alumnat participant en activitats extraescolars no relacionades directament amb l'esport o l'exercici físic.

Les activitats extraescolars en els col·legis són una excel·lent oportunitat per a promoure l'activitat física dels estudiants. Encara que l'esport està molt present en estes, amb algunes millores podria ampliar-se l'espai que ocupa. Estes millores radicarien a ampliar l'oferta d'activitats esportives, incloent diferents esports individuals i d'equip, així com esports alternatius, per a atraure un nombre superior d'estudiants. Un altre problema és la falta d'infraestructures adequades. És important que els col·legis

participen i vegen estes activitats com una extensió del currículum de l'educació física per a l'alumnat i compten amb espais esportius ben equipats i assegurances, i per a això ha d'explicar-se amb recursos per al seu manteniment i millora.

En el marc d'estes activitats extraescolars, cal emfatitzar una concepció àmplia de l'activitat física, orientada a la recreació, la salut i el benestar, i promoure un ambient inclusiu en el qual tots i totes se senten encoratjats a participar. No sempre és necessari plantejar activitats lligades a esports federats. La coordinació i la comunicació entre el personal docent, entrenadors i famílies pot ser necessària per a informar sobre les activitats esportives disponibles, horaris i objectius. Identificar els interessos i les preferències dels estudiants també és fonamental.

8.3 Realització d'activitat física en vacacions

Una àmplia majoria de l'alumnat que realitza activitat física al llarg del curs continua practicant a l'estiu. Este és el cas del 69,9% dels enquestats. Este elevat percentatge presenta algunes desigualtats si observem les variables que s'analitzen en el gràfic 8.3. Així, les diferències que planteja el sexe tornen a fer-se patents. Un 62% de les xiques realitzen esport en vacacions, davant d'un 77,5% dels xics. Haver nascut en l'estranger és una altra variable que marca diferències: un 59,2% dels nascuts fora d'Espanya contesten afirmativament, davant del 71,2% dels nascuts a Espanya. Finalment, la titularitat del centre d'estudis és també una variable que marca diferències. L'alumnat de col·legis públics realitza menys activitat física en vacacions (68,4%) que el dels centres privats concertats (73,5%).

Gràfic 8.3. Realització d'activitat física en vacacions

(En percentatge)

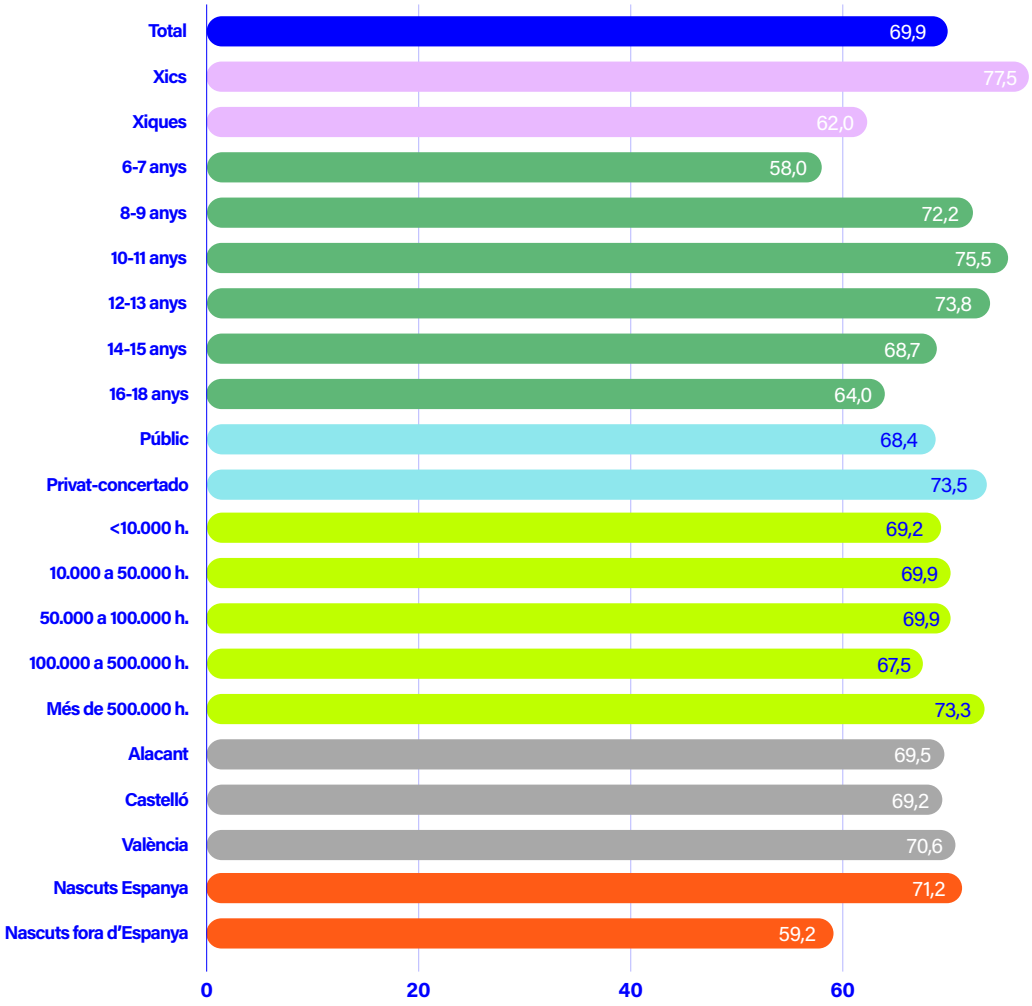

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total de la mostra.

Quant al tipus d'activitat física que es practica en vacacions, el gràfic 8.4 mostra que la majoria de l'alumnat realitza el mateix esport que al llarg de l'any (61,6%). Esta és l'activitat més mencionada. Després d'esta, destaquen també els esports d'equip (25,5%) i la natació (15,2%). Un últim bloc de tres activitats és mencionat per percentatges similars de l'alumnat: eixides amb bicicleta (14,2%), esports de muntanya (13,8%) i fer gimnàstica (13,3%). Estes cinc són les activitats que arrepleguen el nombre més alt de mencions. El sexe marca algunes diferències. Els xics tenen una inclinació superior per practicar l'esport que realitzen al llarg de l'any (el 77,5% davant del 62% de les xiques) i pels esports d'equip (25,4% davant de l'11,3%). Per part seua, les xiques mostren més dedicació que els xics en esports de muntanya (un 16,7% davant de l'11,7% dels xics) i en natació (20,3% davant del 12,3%).

Gràfic 8.4. Tipus d'activitat física realitzada en vacacions

(En percentatge)

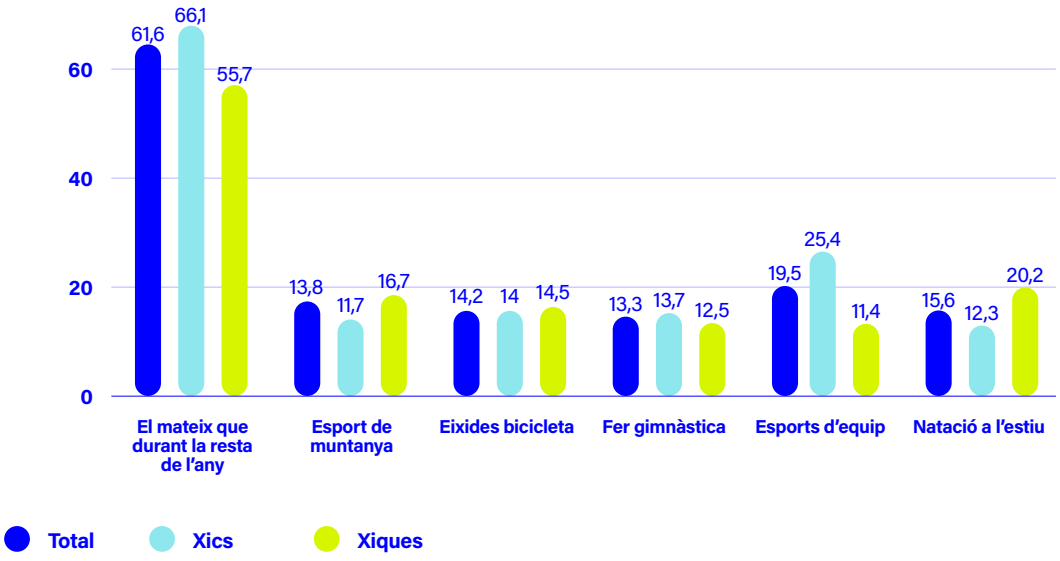

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total de la mostra.

8.4 Activitats amb pantalles: usos en dies lectius

Donada l'estesa preocupació que ha despertat l'ús de pantalles per part dels adolescents, hem inclòs en el nostre qüestionari algunes preguntes per a valorar les relacions entre el temps passat davant de pantalles i la realització d'activitat física. La formulació de la pregunta buscava arreplegar informació sobre el nombre d'hores diàries passades davant de pantalles en moments d'oci, és a dir, al marge del temps dedicat a tasques escolars. La pregunta distingia, a més, el temps en dies laborables i en cap de setmana.

Els resultats de la nostra enquesta mostren una correlació positiva entre la realització d'activitat física i un nombre inferior d'hores passades davant de pantalles. En el gràfic 8.5, pot observar-se detalladament esta correlació. Els adolescents que practiquen activitat física tenen una presència per damunt de la mitjana entre els qui passen menys d'una hora (16%) o entre 1 i 2 hores al dia davant de pantalles (49,1%). La dada més rellevant el trobem entre els qui passen més de 5 hores al dia davant pantalles: només un 11,5% dels qui realitzen activitat física es troben en este grup de més exposició a les pantalles, davant del 17,6% dels qui no realitzen activitat física. Practicar activitat fisicoesportiva sembla protegir de l'exposició més intensiva a les pantalles.

Gràfic 8.5. Hores diàries davant de pantalles en activitats no escolars entre setmana segons es practique o no activitat física

(En percentatge)

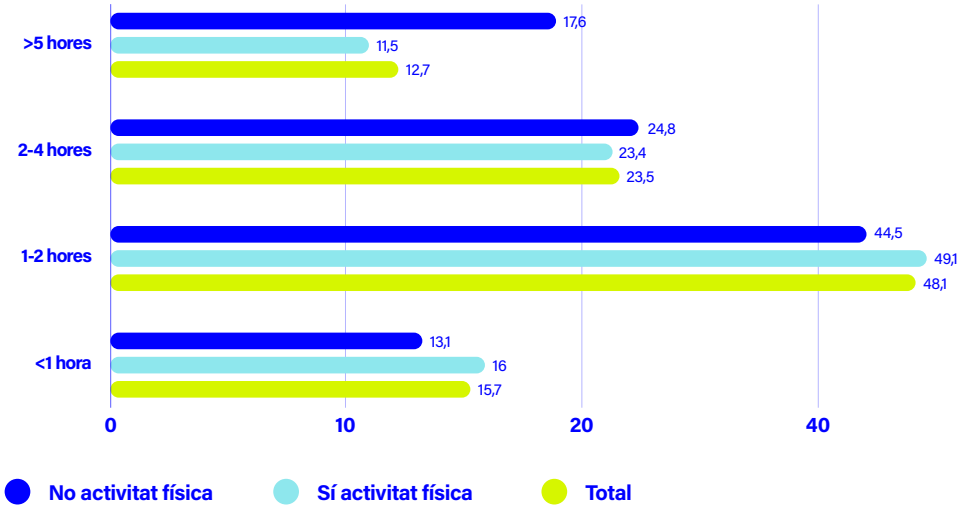

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total de la mostra.

Encara que, com veem en el gràfic 8.6, els usos de pantalles en xics i xiques són semblants, el sexe establix algunes diferències lleus quant al temps passat davant de pantalles. Només un 11,7% dels xics que realitzen activitat física passa més de 5 hores davant de pantalles, davant del 18,8% dels adolescents que no fan activitat física. Per a les xiques, només un 10,8% de les que practiquen activitat física se situen en els nivells alts d'ús de pantalles, davant del 16,8% de les xiques no practicants. Els xics que no practiquen activitat física són els que assolixen un nivell més alt d'exposició a pantalles: un 18,8% passa més de 5 hores davant de pantalles.

Gràfic 8.6. Hores diàries davant de pantalles en activitats no escolars segons es practique o no activitat física.

(En percentatge)

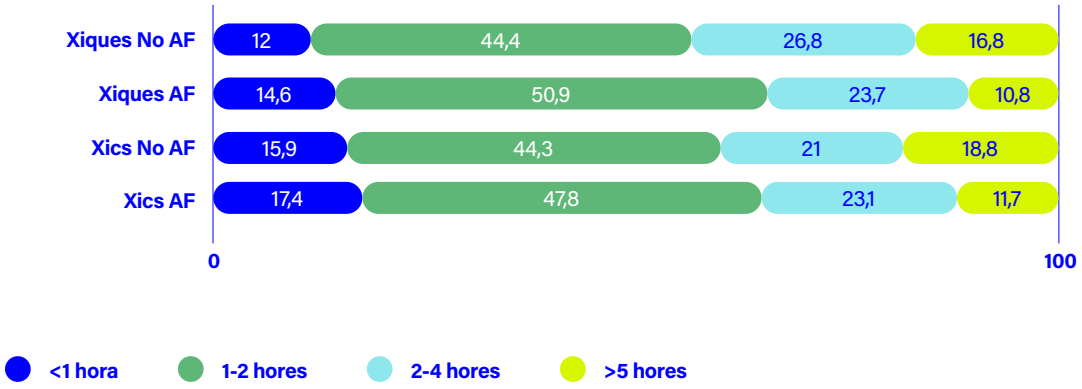

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

A més del sexe, el gràfic 8.7 permet descriure la influència d'altres variables quant a l'ús de pantalles. La més rellevant és l'edat. A mesura que es complixen anys, augmenta el volum dels que passen més de 5 hores davant de les pantalles: en el grup de 6-7 anys és el 4,1%, mentres que en el grup de 14-15 anys ha pujat fins al 17,9%. En este mateix nivell de màxima exposició, els col·legis públics arriben a percentatges lleugerament més alts (13,2%) que els privats/concertats (11,3%). Respecte de la distribució provincial, Alacant és la província que arreplega els percentatges més alts d'adolescents amb consums de més de 5 hores (15%).

Gràfic 8.7. Hores diàries davant de pantalles en activitats no escolars en dies entre setmana

(En percentatge)

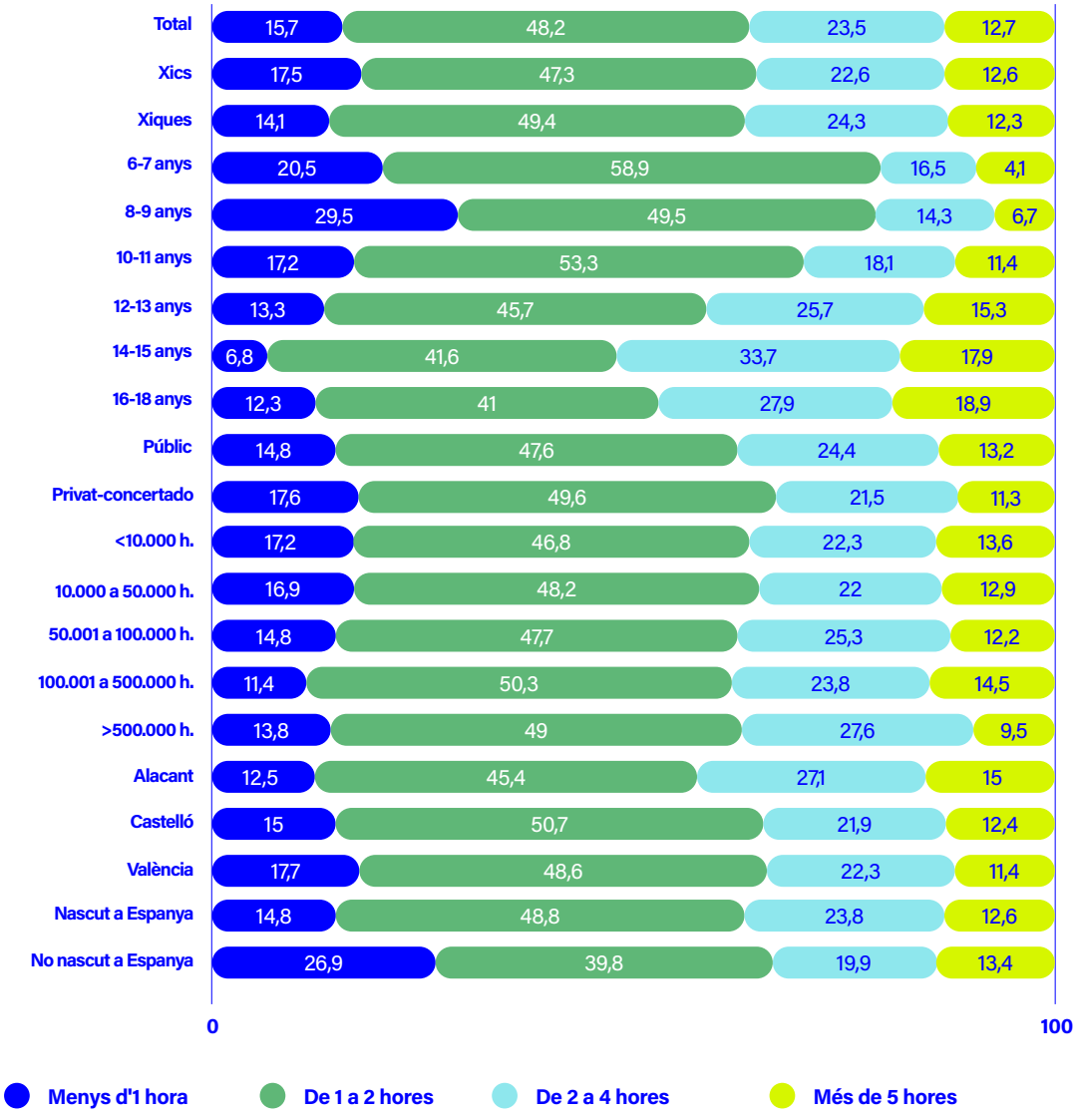

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base total mostra.

8.5 Ús de pantalles en cap de setmana

L'estructura de l'ús de pantalles en la població escolar és completament diferent entre setmana i en cap de setmana. El gràfic 8.8 deixa vore com en els dies lectius la major part dels enquestats dediquen a les pantalles menys d'una hora (15,7%) o entre una i dos hores (48,1%). Només un 12,7% es veu afectat pels més alts nivells d'exposició de més de 5 hores. En canvi, esta distribució canvia molt considerablement els caps de setmana i augmenta el volum d'hores davant de les pantalles. Els qui passen més de 5 hores es disparen i arriben al 26,4%. Augmenten també els que dediquen entre 2-4 hores, que s'eleven fins al 30,9%.

L'efecte de l'activitat física es percep bé si comparem l'estructura dels qui practiquen activitat física i els qui no ho fan. Els primers acumulen percentatges superiors respecte dels segons en els nivells de menys d'1 hora (17,6% davant del 9,1%) i d'1-2 hores (27,9% davant del 21%). A més, arriben a nivells molt més baixos en els nivells de màxima exposició (el 24,6% davant del 33,8%). També en cap de setmana, practicar activitat física preserva contra els nivells més alts d'exposició a les pantalles.

Gràfic 8.8. Comparativa de l'ús de pantalles entre setmana i en cap de setmana i pràctica d'activitat física

(En percentatge)

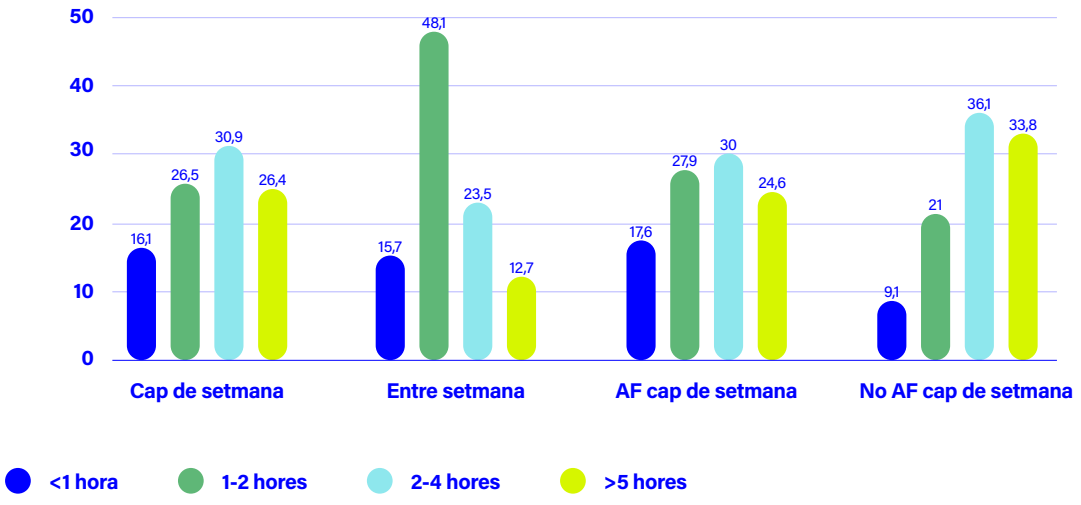

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base total mostra.

Si ens detenim en la variable sexe, arreplegada en el gràfic 8.9, a més de l'augment generalitzat d'hores davant de la pantalla que hem assenyalat en el paràgraf anterior, s'observen dos qüestions molt rellevants. La primera és l'augment superior dels xics en els nivells més alts d'exposició. Si entre setmana els xics físicament actius que usaven pantalles més de 5 hores eren només l'11,5%, el cap de setmana han augmentat fins al 27,2%, un creixement 16 punts percentuals. Quant als no actius, han passat del 18,8% al 42,2%, amb un creixement de 24 punts. Malgrat que l'increment d'hores davant de pantalles també afecta les xiques, el seu creixement és de 10,6 punts entre les físicament actives (que passen del 10,8% al 21,4%) i de 13 punts entre les no actives (passen del 16,8% al 29,7%). Els forts augments dels xics amplien la distància amb les xiques en els nivells d'exposició prolongada.

La segona qüestió es referix a este efecte protector de l'activitat física, que, a la vista de les dades anteriors, continua mostrant una presència positiva tant en els xics com en les xiques. Sense este efecte protector de l'activitat física, els xics no actius passen en el segment d'usos de més de 5 hores del 18,8% entre setmana al 42,2% en el cap de setmana, amb un augment de 24 punts. Este grup d'adolescents no actius representa necessàriament un col·lectiu diana per a les polítiques esportives i escolars.

Gràfic 8.9. Hores diàries davant de pantalles en activitats no escolars en cap de setmana segons es practique o no activitat física.

(En percentatge)

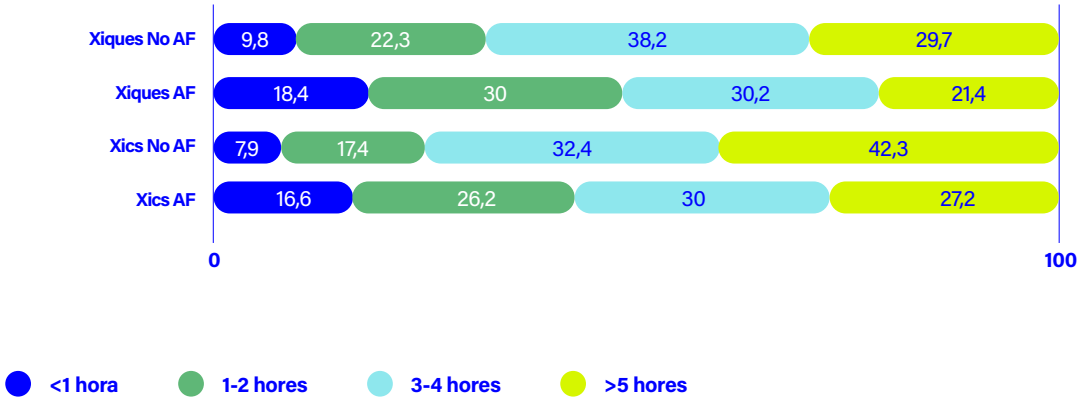

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base total mostra.

Finalment, el gràfic 8.10, referit l'exposició a pantalles en cap de setmana en el total de la mostra, es pot interpretar en comparació amb el gràfic 8.8, dedicat als dies entre setmana. El cap de setmana es duplica el percentatge (26,4%) dels qui passen més de 5 hores davant de les pantalles respecte dels dies entre setmana (12,7%). En el mateix nivell de màxima exposició horària a pantalles, trobem que l'edat resulta determinant per a explicar els augments: als 8-9 anys, només el 9,8% arriba a les 5 hores diàries, davant del 39,6% als 14-15 anys. Altres variables que presenten resultats per damunt de la mitjana són la província (els escolars d'Alacant registren un 33,5% en el grup de més de 5 hores); la grandària del municipi (els percentatges més alts d'exposició es produïxen en els municipis més grans) i, finalment, el lloc de naixement (els escolars nascuts fora d'Espanya tenen nivells més baixos d'exposició, el 21,7%, davant del 26,7% dels nascuts a Espanya).

Gràfic 8.10. Hores diàries davant de pantalles en activitats no escolars en cap de setmana

(En percentatge)

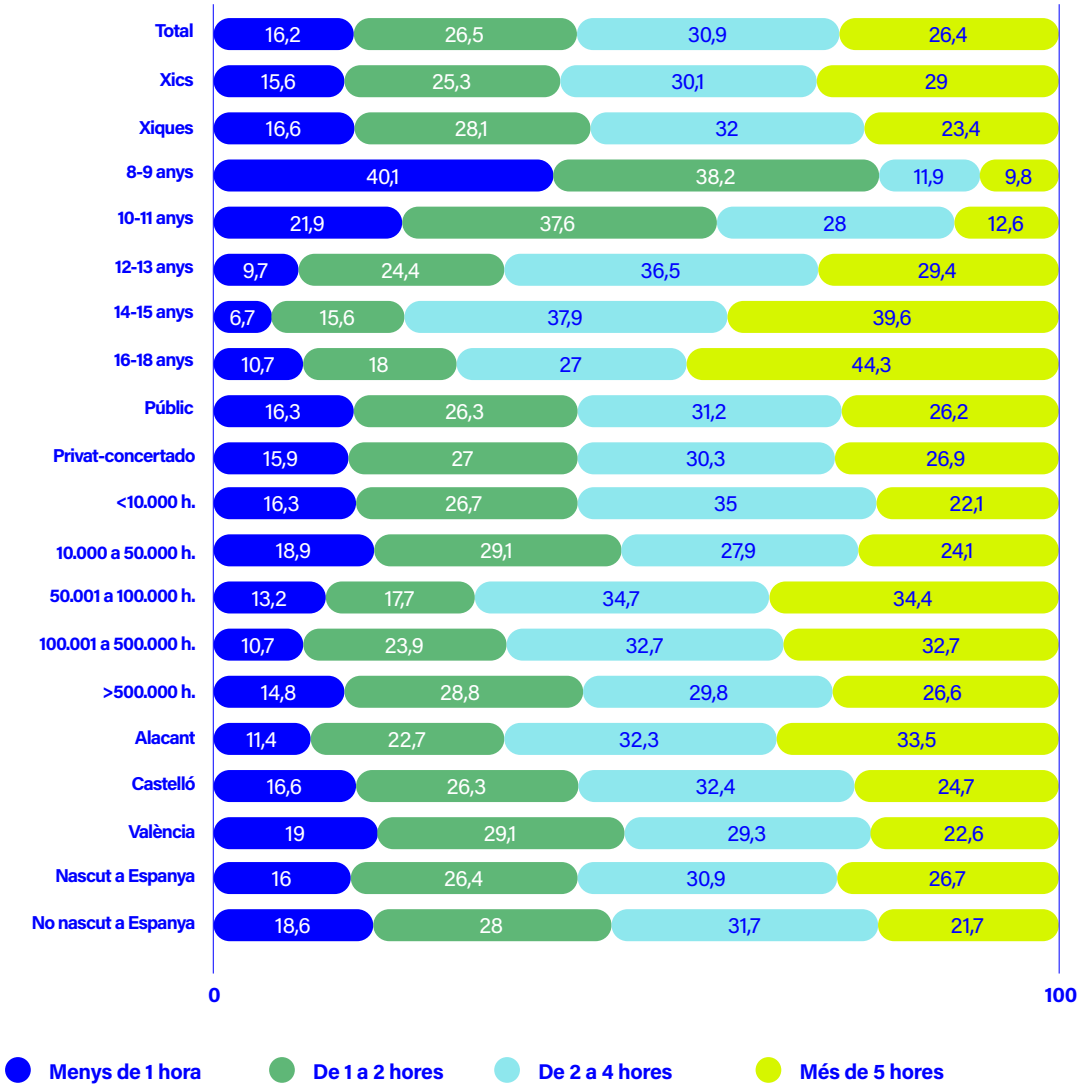

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total mostra.

8.6 Principals troballes

En este apartat hem analitzat com els estudiants distribuïxen el seu temps en diferents tipus d'activitats dins i fora de l'escola, incloent l'esplai, les activitats extraescolars i les realitzades els caps de setmana i en vacacions. També hem revisat l'impacte de l'ús de pantalles. A continuació, presentem les principals troballes obtingudes de la nostra enquesta sobre estos temes:

- Quant a les activitats realitzades per la població escolar en els temps d'esplai en l'escola, les més mencionades són: "assentar-se i parlar amb les amistats" (54,4% dels enquestats); l'"esport" (33,5%) i els "jocs" (21,6%).

- Les xiques dediquen majoritàriament el temps d'esplai de setmana, i esta dada es dispara i arriba al 26,4% en "assentar-se i parlar amb amistats" (67%) davant dels xics, per als qui esta activitat es reduïx al 42,3%.

- Per als xics l'"esport" és la dedicació principal (52,7%). La població físicament activa presenta nivells més baixos davant d'un 12,8% de les xiques.

- Les xiques no descuren l'activitat física: tenen més presència que els xics en "jocs" (23,3% davant del 20,4%) i en "balls" (el 8,1% davant de l'1%).

- La dedicació a "esports" té una evolució ascendent amb l'edat, que arriba a la màxima presència als 10-11 anys quan un 47,9% la mencionen en primer lloc, i a partir d'eixe moment descendix fins al 23,5% als 14-15 anys.

- Quant a la realització d'activitats extraescolars, el 52,4% tenen un contingut fisicoesportiu i el 47,6% estan dedicades a altres temàtiques alienes a l'esport.

- Els grups d'edat més jove concentren els percentatges més alts de participants en activitats extraescolars: als 8-9 anys, les realitzen un 53,9% dels escolars, mentres que este percentatge descendix al 44,9% als 14-15 anys.

- Una dada rellevant és la baixa presència en estes activitats extraescolars d'estudiants nascuts fora d'Espanya (33%), davant del 49,3% dels nascuts a Espanya.

- Els resultats de la nostra enquesta mostren una correlació positiva entre la realització d'activitat física i un nombre inferior d'hores passat davant de pantalles: només un 11,5% dels qui realitzen activitat física es troben en el grup de més exposició a les pantalles (més de 5 hores diàries), davant del 17,6% dels qui no realitzen activitat física.

- L'estructura de l'ús de pantalles en la població escolar és completament diferent entre setmana i en cap de setmana. Entre setmana, només un 12,7% dels escolars es veu afectat pels més alts nivells d'exposició de més de 5 hores. En canvi, el cap de setmana esta dada es dispara i arriba al 26,4%.

- També en cap de setmana, practicar activitat física preserva contra els nivells de més de 5 hores d'exposició a les pantalles. La població físicament activa presenta nivells més baixos (24,6%) que els no actius (33,8%).

Recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) quant a l'activitat física per a xiquets i adolescents

Actualment, la recomanació de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) prescriu que els xiquets i adolescents entre 5 i 18 anys haurien de realitzar almenys 60 minuts d'activitat física de moderada a vigorosa cada dia. Tres d'estos dies, haurien d'incorporar activitat física intensa i introduir exercicis per a enfortir músculs i ossos. Estes activitats poden ser una combinació de córrer, nadar, fer bicicleta o practicar esports que impliquen salts i moviment.

La recomanació de l'OMS ressalta també la importància de reduir el temps dedicat a activitats sedentàries, com l'ús excessiu de pantalles.

La recomanació té un enfocament dirigit fonamentalment a la salut. Prescriu una dosi d'activitat física que permeta a qui la complisca aprofitar els beneficis que l'activitat fisicoesportiva té sobre la salut. Estos beneficis han sigut evidenciats per nombrosos estudis científics. Les recomanacions compten hui amb una llarga tradició, els moments més destacats de la qual es retrotrauen a la dècada de 1990, quan diferents estudis a escala mundial van estipular les pautes d'activitat física que permetrien reduir el risc de mort o morbiditat. A partir d'eixos moments, les grans organitzacions internacionals en el camp de la salut van convertir estes pautes en recomanacions i van traçar polítiques per a aplicar-les i estendre-les. L'actual nou Pla d'acció mundial sobre activitat física 2018-2030 de l'OMS es basa en les recomanacions mencionades per a xiquets i adolescents en els paràgrafs anteriors.

El mesurament de les recomanacions de l'OMS sobre activitat física en adolescents: l'estudi *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)*

L'estudi *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)* és una investigació afavorida per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) en la qual participen quasi 50 països occidentals i s'ha convertit en l'estudi de referència que permet mesurar l'extensió de les recomanacions sobre activitat física en estos països i establir comparacions internacionals. L'estudi es realitza cada 4 anys i es disposa de dades per a Espanya des de 2002. L'últim estudi es va dur a terme en 2018 i actualment s'espera la publicació del corresponent a l'any 2022.

En l'estudi de 2018, s'arrepleguen dades per a Espanya, i per a les diferents comunitats autònomes, basats en una mostra de 40.495 adolescents escolaritzats amb edats compreses entre 11 i 18 anys. La submostra corresponent a la Comunitat Valenciana és de 2.560 unitats. Tots els informes publicats fins ara es troben en la web del Ministeri de Sanitat, que finança l'estudi inclòs en el Pla estadístic nacional.

L'estudi HBSC perseguix obtindre una visió global sobre els estils de vida en l'adolescència en el grup d'11-18 anys i disposar d'orientacions per a promocionar la salut en estes edats. Per a això, aborda diverses temàtiques relacionades amb l'alimentació, els hàbits higiènics, la conducta sexual i la pràctica d'activitat física, entre altres. En el nostre estudi, ens centrem en esta última. Per això, resulta interessant resumir les conclusions de l'estudi HBSC 2018 referides a la pràctica d'activitat física, que tractarem amb detall a continuació.

L'estudi conclou que els adolescents espanyols se situen per damunt de la mitjana en el compliment de la recomanació de sentir-se actius 60 minuts al dia, tots els dies de la setmana. Espanya ocupa un lloc destacat en la comparació entre els 50 països participants, se situa entre els 15 primers amb taxes més altes. Malgrat este bon resultat, la taxa assolida és baixa: només un 19,9% dels adolescents entre 11-18 anys compliria la recomanació de l'OMS. Les dades s'agreugen entre les xiques i els grups econòmicament desfavorits i són més preocupants si es considera que els resultats han empitjorat respecte dels obtinguts en l'estudi anterior de 2014. En les conclusions de l'estudi, s'insistix en la necessitat de continuar millorant este indicador, ja que representa un desafiament per a la salut futura. Els resultats que hem mencionat poden seguir-se amb més detall en la taula 9.1, en què ampliem algunes de les dades de l'estudi HBSC 2018 per a Espanya i la Comunitat Valenciana.

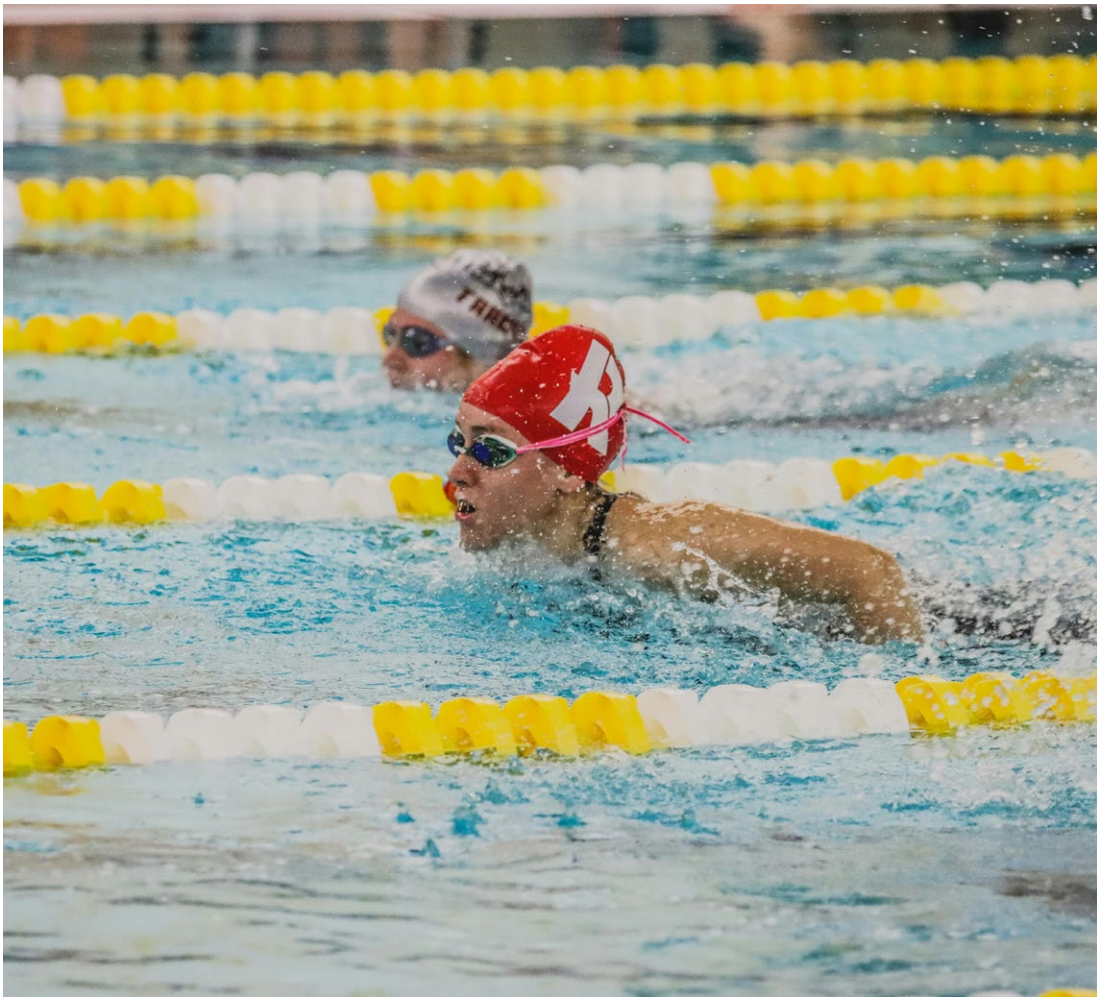

Com hem avançat, la taula 9.1 mostra que un 19,9% de la població escolar a Espanya complia la recomanació de 60 minuts diaris els set dies de la setmana. El percentatge dels xics va ser del 25,8% i el de les xiques, el 14%. En el mateix estudi, la població escolar de la Comunitat Valenciana que arribava als 60 minuts diaris va ser el 18%, amb un 24,3% per als xics i un 12,2% per a les xiques. En el context de les diferents comunitats autònomes, la Comunitat Valenciana va presentar els nivells més baixos d'Espanya: es va situar en el penúltim lloc en les dades totals i l'última quant a les dades de les xiques.

10

Taula 9.1. Activitat física almenys 60 minuts diaris. Comparació de l'estudi HBSC 2018 amb l'EHDE 2023

(En percentatge)

HBSC 2018 (Espanya)	1 dia	2 dies	3 dies	4 dies	5 dies	6 dies	7 dies
Total	11	12,5	14,8	16,2	16,4	9,3	19,9
Xics	7,9	8,9	13	15,9	17,8	10,7	25,8
Xiques	14	16,1	16,6	16,5	14,9	7,9	14

HBSC 2018 (CV)	1 dia	2 dies	3 dies	4 dies	5 dies	6 dies	7 dies
Total	12	13	16,4	17,6	14,2	8,6	18
Xics	7,4	9,1	13,9	17,8	15,9	11,5	24,3
Xiques	16,3	16,7	18,7	17,5	12,7	6	12,2

EHDE 2023 (CV)	1 dia	2 dies	3 dies	4 dies	5 dies	6 dies	7 dies
Total	11	14,2	15,1	15,4	17,1	10,5	16,8
Xics	9,6	12,9	13,2	14,6	17,8	11,4	20,4
Xiques	12,3	15,5	17	16,3	16,8	9,7	12,4

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: total de la mostra.

L'Enquesta d'hàbits esportius de la població escolar en la CV (EHDE 2023 CV) i el compliment de les recomanacions de l'OMS

A fi de comparar la situació dels i les escolars de la Comunitat Valenciana amb Espanya i la resta de comunitats autònomes, incloem en el nostre qüestionari les dos preguntes que es realitzen en l'estudi HBSC. D'esta manera, podríem establir comparacions amb este estudi i, a més, comptar amb informació actualitzada i ampliada a partir de la nostra mostra[7]. En primer lloc, compararem els resultats obtinguts en el nostre estudi EHDE 2023 CV amb els de l'estudi HBSC 2018 i, en segon lloc, desglossarem els resultats d'EHDE 2023 CV.

La taula 9.1 permet observar com l'EHDE 2023 arreplega un descens del percentatge d'escolars —16,8%— que se senten actius 60 minuts els 7 dies de la setmana, causada pel descens entre els xics, encara que mostra un lleuger augment entre les

[7]En la nostra investigació (EHDE CV), hem incorporat les dos preguntes de l'estudi HBSC —la relativa a sentir-se actiu 60 minuts al dia durant els 7 dies de la setmana i la dirigida a valorar la intensitat de l'activitat física— als estudiants de més de 8 anys. A més, la manera d'arreplegar informació mitjançant un qüestionari en línia completat en una sessió de classe és la mateixa que utilitza HBSC. Quant a les mostres dels dos estudis, són molt consistents i realitzades amb procediments de mostreig similars. L'anterior garantix una comparació molt sòlida entre els dos estudis.

xiques. El descens en l'activitat física és una tendència que ja es deixava notar entre els estudis d'HBSC de 2014 i 2018 per a Espanya, en què el grup que se sentia actiu 7 dies a la setmana almenys 60 minuts es va reduir un 18% (va passar del 24,4% en 2014 al 19,9 de 2018). Este descens afectava més els xics i, sobretot, els més jóvens. Les xiques patien una reducció més lleugera.

El nostre estudi, el treball de camp del qual s'ha realitzat en 2023, sembla confirmar la continuïtat de la tendència al descens de l'activitat física entre els adolescents mesurada amb els criteris recomanats per l'OMS que es va observar en l'HBSC de 2018. És un descens que queda determinat per l'evolució dels xics, que en l'EHDE CV 2023 es reduirien fins al 20,8%. Per part seua, les xiques mostrarien una lleu millora que elevaria el percentatge de les que se senten actives els 7 dies de la setmana fins al 12,4%. La millora de les xiques va més enllà d'este lleu creixement, ja que també es reduïxen considerablement els percentatges de les que practiquen menys (1 i 2 dies). En canvi, els xics mostren una evolució inversa i creix el nombre dels que practiquen només 1 o 2 dies.

Com hem assenyalat anteriorment, és important subratllar que EHDE CV 23 es realitza cinc anys després de les últimes dades disponibles d'HBSC 2018 i que confirma la tendència al descens en el seguiment de les recomanacions de l'OMS sobre activitat física dels adolescents que arreplegaven els estudis HBSC 2014 i 2018. Per tant, les nostres dades poden estar ja captant este lleuger descens de la població que complix la recomanació.

En segon lloc, els resultats d'EHDE CV 2023 al voltant de les preguntes relatives al compliment de les recomanacions de l'OMS són els següents (vegeu el gràfic 9.1):

El percentatge de la població escolar que se sent activa els 7 dies de la setmana és el 16,8% del total. Este és el grup que compliria el criteri central de la recomanació de l'OMS.

Gràfic 9.1. Realització de 60 minuts diaris d'activitat física moderada-intensa

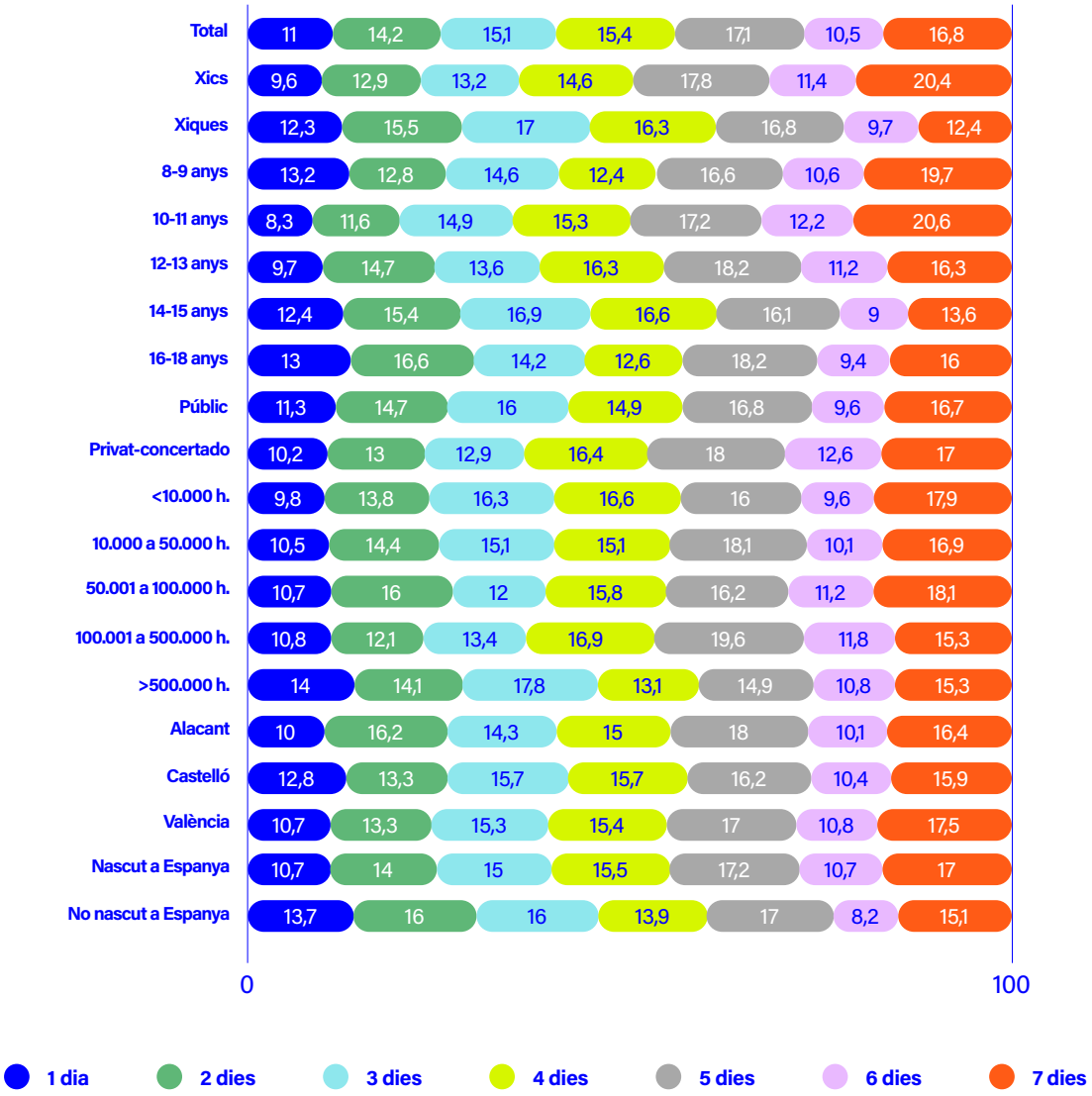

Font: elaboració pròpia. Unitat: percentatge. Base: escolars que practiquen activitat física.

Si ens centrem en este grup que complix la recomanació, quan considerem el sexe s'observa una clara diferència: els xics arriben al 20,4% davant del 12,4% de les xiques.

Respecte dels grups d'edat, les taxes més altes es troben en els grups d'edat més jove. Entre els 10-11 anys, s'arriba al valor màxim amb un 20,6%. A partir d'eixa edat, el percentatge disminuïx.

La titularitat del centre marca una lleugera diferència. L'alumnat dels centres públics presenta un 16,7% d'actius davant del 17% dels privats. Esta diferència és poc significativa, però si, a més del grup que realitza 7 dies d'activitat física setmanal, sumem el grup que realitza 6 dies, la distància entre públic i privat augmenta (26,3%) en les escoles públiques davant del 29,6% en les privades-concertades.

Quant al fet d'haver nascut o no a Espanya. Els nascuts a Espanya obtenen valors més alts (17%) davant del 15,1% dels no nascuts a Espanya. Igualment, si sumem els dos grups més actius (6 i 7 dies actius), la distància s'amplia (27,7% davant del 23,3% dels no nascuts a Espanya).

Estes dos variables, referides a la titularitat del centre i al fet d'haver nascut o no a Espanya, són indicatives de diferències de classe social. En el qüestionari que utilitza HBSC, s'empra una escala de renda familiar i es verifica sistemàticament la influència negativa de les rendes baixes sobre el nivell d'activitat física dels adolescents.

Quant a les diferències provincials, València obté el percentatge més alt (17,5%), seguida d'Alacant (16,4%) i Castelló (15,9%).

Finalment, respecte de la grandària de municipi, els nivells més alts d'activitat s'observen en els municipis mitjans (18,5%) i xicotets (17,9%). Els municipis de més població mostren resultats més baixos (15,3%).

En resum, els factors que més determinen les taxes baixes d'activitat física són el sexe, l'edat i les variables relacionades amb la presència de grups socials amb menys nivell de renda com estudiar en centres privats-concertats o haver nascut a l'estranger.

Consideracions crítiques sobre les recomanacions d'activitat física de l'OMS

Encara que l'acceptació de les recomanacions de l'OMS respecte de l'activitat física dels adolescents és molt àmplia, és interessant assenyalar a continuació algunes limitacions i crítiques que es dirigixen a esta mena de recomanacions de cara a interpretar els resultats amb què comptem en la nostra investigació.

Un primer bloc de crítiques es relaciona amb la vaguetat de la mateixa definició de "sentir-se actiu 60 minuts d'activitat física per dia". Els mateixos enquestats són els que determinen este fet, de manera autopercebuda, fet que introduïx un fort component de subjectivitat en la resposta. No és un mesurament objectiu el que determina l'activitat, sinó un sentiment subjectiu que, podem presumir, és molt variable i amb significats diversos entre els enquestats. A més, per afegiment, l'OMS fa una definició àmplia d'activitat física com aquella que "fa que el teu cor s'accelere i que a vegades et coste treball respirar" i inclou, entre altres, els esports, els jocs, muntar amb bici, caminar ràpid, anar en monopatí, etc. Esta indeterminació quant a la definició d'activitat física podria portar a una infravaloració d'activitats que tenen un caràcter físic, però no s'identifiquen bé amb la lògica convencional del que suposa un exercici organitzat o exercici intens esportiu. Per exemple, alguns adolescents podrien preferir activitats més creatives o alternatives que incorporen activitat física, però que els mateixos adolescents no la identifiquen com a tal o no estan interessats en la dimensió física d'estes activitats. En resum, estes limitacions plantegen dificultats de mesurament i podrien subestimar l'activitat física.

Un segon bloc de crítiques als sistemes de recomanacions d'activitat física posa l'accent en l'atenció insuficient que presten a la influència dels contextos socials en el grau de compliment aconseguit. És a dir, les recomanacions s'integren en contextos socials i educatius que dificulten molt a les persones poder complir-les. Per exemple, en l'actual context educatiu, la prioritat i les exigències quant als resultats acadèmics entren en competència amb els assoliments en activitat física. Si l'alumnat dedica més temps a l'activitat fisicoesportiva, pot restar temps a l'objectiu prioritari de traure bones notes. Per tant, les recomanacions no es complixen en abstracte, sinó en contextos socials que impedixen o afavorixen el seu compliment als individus. Si es vol millorar el compliment de qualsevol recomanació, s'haurien d'harmonitzar i equilibrar els diferents contextos i objectius en lliça.

En la mateixa línia, quant al context de les desigualtats socials, cal assenyalar que este dificulta o impossibilita, en moltes ocasions, les recomanacions a causa de la falta d'instal·lacions i recursos esportius adequats en determinades zones. Això podria contribuir a una bretxa en l'equitat esportiva, en què els adolescents de famílies amb més recursos tenen més oportunitats per a complir les pautes recomanades d'activitat física. En moltes ocasions, els sistemes de recomanacions tendixen a interpretar el compliment com una responsabilitat individual quan, en realitat, són els factors socials i no merament individuals els que porten a l'incompliment.

En resum, la recomanació de l'OMS és un bon punt de partida perquè posa en relleu la importància de l'activitat física en relació amb la salut. Quant a la quantitat prescrita de 60 minuts diaris, presenta l'avantatge que és una pauta concreta, factible i fàcil d'interioritzar, encara que, com acabem de vore té limitacions quant a què es definix com a activitat física i com el context a vegades dificulta complir la recomanació. Complir esta pauta hui dia és difícil per l'educació, l'evolució tecnològica, les noves formes d'oci i consum i els marcs socials desigualitaris. És evident que l'activitat física entra en competència amb estes pràctiques socials atractives, i segurament positives, que allunyen als adolescents de dedicar més temps a l'activitat física i limiten el compliment de la recomanació. L'enfocament mèdic d'exercitar el cos un nombre de dies i blocs temporals pot no casar bé amb els usos socials del temps i dificultar el compliment d'una recomanació.

No obstant això, no complir la recomanació no vol dir que els adolescents no realitzen activitat física o que ens enfrontem a un desinterés generalitzat cap a esta per part de grups d'edat o individus peresosos i que pagaran en termes de mala salut la seua irresponsabilitat. Estes opinions molt esteses distorsionen el sentit dels resultats que evidencien un baix nivell de compliment de les recomanacions de l'OMS. En contraposició amb estes actituds, si

volem millorar el compliment de les recomanacions, és necessari reinterpretar l'activitat física en contextos canviants, amb noves formes d'expressió d'esta activitat, a vegades complicades de mesurar i interpretar com a tals.

És també necessari valorar els nivells de compliment com un resultat marcat pels contextos socials, per tant, l'èxit o fracàs en este compliment és producte de dinàmiques socials o polítiques i no merament de decisions individuals. En opinió de molts experts, no hi hauria una dosi òptima d'exercici físic, moltes combinacions podrien portar als mateixos resultats positius que oferix la recomanació. En tot cas, el que és indiscutible és que l'activitat física presenta beneficis per a la salut i que el sistema de recomanacions de l'OMS oferix una prescripció clara i assequible, que subratlla la importància de l'activitat fisicoesportiva en la vida de les persones. En les nostres dades, els nivells de compliment de la recomanació de l'OMS són baixos, però l'interés dels adolescents per l'activitat física i l'esport és alt, això indica que ens trobem en un escenari social contradictori que és necessari conéixer a fons i prendre decisions polítiques per a millorar-ho.

Conclusions

Este informe ha analitzat en profunditat els hàbits esportius dels escolars de la Comunitat Valenciana mitjançant les dades arreplegades en la I Enquesta d'hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana. L'enquesta es va realitzar entre gener i abril de 2023 a una mostra representativa de 6.279 escolars de centres educatius —públics, privats i concertats— distribuïts en tot el territori autonòmic. L'anàlisi ha posat de manifest tendències clau que expliquen com, quan i per què els escolars valencians practiquen o no esport. En estes conclusions, resumirem els principals aspectes de la seua pràctica esportiva i subratllarem algunes de les troballes principals de l'informe.

Les dades mostren que el 76,8% dels escolars realitza activitat física fora de l'horari lectiu. Este percentatge és del 84,2% en el cas dels xics davant de 69,2% de les xiques. En termes generals, és un indicador positiu que revela l'extensió d'esta activitat entre la població en edat escolar i el gran interés que l'esport i la seua pràctica desperta entre ells: un 72,9% dels escolars se situa en el nivell més alt de l'escala d'interés.

No obstant això, esta dada positiva mostra marcades diferències sociodemogràfiques. Si considerem l'edat, les taxes d'activitat esportiva descendixen a mesura que els escolars es fan majors, i passen del 86% en el grup de 8-10 anys al 69% en el de 16-18 anys. L'abandó de l'esport, que es concentra en les edats finals de l'ESO, marca l'inici d'un allunyament progressiu de l'activitat física entre els jóvens, que serà difícil de recuperar més avant. Este fenomen, lluny de ser casual, es deu a una combinació de factors estructurals, culturals i socials que condicionen la participació esportiva dels jóvens.

Entre estos factors, les desigualtats de gènere ocupen un lloc central. El nivell d'activitat física presenta una diferència de 15 punts entre els xics i les xiques. Des de la infància, els xiquets practiquen esport amb més freqüència que les xiquetes, una diferència que s'accentua en l'adolescència. Entre els 10 i els 16 anys, la participació femenina descendix més de 24 punts percentuals (del 81,4% fins al 57%), mentres que en els xics la reducció és de només 9 punts (del 89,9% al 80,6%). Esta disparitat consolida una profunda bretxa que marca la socialització dels nostres adolescents en el terreny esportiu. No es tracta d'una qüestió merament de preferències individuals, sinó que està relacionada amb estereotips de gènere i pressions socials que continuen limitant les opcions esportives de les xiques.

La bretxa es reflectix també en l'àmbit de l'esport competitiu: només el 37% de les xiques participa en competicions i tornejos, davant del 59,9% dels xics. La segmentació per disciplines esportives reforça estes diferències: mentres que el futbol i el bàsquet dominen entre els xics, les xiques s'inclinen majoritàriament per la natació, el ball i la gimnàstica, perpetuant patrons que solem considerar del passat, però que succeïxen en el dia a dia de l'actual sistema esportiu en les edats escolars.

A més del gènere, la desigualtat econòmica agreuja la bretxa de participació esportiva. L'accés a l'esport continua estant condicionat per la situació econòmica de les famílies. Els escolars nascuts fora d'Espanya mostren menys participació en activitats esportives, amb una diferència notable de 15,8 punts percentuals (el 62,8% davant del 78,6%). Així mateix, els estudiants de col·legis privats o concertats practiquen més (80,9%) que els dels col·legis públics (75,1%). Esta bretxa també es reflectix en l'activitat física durant els períodes vacacionals, en què la població autòctona declara en grau més alt la realització d'activitats esportives, amb 12 punts més que la nascuda fora d'Espanya. Esta desigualtat perpetua una bretxa que exclou els sectors més vulnerables i limita el seu desenrotllament físic i social.

Participació en competicions esportives

Una de les dimensions centrals que caracteritza l'esport de les edats escolars és la participació en competicions esportives organitzades, com ara lligues, tornejos i els Jocs Esportius, entre altres. En este sentit, hem examinat els perfils dels estudiants que participen en competicions, els tipus de competicions, el seu nivell de satisfacció i els aspectes que atrauen o desagraden d'estes competicions.

Una dada rellevant és que, dels estudiants que practiquen alguna activitat física, el 49,9% ha participat en competicions esportives. Esta participació presenta una notable diferència de gènere, ja que només el 37% de les xiques participa en competicions, en contrast amb el 59,9% dels xics. Esta diferència és evident des dels primers anys escolars, quan ja als 6-7 anys s'observa una participació del 54,4% en xics davant del 30% en xiques, fet que suggerix que els factors de discriminació esportiva operen des d'edats molt precoces, especialment en entorns competitius.

Respecte de les modalitats de participació, predominen les competicions organitzades per clubs i federacions esportives (68,4%), amb una presència masculina significativament superior (73,8%) en comparació amb la femenina (57,1%) en estos entorns federats. A més de la diferència de gènere, també s'observa una bretxa en la participació segons el lloc de naixement: l'alumnat no nascut a Espanya presenta menys presència en competicions federades (58,1%) davant del 69% dels qui han nascut a Espanya. Esta desigualtat hauria de ser un punt d'atenció, ja que evidencia barreres en la integració d'estos col·lectius en l'esport.

Les dades revelen que hi ha un segment significatiu d'escolars que mostra reserves cap a l'esport competitiu. Un 34,5% d'escolars físicament actius rebutja explícitament participar en competicions esportives, mentres que un 14,8% addicional expressa dubtes al respecte. Esta resistència és notablement superior entre les xiques, el 37,5% de les quals rebutja la competició i un 16,5% té dubtes, i s'eleven a un 54% els qui mostren actituds negatives o ambivalents cap a la competició. El temor al fracàs i aspectes com el "mal ambient i insults" (40,7%), "perdre" (40,5%) i el "joc brut" (39,9%) constituïxen les principals barreres. Es deduïx d'això que els temors de l'esport competitiu estan motivats per factors complexos que no convé menysprear. A pesar que este està àmpliament estés en la nostra societat, és necessari equilibrar la competitivitat amb altres valors com el benestar dels estudiants, la participació inclusiva i el desenrotllament personal.

Problemes socials i activitat física

L'activitat física i l'esport en edat escolar estan en el centre de debats de gran interés social. En l'informe hem analitzat la relació de l'activitat esportiva amb diferents problemes socials com la salut, l'ús de pantalles o la percepció cap al cos. Així, en els últims anys, s'ha insistit que la falta d'activitat física en la joventut té efectes que van molt més enllà de l'àmbit esportiu. No només impacta en el rendiment físic, sinó que també afecta directament la salut, augmenta el risc d'obesitat infantil i les malalties associades, i afecta, també, el desenrotllament social i emocional dels adolescents. Com hem analitzat en este estudi, la inactivitat física limita l'adquisició de valors fonamentals com la cooperació o la perseverança, essencials per a afrontar els desafiaments de la vida adulta.

Encara que el sedentarisme i l'ús excessiu de pantalles són factors clau estretament relacionats, no hem d'oblidar que els vincles entre la falta d'activitat física i l'obesitat constituïxen un fenomen multifactorial: l'alimentació poc saludable, el temps excessiu dedicat a les pantalles i les desigualtats socioeconòmiques agreugen la situació. La falta d'accés a instal·lacions esportives i a opcions d'alimentació saludable reforcen un cicle d'inactivitat i malnutrició que afecta, sobretot, els xiquets de famílies amb menys recursos.

El nostre estudi confirma que els adolescents físicament actius passen menys temps davant de pantalles. Per exemple, el 42,2% dels adolescents inactius dedica més de 5 hores diàries a les pantalles els caps de setmana, davant del 27,2% dels actius. Dades com esta convertixen la pràctica de l'activitat física en la recomanació més saludable per a reduir els problemes de la sobreexposició a les pantalles, que tantes preocupacions ha despertat recentment per la seua relació amb l'empitjorament de la salut mental dels jóvens.

Per afegiment, les nostres dades revelen una associació clara entre la pràctica esportiva i el benestar percebut. Un 37,4% dels qui fan exercici se sent en bon estat de salut, en contrast amb només un 20,2% dels no actius. Estes diferències són més marcades entre les xiques.

L'anàlisi sobre la imatge corporal revela que la pressió estètica afecta especialment les xiques: un 37,5% de les escolars coneix persones que fan exercici només per a millorar l'aparença, i entre els xics este percentatge és inferior. La insatisfacció amb el cos afecta un 20,8% de les xiques i un 17,3% dels xics, fet que pot impactar negativament en la seua participació en activitats esportives.

Finalment, l'esport també reforça actituds clau com la perseverança i la confiança. L'activitat física fomenta la disciplina i l'esforç, fet que explica que els esportistes jóvens presenten nivells més alts de perseverança (40,5% davant del 27,2% dels no practicants). A més, l'esport enfortix les relacions interpersonals i la cooperació, afavorix la confiança en els altres (22,9% entre els qui en practiquen davant del 15,2% entre els qui no ho fan), fet essencial per a crear entorns més col·laboratius i saludables.

El foment de l'activitat física en l'escola com a oportunitat

Estes dades del nostre informe reforcen la necessitat de promoure l'activitat física com un factor clau per a la població en edat escolar. Per a garantir l'accés equitatiu a la pràctica esportiva en la infància i l'adolescència, és necessari un enfocament integral que elimine barreres econòmiques, de gènere i culturals. L'escola brinda una oportunitat única per a fomentar l'esport, ja que els seus espais, com les aules i els patis, formen part del dia a dia dels jóvens i del seu desenrotllament al llarg de la vida.

De fet, la relació dels escolars amb l'assignatura d'educació física és molt positiva: el 74% dels escolars considera divertida l'assignatura. L'actitud cap a l'activitat física varia segons l'edat i el gènere. Mentres que el 86,6% dels xiquets de 6 a 7 anys disfruten de l'educació física, només el 60,7% dels adolescents de 14 a 15 anys compartix este entusiasme. A més, encara que molts estudiants donen suport a la idea d'augmentar les hores de l'assignatura, l'interés és més pronunciat en els xics (81,7%) que en les xiques (62%). Els problemes de gènere i la desafecció cap a l'esport provocada per l'edat afecten l'efectivitat de l'educació física com a ferramenta.

Aprofitar el pati per a promoure l'activitat física i trencar amb estereotips podria ser una estratègia clau. Les nostres dades mostren que queda molt de camí per fer en este camp. L'esplai reflectix patrons molt marcats pel gènere i l'edat. En termes de diferències de gènere, es configuren dos realitats contrastades. Les xiques opten majoritàriament per activitats sedentàries, amb un 67% que dediquen l'esplai a conversar, una proporció significativament superior a la dels xics (42,3%). També mostren més inclinació per estudiar i fer deures (8,5%) i per activitats com el ball (8,1%). En l'altre extrem, els xics troben en l'esport la seua activitat principal, amb un 52,7% que dediquen l'esplai a això, davant de tot just un 12,8% de les xiques. No obstant això, en l'àmbit dels jocs, la diferència s'atenua, amb un 23,3% de xiques participant, davant d'un 20,4% de xics. En les interaccions entre xics i xiques en els esplais comencen a percebre's els dos mons de l'esport, marcats per la bretxa de gènere, que hem observat al llarg d'este informe.

Respecte de l'educació física en les escoles, l'edat també juga un paper clau en l'evolució d'estes activitats. Fins als 12 anys, fer esport en el pati és una opció freqüent que arriba al punt màxim amb un 47,9% de participació entre els xiquets de 10-11 anys. No obstant això, a partir dels 12 anys, la pràctica esportiva es reduïx dràsticament, i cau al 23,5% en el grup de 14-15 anys. Les activitats més sedentàries en el 76,7% en l'adolescència. Este canvi de tendència evidencia una transició cap a hàbits més sedentaris en els últims anys de l'ESO, fet que representa un desafiament per a la promoció de l'activitat física en l'entorn escolar.

Les activitats extraescolars, com a complement de l'oferta educativa, exercixen un paper clau en la promoció de l'activitat física entre l'alumnat. En este àmbit, destaquen dos qüestions rellevants. En primer lloc, la participació en activitats extraescolars és significativament inferior entre l'alumnat nascut fora d'Espanya (33%) en comparació amb els nascuts en el país (49,3%), fet que planteja un repte en termes d'equitat i accessibilitat. En segon lloc, encara que el 52,4% de l'alumnat participant declara realitzar activitats amb contingut esportiu i un 47,6% s'inclina per opcions no vinculades directament a l'exercici físic. Això indica que, si bé l'esport té una presència destacada, hi ha un marge de millora per a ampliar el seu abast. En conjunt, les activitats extraescolars representen una oportunitat excel·lent per a fomentar estils de vida actius, des d'un enfocament educatiu i inclusiu que atenga la diversitat de l'alumnat.

Analitzar els diferents escenaris en els quals es desenrotlla l'activitat física escolar permet comprendre millor les causes de l'abandó esportiu amb l'edat i definir estratègies per a revertir esta tendència. La clau és coordinar l'educació física, l'esplai i les activitats extraescolars dins d'un ecosistema que oferisca oportunitats reals perquè xiquets i adolescents es mantinguen actius. En esta tasca, la coordinació entre els professionals de l'Administració, els docents, els entrenadors i les famílies exercix un paper crucial. Disposar d'informació clara sobre l'oferta d'activitats, els horaris i els objectius, així com identificar els interessos de l'alumnat, permetrà adaptar les propostes a les seues necessitats i fomentar una participació contínua i significativa en l'activitat física.

No obstant això, este desafiament no pot recaure únicament en les escoles. És imprescindible dissenyar polítiques públiques que involucren famílies, comunitats i administracions en la promoció de l'esport infantil i juvenil, garantir la inclusió en tots els nivells, millorar l'accessibilitat a opcions esportives i assegurar espais adequats per a la pràctica. L'objectiu no és només augmentar la participació en edats precoces, sinó consolidar l'esport com un pont cap a un estil de vida actiu en l'edat adulta. Este fet és essencial, ja que els fracassos en el terreny de l'activitat física en l'escola tindran conseqüències en el futur. La continuïtat d'estes accions jugarà un paper determinant en la construcció d'una societat més compromesa amb el benestar físic i mental dels seus ciutadans. L'esport en l'edat escolar ha de vore's no només com una activitat complementària, sinó com una injecció de salut per a les futures generacions.

En definitiva, assegurar una pràctica esportiva sostinguda al llarg de la vida requerix una estratègia que elimine desigualtats econòmiques i de gènere i garantisca l'accés equitatiu a l'activitat física des de la infància. Com s'ha evidenciat en este informe, comprendre els diferents contextos en què es desenrotlla la participació esportiva és clau per a dissenyar intervencions efectives que situen l'esport com a eix essencial en la formació de jóvens més actius, saludables i amb més oportunitats de desenrotllament.

Bibliografia

Consell Superior d'Esports. (2011).
Els hàbits esportius de la població escolar a Espanya. Pla integral per a l'activitat física i esport. Madrid.

García Ferrando, M., i Llopis, R. (2017).
La popularización del deporte en España. Encuestas de hábitos deportivos 1980-2015. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.

Green, K. (2010).
Key themes in youth sport. Routledge.

Messner, M. A., i Musto, M. (2009).
Child's play: Sport in kids' worlds. Rutgers University Press.

Messner, M. A., i Musto, M. (2016).
Gender relations in organized youth sport. In K. Young & M. Atkinson (Eds.), Sport, social development and peace (pp. 37–56). Emerald Group Publishing.

Ministeri de Sanitat, Consum i Benestar Social. (2005).
Estratègia NAOS: Estratègia per a la nutrició, l'activitat física i prevenció de l'obesitat.

Moreno, C., Ramos, P., Rivera, F., Jiménez-Iglesias, A., García-Moya, I., Sánchez-Queija, I., i Ciria, C. (2020).
Health Behaviour in School-aged Children (HBSC), estudi 2018 a Espanya. Ministeri de Sanitat, Consum i Benestar Social.

NSPCC Participation Unit. (2016).
Children's voices: A review of evidence on the subjective wellbeing of children involved in organised activities. NSPCC.

Organització Mundial de la Salut. (2010).
Recomanacions mundials sobre activitat física per a la salut. Ginebra: Organització Mundial de la Salut.
https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/physical-activity

Organització Mundial de la Salut. (2018).
Global action plan on physical activity 2018-2030: More active people for a healthier world. World Health Organization.

Organització Mundial de la Salut. (2020).
Guidelines on physical activity and sedentary behaviour. Organització Mundial de la Salut.

Centres participants

El nostre agraïment als equips directius i al professorat de tots els centres que han participat en este estudi. La seua col·laboració i disposició han sigut fonamentals en la distribució i l'aplicació de l'enquesta i han fet possible la realització d'esta investigació. Gràcies pel vostre compromís i suport.

CRA CELUMBRES » CRA MARIOLA-BENICADELL » CRA LA RECTORIA » CRA LA VALL FARTA » CRA ARABOGA » CRA ENTREVIÑAS » CRA DEL PENYAGOLOSA » CEIP SANT MARC » CEIP PINTOR SOROLLA » IES DE VILAFRANCA » IES ELS PORTS » CEIP SEGÀRIA » IES BENEJÚZAR » CEIP JOANOT MARTORELL » IES SERRA D'IRTA » CEIP LA MOLA » CENTRE PRIVAT » CAMARENA CANET » CENTRE PRIVAT INTERNATIONAL SCHOOL PENÍSCOLA » CENTRE PRIVAT LA MIRACULOSA » CRA EL TRESCAIRE » CEIP SANT SEBASTIÀ » CEIP BALMES » IES DE TURÍS IES ESCULTOR EN FRANCESC BADIA » IES MARHUENDA PRATS » IES LA HOYA DE BUÑOL » CRA ALBORACHE MACASTRE » CENTRE PRIVAT SANT ANTONI » CEIP 9 D'OCTUBRE » IES DE SEDAVÍ » CENTRE PRIVAT LA SALLE » CEIP COMTE D'ARANDA » CENTRE PRIVAT MUNTORI CEIP PARE MELCHOR » IES JOSEP IBORRA » CEIP CAP D'OR » IES ELS ÉVOLS » IES BERENGUER DALMAU » CENTRE PRIVAT SANT ANTONI ABAT » IES MARJANA » CENTRE PRIVAT LA DEVESA » CEIP PALMERAR » CENTRE PRIVAT AVE MARÍA » CEIP DOCTOR CALATAIUD » CENTRE PRIVAT VAMA » IES ENRIQUE TIERNO GALVÁN » CENTRE PRIVAT ASUNCIÓN DE LA NOSTRA SENYORA » IES IFACH » CENTRE PRIVAT FRANCISCO LLOPIS LATORRE » IES LA FOIA » IES LUIS GARCÍA BERLANGA » CENTRE PRIVAT COL·LEGI MADRE MARÍA ROSA MOLAS » CEIP VILLAR PALASÍ » CENTRE PRIVAT EL REBOLLET » CENTRE PRIVAT SAN JOSÉ DE CLUNY » IES ANDREU ALFARO » IES ÁLVARO FALOMIR » CEIP BLASCO IBÁÑEZ » CEIP ÁNGEL ESTEBAN » CEIP JAUME I » CENTRE PRIVAT LA NOSTRA SENYORA DE LA CONSOLACIÓ » CENTRE PRIVAT SAGRADA FAMÍLIA » IES BOTÀNIC CAVANILLES » CENTRE PRIVAT L'ENCARNACIÓ » CEIP NOVENES DE CALATRAVA » SECCIÓ DE L'IES FEDERICA MONTSENY A BURJASSOT » CENTRE PRIVAT SANTA CRUZ » IES REI EN JAUME » IES CANONGE MANCHÓN » CEIP VERGE DELS DESEMPARATS » CEIP HORT DE PALAU » CEIP SANTA ANNA » CEIP JOSÉ BOQUERA OLIVER » CEIP FRANCESC PONS BOIGUES » CEIP LLUÍS VIVES » CEIP MAESTRO CARMELO RIPOLL » CEIP LA SOLANA » CEIP PALUZIÉ » CENTRE PRIVAT BISBE PONT » CEIP LUIS VIVES » CENTRE PRIVAT SANTA MARÍA » IES HAYGÓN » IES COTES BAIXES » CENTRE PRIVAT ADVENTISTA » CENTRE PRIVAT REGINA CARMELI » CEIP GABRIEL MIRÓ » CENTRO PRIVAT L'ARMELAR » SECCIÓ DE L'IES DOCTOR PESET ALEIXANDRE A PATERNA » IES L'ALMADRAVA » CENTRE PRIVAT ELS TARONGERS » CRA FLOR DEL TARONGER » IES GABRIEL MIRÓ » CENTRO PRIVAT SAN JOSÉ OBRER » CENTRE PRIVAT LA PURÍSSIMA CENTRE PRIVAT LA PURÍSSIMA » CEIP FERNANDO DE LOACES » IES NÚMERO 1 - LLIBERTES » CEIP CASTÀLIA » CEIP ILLES COLUMBRETES » CEIP VICENT MARÇÀ » IES BOVALAR » IES JUAN BAUTISTA PORCAR » IES POLITÈCNIC » CENTRE PRIVAT LOPE DE VEGA » CENTRE PRIVAT SAN JOSÉ ARTESÀ » CEIP JUAN BAUTISTA LLORCA » CEIP CAMPOAMOR » SECCIÓ DE L'IES FIGUERAS PACHECO A ALACANT - EL BACAROT » CENTRE PRIVAT SAN JOSÉ DE CAROLINES » CEIP MARE NOSTRUM » CEIP FORN D'ALCEDO » CEIP SANT ISIDRE » CEIP PARE CATALÀ » IES JUAN DE GARAY » IES EL CABANYAL » CENTRE PRIVAT SAN JOSÉ DE CALASANZ » IES MALILLA » CENTRE PRIVAT LICEU CORBI » CEIP FERNANDO DE LOS RIOS » SALESIANOS SAN JUAN BOSCO VALÈNCIA » CENTRE PRIVAT CONCHA ESPINA II

Hàbits esportius de la població en edat escolar de la Comunitat Valenciana

Quins factors influïxen en el fet que els jóvens en edat escolar practiquen o abandonen l'esport? Com afecten el gènere, l'edat i la situació econòmica a la seua participació?

Este informe, basat en la I Enquesta d'hàbits esportius en l'edat escolar en la Comunitat Valenciana, oferix una anàlisi exhaustiva de l'activitat física de més de 6.000 escolars i revela dades crucials sobre la seua relació amb l'esport.

Entre les troballes més significatives destaca la persistent bretxa de gènere en la pràctica esportiva, la influència del context socioeconòmic i la disminució preocupant de l'activitat física amb l'edat. Així mateix, l'informe examina la participació en competicions, l'impacte del sedentarisme i la importància d'altres entorns, tant dins com fora de l'escola, com a oportunitats clau per a fomentar l'activitat física. Este estudi subratlla la rellevància de dissenyar estratègies públiques que garantisquen l'accés equitatiu a l'esport des de la infància i la seua continuïtat al llarg del temps, com una estratègia fonamental per a combatre el sedentarisme i promoure hàbits saludables. Les institucions públiques tenen la responsabilitat de donar suport a la investigació en este àmbit i prendre decisions fonamentades que promoguen una participació esportiva accessible per a tots els jóvens, i assegurar el seu benestar i desenrotllament integral en benefici de la societat en conjunt.

Escaneja el QR i descàrrega la versió digital i el resum executiu.

CÀTEDRA D'ESTUDIS ESPORTIUS
GENERALITAT VALENCIANA
Comunitat Valenciana COMUNITAT DE L'ESPORT
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
Observatori de l'Esport de la Comunitat Valenciana